

אוצר
נחמני

יצא לאור ע"י 'לשון צדיק'

הפצה ראשית 'לשון צדיק':

050-4105499

hazitter@gmail.com

חודש הרחמים והסליחות תשע"ג לפ"ק

כל הזכויות שמורות

בפתח הספר

איתא בליקוטי מוהר"ן חלק א' תורה ק"מ:

"ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו (איוב ל"ז): כי הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו, רק על ידי אנשיו המקורבין אליו, יוכל להבין מעלת הצדיק. כי על ידי שרואין אנשיו, שהם אנשי מעשה יראים ושלמים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדיין מהם כל כך כמו מהצדיק בעצמו, על כן מי שרוצה האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק על ידי אנשיו.

"וזהו כמו משל החותם שהכתב החקוק עליו, אי אפשר לקרותו, מחמת שהאותיות בהיפך. רק על ידי שמכין ומציירין החותם על שעווה, רואים האותיות והציורים החקוקים על החותם, ומבינים כתב החותם. וזהו: 'וביד כל אדם יחתום' - הצדיק נקרא 'כל אדם', כמו שכתוב (קהלת י"ב): 'כי זה כל האדם'. וזה: 'לדעת כל אנשי מעשהו' - על ידי אנשי מעשה של הצדיק, תוכל לידע אותו, כמשל החותם כנ"ל. וגם הצדיק הוא בחינת חותם, כמו שכתוב 'וצאצאיו חתם באות ברית קודש', וצדיק הוא מאן דנטר ברית (זוהר פרשת נח דף נ"ט). עכ"ל.

ועוד איתא בחיי מוהר"ן:

"שמעתי מפיו הקדוש שאמר: אני אוצר של יראת-שמיים, שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש, שכל מי שנתקרב אליו, נתמלא תיכף יראה גדולה ועצומה ונתלהב מאוד לעבודת השם יתברך, אשר לא נראה כזאת, וגם עכשיו עדיין יראתו הגדולה גנוזה

בפתח הספר

בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות, בא עליו יראה גדולה ומתעורר מאוד להשם יתברך, כי כל דבריו כגחלי אש".

"שמעתי בשמו, שאמר: אילו היינו רואין אוצר, היינו רצים בוודאי אליו והיינו חופרים ומלכלכים עצמנו ברפש וטיט בשביל לחתור אחריו ולמצאו; והלא אני אוצר של יראת-שמיים, ומדוע לא יהיו להוטים ורצים אחרי לקבלו?! ושאלו אותו: איך אפשר לקבל? והשיב: עם הפה והלב צריכין לחתור ולבקש - מיטן פיסק און מיטן הארץ; "בפיך ובלבבך לעשותו". (חיי מוהר"ן רצד, רצה).

מכל זאת רואים את גודל מעלת הסיפור בשבח אנשי מעשה של הצדיק האמת שזכו להסתופף בצל קדשו ולקבל ממנו ה'אוצר' של יראת שמיים, כי על ידי זה נתגדל כבוד הצדיק, ומתגלה לעין כל אמיתת קדושתו, אשר לכל אלו לא זכו, אלא על ידו. וממילא מובן שכל מה שמספרים בשבח אנשיו, מספרים בשבח.

ותיתי ליה להרה"ח רבי נחמן ישראל בורשטיין שיחיה לאורך ימים טובים, אשר במשך שנים רבות העלה על הכתב שיחות וסיפורים יקרים ונפלאים ועובדות קודש מרבינו הקדוש ומוהרנ"ת, ותלמידיהם הקדושים, אשר שמע מפי זקני אנשי שלומנו הנאמנים, וכן מעשיות מאנ"ש בדור האחרון, ומסרם לנו להביאם לדפוס כדי לזכות את הרבים. תודתנו נתונה לו, ויהי רצון שיאריך ה' ימיו בטוב ובנעימים ויזכה לראות גם את הכרכים הבאים יוצאים לאור בעזהשי"ת.

המתעסקים בהדפסה

... תודתנו גם לאלו שסייעו להוצאתו לאור של הספר, הן הרבה הן מעט, ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה ויתברכו ממקור הברכות אמן.

תוכן העניינים:

- (א) השתדלות מוהרנ"ת בבנין הקלויז
 (ב) נבקעו למוהרנ"ת מעינות החכמה
 (ג) בטחון מוהרנ"ת לפני פסח
 (ד) שיחת רבינו לאפיקורסים שבאומן
 (ה) ואראה את ה'
 (ו) אז בקול רעש גדול
 (ז) על כל כף התעוררות צריכים קערה של התחזקות
 (ח) אלף בית בחיידר של רבינו
 (ט) שתי הברכות שקיבל מוהרנ"ת מרבינו
 (י) אמירת תהילים של מוהרנ"ת
 (יא) פרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא
 (יב) שמחה - סגולה לפרנסה
 (יג) רבי נחמן ב"ר יודל שומר הקברות
 (יד) אם אתם כאן, צריכים כל העולם להיות כאן
 (טו) כשרוב העולם יקבלו את ספרי יתכוננו למשיח
 (טז) עולם חסד יבנה
 (יז) אם אינו אומר שקר, הוא עושה שקר
 (יח) הרהור אחד פחות
 (יט) כל הליקוטי הלכות, אפילו רק כדי להציל יהודי מהרהור אחד
 (כ) 'ליקוטי הלכות' - לגדול שבגדולים ולקטן שבקטנים
 (כא) בכל יהודי יש אמונה
- (כב) אתפאר עמם לפני כסא הכבוד
 (כג) לא להיות נבהל להון
 (כד) ממון אינו בנמצא
 (כה) אין להתפעל ממליצה שאינה מצד הקדושה
 (כו) השתקעות רבי נפתלי תלמיד רבינו ז"ל באומן
 (כז) העולם הזה הוא "לא"
 (כח) צריכים לזכור שהידור האתרוג נמשך מהראש בית'
 (כט) הטעימני טעם סוכה
 (ל) כך צריכים לפחוד מהשם יתברך
 (לא) השטריימל של הרבי
 (לב) נחשים ועקרבים על הראש!?!
 (לג) לא פשוט ליתן עצה
 (לד) אפילו הדומם והצומח צריכים לשמוע את ה'סיפורי-מעשיות'
 (לה) תחת א'הבתי י'שטנוני ראני ת'פילה - ראשי-תיבות אותיות
 (לו) בזכות שהנחתי עצמי לגמרי לענין רבינו
 (לז) היצר-הרע מתכוון אל עצבות שאחרי העבירה
 (לח) היתה מתבטלת הבחירה
 (לט) "שבועות הגדול" דשנת תקצ"ג
 (מ) בזכותו וכוחו של רבינו
 (מא) אצלו באו בשביל רוחניות

- מב) מעט בכונה - על ידי הרבה שלא בכונה
- מג) הגן-עדן של ה' יתברך בעצמו
- מד) רבינו אחז מהסידור העבה
- מה) בענין תעניות
- מו) במיעוט פעולות יוכלו לזכות למדרגת רבי עקיבא
- מז) אל מול פני המנורה
- מח) הספקתי הרבה ללא השבעת הקולמוס
- מט) אילו היה מוהרנ"ת מאריך ימים
- נ) התייסדות הנר-תמיד על ציון רבינו
- נא) להאמין בעצמו
- נב) אנשים כשרים עם כל התאוות
- נג) שיחת מוהרנ"ת בשבת חזון בטשערין
- נד) אשרי איש שישמע למצוותיך
- נה) תפילת מוהרנ"ת בצעירותו ובזקנותו
- נו) בזכות ריבוי ההתבודדות בימים הקודמים
- נז) לעמול הרבה בימי הנעורים כדי להיות איש כשר פשוט בימי הזקנה
- נח) כשבזקנותו חסיד - בצעירותו לפחות בעל-בית כשר
- נט) נסיון מוהרנ"ת בהתקרבותו לרבינו
- ס) חטפתי אותך אל תוך השק
- סא) ענין מוהרנ"ת - יום-הכיפורים
- סב) הזמנת מוהרנ"ת את רבי אבא'לה לסעודת ערב יום-כיפור
- סג) כהשם יתברך יעזור, תוכל לעשות
- סד) הסיפור של ניגון הזמר 'אדיר איום ונורא'
- סה) סיפור נסיעתו הראשונה של רי"מ קורמן מפולין לאומן
- סו) נדיבותו של רבי אבא'לה מטשערין
- סז) גודל יקר אנחת הלב
- סח) הלב נשבר של הגביר רבי אבא'לה
- סט) אשרי העיניים
- ע) מופתיו ומשפטי פיהו
- עא) השיחות והסיפורים של רבי נחמן מטולטשין
- עב) בשבח רבי בער מטשערין תלמיד רבינו
- עג) ראיית פני משיח
- עד) והחזקתי בזקנו
- עה) דבקות הבורא של רבי מכלי מטולטשין ז"ל
- עו) רבי זלמן ממדוועדיווקע והמתנגד שנענש
- עז) מעשה פלא מהבעש"ט
- עח) התאוות משולים למרה המצופה בדבש
- עט) עבודה שיש בה גשמיות, יקצר
- פ) תלוי איך אוכלים
- פא) הליל-שבת הראשון של רבי נפתלי ז"ל על שולחן רבינו הקדוש
- פב) בראש-חודש צריכים לילך למקוה קודם התפילה
- פג) כשידברו ממני, יהיה הרהור תשובה
- פד) כשזכרים בי נעשים כקטן שנולד וכבריה חדשה
- פה) לפעמים כאין רוצים לסבול מעט, סובלים הרבה
- פו) עם דעת נכונה, יכולים לעבוד ה' בזמן מועט, מה שאחר צריך להתיגע שבעים שנה
- פז) ללא כעס, פועלים טוב יותר
- פח) לחתור לדרגא הגבוהה ביותר ולא ליפול מהדרגא הנמוכה ביותר

תוכן עניינים

ז

- פט) חצות
- צ) כשקמים מהשינה – לחשוב מהתכלית
- צא) היום תנאים ומחר חתונה
- צב) שליחות רבי זלמן הקטן אל גדולי הדור
- צג) התפעלות גדולי הדור מהספר 'ליקוטי מוהר"ן'
- צד) נחית כצאן עמך
- צה) שימוש רבי שמואל אייזיק את רבינו גם לאחר הסתלקותו
- צו) גודל התלהבות עבודתו של רבי שמואל אייזיק
- צז) לזוית רבי שמשון ברסקי ז"ל
- צח) ויזעקו אל ה' בצר להם
- צט) תאמין שיכולין לתקן
- ק) אלי באים עם סוסים ולא עם שמות
- קא) שאי סביב עיניך וראי
- קב) "המלך" ראשי תיבות: כ'ל מ'אורעותיו ה'ים ל'טובתו
- קג) שו"ת לעתיד לבוא
- קד) תפילה עם הנץ החמה
- קה) ננס על גבי ענק
- קו) אבן טוב
- קז) תורות שנאמרו מתוך מסירות-נפש
- קח) 'אמת' ו'אמת לאמיתה'
- קט) שלא תהיה מניעה לקום בחצות
- קי) תורות מההיכלות הגבוהים
- קיא) התלהבות רבי מנדל ליטוויק בתפילתו
- קיב) אילו הייתי אלוקים – הייתי נותן לו מבוקשו
- קיג) דברי הרב מטשערין בשבח רבי ישראל קארדונער ז"ל
- קיד) אפילו רק ד' אמות בארץ-ישראל
- קטו) רבי שמחה'לי מאומן ז"ל
- קטז) שמחתו של רבי שמחה'לי מאומן בעת עטיפת הטלית
- קיז) עבודת הצדקה של ר' שמחה'לי מאומן
- קיח) בדמיך חיי
- קיט) הכנסת-אורחים של רבי מיכלי נכד מוהרנ"ת
- קכ) את הרבנות השארתי בטשערין
- קכא) דברי הרב מטשערין בשבח רבי אברהם ב"ר נחמן מטולמזשין
- קכב) על מי אני מניח היתומים שלי?
- קכג) תשובת הבעש"ט לכומר
- קכד) כשקמים בבוקר, הוא פלא גדול
- קכה) מי שרוצה לטעום טעם אמיתי ברבינו
- קכו) על זאת יתפלל כל חסיד אלק – לעת מצוא
- קכז) וכל פטר חמור תפדה בשעה התבודדות
- קכח) זמן וביטול הזמן
- קכט) עם שתי שורות מ'סיפורי מעשיות' עברנו שלושים דף ב'עץ חיים'
- קל) על רבי יצחק'ל אטוואצקער הי"ד
- קלא) מעשה פלא מרבי מרדכי בעל הלבושים
- קלב) גלגולי נשמות
- קלג) סיום הש"ס לפני החופה
- קלד) שיחת מוהרנ"ת על גודל כוח הדיבור
- קלה) ריבוננו של עולם איך לוקחין אמונה
- קלו) אמונת הרב רבי אהרן מברסלב בדברי רבינו
- קלז) דברי רבי אהרן מברסלב לפני הסתלקותו

תוכן עניינים

- קלח) דברי רבי אהרן מברסלב בהלוויית מוהרנ"ת
- קלט) אכילה בקדושה
- קמ) אתם החיות שלי
- קמא) זה החיות שלי וזה החיים שלי
- קמב) עם הירח הזה כבר נוסעים לראש-השנה לאומן
- קמג) כך רבינו נגילה
- קמד) ממעט בשיחה ומרבה בשמחה
- קמה) סיפור ר' לוי יצחק בנדר על הראש-השנה הראשון שלו באומן
- קמו) מחיאת כפיים ב'המלך'
- קמז) התפשטות הגשמיות בעת זעקת-המלך
- קמח) בריחת רבי שכנא מטולטשין מכבוד ולימוד שלא לשמה
- קמט) זהירות רבי מיכלי בטבילת מקוה
- קנ) הכיפה אינה יושבת כראוי על ראשי ללא מקוה
- קנא) גוש אדמה, השלך עצמך למים
- קנב) זהירות רבי יונה לבל בטבילת מקוה
- קנג) עוד בענין המקוה
- קנד) ספרו של הרבי מלא בהתעוררות והתחזקות
- קנה) כיושב סתר לחלות פני מלך
- קנו) ללא פרסום, גם לאחר המיתה
- קנז) מנהג אנ"ש דפולין לומר תיקון הכללי בציבור, אשר נתפשט לכל
- קנח) מעט - גם טוב
- קנט) אפשר לפרש את כל התורה על פי מאמר אחד של רבינו
- קס) במעלת לימוד ספרי רבינו
- קסא) הבעל דבר היכה אותך בלילה - תכה אותו ביום
- קסב) הם תועים, אבל לפחות לארץ-ישראל
- קסג) ודור רביעי ישובו הנה
- קסד) אין וודאות כיום המיתה ואין העלמה כיום המיתה
- קסה) ושוור מהאי להאי
- קסו) אומן וארץ-ישראל
- קסז) מסירות-נפש לזמירות שבת
- קסח) ש'הכל נ'היה ב'דברו ראשי תיבות נ'חמן ב'ן ש'מחה
- קסט) אצלנו היה מחיה נפשות
- קע) זהירות מאכילת דברים מזיקים - ואל תביאני לידי נסיון
- קעא) תפילת רבי חייקל בציון רבינו שנכדיו יזכו ללמוד את כל הש"ס
- קעב) 'אשר יצר' בכוונה
- קעג) תורה מליקוטי מוהר"ן לעילוי נשמת הנפטר
- קעד) תלמיד שהלכה כמותו
- קעה) הלב נשבר של רבי יוסף יונה בן מוהרנ"ת
- קעו) יפה תפילת החולה
- קעז) כל ההתחלות מרבינו
- קעח) לא היה רבי כזה ותלמיד כזה
- קעט) אותך עוד יצטרכו העולם
- קפ) לך נא וראה איך אברך מדבר מענין רבינו
- קפא) לכוון בהדלקת נרות שבת שיאיר אורו של רבינו בכל העולמות
- קפב) ריבוננו של עולם, שאתאהב בך, שאירא ממך
- קפג) הכנסתי בכס כל כך הרבה אמת
- קפד) הקפדת רבי נחמן מטולטשין שלא ישארו בציון רבינו יותר משבועיים

תוכן עניינים

ט

(רט) לשמור על קדושת התפילין של ה'
 יתברך
 (רי) "שלום עליכם" ו"ריבון כל העולמים"
 של רבי געציי
 (ריא) רבי בערל וואשווער ז"ל
 (ריב) הגה"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדרי
 ז"ל יוצא למען חסיד ברסלב
 (ריג) כי לא ידח ממנו נידח
 (ריד) והיו שם שמחות ובכיות
 (רטו) פורים במחיצת רבי אברהם
 שטרנהארץ ז"ל
 (רטז) הטעמתם פעם לומר 'שערי ציון'
 ואחר כך ללמוד תורה?
 (ריז) אמירת 'שערי ציון' של אנ"ש
 (ריח) רבי מיכלי נכד מוהרנ"ת
 (ריט) מסירת התנועות
 (רכ) עמלק יושב בארץ הנגב
 (רכא) וידוי דברים לפני הצדיק
 (רכב) כשהלב אטום
 (רכג) עטיפת הטלית הראשונה של רבי
 הירש לייב ליפל ז"ל
 (רכד) שבת במירון עם רבי אברהם
 שטרנהארץ ז"ל
 (רכה) במעלת אתרא קדישא מירון וציון
 רשב"י זיע"א
 (רכו) תיאור רבי לוי יצחק בנדר מהקיבוץ
 הקדוש באומן
 (רכז) תיאור רבי בן ציון אפטר מהקיבוץ
 הקדוש באומן
 (רכח) רבי אברהם שטרנהארץ
 (רכט) עשר עטרות
 (רל) שמע ישראל
 (רלא) ריקודים והמחאת כף

(קפה) בעניין התרחקות מעישון ושאיפת
 טבק
 (קפו) עוד חתיכת חלה – עוד אלוקות
 (קפז) מאכל של שבת משאירים!?!
 (קפח) רבי נשקע טולטשינער ה' יקום דמו
 (קפט) הדפסת סידור דרך החיים על ידי
 רבי נשקע
 (קצ) רבי דוד צבי ב"ר יצחק בן מוהרנ"ת
 (קצא) אילו היה רבי נשקע מאריך ימים
 (קצב) זהירות רבי נשקע בקדושת התפילין
 בהשפעת דודו רבי מיכלי
 (קצג) אצלי איש לא הפסיד
 (קצד) משא ומתן באמונה
 (קצה) בצע אמרתו – מעשה מהדרשן
 (קצו) חכם גיבור ועשיר
 (קצז) רבי נפתלי כ"ץ ורבי לייב מטרסטינעץ
 שלא זכו להגיע לארץ-ישראל
 (קצח) הסתלקות רבי מטרסטינעץ
 (קצט) במגלת – ראשי תיבות מ'צוה
 ג'דולה ל'היות ב'שמחה ת'מיד
 (ר) תישן בשמחה
 (רא) כיס למעות וכיס לביזיונות
 (רב) בעל-עבירה שמח
 (רג) הסתכלות אחת פחות בזה העולם
 (רד) גדולה הכנסת אורחים
 (רה) הנאהבים והנעימים
 (רו) כשאין עושים התבודדות -
 לומדים מפי הבעל דבר שיעור ב'מורה
 נבוכים'
 (רי) דברי רבי אברהם ב"ר נחמן בשבח רבי
 דוד צבי דאשעווסקי
 (ריח) דברי מוהרנ"ת בשבח תפילתו של
 רבי יצחק-בער

לע"נ

הרה"ח רבי משה ב"ר מתתיהו דוד
בורשטיין

נלב"ע כ"ט תשרי תשע"ב

אוצר נחמני

⚡ א ⚡

שְׁמַעְתִּי מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ, שְׁמוֹהֲרַנֵּת ז"ל שֶׁחַ פַּעַם
 בְּאַרְכָּה הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת בְּנֵין הַקְּלוּזִי בְּאוֹמֵן
 וְהַסְּבוֹת שְׁגֵרְמוֹהוּ וְהִבִּיאוֹהוּ לְיַדֵּי כָף, שִׁיעֶסֶק בְּבִנְיָנוּ אָף
 עַל פִּי שְׂיַדַּע מֵרֹאשׁ שְׁבִהֲכֶרַח שְׁזָה יִהְיֶה כְּרוּךְ בְּהִרְבֵּה
 בְּטוֹל תּוֹרָה וְתַפְּלָה וְעִבּוֹדַת ה' וְזִמְן רַב יִגְזַל מִמֶּנּוּ מַעֲתוֹת
 קְבִיעוֹת שְׁעוֹרִיו וְלִמּוּדָיו וְשִׁיחוֹתָיו עִם אֲנָשָׁיו וְקֵרוֹב שְׂאֵר
 אֲנָשִׁים לְעִבּוֹדָתוֹ יְתַבְּרֵךְ וְשְׂאֵר עֶסְקָיו וְעִנְיָנָיו. וְגַם סִפֵּר
 אִיךְ שְׁעָבְרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי צַעַר וְיִסּוּרִים וְטִלְטוּלִים קָשִׁים
 וְנִסְיָנוֹת רַבּוֹת בְּכָל הָעֵירוֹת שֶׁשָּׁבוּ שָׁם אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ כְּדִי
 לְעוֹרְרָם עַל נְחִיצוֹת הַדְּבָר הַנִּשְׁגָּב הַזֶּה שֶׁהוּא יְסוּד קִיּוּם
 הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל.

וְהָאֵרִיךְ אֲזִי בְּשִׁיחָתוֹ לְתֵאָר הַמְּכַשׁוּלִים הָרַבִּים שְׁעָמְדוּ אֲזִי
 בְּדַרְכּוֹ עַד שֶׁהִשִּׁיג בְּחִסְדּוֹ יְתַבְּרֵךְ הַרְשִׁיז לְבָנוֹת
 וְהַמְּגַרֵּשׁ וְחִמְרֵי הַבְּנִיָּה וְהָאֲמָנִין וְהַפּוֹעֲלִים הָעוֹסְקִים
 בְּמִלְאָכָה וְשְׂאֵר עִנְיָנִים הַקְּשׁוּרִים לְבִנְיָן קְדוֹשׁ זֶה.

וּמֵאִידֶךָ גִּיסָא עֲצָם הַחֲשָׁשׁוֹת וְהַפְּחָדִים הַנּוֹרָאִים
 מֵהַחֻלְקִים וְהַמְּתַנַּגְדִּים שִׁיעוֹרְרוּ הַמְּחַלְקֵת

וַיִּשְׁתַּדְּלוּ לְמַנַּע הַבְּנִיָּה בְּכָל הָאֲפָנִים וְהָאֲמָצְעִים שְׁבָרְשׁוּתָם, וְגַם הַמְּלָשִׁינוֹת אֶצֶל הַשְּׂרָרָה כְּמִנְהַגָּם. אֲבָל אֶתְּהָ מָרוֹם לְעוֹלָם ה' שְׁאַחֲרֵי כָּל הַהִרְפָּתָקָאוֹת וְהַמְּאַרְעוֹת הִלְלוּ הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּעֶזְרוֹ, וְזָכוּתוֹ וְכַחוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל עָמַד לוֹ, לְגַמֵּר בְּכִי טוֹב הַבְּנִיָּן הַקְּדוֹשׁ וְהַנְּפִלָּא הַזֶּה הַמְּשַׁמֵּשׁ לְבֵית מִקְדָּשׁ מְעֵט וּבְנֹוֹי לְתַלְפִּיּוֹת לְדוֹרֵשֵׁי וּמְבַקְשֵׁי ה' לְתוֹרָה וְתַפְלָה וְעֵבוֹדַת ה' עַל פִּי דַעַת רַבְּנּוּ ז"ל, וְהַעֲקָר שֶׁהוּא מְקוֹם מְרוֹחַ בְּיוֹתֵר עֶבּוֹר כָּל הַקְּבוּץ הַקְּדוֹשׁ הַמְּתַאַסְפִּים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרַבְּנּוּ ז"ל הָעוֹסֵק אֲזַי בְּתַקּוֹן הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׁנָה כְּפִדּוּעַ לָנוּ, וְזֹאת אַחֲרֵי שֶׁסָּבַל הַקְּבוּץ הַקְּדוֹשׁ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרִים רֹאשֵׁי שָׁנִים טְלִטּוּלִים רַבִּים מִמְּקוֹם לְמְקוֹם עַד שֶׁזָּכִינוּ לָבוֹא אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנְּחִלָּה בְּעֶזְרַתוֹ יִתְבָּרֵךְ. (שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן, מִרְבִּי לױי יִצְחָק בְּנֵדֵר, וּמִרְבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין).

ס ב ט

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין שֶׁסֵּפֶר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁבְּגִמְרַת בְּנֵית הַקְּלוּיָז, כְּשֶׁנִּכְנַס בְּפָנִים, נָפַל עַל רֹאשׁוֹ חֲתִיכַת עֵץ שֶׁהִכְאִיבוּ מְאֹד. וְאָמַר, שֶׁהָעֵץ הַזֶּה בָּקַע אֶת מַחוֹ וְנִפְתְּחוּ לוֹ מַעֲיֵנוֹת הַחֲכָמָה.

אָמַר הַכּוֹתֵב: בְּוֹדָי הָיָה לוֹ לְמוֹהֲרַנ"ת כְּוֹנֵה מִיְחַדָּת בְּזָה, כִּי עוֹד בִּימֵי חַיָּו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל נָתַן לוֹ בְּרוּר הַמְּדַמָּה לְחִדּוֹשׁ חִדּוֹשִׁים כְּמוֹבָא בְּבִאוֹר הַלְקוּטִים עַל תוֹרָה נ"ד. וְגַם אָמַר לוֹ שֶׁיִּפְתַּח לוֹ שְׁבִילֵי הַשָּׂכָל כְּמוֹבָא בְּחַיֵּי מוֹהֲר"ן (סִימָן תַּקְצַד). וְאֵין מַה לְהַאֲרִיךְ בְּזָה.

ס ג ט

לְהַסְפּוֹר מִמְצוּקַת מוֹהֲרַנְ"ת בְּעָרְב פֶּסַח וּבִטְחוֹנוֹ הַחֲזֵק
 שְׁנַדְפָּס בִּ'אַבְנֵיהָ בְּרִזְל' (שיחות ממוהרנ"ת ז"ל סימן
 ס"ד) נִזְוָה לְשׁוֹנוֹ: פַּעַם בְּשַׁעַת דְּחִקוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת הָיָה
 שֶׁהִגִּיעַ יְרִיד הָאֲחֵרוֹן שֶׁל עָרְב פֶּסַח וְעוֹד לֹא הָיָה לוֹ צְרָכִי
 פֶּסַח, וּבִכֵּן בְּהַשְׁכָּמָה יוֹם זֶה עוֹד קִדְּם הַתְּפִלָּה הַתְּחִילָה
 זוּגָתוֹ דִּישָׁעַל עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם לְהַתְּאוּנָן לְפָנָיו עַל זֶה,
 בְּהַצָּעוֹת טַעֲנוּתֶיהָ הַנְּשַׁמְעוֹת לוֹ וּמְדַאֲיָבִים אֶת נַפְשׁוֹ כָּל
 כֶּף, עַד שֶׁעַל זֶה הָעֵיד בְּעֶצְמוֹ אַחַר כֶּף לְפָנָי אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמִנוּ,
 וְאָמַר: "אוֹי הָאֵט זִיא מִיט מִיר אָבְגַּעֲלֶעֲרֶנְט אַ פֶּרְק פּוֹן
 מְרָה שְׁחָרָה" (אוֹי, הִיא לְמַדָּה אוֹתִי פֶּרְק בְּמְרָה שְׁחָרָה). בְּכֹל זֹאת
 כִּשְׁהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה חֲזַק אֶת עֶצְמוֹ בְּכֹל מִינֵי הַתְּחִזְקוֹת
 בְּכֹל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת בְּאַמוּנָה וּבִטְחוֹן, וְדַבֵּק אֶת עֶצְמוֹ
 בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְהַתְּפִלָּל תְּפִלָּתוֹ עַד שְׁאַחַר הַתְּפִלָּה הָעֵיד
 רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר עָלָיו שָׂרָאָה אוֹתוֹ בְּפָנִים צְהָבוֹת
 וּשְׂמֵחִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ. וְכֵן בְּיוֹם זֶה הָיָה יוֹמָא
 דְּשׁוּקָא בְּבִרְסָלָב שְׁדֵרְךְ אֲנִשִּׁי רִירִיד סְמוּךְ לְבִרְסָלָב הִיא
 לְבוֹא לְשָׂמָה עַל הַיְרִיד, וּבָאוּ אֵלָיו שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים
 מֵאֲנִשִּׁי שְׁלוֹמִנוּ וְנִתְּנוּ לוֹ סְכוּם הָגוֹן וְנִתְמַלֵּא חֶסְרוֹנוֹ בְּכֹל
 מְכַל כֹּל. וְהַשָּׁעָה שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ אָמַר רַבִּי נַחֲמָן הַנִּ"ל שֶׁלֹּא
 רָאָה בְּפָנָיו שׁוֹם שְׁנוֹי שֶׁל שְׂמָחָה יִתְרָה, בְּשָׂבִיל שְׁעוֹד
 קִדְּם שְׂבָאוּ הָיָה מְלֵא בְּבִטְחוֹן חֲזַק בְּהַתְּמַלְאוֹת הַחֶסְרוֹן
 כְּמִנְחַת בְּכִיסוֹ, וְאֵךְ אֲנָשִׁים אֵלוֹ זָכוּ לְהִיּוֹת הַשְּׁלוּחִים
 לְמִצְוָה רַבָּה זוֹ. עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ]. יֵשׁ לִי כְּמָה הוֹסְפוֹת לְמָה
 שְׁנַדְפָּס בִּ'אַבְנֵיהָ בְּרִזְל':

אוצר נחמני

(א) מה שספר מורנו רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל מהתמרמרות מוהרנ"ת ז"ל אז על שהבעל דבר רוצה להחלישו במרה שחרה ועצבות ולהסיח דעתו מהכנת קדשת חג הפסח הקרב ובא, ובכך בקול גערה פנה לרבי נחמן טולטשינער שעמד אז על ידו, ואמר לו בזה הלשון: גזלן! אויף פסח וועט זיין מיטן אויבערשטינס הילף אבער וויא נעמט מען דעם פסח אליין (גזלן! על פסח יהיה בעזרתו יתברך, אבל איך לוקחין את הפסח בעצמו), עד כאן. כלומר שגער כלפי היצר הרע שרוצה לגזל ולהטף את מחו וקדשתו בכלבולי מחסוריו של הוצאות הפסח, דיקא בזמנו הבער שהוא עוסק בהכנותיו הקדושות לקראת החג שיוכל לקבל עצם קדשת אור הפסח בפרט בליל הסדר אשר יורדים אז אורות גבוהים ונשגבים כמובא באריכות בלקוטי הלכות בשם הזהר וכוונות האר"י ז"ל.

(ב) מה ששמעתי מרבי איטשע מאיר קורמן ז"ל, שספר שבזמן דחקו אז בערב פסח שלחו אנשי שלומנו מריירד צרור הכסף למוהרנ"ת ז"ל לכבוד הוצאות חג הפסח ביד אחד מאנשי שלומנו שנסע על היריד בברסלב ומקדם נכנס אל מוהרנ"ת למסר לו הכסף עם עוד כמה אנשים מאנשי שלומנו אשר גם כן באו על היריד, אבל מוהרנ"ת כדרכו בקדש שוחח אתם ארכות מענייני החג הקדוש על פי דעת רבנו ז"ל כדת מה לעשות בימים אלה בעבודת ה' להכין עצמם בכסופין וגעגועים ובתפלות ותחנונים בינם לבין קונם לזכות לקדשת הפסח שהוא

ראש לכל המועדות והאורות הקדושות אשר יורדים בליל הסדר ונשפעים לכל השנה וכו', והם נתלהבו ונתעוררו מאד מהדבורים הנפלאים האלה אשר החיה את נפשם, ואחר כך נפרדו ממנו בברכת החג פנהוג והלכו להם, ומוהרנ"ת ז"ל לא הזכיר כלל בשיחתו מדחקו ומצוקתו הגדולה, והאיש אשר צרור הכסף בידו גם כן הלך אתם מבלי למסר הכסף למוהרנ"ת ז"ל כי שכח לגמרי מהשליחות שהטל עליו, מחמת דבקותו בהדבורים היקרים שיצאו מפי מוהרנ"ת ז"ל בענינא דיומא, ועדין בבית מוהרנ"ת ז"ל שורר המחסור החמור לצרכי הפסח.

ורבי נחמן טולטשינער עמד אז ליד מוהרנ"ת ז"ל עצוב ומדאג מאד מזה שאפלו אנשיו לא ידעו למלא מחסורו והלכו להם מבלי לתמכו עבור צרכי הפסח, והרגיש זאת מוהרנ"ת ז"ל בפניו של רבי נחמן טולטשינער, וכדי לחזקו התחיל להסביר לו במאור פניו ענין בטחון ופרנסה שהשם יתברך מסבב כל מיני סבות באפן נפלא איך להשפיע להאדם כל צרכו דרך צנורות השפע והפרנסה ושאר הישועות שיורדים מלמעלה עד שמגיע להאדם בעתו ובזמנו ובשעה הנכונה, עד שלפעמים השפע הנצרך נמצא כבר בבית ומסתלק בחוץ מחמת שעדין לא הגיע העת לקבלת השפע כמאמר הכתוב (תהלים קמה): עיני כל אליה ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו - בעתו דיקא לא מקדם ולא מאחר אפלו ברגע אחת, כי הקדמת השפע יכול להזיק חס ושלום לענין אחר, וזה מנפלאות תמים דעים וכו', והרחיב לו הדבור בזה, והנה תוף כדי שיחתו בא במרוצה השליח

אוצר נחמני

הנ"ל לביתו ומסר לו צרור הכסף בהתנצלותו ובקשת מחילה על עכוב השליחות מחמת השכחה, ונתפעל מאד רבי נחמן טולטשינער מגדל בטחוננו של מוהרנ"ת בשעתא דחיקא כזאת ומשיחתו בשוב הדעת נפלא כזה כאלו לא חסר לו כלום, ונתמלא רבי נחמן טולטשינער שמחה גדולה ופניו צהלו מקבלת השפע הזה עד שאמר לו מוהרנ"ת ז"ל "נחמן! זעהסטו אז אצינדערט איז געקומען די רגע פון דיא ישועה, נישט פריער נישט שפעטער, און דאס הייסט דער אמת'ר בטחון אז די ישועה וועט קומען צוא דער ריכטיגער צייט" (אפה רואה, עתה הגיע הרגע של הישועה, לא קודם ולא אחר כך, וזה נקרא הבטחון האמתי, שהישועה תבוא בזמן הנכון).

אמר הכותב: יכול להיות שכל ההוספות הנ"ל לא ארעו בשנה אחת כי בכל שנה היה נצרך מוהרנ"ת ז"ל לבטחון חדש עבור השפעת חג הפסח.

★ ★ ★

מלואים:

[על המובא לעיל מאבנייה ברזל ראה בספר שיח שרפי קדש ב' תשכה וזה תמצית לשונו: ספר רבי נחמן טולטשינער ז"ל מגדלת מוהרנ"ת ז"ל שגם בעצם עניותו לא ראה שום שנוי בפניו כשנתמלא לו החסרון למקדם לזה, אך לפני תפלה ולאחריה אז ראו שנוי בפניו - "א אנדער פנים! (פנים אחרות)".

ועוד ראה שם באות ה' פז: פעם ביום שלפני ערב פסח נכנסה אל מוהרנ"ת ז"ל בתו מרת חנה צירל והתאוננה לפניו כי הפסח כבר מתקרב ועדין ביתם ריקן (כי זוגתו מרת דישל כבדה אותו מאד וכי),

ויען אליה "טאכטעריל! גאט וועט העלפן" (פתי, ה' יעזר). ואכן היה ה' בעזרו ונתעורר אחד מאנשי שלומנו (שהיה דר ברחוק מקום) וחשב בדעתו: מי יודע אם יש למוהרנ"ת ז"ל את צרכי החג, ותכף מלא עגלה בכל טוב: תפוחי אדמה, ביצים, ושאר צרכי פסח, והביאה למוהרנ"ת ז"ל בערב פסח. אחר כך בליל הסדר הרבה מוהרנ"ת לספר חסדי ה' כי לא עזבם והזמין להם כל צרכם, ובתוך דבריו אמר אל בתו: "ווען איך האב גיזאגט גאט וועט העלפן האב איך נישט אים גימיינט" (כשאמרתי ה' יעזר לא התפונתי עליו - שלא היה לו שום סמיכות על אדם זה או אחר שביא לו על פסח, רק בטחוונו היה חזק בהשם יתברך לבד, והוא יסבב סבות לטובה כרצונו).

על הוספה א' ראה שם באות ג' קעב: שמע פעם מוהרנ"ת ז"ל איך שמתאונן אחד מאנשי שלומנו לפני חברו היות שמתקרב חג הפסח ואין לו כלל על צרכי החג ואמר לו: "וואו נעמט מען אויף פסח?" (איך לוקחים על פסח?) פנה אליו מוהרנ"ת ז"ל ונחמו: "אויף פסח וועט זיין, ווי נעמט מען דעם פסח אליין" (על פסח יהיה, איך זוכים לקדשת פסח בעצמו).

עוד מענין תלאותיו בערבי חג הפסח ראה שם באות ה' פח: פעם כשהתקרב חג הפסח ועדין לא היה לו למוהרנ"ת על הוצאות החג, ראה איך ממלאים החבית במים עבור ימי החג, והתחיל לרקוד בשמחה "ברוך ה' שיש לנו כבר מים עבור ימי החג".

גם מצאתי במקתבי מוהרנ"ת כתב יד מיום ד' ל"ו לספירה תר"א לרבי אברהם בעריניו נכד אדמו"ר ז"ל: "וזה כמה שנים עברו ואיני זוכר שיהיה לי דחק כל כך על פסח כמו בשנה הזאת, ולסוף אחר שניגעתי ללוות על הוצאות פסח גנבו אצלי בליל י"ד ערב פסח כל הבשר והדגים והיין שהכנתי על פסח והכרחתי בערב פסח לטרוח עוד הפעם ללוות ולקנות צרכי פסח וכודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אך מגדל אהבתך בלבי עד הנפש ואהבת כל אנשי שלומנו הכשרים והנדיבים כיוצא בהם, לא יכלתי להתאפק מלפרש צערי ולהודיעך את אשר בלבי..."

ז ד ט

רַבְּנּוּ ז"ל בְּשִׁיחָתוֹ עִם הָאֲפִיקוֹרְסִים בְּאוֹמֵן אָמַר לָהֶם
 פְּעַם: "וּוֹאס דַּאֲרַפֵּט אִיהֵר אַזוּי פִּיל פֶּאָר שְׁוואַרְצֵט
 וּוְעָרָן אַז ס'זאַל פִּין אַיִךְ גָּאַרְנִישֵׁט בְּלִיבֵן, וּוְעָרֵט
 וּוּינְצִיגֶער פֶּאָר שְׁוואַרְצֵט וּוְעֵט פִּין אַיִךְ עֶפְעֵס מְעָרֶער
 בְּלִיבֵן" (מה צריכים אתם כל כך להשחיר עצמכם, כדי שכלום לא ישאר
 מכם, השחירו עצמכם פחות, וישאר מכם משהו יותר). כְּלוֹמַר הִיגִיעוֹת
 וְהִטְרָחוֹת וְהִרְדִּיפוֹת הַרְבוֹת אַחַר עֶסְקֵי הַגְּשָׁמִיִּים בְּעוֹלָם
 הַזֶּה מְשַׁחֲרִים אֶת הָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּו, וְעוֹקְרִים אוֹתוֹ מִן
 הָעוֹלָם מִבְּלִי לְהִשְׁאִיר שְׂאֵרִית בְּאָרֶץ, אֲבָל מִי שְׂמַמְעֵט
 עֲצָמוֹ מִלְרָדֶף וּלְהִשְׁחִיר בְּעִנְיַי הָעוֹלָם בְּמַעוֹט אַחַר מַעוֹט,
 וּלְהַפֵּךְ הוּא מְרַבֵּה בְּדַבָּרִים שְׂבִקְדָּשָׁה "וּוְעָרֵט עַר נִישֵׁט
 אַזוּי פִּיל פֶּאָר שְׁוואַרְצֵט" (הוא לא נעשה כל כך שחר), וַיֵּשׁ לוֹ
 תְּקִנָּה טוֹבָה וְשְׂאֵרִית טוֹב בְּעוֹלָם (שְׂמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק).

וְר' אֵלִיהוּ חַיִּים הָיָה אוֹמֵר בְּנִסְחַ כְּזֹה: "זֵיִיט נִישֵׁט אַזוּי
 פִּיל פֶּאָר שְׁוואַרְצֵט אִין דְּעֵר וּוְעֵלֵט, אַז סֶע זַאל פִּין
 אַיִךְ גָּאַר נִישֵׁט פֶּאָר בְּלִיבֵן". (אל תהיו כל כך שחורים בעולם
 הזה, שלא ישאר מכם כלום).

ז ה ט

פְּעַם אַחַת כְּשֶׁנִּסַּע מוֹהֲרֵינ"ת ז"ל לְאוֹמֵן עַל צִיוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ
 שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל בָּא הִירֵשׁ בְּעֵר (הוא אָחֵד מֵהַשְּׁלֵשָׁה

אפיקורסים שהתקרבו לרבנו ז"ל) לְבַקֵּר אֶת מוֹהֲרַנְ"ת בְּאֶכְסֵנְיָתוֹ, וְכַדְרָכּוֹ שֶׁל הִירֵשׁ בְּעַר הָיָה תָמִיד מְשׁוּחַח וּמְתוֹכַח אֶתוֹ עַל עֲנִינֵי אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה (וּכְיָדוּעַ שְׁזוּלַת מוֹהֲרַנְ"ת, לֹא הִתִּיר רַבְּנוֹ ז"ל לְאֹף אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו לְשׁוּחַח עִם הִירֵשׁ בְּעַר וּלְהַכְנִס עִמּוֹ בְּדְבָרִים מַחֲמַת דְּבוּרָיו הָאֲרִיסִיִּים בְּחִקְיֹרוֹת בְּכַפִּירוֹת וְאֶפִּיקוֹרְסוֹת), וְאִזּוֹ בְּפַעַם הַזֹּאת נִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם בּוֹכוּחַ עִמָּךְ עַל עֲנִינֵי הָאֲמוּנָה בְּמִצִּיאוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁנִּתְלַהֵב מוֹהֲרַנְ"ת מִגְּדֹל אֲמוּנָתוֹ הַצְּרוּפָה וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "וְוַאֲסִי רְעֵדְסָטוּ מִיֵּט מִיר פִּין גָּאט, אִיךְ זָאג דִּיר: וְאָרְאָה אֶת ה'! (מִה מְדַבֵּר אֶתָּה אִתִּי מֵאֱלֹקִים, אֲנִי אָמַר לְךָ: וְאָרְאָה אֶת ה'). וְנִכְנְסוּ הַדְּבָרִים עִמָּךְ בְּלָבוֹ וְהֶאֱמִין לוֹ, כִּי יֵצְאוּ הַמַּלְאָכִים הָאֵלֶּה מִפִּי מוֹהֲרַנְ"ת כְּחֵץ מִקְּשֵׁת עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ כְּאִלּוֹ יִשְׁעֶיהָ הַנְּבִיא עוֹמֵד לְפָנָיו וְאוֹמֵר לוֹ דְּבָרִים אֵלֶּה.

מְלַבֵּד שֶׁנִּדְפַס זֹאת [בְּכוֹכְבֵי אוֹר חֶלֶק אֲנָשֵׁי מוֹהֲרַ"ן בְּהַדְּבוּרִים מִמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל אוֹת לֵב עֵינַי שָׁם] גַּם שָׁמַעְתִּי מִכָּל זִקְנֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ. וְעֵינַי בְּהַקְדַּמַת קוֹנְטֵרַס 'יְמֵי הַתְּלָאוֹת' מֵר' אַבְרָהָם בֵּר' נַחֲמָן זצ"ל שְׁכוֹתֵב שָׁם שֶׁכָּל מִקְרָא וּמִקְרָא מִדְּבָרֵי הַתַּנ"ךְ שֶׁהָיָה מוֹצִיא מוֹהֲרַנְ"ת מִפִּיו הָיָה מִמֶּשׁ נִדְמָה לְהַשׁוֹמֵעַ כְּאִלּוֹ הַנְּבִיא בְּעֵצְמוֹ קוֹרֵא וְצוֹעֵק אֶת אֵלֶּה הַדְּבָרִים. וְיָדוּעַ הַצְּרוּף שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עַל הַפְּסוּק 'נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאָרְאָה מִרְאוֹת אֱלֹקִים', רֵאשִׁי תְּבוֹת 'אֲמוּנָה', שֶׁעַל יְדֵי אֲמוּנָה יְכוּלִים לִרְאוֹת מִמֶּשׁ אֱלֹקוֹת. וְעֵינַי בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן ס"ב, שֶׁאֶצֶל הַמֵּאֲמִין הַדְּבָר גְּלוּי כְּאִלּוֹ רוֹאֵה בְּעֵינָיו אֶת הַדְּבָר שֶׁהוּא מֵאֲמִין בוֹ, מַחֲמַת גְּדֹל אֲמוּנָתוֹ הַשְּׁלֵמָה.

ס ו ט

פַּעַם אַחַת שָׁבַת מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עִם כַּמָּה מַאֲנָשׁוֹ אֶצֶל
 בַּעַל בֵּית חָשׁוּב וּמְכַבֵּד, בַּעַל מְכַנִּים אוֹרְחִים,
 וּכְשֶׁשָּׂרוּ הַזְמִירוֹת וְהַנְּגוּנִים בְּשַׁבַּת קִדְשׁ, הָיָה שָׁם גַּם כֵּן
 אוֹרַח אֶחָד יוֹשֵׁב עַל הַשְּׁלֶחָן וּמְשַׁמֵּעַ קוֹלוֹ בְּנִגְיֹנוֹת
 וְזְמִירוֹת אַחֲרוֹת, וְהַפְרִיעַ לְאֲנָשׁוֹ שְׁלוֹמְנוֹ לְשִׁיר הַזְמִירוֹת
 כְּמִנְהַגָּם, וְכֵן גַּם בְּאֲמִירַת הַתּוֹרָה שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת וְשִׁיחָתוֹ
 דְּבַרֵי אֱלֹקִים חַיִּים מְרַבְּנוֹ ז"ל הַפְרִיעַ הָאוֹרַח בְּכָל פַּעַם
 עִם דְּבָרִים אַחֲרִים עַד שֶׁהַגְּדִישׁ הַסָּאָה "עַר הָאֵט צוֹשֵׁטְעֶרֶט
 דַּעַם טִישׁ", וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת בְּהַקְפָּדָה: "בֵּיִיא אֵינְזֶעֶר
 טִישׁ, אִיז נָאֵר אֵינְזֶעֶרע נְגוּנִים אֵינְ אֵינְזֶעֶרע שִׁיחוֹת
 [שְׁמוֹעֶסֶן]!" (בְּשֶׁלֶחָן שְׁלֵנוֹ - רַק הַנְּגוּנִים וְהַזְמִירוֹת וְהַשִּׁיחוֹת שְׁלֵנוֹ!),
 וְהַתְרִיס הָאוֹרַח כְּנִגְדּוֹ בְּלַעַג וּבְחֻצְפָּה: "אוּן אַז נִישְׁט?"
 (וְאִם לֹא?) וְהַשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: "אוּן אַז נִישְׁט, פֶּאָטְשֶׁט
 מְעַן!" (וְאִם לֹא - סוֹטְרִים!) (כִּידוּעַ שְׁאָמַר לוֹ רַבְּנוֹ ז"ל "אֵינְ אִמָּאֵל גִּיט
 מְעַן אַ פֶּאָטְשׁ" [פַּעַם אַחַת נוֹתְנִים סְטִירָה]). הָאִישׁ נִבְהַל מְאֹד
 מִדְּבָרָיו הַקְּשִׁים הָאֵלֶּה, וְקָם מִהַשְּׁלֶחָן וְהִחַל לָנוֹס מִפֶּחָד
 וּבְהִלָּה, וְנִהְיָה מְהוּמָה בְּשֶׁלֶחָן, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא נָעַם לוֹ
 זֹאת אָמַר לְמוֹהֲרַנְ"ת: "רַבִּי נָתַן! וְוַאֲס מַאֲכֻט אֵיְהָר עֶפְפִּיס
 אַ גְּעֵרִידֶער אֵינְ אַ רַעַשׁ?" (מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כְּזֶה רַעַשׁ?) וַיַּעַן
 מוֹהֲרַנְ"ת וַיֹּאמֶר לוֹ: "הֵיִינְט אִיז אַזוֹי, אַז בְּקוֹל רַעַשׁ
 גְּדוֹל!...." (הַיּוֹם זֶה כָּף, אַז בְּקוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל! כְּלוּמַר לְעֵתִיד אִז יִהְיֶה
 רַעַשׁ גְּדוֹל הָאֲמֵתִי בְּעֵינֵי רַבְּנוֹ ז"ל). וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק הָאִישׁ הַמְּחַצֵּף
 מִהַשְּׁלֶחָן, נִשְׁקָט הַרַעַשׁ וְהַמְּשִׁיךְ מוֹהֲרַנְ"ת בָּאֵינְ מִפְּרִיעַ
 בְּאֲמִירַת תּוֹרָתוֹ וְשִׁיחָתוֹ בְּהַתְעוֹרְרוֹת וּדְבָקוֹת כְּדָרְכוֹ בְּקִדְשׁ
 (שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן וּקְצַת מִר' לױ יִצְחָק וְר' אֵלִיהוּ חַיִּים ז"ל).

ז ט

פַּעַם אַחַת שׁוֹחַח מוֹהֲרַנְ"ת בְּאַרְיכוֹת עִם אַנְשֵׁי בְּעִנְיַן יְרִידַת הַדּוֹרוֹת בְּעִקְבַּתָּא דְּמְשִׁיחָא וְחִלְשׁוֹתָם בְּעִבוּדַת הַשֵּׁם, עַד כְּדֵי כֶּף שְׁעַל כָּל כֶּף שֶׁל הַתְּעוֹרְרוֹת צְרִיכִים לָתֵת מִיַּד קְעָרָה מְלֵאָה הַתְּחִזְקוֹת, שְׁלֹא יִפְלוּ חֵס וְשְׁלוֹם מִהַתְּעוֹרְרוֹת. (שְׁמַעְתִּי מִר' אֶלְיָהוּ חַיִּים, וְגַם מִכ"י אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וְאַחַר כֶּף גַּם מִר' לֹוִי יִצְחָק ז"ל)

אָמַר הַכּוֹתֵב: וַיֵּשׁ לְצַרְף לְזֶה מֵאֲמַר מוֹהֲרַנְ"ת שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת מִהַתְּחִזְקוֹת מְחִזְקִים יוֹתֵר וְכו'.

ח ט

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת: "צְוִיִּי רַעֲבִים הָאֵב אִיךְ גִּיהֵאֵט אֵין מֵיִין לְעֵבֶן, אֵין רַבִּי וּוֹאֵס הָאֵט מִיר אוֹיִסְגִּילְעֵרִינְט א"ב (אֶלֶף-בֵּית), אוֹן דְּעַר הַיִּלְיָגְעַר רַבִּי וּוֹאֵס הָאֵט מִיר אוֹיִסְגִּילְעֵרִינְט וּוִיא אַזִּי צִי דִינְעֵן דְּעֵם אוֹיִבְעֵרְשְׁטִין (שְׁנֵי רַבִּיִּים הָיוּ לִי בְּחַיִּי, רַבִּי אַחַד שְׁלַמְדְּנִי אֶלֶף-בֵּית, וְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁלַמְדְּנִי אִיךְ לְעֵבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ).

(שְׁמַעְתִּי זֹאת מִרַבִּי יֶאֱנָקִיל מְלַמֵּד קְלַמְנוּבִיץ' שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִזְקֵנִי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, וְהוֹסִיפוּ לְזֶה שְׁגַם אוֹתְנָנוּ לְמַד רַבְּנוּ ז"ל אֶת הָא"ב שְׁלוֹ, דְּהֵינּוּ שְׁנֵי הַתּוֹרוֹת: א' - אֲזַמְרָה. ב' - בְּצַר הַרְחַבְתָּ לִּי, שֶׁהֵם שְׁנֵי הַיְסוּדוֹת הָעִקְרָרִים בְּחַיִּי הָאָדָם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת לְעֵבֵר אֶת הַגֶּשֶׁר בְּשְׁלוֹם. וְרָאָה בְּעֵלִים לְתַרוּפָּה (לֶךְ לֶךְ תַּקְצ"ד) שְׁכּוֹתֵב מוֹהֲרַנְ"ת בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "וּכְבָּר נְחַקֵּר אֲצִלִּי שְׁעַקֵּר הַחַיּוֹת עַל יְדֵי אֲזַמְרָה לְאֶלְקֵי בְּעוֹדֵי וְכו' בְּעִנְיַן עֲבוּדַת ה', וּבְעִנְיַן

עסקי העולם וטרדת הפרנסה והיסורים רחמנא לצלן, על ידי בצר הרחבת
 לי". וגם מוהרנ"ת אמר שרבנו ז"ל לומד אתנו "קמץ אָלף".

ט ט ט

רבנו ז"ל ברוך את מוהרנ"ת ז"ל בשתי ברכות: א) שְׁבָכָל
 שְׁעָה שִׁירְצָה לִישָׁן אֲזִי תִכֶּף יִישָׁן בְּלִי שׁוּם שְׁהִיּוֹת,
 וְכֵן הָיָה שֶׁהִרְבֵּה פְעָמִים הָיָה מִתְאַחֵר לְלָכֶת לִישָׁן בְּאִישׁוֹן
 לִילָה מִחֲמַת שִׁיחָתוֹ עִם אֲנָשָׁיו כְּמוֹבָא בְּמִכְתָּבָיו, אוּ כְּדִי
 לְהַשְׁלִים שְׁעוּרָיו, אוּ מִחֲמַת אֵיזָה שְׁמֻחָה, אוּ אֵיזָה נְסִיעָה
 בְּדֶרֶךְ, וְהָיָה כְּכֹרֵב לְחֻצוֹת הַלַּיְלָה, וּבְרִצּוֹנוֹ הָיָה לְקַיֵּם
 מִצְוֹת קִימַת חֻצוֹת כְּפִשׁוּטוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבְּנּוּ ז"ל שֶׁהָעֶקֶר
 הוּא לְקוּם בְּחֻצוֹת וּלְשַׁבֵּר הַשִּׁנָּה, וְלֹא לְהִיּוֹת עַר עַד
 חֻצוֹת. וּבְכֵן מִיָּד שֶׁהֵנִיחַ רֵאשׁוֹ עַל יָדָיו אוּ שֶׁהִשְׁכִּיב עֲצָמוֹ
 בְּמִטָּה נְרִידִם וַיִּישָׁן אֵיזָה שְׁעָה, וְאַחֵר כֶּף נִתְעוֹרֵר וְקָם כְּאֲרִי
 בְּעַת חֻצוֹת לְעֶרְךָ תִּקּוֹן חֻצוֹת וְלַעֲבֹד עֲבוּדַת בּוֹרְאוֹ.

ב) בְּרִכּוֹ רַבְּנּוּ ז"ל שֶׁאֵף פְּעַם לֹא יִזִּיק לוֹ עֶשֶׂן הַתְּנוּרָה, וְכֵן
 הָיָה שֶׁכָּמָה פְּעָמִים אֶרֶע שְׁנַתְּמֵלֵא הַבַּיִת עֶשֶׂן,
 בְּפֶרֶט בְּלִיל שֶׁבַת קֹדֶשׁ, וְכֹל בְּנֵי הַבַּיִת הָיוּ מְעַלְפִּים
 מִהָעֶשֶׂן, וְלְמוֹהֲרַנ"ת לֹא קָרָה כָּלוּם מִחֲמַת בְּרִכְתּוֹ שֶׁל
 רַבְּנּוּ ז"ל. (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק).

ט י ט

מוהרנ"ת ז"ל הָיָה לוֹ כִּידוּעַ הִרְבֵּה שְׁעוּרִים קְבוּעִים
 מִחֻצוֹת לִילָה עַד לְמַחֲרַת בְּעֶרְבַת הַיּוֹם, בֵּינָם
 הַשְׁעוּרִים הָיָה אוֹמֵר "יּוֹם תְּהִלִּים" לְגַמֵּר הַתְּהִלִּים בְּכֹל

שבוע, ובימי תשובה וספירה ושובבי"ם וכיוצא ה"ה מוסיף עוד מזמורים, על פי מה שכתב רבנו ז"ל בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן ע"ג שתהלים מסגל לתשובה וכו' עין שם קצת באריכות גדל מעלת אמירת תהלים.
(שמעתי מר' לוי יצחק)

י א ס

מוהרנ"ת ז"ל במכתביו בספר עלים לתרופה תחלת שנת תקצ"א מתאר כמה פעמים נוראות המחלה שנקרא "חלירע" רחמנא לצלן. וכותב שם במכתב ל"ד: והנה זה יותר מב' שבועות אשר בערה אש ה' בכמה וכמה נפשות הקדושות שנעדרו הרבה באלו הימים המעטים, המקום ירחם ויאמר למלאך הרוך וכו'. עין שם בכמה מכתבים מהמחלה הנוראה הזאת.

והנה בתקופה הזאת, ארע בליל שבת אחד בשעת הסעודה, כשהגיע מוהרנ"ת ז"ל לומר בתפלת "ויהא רעוא" - "ויזמין ויתייהב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא וכו'", באמירתו זאת התלהב מאד מוהרנ"ת וחזר כמה פעמים על המלים האלה בהתעוררות רבה שלא כדרכו, ופרץ בבכי ובדמעות שלישי, ונבהלו היושבים בשלחן ולא הבינו מה קרה לו, עד שנרגע והסביר בספורו שבשבוע זאת רצו אליו הרבה אנשים עם פדיונות להתפלל עליהם על המחלה הנוראה הזאת אשר נגע בביתם רחמנא לצלן, ולכאורה ה"ה לו מזה פרנסה טובה וצריך לשמח על זה, אבל איך לא תבכה נפשי על

פְּרָנְסָה כְּזֹאת הַבְּנוּיָה עַל צְרוֹת יִשְׂרָאֵל וְסָבַל יִסּוּרֵיהֶם
 רַחֲמָנָא לְצַלְן, וְעַל כֵּן לֹא הָיָה יְכוּל לְהִתְאַפֵּק מִלְּבָכוֹת עַל
 צְרוֹת וְדַמְעוֹת יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲלַת הַחֲלִירֵעַ רַחֲמָנָא לְצַלְן
 וְשָׂאָר יִסּוּרִים וְחִלָּאִים הַמְּצִיאִים לוֹ פְּרָנְסָה מִהַפְּדִיוֹנוֹת,
 וְלִכֵּן הִשְׁתַּפֵּף נַפְשׁוֹ בְּכִי עַל זֶה, וּבִקֵּשׁ מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא הַזֶּן וּמִפְּרִנְסָה בְּמַלְיָם אֵלָיו: "וַיִּזְמִין וַיְתִיּיב לְנָא מְזוֹנָא
 וּפְרָנְסָתָא טַבְתָּא בְּלִי צָרָה וְעַקְתָּא" וְחֹזֵר עַל זֶה כַּמָּה
 פְּעָמִים, הֵינּוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִזְמִין לוֹ פְּרָנְסָה טוֹבָה
 כְּשֶׁהִיא בְּלִי צָרָה וְעַקְתָּא, הֵינּוּ בְּלִי צְרוֹת וְרַעוֹת יִשְׂרָאֵל
 שְׂצָרִיכִים לְהִבְיֵא לוֹ פְּדִיוֹנוֹת וְצְדָקוֹת לְהַמְתִּיקָם וּלְבַטֵּל
 הַגְּזֵרוֹת שְׁמֵזָה תְּהִיָּה פְּרָנְסָתוֹ, וְעַל זֶה בָּאָה תְּפִלָּתוֹ וּבְכִיָּתוֹ
 שְׁלֹא יִצְטָרֵךְ בְּכָלֵל לְפְּרָנְסוֹת כְּאֵלֶּה, וְשְׁלֹא יִצְטָרְכוּ יִשְׂרָאֵל
 לְסָבַל צְרוֹת וַיִּסּוּרִים חֲלִילָה בְּגִלְלַת פְּרָנְסָתוֹ. (שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק
 מֵאִיר קוֹרְמָן וּמִר' לִוִי יִצְחָק וּמִר' אֶלְיָהוּ חַיִּים ז"ל).

ס יב ט

שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי מוֹרִי (שְׁלִיט"א) [ז"ל], שֶׁשָּׁמַע מְזֻקְנֵי אֲנָשִׁי
 שְׁלוֹמְנוֹ בְּשֵׁם מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, שֶׁאַחַד בָּא אֵלָיו
 בְּעִנְיַן פְּרָנְסָה, כִּי הוּא סוֹבֵל הַרְבֵּה מִחֲמַת חֶסֶר פְּרָנְסָה
 וּבִקֵּשׁוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּעֵדוֹ, וְעָנָה לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: יֵשׁ לָךְ
 עֲצָה, תְּהִיָּה בְּשִׂמְחָה וַיְהִיָּה לָךְ פְּרָנְסָה. וְהַשִּׁיב לוֹ הָאִישׁ:
 אֵיךְ אוֹכֵל לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, כְּשֶׁאֲנִי סוֹבֵל קִשׁוֹת בְּצַעַר
 וַיִּסּוּרִים מִחֶסְרוֹן הַפְּרָנְסָה? וַיֹּא אַזּוֹי קָעַן מָעַן זֵיִן
 פְּרִיִילָאךְ? נְעָנָה לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת: אֵין נוֹאס טוֹטְמָעַן פֶּאָר
 פְּרָנְסָה, וְאַפְלוֹ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה (מֵה לֹא עוֹשִׂים בְּשִׁבִיל פְּרָנְסָה?
 אֶפְלוֹ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה!). (עֵיִן בְּסִפְרֵי הַמִּדּוֹת אוֹת מִמּוֹן מ"ז: "הַשְּׂמִחָה

תמידית מסגל להצלחה" ובאות שמחה חלק ב' א': "מי שהוא שמח תמיד,
על ידי זה הוא מצליח"

ס יג ס

מוהרנ"ת ז"ל היה לו בין אנשיו איש חסיד עובד ה'
במסירות נפש, עני מרוד ובעל יסורים, שמו
רבי נחמן ב"ר יודל ז"ל, וכדי שיהיה לו איזה פרנסה
מועטת מנו אותו החברא קדישא כעין שמש שהוא יהיה
כל היום בבית הקברות ובכל הלילות יעשה הוא ה"מלא
רחמים", ויגיש להמלוים מים לרחץ אחרי הלוייה כנהוג,
ושאר דברים הנצרכים שם, ועבור זה היו משלמים לו
"זעקסער" (איזה מטבע). כשנודע למוהרנ"ת ז"ל שלקחו
איש צדיק כזה על הבית הקברות, נודעזע מזה, ואמר
להם בהקפדה גדולה לבל יעשו זאת ויורידו אותו משם
מיד, כי חס ושלום חס ושלום עבור איש צדיק עני מרוד
כזה יכול הקדוש ברוך הוא לקחת איזה נשמת ילד או
נפש ממשפחה אחת רחמנא לצלן, כדי להספיק לו
"זעקסער" על שבת, וזה מסכן מאד מאד להעמיד אותו
בבית הקברות. (שמעתי מר' לוי יצחק ומר' אליהו חיים).

ס יד ס

פעם אחת נסעו מוהרנ"ת ורבי נפתלי מנעמרוב לברסלב
להיות אצל רבנו ז"ל על ראש השנה כפקדתו,
כשנכנסו אליו וקבלו פניו, אמר להם: "דאנקען גאט
וואס איהר זענט שוין דא, אין אז איהר זענט דא האט

אוצר נחמני

בַּאֲדַרְפֵּט דִּיא גַאנְצֵע וועלֵט צִיא זײַן דָּא, אִין אַז זײַא זענען נישט דָּא וויא אזוי זענט איהר דָּא. אִין אַז איהר זענט יא דָּא, בַּאֲדַרְף דָּאך דִּיא גַאנְצֵע וועלֵט צִיא זײַן דָּא וכו'".

(תהלה לֵא-ל שאתם כבר כאן, וכשאתם כאן, צריכים כל העולם להיות כאן! נכמאמרו ז"ל "איש בל יעדר", "אפלו כל העולם כלו תלוי בראש השנה שלי") וכשהם אינם כאן, איך זה שאתם כאן? וכשאתם בן כאן, צריכים הרי כל העולם להיות כאן!). וכך חזר רבנו ז"ל לפניהם כמה וכמה פעמים. (שמעתי זאת מפי ידידנו החסיד ר' נתן בארסקי (שליט"א) [ז"ל] נכד רבנו ז"ל. כשאתי השיחה הזאת לר' לוי יצחק קלסיה מאד ואמר שהיא יקרה וחדשה אצלו שלא שמעה מעולם, וזהו עוד נדבך לבנין הראש השנה של רבנו ז"ל).

אמר הכותב: רואים מכאן עד היכן הדברים מגיעים, כמה הפליג רבנו ז"ל בגדל יקרת הראש השנה שלו שהוא עוסק אז בתקון העולם כמאמרו ז"ל: כל העולם כלו תלוי בראש השנה שלי, ובפרוש אמר שעושה בראש השנה תקונים כאלה שבכל השנה אינו יכול לעשות כזאת, ממילא מובן מאליו שראוי לכל העולם לבוא אליו באומן על ראש השנה (כשיפתחו המצרים בחסדו יתברך), וברוך ה' שכהיום אפשר לנסע לשם בקלי קלות עם רצונות וכסופים עד ביאת ינון שמו במהרה בימינו אמן, ומה שבאמת זכו הנ"ל יותר מכל העולם להיות אצל רבנו ז"ל בראש השנה הוא מנפלאות תמים דעים, ובפעם זהו שאלת מוהרנ"ת לרבנו ז"ל מדוע זכה הוא יותר מכל העולם להתקרב אליו, כידוע זאת.

טו טז טז

רבי אהרן ליפאוועצקי ב"ר מאיר ממעדוועדיוקע (רבי מאיר היה נגיד ואצלו הייתה החתנה של מרת שרקע עליה השלום

בת רבנו ז"ל, ולא הִיָּה לוֹ בָּנִים, וּבְכֻרְכָתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל נוֹלְדוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים וְאֶחָד מֵהֶם הִיָּה רַבִּי אֶהְרֹן הַנ"ל) הוּא הִיָּה גֵר בְּאוֹמֵן בְּזִמְן רַבִּי נִפְתָּלִי תַלְמִיד רַבְּנּוּ ז"ל, פַּעַם אַחַת הֶעִיז לְשַׁאֵל אֶת רַבִּי נִפְתָּלִי: הֲלֹא אַתֶּם יוֹדְעִים הַ"מַּגְלַת סְתָרִים" מִרַבְּנּוּ ז"ל; וּוִיָּא הֲאֵלֶּט דָּאס מִיט מְשִׁיחֵן, כְּלוּמַר מְתִי יָבוּא הַגּוֹאֵל צֶדֶק? וְרַבִּי נִפְתָּלִי הִקְפִּיד עַל שְׂאֵלָה נּוֹעֶזֶת זו, וְאָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן תּוֹכְחָה: "לְעֶרְנִסְטִי לְקוּטִי מוֹהֲרֵן"? מִיר הָאֲבָן אַ קְבֻלָּה פִּין רַעֲבִין אֲזוּ רֹב וְוִעֲלֵט וְוִעֵט הָאֵן נַעֲמָעֵן מִיִּין סִפֵּר זָאל מָעֵן זִיךְ רַעֲכֻטִין אוֹיף מְשִׁיחֵן (הָאֵס לּוֹמַד אַתָּה לְקוּטִי מוֹהֲרֵן? יֵשׁ לָנוּ קְבֻלָּה מִהֲרַבִּי: 'כְּשֶׁרֹב הָעוֹלָם יִקְבְּלוּ אֶת הַסֵּפֶר שְׁלִי, שְׂיִתְכּוֹנְנוּ לְמְשִׁיחֵ'"). (שְׁמַעְתִּי מִר' לְוִי יִצְחָק).

וְעַיִן בְּחַיֵּי מוֹהֲרֵן (רסו) בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: אָמַר (רַבְּנּוּ ז"ל): כָּל מִה שְׁמְשִׁיחַ יַעֲשֶׂה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל, אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, רַק שֶׁהַחֲלוּק הוּא, שְׁמְשִׁיחַ יִגְזֹר אֲמַר וַיִּקּוּם, אֲבָל אֲנִי... וּפִסֵּק וְלֹא דִבֵּר יוֹתֵר. נִסָּח אַחֵר: אֲבָל אֲנִי אֲנִי יָכוֹל לְגַמֵּר עֲדִין. וְעַיִן עוֹד שָׁם (שמו) בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: נִשְׁמַע מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׂאֵמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ שֶׁלוֹ לְקוּטִי מוֹהֲרֵן שְׂיִצָּא בְּעוֹלָם, הוּא אֶתְחַלְתָּא דְּגֵאוּלָּה. אַחֵר כֶּן אָמַר בְּפִרוּשׁ שֶׁהַלְמוּד בְּחַבּוּרֵי הַקְּדוֹשִׁים הוּא אֶתְחַלְתָּא דְּגֵאוּלָּה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

אָמַר הַכּוֹתֵב: בְּזִמְנֵנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ שֶׁהַלְקוּטִי מוֹהֲרֵן הִחַל לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וּמִדְּפִיִּסִים וּמִפִּיִּצִים אוֹתוֹ לְאֶלְפִים וּלְרַבְּבוֹת, גַּם בְּכַמָּה שְׁפוֹת, שְׁלֹא הִיָּתָה כְּזֹאת לְעוֹלָמִים, וְזֶהוּ סִימְנָא טְבָא לְקַרְבַּת הַגְּאֻלָּה וּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

טז ט

פַּעַם דְּבַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מֵעַנִּין הַמוֹבָא בְּגַמְרָא (בְּבֹא בְתָרָא
 דָּף י"ו) שְׁשָׂאוּ לֹו לְרַבֵּי עֲקִיבָא: אִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אוֹהֵב אֶת הָעֲנִיִּים מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מִפְּרָנְסָם? וְהַשִּׁיב: כְּדֵי
 לְהַנְצִיל מְדִינָה שֶׁל גִּיהֶנָם, כִּי צְדָקָה תִצְלֵל וְכוּ' עֵינַי שָׁם.
 וְהַסְבִּיר מוֹהֲרַנְ"ת שְׂאֵינוֹ קָשָׁה כָּלֵל, כִּי אֵין סִפֵּק בְּזֵה
 שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְפָרְנֵס אֶת הָעֲנִיִּים בְּכַבּוּד
 וְלְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם כָּל טוֹב כְּמוֹ שֶׁמְשַׁפֵּיעַ לְעַשְׂרִים, אֲבָל
 מֵאַחַר שֶׁעוֹלָם חֹסֵד יִבְנֶה', וְהוּא קִיוְמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהָעוֹלָם
 נִבְרָא רַק בְּשִׁבִיל הָאָדָם הַבֶּעַל בְּחִירָה שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה חֹסֵד
 עִם הַבְּרִיּוֹת, וְעַל כֵּן נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁרוֹאֶה
 שֶׁהָעֲנִי בָּא לְהַעֲשִׂיר לְבַקֵּשׁ עֲזָרָתוֹ, וְהָעֲשִׂיר שֶׁבִידוֹ כִּסְפוֹ
 שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִלְחָם עִם יִצְרוֹ וְרַע לְבָבוֹ הַמוֹנְעוֹ
 מִנְתִּינַת צְדָקָה, וְהוּא בִּכְחַ בְּחִירָתוֹ מִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּמַטֵּה
 כָּלִפִּי חֹסֵד וְעוֹשֶׂה רְצוֹן יוֹצְרוֹ לְהַמְשִׁיךְ חֹסְדוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְהָעֲנִי הַפּוֹשֵׁט יָדוֹ אֵלָיו.

וְעַל כֵּן מוֹבָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (נִירָא דָּף ק"ד ע"א): "בְּשַׁעֲתָא
 דְּקוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רַחִים לִיהַ לְבַר נֶשׁ, מְשַׁדֵּר לִיהַ
 דוֹרוֹנָא, וּמֵאֵן אִיהוֹ, מִסְכְּנָא, בְּגִין דִּיזְכִּי בֵיהַ". כִּי הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב גַּם אֶת הָעֲנִיִּים וְגַם אֶת הָעַשְׂרִים וְשׁוֹלַח
 לָהֶם מִתְּנָה אֶת הָעֲנִי כְּדֵי לְזַכּוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַחֹסֵד שֶׁהוּא
 קִיוֵם הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן אָמְרוּ חוֹז"ל (רוֹת רַבָּה פ"ד): יוֹתֵר מָה
 שֶׁבֶעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה עִם הָעֲנִי, הָעֲנִי עוֹשֶׂה עִם בֶּעַל הַבַּיִת"
 - כְּדֵי לְהַצִּילוֹ מְדִינָה שֶׁל גִּיהֶנָם, וְגַם שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 יוֹכֵל לְהַתְפָּאֵר בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, שֶׁהוּא הָאָדָם הַבֶּעַל בְּחִירָה

שֶׁהַתְּגִבֵּר עַל יִצְרוֹ וְעָשָׂה רְצוֹן יוֹצְרוֹ לְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּחֶסֶד.
(מפי ר' לוי יצחק וכמדומה גם מר' אליהו חיים).

ס ז ס

סִפְּרוּ פַּעַם לְפָנַי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בְּשִׁבְח אֶחָד מֵהַמְּשֻׁכָּלִים
"אז ער איז א לייטישער אין א גלייכער (ארנטליכער)
מענטש, ער גייט מיט א אמת און זאגט נישט קיין ליגן"
(שהוא אדם ישר וקגון, הוא הולך עם אמת ואינו אומר שקר) וכו', ענה
ואמר להם מוהרנ"ת: "וואס ווערט איהר נתפעל פין
איהם, אויב ער זאגט נישט קיין ליגן, טיט ער א ליגן"
(מה אתם מתפעלים ממנו, אם אינו אומר שקר, הוא עושה שקר)
(מפי ר' לוי יצחק).

כְּלוּמַר, כִּי מַחֲמַת הַשְּׁכָלְתוֹ וְהַתְּרַחֲקוּתוֹ מֵהִיָּדוּת וְאִינוֹ
הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא דֶּרֶךְ הָאֱמֶת אֲזִי הוּא
הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁקֶר, וְכָל מַעֲשָׂיו נֶגְדַת הַתּוֹרָה הֵם שֶׁקֶר בְּנַפְשׁוֹ.
וְעֵינַי בְּשִׁיחוֹת הָר"ן (סימן קטז) שֶׁעַל יְהוּדֵי אֵין שִׁיךְ לֹאמַר
"אַרְנֵטְלִיךְ" עֵינַי שָׁם.

ס ח ס

אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל: כְּדָאֵי וּכְדָאֵי לְסַבֵּל כָּל הַסָּבֵל
וְהַתְּלָאוֹת שֶׁהָאָדָם עוֹבֵר בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּמִשְׁךְ כָּל
יְמֵי חַיָּו שְׁבַעִים שָׁנָה בְּעַמְלוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, אֶפְלוּ אִם
יְהִיָּה כְּדֵי שְׂיִהְיֶה לוֹ הִרְהוּר רַע אֶחָד פְּחוֹת (כָּל כֶּף חָמוּר
הִרְהוּר אֶחָד, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל [לְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן תַּנְיָנָא סִימָן קִיד]: "עַם

אוצר נחמני

האט א פנים אז מען דארף זיך פין א הרהור זייער היטן" - הדבר נראה שצריכים להשמר מאד מהרהור). והוסיף על זה רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל: "ווער שמועסט, צוליב אין מחשבה טובה מערער, איז דאך אונדאי כדאי" (מי מדבר בשביל מחשבה טובה אחת יותר, זה הלא בודאי כדאי). (שמעתי מר' אליהו חיים ור' לוי יצחק).

אמר הכותב: עין בלקוטי הלכות הלכות שלוחין ה"ג וזה לשונו: וראוי להאדם הבר דעת שיהיה מרצה שאפלו אם לא יפעל בכל עבודתו וטרחו ויגיעו רק שעל ידי זה ינצל פעם אחת מאיזה עברה גמורה או הרהור או תאוה כל ימי חייו, דהינו שעל ידי עבודתו ותפלתו והתבודדותו וכו' יזכה שבסוף ימיו יהיה לו נחסר ונפחת עברה אחת, הינו שעל ידי עבודתו זכה שעכשו יש לו עברה אחת פחותה מחשבון עוונותיו מאשר היה לו אם לא היה חותר ומתפלל להנצל מהם - גם זה היה כדאי לו. כי סוף כל סוף לא נשאר לאדם מכל עמלו ויגיעו מה שעמל וטרח בעולם הזה כי אם מה שזכה לפעמים להנצל מרע ועברות ולחטף לפעמים איזה מצוות. ואי אפשר להאריך בענין זה כי אלפים ורבבות יריעות לא יספיקו לכאן עד היכן האדם צריך להתחזק תמיד בהשתוקקות להשם יתברך ולא יניח את הרצון לעולם, כי כל אחד ואחד יש לו מניעות ובלבולים אחרים בכל יום ויום בלי שעור. והכלל שעקר הוא האמת כי אמת הוא אחד ומי שאינו רוצה להטעות את עצמו ומסתכל על האמת שלא יאבד עולמו הנצחי, בודאי ישוב אל ה' מכל מקום שהוא כי אמת ה' לעולם והבן היטב דברינו ויערבו לך לעד ולעולמי עולמים. עד כאן לשונו הקדוש.

י ט

בן אמר מוהרנ"ת ז"ל שכל כרכי הלקוטי הלכות שכתב ביגיעות וטרחות עצומות ויגע וטרח עליהם, אם על

יָדָם יִנְצֵל הָאָדָם אֶפְלוּ רַק מֵהֲרַהוּר רַע אַחַד, כָּבֹר כְּדָאֵי לוּ
כָּל עֲמָלוֹ וַיִּגְיעוּ. (שְׁמַעְתִּי כַמְדָּמָה מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִין ז"ל).

ס ב ט

הַפְּלִיג פַּעַם מוֹהֲרֵנָּה בְּשִׁבְחַ סְפָרֵי "לְקוּטֵי הַלְכוֹת" שֶׁלוּ
אֲשֶׁר כָּתַב שֵׁם דְּבוּרִים כְּאֵלֶּה שֶׁהֵם יְכוּלִים
לְהַחֲיוֹת נַפֶּשׁ כָּל חַי מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל, יִהְיֶה מִי שִׁיְהֶיּה,
אֶפְלוּ אִם חָלִילָה עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה רַחֲמָנָא לְצַלָן, אוֹתוֹ
יַחֲזִקוּ דְּבָרָיו וַיִּשְׁיבוּ נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם. וְאֶפְלוּ
מִי שֶׁכָּבַר לְמַד וְקִיָּם כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲבָל אֵינוֹ מֵרַגִּישׁ
טַעַם וְחַיּוֹת אֲמָתִי, וְאֶפְלוּ לּוֹמְדִים וְגֵאוּנִים מְפִלְגִים, רַבָּנִים
וְצַדִּיקִים גְּדוֹלִים וּמְפֹרְסָמִים, וְאֶפְלוּ מְחַצְדֵי חַקְלָא וּמְאָרֵי
קְבֵלָה וּבַעֲלֵי הַשְּׁגוֹת גְּבוּהוֹת בְּגִדְלָתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם הֵם עוֹד
לֹא הִשִּׁיגוּ שְׁתוֹרַת ה' תְּמִימָה וְעַדִּין לֹא נִגְעוּ בָּהּ כְּמֵאֲמַר
הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ ז"ל, וַיֵּשׁ גְּבוּהָ מֵעַל גְּבוּהָ וּגְבוּהֵם
עָלִיָּהֶם וְכוּ' וְאֵין חֶקֶר לְגִדְלָתוֹ וְתַבּוּנָתוֹ וְכוּ', וַיֵּשׁ שְׁשִׁים
רְבּוּא פָּנִים לַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ פְּרִד"ס, וְעָלִיָּהֶם אֲלֵפֵי אֲלֵפִים
וְרַבֵּי רַבּוֹת פָּנִים לַתּוֹרָה עַד אֵין מְסֹפֵר כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי
הָאֲרִיז"ל, וְלִכֵּן הֵן אֵלוֹ שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת "יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת"
בְּמִדְרָגוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת רַחֲמָנָא לְצַלָן, וְהֵן אֵלוֹ שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת
"יַעֲלוּ שָׁמַיִם" בְּמִדְרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, מֵרִישׁ כָּל דְּרָגִין עַד
סוּף כָּל דְּרָגִין, כֹּלָם כְּאַחַד אִם יִסְתַּכְּלוּ בְּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים
בְּעֵין הָאֲמָתִי יִמְצְאוּ טַעַם וְעִנְג וְנַחֵם וּמְרַגּוֹעַ לְנַפְשָׁם בְּכָל
מִדְרָגָה שֶׁהִיא, לְהַתְחַזֵּק וּלְהַתְעוֹרֵר לְהַתְרוֹמֵם וּלְהַתְעַלּוֹת
בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וּבַעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה וּבְכָל דְּבָר שֶׁבִקְדָשָׁה, הֵן
בֵּין אָדָם לְמָקוֹם הֵן בֵּין אָדָם לְחֶבְרוֹ. וּבְכַפְרֵט מִי שֶׁאֲמוּנָתוֹ

אוצר נחמני

נִכְנַס כְּבָר אֵלֵינוּ בְּאֶקְרָאֵי, סִימָן הוּא שֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה הִרְהוּר
תְּשׁוּבָה וְזֶהוּ הַסֶּבֶה שְׁנִכְנַס וְלָכֵן צְרִיכִים אָנוּ לְקַבְּלוֹ, וְכֵן
הָיָה, שְׁנִתְחַבֵּר עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּמוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל הִרְבֵּה
לְשׁוּחַח אֶתוֹ בְּעֵינָיו אֲמוּנָה וּבְדַרְכֵי הַיְהוּדוּת עַד שְׁנֵהפֶךְ
לְאִישׁ כָּשֶׁר וִירָא שָׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה בַעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר. (שְׁמַעְתִּי
מֵרַבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן וּמֵרַבִּי לִוִי יִצְחָק)

וְהוּא אֶחָד מֵשְׁנֵי הַבְּעָלִי תְּשׁוּבָה שְׁעָלֵיהֶם אָמַר מוֹהֲרַנִּי"ת
ז"ל: "אֵיךְ וְוַעַל זֵיךְ נָאךְ מֵיט זֵיִא בְּאַרְיָמֵעַן פֶּאֶרְן
כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְוַאס אֵיךְ הָאָב גִּיבְרָאכְט צִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
אֲזַעֲלָכֶע צְוויי בְּעָלִי תְּשׁוּבָה פִּינ שְׁאוּל תַּחֲתִית" (אֲנִי עוֹד
יִתְפָּאָר עִמָּם לִפְנֵי כֶסֶף הַכְּבוֹד, שֶׁהִבְאֵתִי לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שְׁנֵי בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה
כְּאֵלוֹ) (וּכְמוֹ שֶׁמִּתְפָּאָרֵת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה: חֲזִי בְּמָה בְּרָא קִאֲתִינָא לְגַבְרָא).

הָאִישׁ הַשְּׁנֵי הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַהִשְׁכָּלָה שְׂרָצָה לְלַמֵּד
וְלַהֲשִׁתְּלָם בְּמַדְעֵי הַהִשְׁכָּלָה אֲצֵל רֵאשֵׁי
הַמְּשֻׁכָּלִים בְּבֵרְלִין, וְלָכֵן הִלָּךְ אֲצֵל רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהֲרַנִּי"ת
שֶׁהוּא הָיָה אֶז מְנַהֵל בֵּית הַדָּאָר בְּטוֹלְטְשִׁין, לְהַזְמִין אֲצֵלוֹ
מְקוֹם בְּמִרְכַּבַּת הַדָּאָר הַנוֹסְעַת לְבֵרְלִין, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵיתוֹ
(לְדוּאָר) פָּגַשׁ שָׁם אֶת מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל שֶׁבָּא אֶז אֶל בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב
שָׁם, וּבִהִסְתַּכְּלוֹ עָלָיו מָצָא חֵן בְּעֵינָיו מְאֹד, וְעַל כֵּן שָׂאֵל
אֶת רַבִּי יִצְחָק: מִיְהוּ הַזְּקֵן הַלְּזָה הַיּוֹשֵׁב פֹּה, וְהַשֵּׁיב לוֹ:
זֶהוּ אָבִי מוֹרִי, וְשׁוֹב שְׂאֵלוֹ: הָאֵם אֶפְשָׁר לְדַבֵּר אֶתוֹ? וְעָנָה
לוֹ רַבִּי יִצְחָק: בּוֹדָאֵי, אַתָּה יְכוֹל לְשׁוּחַח אֶתוֹ כְּחִפְצָךְ,
וְנִגַּשׁ אֶל מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל וְשׁוּחַח אֶתוֹ קֶצֶת בְּאַרְכָּה, וְתוֹךְ
כְּדֵי שִׁיחַתוֹ אֶתוֹ שָׁנָה מִיַּד דַּעַתוֹ וּבִטְלַנְסִיעַתוֹ לְבֵרְלִין

וּנְתַקְרַב לְמוֹהַרְנ"ת בְּכָל לְבוֹ וְשָׁב בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.
(שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי לִוִי יִצְחָק ז"ל)

כג ט

מוֹהַרְנ"ת הִרְחִיב פֶּעַם אֶת שִׁיחָתוֹ עַד הֵיכָן נִקְרָא "תְּאֹת
מָמוֹן", וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "אֶפְלוּ אַ מַח־שָׁבָה
פִּין גְּעֵלֵט אִיז אויף תְּאֹת מָמוֹן, אִי פִירן גַּעֲשֶׁע־פֶּטֶן אִין
הַאֲנְדֵלְעֵן, קָען מֶעֵן פִּירן מִיטֶן זִיבְעֵטֶן חֶלֶק פִּין מַח, מֶע
מִיז נִישְׁט אַרִיין לִיִּיגֶן דַּעַם גַּאנְצֵן מַח נָאָר אִין גְּעֵלֵט"
(אֶפְלוּ מַח־שָׁבָה שֶׁל מָמוֹן הִיא תְּאֹת מָמוֹן, וּבִאֲשֶׁר לְנִהוּל עֲסָקִים וּמִסְחָרִים
- אֶפְשָׁר לְנִהַל (לַעֲסֵק) עִם חֶלֶק הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הַמַּח, וְאִינוּ בְּהַכְרַח
לְהַשְׁקִיעַ כָּל הַמַּח רַק בְּמָמוֹן). כְּלוּמַר, בְּהַעֲבָרָה בְּעֵלְמָא
בְּמַח־שָׁבַת הַמַּח אֶפְשָׁר גַּם כֵּן לַעֲסֵק בְּמִשְׁאֵא וּמִתֵּן וּמִסְחָרִים
וְלֹא לְהִיּוֹת שְׁקוּעַ כָּל כְּלוּ בְּמָמוֹן וְלְהִיּוֹת נִבְהַל לְהוֹן
חֲלִילָה (וְעֵינֵן בְּאַרְיִכוֹת בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן כ"ג וַיִּגַּעַם לָהּ). (שְׁמַעְתִּי מֵר'
לִוִי יִצְחָק וְגַם מֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים)

כד ט

מוֹהַרְנ"ת הָעֵמִיק פֶּעַם שִׁיחָתוֹ בְּעֵנִין מֵדַת הַבְּטָחוֹן וְכִמּוֹ
שְׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: "נָאָר בְּטָחוֹן" (רַק בְּטָחוֹן!) (עֵינֵן
חַיִּי מוֹהַר"ן הַמְּנַקֵּד סִימָן תק"א שִׁיחָה נִפְלְאָה בְּעֵנִין זֶה), וְאַחַד
מִהָאֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ אֶצְלוֹ אָז אָמַר לוֹ בְּבִדְיוֹתָא כְּדָרְךָ
הָעוֹלָם: "רַבִּי נָתַן! אֲבַעַר צִים בְּטָחוֹן אִיז גִּיט אִז מֶעֵן
הָאֵט גְּעֵלֵט אִין דַּעַר קַעֲשֶׁע־נַע" (אֲכַל לְבִטָחוֹן, זֶה טוֹב
שִׁישׁ מְעוֹת בְּכִיס).

כְּשִׁמְעַ זֹאת מוֹהֲרַנִּי תִּתְלַהֵב מְאֹד וְעֲנֶה לוֹ בְּקוֹל: "עַר
 זִיךְ אֵיין! וְוַעַן אֵיךְ זָאל ווִיסֶן ווי סֶע גֶּעפִינְט זִיךְ
 עֲרִיגְעֶץ גֶּעלֶט וואלֶט אֵיךְ גִּיוועזֶן דָּארט פֿאַר דִיר, ווארן
 אֵיךְ בֵּין אַ זְרִיז, נָאר אֵיךְ ווִיס דְּעם אַמֶת אַז גֶּעלֶט אִיז
 נִישְׁט דָּא, טָאמער וויל זִיךְ אֵינְעֶר אֵינְרֶעֶדֶן אַז דָּאס
 גֶּעלֶט אִיז בֵּיי אֵיהֶם, זָאל עַר זִיךְ גִּיט גִיט אַרום קִיקֶן וועט
 עַר זַעֵהֶן אַז עַר אִיז אַ גְרוֹיֶסער אַרעמֶאן" (הקשב היטב! אלו
 ידעתי שנמצא ממון היכן שהוא, הייתי שם כבר לפניך, מפיון שאני זריז. רק
 אני יודע את האמת, שממון אינו בנמצא, ואם רוצה אחד לומר שהממון
 אצלו, שישתפל טוב טוב, ויראה שהוא עני גדול). וכמו שאמרו חז"ל
 (קהלת רבה): אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה
 רוצה מאתים וכו'. וכמו שמובא בשיחה אחרת: "תאוות
 און געלט איז נישט, אין מען געפינט דאס נישט. תורה
 ותפלה ועבודת ה' איז יא, אין מען געפינט עס יא" (תאוות
 וממון הם 'לא' ולא משיגים אותם. תורה ותפלה ועבודת ה' הם 'כן' וכן
 משיגים אותם). (שמעתי מרבי גדליה ברגר ומרבי הירש לייב ליפעל ז"ל)

כ ה ט

פֶּעַם אַחַת בְּהִיּוֹת רַבְּנוּ ז"ל בְּקִיץ הָאֲחֵרוֹן בְּאוֹמֵן וְעַסֵּק
 שָׁם עִם ג' הָאֲפִיקוֹרְסִים הַגְּדוֹלִים לְקַרְבָּם לְאָבִינוּ
 שְׁבַשְׁמַיִם, פֶּעַם אַחַת מָסַר לְמוֹהֲרַנִּי תִּיזָה עֲנִין לְכַתֵּב
 אוֹתוֹ, וְכֵן נָתַן אוֹתוֹ הָעֲנִין לְהִירֵשׁ בְּעַר הוֹרוּוִיץ שֶׁהוּא
 הָיָה הָאֲפִיקוֹרְס הַגְּדוֹל שְׁבִין הַשְּׁלֹשָׁה הַנִּי"ל, אֲשֶׁר עָלָיו
 אָמַר רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהוּא מִמֶּשׁ "מִצַּח הַנְּחָשׁ". כְּשֶׁגָּמְרוּ לְכַתֵּב
 מָסְרוּ אֶת הַכֶּתֶב לְרַבְּנוּ ז"ל, וְאַחַר כֵּן כְּשֶׁהִלֵּךְ הִירֵשׁ בְּעַר,
 הִרְאָה רַבְּנוּ ז"ל אֶת הַכֶּתֶב שֶׁל הִירֵשׁ בְּעַר לְמוֹהֲרַנִּי תִּיזָה,

והתפעל מזה מוהרנ"ת עד למאד מיפי הכתיבה ובלשון מליצה נפלאה, וחלשה דעתו של מוהרנ"ת מזה שהוא עולה עליו בכתיב ולשון מליצה. אז אמר לו רבנו ז"ל: אבל הכתוב אומר (ישעיה מג, כז): "ומליציה פשעו ביי", הינו שייכול להיות מליץ טוב ובעל לשון אבל הוא פושעי ישראל, ממילא אין מקום להתפעל מהכתב הזה. ואז הרחיב את הדבור בשבח המליצה מצד הקדשה, שיש לה כח לעורר את האדם, ולעורר רחמי שמים לפעל ישועות גדולות ונפלאות. אבל על אלו הבעלי לשון ומליצה האפיקורסים והכופרים המליץ עליהם את הכתוב: "ומליציה פשעו ביי". (שמעתי מידידנו החסיד רבי יצחק מאיר קורמן ז"ל. ועין בלקוטי הלכות ה' תפלה ה"ד אות ז' באריכות נפלא, ובספר חיי מוהר"ן המגיד סימן רו)

כ ו כ

רבי נפתלי ז"ל היה בערך בן כ"ב שנה כשנתקרב לרבנו ז"ל ביחד עם מוהרנ"ת ז"ל בחדש אלול שנת תקס"ב, הוא היה גר בנעמרוב בחיי רבנו ז"ל עם מוהרנ"ת ז"ל, ושניהם היו מתרועעים באהבה ואחוה ממש כשני אחים לא יתפרדו, ועל פי רוב היו נוסעים ביחד לרבנו ז"ל בהג' זמנים הקבועים דהינו: ראש השנה, שבת חנכה, שבועות. ולומדים ועובדים את ה' בצותא חדא וברעותא דלבא על פי הג' נקודות שגלה רבנו ז"ל בהתורה ל"ד שהם: א) נקודת הצדיק שתלמידיו מקבלים ממנו התעוררות לעבודת ה'. ב) נקודת החבר

אוצר נחמני

שְׁמֵדְבָרִים יַחַד בִּירְאֵת שָׁמַיִם "וּמִקְבְּלֵי דִין מִן דִּין" -
 שְׁשָׁנֵי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁלָּהֶם מִתְעוֹרְרִים זֶה מִזֶּה לְעִבּוּדַת ה'. ג)
 נִקְדַּת עֲצָמוֹ מִנִּיה וּבִיה שְׁמֵתְבוּדָד בְּתַפְלָתוֹ וּמְשִׁיחַ בִּינוֹ
 לְבֵין קוֹנוֹ שְׁיִזְכְּהוּ לְהִתְעוֹרֵר בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ עֵינֵי שָׁם
 הֵיטֵב. וְתָמִיד הָיוּ מְדַבְּרִים וּמְשִׁיחִים בִּינֵיהֶם הַתּוֹרוֹת
 וְהַשִּׁיחוֹת וְהַמְאָמְרִים שֶׁזָּכּוּ לְשִׁמְעַ מִרְבָּנוּ ז"ל וּלְקִיָּמָם
 לְעוֹבְדָא וּלְמַעֲשֵׂה (וּכְיָדוּעַ שְׁאֲצַל רַבְּנוּ ז"ל הָיוּ הֵם הַתְּלַמִּידִים
 הַמְּבַהֲקִים בְּיוֹתֵר כְּמֵאֲמָרוֹ ז"ל: "נִתְּן נִפְתָּלִי").

וְזֶה הָיָה בְּחַיֵּי רַבְּנוּ ז"ל כְּמוֹבָן, אָבֵל אַחַר כֶּךָ כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק
 רַבְּנוּ ז"ל בַּח"י תְּשַׁרֵּי תַקע"א וְנִטְמָן בְּאוּמָן, וְנִשְׁאָרוֹ
 כִּיתוּמִים וְאֵין אָב אֲשֶׁר נִפְלָה עֲטָרַת רֵאשִׁים, הַתְּנַחֲמוֹ
 וְהִתְחַזְּקוּ זֶה בְּזֶה בְּדַרְכֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּבַחֲיַנַּת "אִישׁ אֵת רַעְהוּ
 יַעֲזֹרוּ וְלֹאֲחִיו יֹאמֵר חֲזֵק". וּבַחֲרָף הַזֶּה הָיָה מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל
 עָסוּק בְּעִנְיַי רַבְּנוּ ז"ל וְחָלַק מֵהֶם גַּם חֲבֵרוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי
 ז"ל (כְּמוֹבָא בִּימֵי מוֹהֲרַנְ"ת חֲלַק א'), וְאַחַר כֶּךָ בְּקִיץ הָיוּ שְׂרָפוֹת
 גְּדוֹלוֹת בְּנַעֲמָרוֹב כְּמָה פְּעָמִים, וְזֶה הָיָה הַסֶּבֶה הָעֻקְרִית
 שְׁמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עָבַר לְגוֹר בְּבִרְסָלָב עִירוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל
 וְחִדַּשׁ שָׁם הַבֵּית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, וְגַר שָׁם עַד יוֹם
 הַסְּתַלְקוֹתוֹ, עֲשָׂרָה בְּטַבַּת תַּר"ה, לְמַעְלָה מִל"ג שָׁנִים.
 וְכַעַת רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל נִשְׁאָר לְבַד בְּנַעֲמָרוֹב מְבוּדָד גַּם
 מִחֲבֵרוֹ הַטּוֹב וְהָאֱהוּב מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, וּמָה יַעֲשֵׂה עִכְשָׁיו
 כְּשֶׁחָסַר לוֹ שְׁנֵי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַצְּדִיק וְהַחֲבֵר כַּנ"ל, וְאִיךָ
 יִשְׁאָר עַל עַמְדוֹ בֵּין חוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים אֲשֶׁר בְּנַעֲמָרוֹב,
 וְגַם הַשְּׂרָפוֹת הַגְּדוֹלוֹת שָׁם הָיוּ בְּעוֹכְרָיו (וַיִּתְּכֵן שְׁהִיּוּ לוֹ עוֹד
 כְּמָה סְבוּחַ לְזֶה שְׁאִינָם יְדוּעִים לָנוּ).

וּבְכֵן הֵם הָאֵיצוּ בּוֹ לְהַחֲלִיט שְׂאִין לוֹ מְקוֹם אַחַר יוֹתֵר
 טוֹב לְגוֹר אֶלָּא בְּאוּמָן אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנֵי ז"ל, וְגַם
 חִבְרוּ הַנְּאֻמָּן מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הָיָה נוֹסֵעַ לְשֵׁם כַּמָּה וְכַמָּה
 פְּעָמִים בְּשָׁנָה, וּמִמִּילָא יְהִיָּה לוֹ נַחֲמָה פּוֹרְתָא עַל
 הַסְתַּלְקוֹת רַבְּנֵי ז"ל, וְכָל מָה שְׂיַעֲבֹר עָלָיו בְּגַשְׁמִיּוֹת
 וּבְרוּחָנִיּוֹת יְהִיָּה לוֹ מְקוֹם לְשִׁפְךְ שִׁיחוֹ וּתְפַלְתּוֹ, וְגַם יוּכַל
 לְשׁוֹחַח עִם רַעוּ אֹהֲבֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל כָּל פַּעַם שְׁבָא לְאוּמָן
 וְהַתְּאַכְסֵן אֶצְלוֹ, וְכֵן עָשָׂה (וְהָיָה לוֹ מַגִּין מִיַּחַד, עַד בְּנֵין הַקְּלוּזִי עַל
 יְדֵי מוֹהֲרַנְ"ת), וְגַר שָׁם בְּאוּמָן קָרוֹב לְיוֹבֵל שָׁנִים עַד יוֹם
 הַסְתַּלְקוֹתוֹ י"ט מְנַחֵם אָב תר"כ, וּמְנוּחַת כְּבוֹדוֹ בְּאוּמָן.
 וַיֵּשׁ עָלָיו הַרְבֵּה סְפוּרִים נְפִלְאִים וַיִּדְפְּסוּ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם
 בְּכַרְכִּים הַבָּאִים, וְצִדְקָתוֹ וְאַמוּנָתוֹ בְּרַבְּנֵי ז"ל רוֹאִים קִצַּת
 בְּמַכְתָּבוֹ הַנִּדְפָּס בְּסוּף סֵפֶר עָלִים לְתַרּוּפָה. (שְׁמַעְתִּי מֵר' לוי
 צַחֲקֵי וּמֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים וְעוֹד אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ)

כז

רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר הָיָה יְתוֹם מִקְטָנוּתוֹ וְנִתְגַּדֵּל אֶצֶל
 דּוּדוֹ רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵל אַחֵי אָבִיו רַבִּי אַבְרָהָם בְּהִיִּסִין
 שְׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבְּנֵי ז"ל, וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל כְּשֶׁהָיָה נוֹסֵעַ
 לְאוּמָן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים מִתְּעַכֵּב בְּדַרְכּוֹ בְּהִיִּסִין וּמִתְּאַכְסֵן
 אֶצֶל רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, וְרַבִּי נַחֲמָן הָיָה מְשַׁרְת׃ אוֹתוֹ
 בְּנַעֲרוֹתוֹ וּמִשְׁמָשׁוֹ בְּפִקְדַת דּוּדוֹ, וּבִינְתִים הָיָה שׁוֹמֵעַ
 מִמוֹהֲרַנְ"ת תּוֹרוֹת רַבְּנֵי ז"ל וְשִׁיחוֹת יְקָרוֹת שְׁהָיָה מְדַבֵּר
 עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ. פַּעַם אַחַת הֶאָרִיךְ מְאֹד בְּשִׁיחָה נְפִלְאָה
 מִתְּכִלִּית הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְסִיִּם אֶת דְּבָרָיו בְּקוֹלוֹ הַנְּמָרֵץ
 כְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה: "דִּיא וְעֵלְט מִיט דִּיא גְּעֵלְט אִין אֵלַע

תַּאֲוֹת פִּין עוֹלָם הִזָּה אִיז נִישָׁט, אִין מַעַן קָרִיגְט דָּאס
נִישָׁט. תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְעִבּוּדַת ה' אִיז יָא, אִין מַעַן קָרִיגְט
דָּאס יָא" (הָעוֹלָם עִם הַמָּמוֹן וְכָל הַתַּאֲוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הִזָּה הֵם 'לֹא', וְלֹא
מִשִּׁיגִים אוֹתָם. תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְעִבּוּדַת ה' הֵם 'כֵּן' וְכֵן מִשִּׁיגִים אוֹתָם).

הַדְּבוּרִים הַנוֹקְבִים הִלְלוּ חֲדָרוֹ בְּמַעֲמָקֵי לְבוֹ וְחֲדָרֵי בִטְנוֹ
וְהִשְׁאִירוּ רֶשֶׁם חֲזָק בְּנַפְשׁוֹ וְחוֹלְלוּ בְּקָרְבוֹ
אִיזָה מִהַפֶּךְ בְּמַחֲשָׁבוֹתָיו מֵהוּ הַתְּכַלִּית הָאֲמֵתִי בְּעוֹלָם
הַזֶּה, אֶף עַל פִּי שְׁהִיָּה אֲז צָעִיר לַיָּמִים, וּמִנִּי אֲז גְּמָלָה
בְּלְבוֹ הַהַחֲלָטָה הַנִּמְרָצֶת שְׁמוֹהֲרַנ"ת הוּא הַמּוֹרָה דְּרִךְ
הָאֲמֵתִי שְׁלוֹ, וְתִדְבֵּק נַפְשׁוֹ בְּנַפְשׁ מוֹהֲרַנ"ת וּמֵאֲז נִתְקַרַב
אֵלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְיִשְׁרַת אוֹתוֹ בְּכָל לְבוֹ וְנַפְשׁוֹ עַד שְׁנֵהֶפֶךְ
בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים לְמִשְׁרָתוֹ וּמִשְׁמָשׁוֹ וְתִלְמִידוֹ הַמְּבַהֵק וּמְמַלֵּא
מְקוֹמוֹ אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹתוֹ, וְהוּא הִיָּה הַמוֹצִיא וְהַמְּבִיא אֶצֶל
אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עֲנִינֵי רַבְּנוּ ז"ל, וְהַשְּׁמֵשׁ דְּקְלוּזָא,
וְהַבַּעַל תְּפִלָּה כִּידוּעַ, וְהַשְּׁתַדֵּל בְּכָל כַּחוֹ לְהַדְפִּיס כָּל כְּרִכֵּי
"לְקוּטֵי הַלְּכוֹת" אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹת מוֹהֲרַנ"ת ז"ל מְלַבֵּד
הַכֶּרֶךְ הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הַדְפִּיסוֹ עוֹד בְּחַיֵּי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל.
(כַּמְסָפֵר בְּכוֹכְבֵי אוֹר, וּבְסוֹף אַבְנֵיהָ בְּרִזְל שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים מֵרַבֵּי נַחְמָן
טוֹלְטְשִׁינֵר, בְּתוֹסֶפֶת מִזְקֵנֵי אַנ"ש).

כח ט

פַּעַם אַחַת בְּסִכּוֹת הָיוּ כַּמָּה מֵאֲנָשֵׁי שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת אִתּוֹ
בְּסִכָּה וְשׁוֹחַח אִתָּם כְּדָרְכוֹ בְּקֹדֶשׁ בְּעֲנִינָא דִּיּוֹמָא עַל
פִּי דַעַת רַבְּנוּ ז"ל, בְּתוֹךְ כֶּךָ הִבְחִין מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שְׁאֶחָד
מֵהַנוֹכְחִים מִחֲזִיק בִּידוֹ אַרְבַּעַת הַמִּינִים, וּבִכֵּן לָקַח

האֲתָרוּג מִמֶּנּוּ וְגִלְגָלוּ בְיָדוֹ דְרָךְ חֲבָה, וְעָנָה וְאָמַר: "אֲזַמְעֵן נְעֻמַּט דְּעַם אֲתָרוּג אֵין הָאֲנֵט, בְּאֲדָרְךָ מְעַן גִּידִינְקֵעֵן וְוַאס דְּעַר הֵיילִיגְעַר רַבִּי זָאגְט אֵין לְקוּטִי מוֹהֲרִין" (תַּנְיָנָא סִימָן ס"ז) אֲזַ דְּעַר "הַדְּוֹר הָאֲתָרוּג" נְעֻמַּט זִיךְ פִּין דְּעַם 'רֵאשׁ בֵּית'". (כְּשִׁמְחִזִּיקִים אֶת הָאֲתָרוּג בְּיָד, צְרִיכִים לְזַכֵּר מָה הָרַבִּי הַקְּדוֹשׁ אֹמֵר בְּלְקוּטִי מוֹהֲרִין תַּנְיָנָא סִימָן ס"ז שֶׁהַדְּוֹר הָאֲתָרוּג נִמְשָׁךְ מִהָרֵאשׁ בֵּית').

וְדַרְשׁוּ חַז"ל עַל פְּסוּק "פְּרִי עֵץ הָדָר" - זֶהוּ הָאֲתָרוּג הָדָר בְּאֵילָנוּ מִשָּׁנָה לְשָׁנָה, שְׁמַרְמֹז גַּם עַל אַנְשֵׁי הַצְּדִיקִים הַקְּשׁוּרִים כָּל הַשָּׁנָה לְאֵילָן שֶׁהוּא הַצְּדִיק בְּחִינַת פְּרִי צְדִיק עֵץ חַיִּים (מִשְׁלֵי י"א. וְעֵין בְּלְקוּטִי הַלְכוֹת ה' חֲזַקַת מִטְּלָטְלִין ה"ה אוֹת טו), הַמְרַמֵּז עַל הַלּוּלָב.

"מִמֵּילָא בְּאֲדָרְפֵן דְּעַם רַעֲבִינְס לֵיִיט זֵיין מְקַשָּׁר צוֹ אֵיהֶם תְּמִיד דוֹרְךָ זֵיִנְע סְפָרִים אֵין זֵיִנְע עֲצוֹת אֵין מִיט זֵיין הֵיילִיגֵן צִיּוֹן אֵין אוֹמֵן וּבְפִרְט אוֹיֵף רֵאשׁ הַשָּׁנָה. אֵין אוֹיֵף מִיט דְּבוּק חֲבָרִים שְׁמַרְמֹזִים עַל זֶה שְׁאָר הַמֵּינִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַלּוּלָב". (מִמֵּילָא צְרִיכִים אַנְשֵׁי רַבְנּוּ לִהְיוֹת מְקַשָּׁרִים אֵלֵיו תְּמִיד עַל יְדֵי סְפָרֵיו וְעֲצוֹתָיו, וְעַם צִיּוֹנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹמֵן וּבְפִרְט בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְגַם עִם דְּבוּק חֲבָרִים שְׁמַרְמֹזִים עַל זֶה שְׁאָר הַמֵּינִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַלּוּלָב). (שְׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וְלֹא זָכוּר לִי מִמִּי שְׁמַעְתִּי, וְאוּלַי מִהַחֲסִיד ר' אֵיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל)

כ ט ש

מִוְרַנּוּ הָרַב רַבִּי נֶתָן זְצוּק"ל נִזְהַר מְאֹד שֶׁהַסֶּכֶה תִּהְיֶה בְּנוּיָה הֵיטֵב וְסִגוּרָה מְכַל הַצְּדִידִים, לְבַל יִחְדָּר

אוצר נחמני

הרוח בפנים, שיוכל לקיים הגמרא 'תשבו כעין תדורו', ויהא באפשרותו ללמד ולהתפלל ולעסק בעבודת ה' בתוך הסכה כחפצו באין מפריע (גם שלא יזיק למחלת המעים שלו). בתקופת גרושו מעיר ברסלב לעיר נעמרוב בסבת מלשינות המתנגדים (כמובא באגרותיו 'עלים לתרופה'), לא היה לו סכה לבדו כרצונו, רק בשכנות, כשהגיע ערב סכות ראה תלמידו המבהק מורנו הרב ר' נחמן טולטשינער זצ"ל על פני רבו שהוא סובל קשות מזה, ובכן, הזדרז ושנס מתניו לבנות לו סכה, והוא בעצמו גבל את הטיט והתבן ובמרץ רב עבד מהבקר עד קרוב לכניסת החג, והסכה עמדה בנויה על תלה לשביעות רצונו של רבו, בהתפעלותו שהצליח כל כך לבנות הסכה ביום אחד.

אחר כך, כשחזרו מתפלת ערבית של יום-טוב ונכנסו לסכה, היה רבי נחמן טולטשינער בשמחה ובהתרוומות, עד שבאמצע הסעדה אמר לרבו מוהרנ"ת: 'כשמתגיעים ועמלים כל היום על בנית הסכה, אז מרגישים טעם אחר לגמרי ברוממות מצות הסכה'. והעיר לו מוהרנ"ת ואמר לו: "אבל זאת עדין לא נסית, לצעק בתפלה כל היום בערב סכות לפני השם יתברך: רבונו של עולם, הטעימני נא טעם סכה! איזה טעם עילאי מרגישים אז כשיושבים בסכה!".

ל ט

מוהרנ"ת ז"ל בא פעם לבית המדרש ואין איש שם, אבל הבחין שבאיזה פנה ליד (מאחורי) הבימה

יֹושֵׁב שֵׁם אֶחָד, וַיִּגַּשׁ אֶל הַמָּקוֹם וַיֵּרָא וְהִנֵּה תַלְמִידוֹ רַבִּי נַחֲמָן טוֹלֵטְשִׁינְעֵר מִתְּבוּדָד בְּלִמּוּדוֹ וְתַפְלָתוֹ, וְסִפֵּר רַבִּי נַחֲמָן טוֹלֵטְשִׁינְעֵר שֶׁמִּיד כְּשֶׁנִּשָּׂא עֵינָיו וְרָאָה בְּמַפְתִּיעַ אֶת מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עוֹמֵד אֶצְלוֹ, נִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד וְתַכְךָ קָם מְלֹא קוֹמָתוֹ וְרִעַד עָבַר בְּקֶרְבוֹ מֵאִימַת רַבּוֹ וְאַרְכְּבוֹתָיו דָּא לְדָא נִקְשָׁן. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת: "הָאֵט אַזּוֹי בְּאֲדַרְךָ מֵעַן צִיא מוֹרָא הָאֲבָן אֵין צִיטְעֶרן אֵין וְוֵעֲרִין רִיטְשֵׁע רוֹיט [אַדְמִימוֹת פְּנִיּוֹ מְבוֹשָׁה] מִפְּחַד ה' וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ" (כָּד צְרִיכִים לְהַתְיָרָא וְלִרְעַד וְלִהְיוֹת אָדָם מִפְּחַד ה' וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ). (שְׁמַעְתִּי מִהַחֲסִיד רַבִּי אִיטְשֵׁע מְאִיר קוֹרְמָן ז"ל)

לא

כִּידוּעַ שְׂבִין הַדְּבָרִים שֶׁיֵּרֶשׁ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מִרְבֵּנוֹ ז"ל הָיָה גַם הַשְּׁטֵרֵימִיל שְׁלוֹ (עֵין בִּימֵי מוֹהֲרַנְ"ת שְׁבִשְׁבוּעוֹת תַּקס"ז לְבֶשׂ רַבֵּנוֹ שְׁטֵרֵימִיל), אָבֵל אֵף פַּעַם לֹא לְבָשׁוּ כִּי לֹא הִרְהִיב עוֹז בְּנַפְשׁוֹ לְלִבְשׁוֹ מִחֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא יִגִּידוּ עָלָיו שֶׁהוּא הַרְבֵּי (כִּי מוֹהֲרַנְ"ת לֹא חֲבֵשׁ שְׁטֵרֵימִיל בְּשַׁבַּת כִּידוּעַ. וְכִידוּעַ אֶצְלָנוּ שֶׁהִרְבֵּה פְּעָמִים הָיָה צוּעֵק: אֵיךְ וַיִּס אֵיךְ בֵּין גִּיט דְּעַר רַבִּי! - אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאִינִי הַרְבֵּי!), רַק בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוֹמָן הָיָה מְחִזִּיקוֹ בְּחִיקוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וְהִנֵּה כְּזִמְן תְּבַעֲרַת הַמַּחְלָקַת הַנּוֹרָאָה הַקִּיפּוֹ הַמְתַּנַּגְּדִים פַּעַם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶת הַקְּלוּיֵז וְהַמְטִירוֹ אֲבָנִים עַל כָּל מִי שֶׁיֵּצֵא מִהַקְּלוּיֵז וְגַם עַל הַחֲלוּנוֹת, וְסָגְרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ אֶז הַתְּרִיסִים לְהַנְצִל מִחֲדִירַת הָאֲבָנִים שֶׁסָּכְנוּ אֶת חַיֵּי הַמְתַּפְּלָלִים. אַחַר הַתְּפִלָּה נִשְׂאָרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ בְּהַקְּלוּיֵז וְלֹא יֵצְאוּ הַחוּצָה עַד יַעֲבֹר זַעַם, וְאָמְרוּ לְמוֹהֲרַנְ"ת לְבַל יִסְכֵּן נַפְשׁוֹ כְּעַת לְלַכֵּת לְאַכְסֵנִיתוֹ, כִּי

הַאֲסֵפְסוּף שֶׁל הַמִּתְנַגְּדִים עוֹמְדִים הֵכֵן בַּחוּץ לַיָּד הַקְּלוּיָז
לַעֲשׂוֹת בָּהֶם שְׁפָטִים בְּצִאתָם מֵהַתְּפִלָּה, בְּשִׁמְעוּ זֹאת
הַתְּלֵהב מוֹהֲרַנִּית וְהַתְּאָזֵר בְּעַז רוּחוֹ וּבְכַח רַבְּנוּ ז"ל
וְהוֹצִיא בְּזִרְיוֹת אֶת הַשְּׁטְרֵימִיל שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל מִחִיקוֹ
וּלְבָשׁוּ וַיֵּצֵא כֶּךָ הַחוּצָה, תִּכְרַךְ כְּשֶׁרְאוּהוּ הַמִּתְנַגְּדִים נִפְלָ
עֲלֵיהֶם אִימָתָה וּפְחָד וּבְרָחוּ עַל נַפְשָׁם, וְכֶךָ הִיָּתָה הַרוּחָה
לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לָשׁוּב לְבִתְיָהֶם לְקַיֵּם סְעֵדַת יוֹם-טוֹב.

(שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל וּמִר' לִוִי יִצְחָק ז"ל)

ל ב ט

פַּעַם אַחַת בְּפוֹרִים שָׁלְחוּ אֲנָשָׁיו שֶׁל מוֹהֲרַנִּית אֵלָיו
(כַּמְדָּמָה נְגִידֵי אֲנָשָׁיו מִטְשָׁעֵהֲרִין) בְּתוֹךְ הַמְשָׁלוּח-מְנוֹת גַּם
שְׁטְרֵימִיל חֲדָשׁ (כִּי לֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל שְׂאִישׁ מוֹרֵם כְּרַבִּם מוֹהֲרַנִּית לֹא
יִלְבַּשׁ בְּשִׁבְתׁ שְׁטְרֵימִיל כְּשֶׁאֵר הַרְבָּנִים וְהַמְפָּרְסָמִים), אָבָל זֶה הָיָה
לְמוֹרַת רוּחוֹ וְאָמַר בְּהַקְפָּדָה: "וּוֹאֵס וּוִיל מְעַן פִּין מִיר
אִיךָ זָאל הַאֲנֵטְאֵהֵן נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים אוֹיְפֵן קָאֵפ" (מֵה הֵם
רוֹצִים מִמֶּנִּי, שְׂאֲחַבֵּשׁ נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים עַל הָרֹאשׁ?), וְחֲזַר זֹאת כַּמָּה
פְּעָמִים. כָּל כֶּךָ מָאָס וְקָץ בְּכַבוֹד שֶׁחֲלָקוּ לוֹ כְּאֵלוֹ הַדּוֹקְרִים
וְעוֹקְצִים אוֹתוֹ נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים. וְהָיָה בּוֹרַח מִן הַכְּבוֹד
כַּמְטַחֵי קֶשֶׁת. אָבָל אַחֲרֵי הַפְּצָרוֹת מְרַבּוֹת חֲבֵשׁ
הַשְּׁטְרֵימִיל בְּקֶשֶׁי רַב כְּדֵי שְׁלֹא לְזַלְזֵל בְּמִתְנַת הַמְשָׁלוּח-
מְנוֹת, אִךְ לֹא הִרְגִישׁ בְּנוּחַ בְּלִבִּישָׁתוֹ. וְלֹא עָבְרוּ יָמִים
מוֹעֲטִים עַד שֶׁנִּתְקַיֵּם בּוֹ "רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה" כִּי כְּשֶׁנִּכְנַס
לְצַרְכָּיו בְּבֵית הַכֶּסֶף הַנִּיחַ הַשְּׁטְרֵימִיל בַּחוּץ כְּנֶהוּג, וְאִךְ
יֵצֵא יֵצֵא מִשָּׁם לֹא רָאָה כְּבָר הַשְּׁטְרֵימִיל בְּמַקוֹמוֹ וְאִינְנוּ
כִּי לָקְחוּ אוֹתוֹ, וְשִׂמַּח מְאֹד מוֹהֲרַנִּית עַל הַעֲלָמַת

הַשְּׁטֵרֵימִיל כְּמוֹצֵא שָׁלַל רַב עַל שָׁמֶן הַשָּׁמַיִם פְּטְרוּהוּ
מִלְחָבֶשׁ דָּבָר נֶגֶד רְצוֹנוֹ וְשֹׁאֵין רוּחוֹ נוֹחָה מִזֶּה. (שְׁמַעְתִּי מֵר'

אִיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן)

עֵינַי בְּסִפּוּר שֵׁיחַ שְׂרָפִי קֹדֶשׁ (חֶלֶק ב' תרלג): שָׁלֵא לְבֶשׂ גַּם
בְּגָדֵי מְשִׁי כְּדֶרֶךְ הַרְבָּנִים וְשׁוּם בְּגָד חָשׁוּב שְׁלוּבֵשִׁים.
(שֵׁם תִּשְׁכַּח): אֶחָד אָמַר לוֹ "גִּיט מְאָרְגֵן, רַבִּי! (בְּקָר טוֹב, רַבִּי)".
עָנָה לוֹ: "גִּיט מְאָרְגֵן, בְּעֶלְפֶּעֶר! (בְּקָר טוֹב, עוֹזֵר)".

לג ט

אִישׁ אֶחָד שָׁאֵל עֵצָה מִמוֹהֲרַנִּ"ת בְּהִיּוֹתוֹ בְּטַעֲפֵלִיק וְלֹא
מֵהָר לְהִשְׁיבוֹ עַל זֶה, וְשׁוּב שָׁאֵל אוֹתוֹ וְגַם הַפַּעַם
לֹא הִשְׁיבוֹ וְהִפְצִיר אוֹתוֹ כִּמָּה פְּעָמִים, וּבִכֵּן, הִתְחִיל לְדַחֵק
אֶת מוֹהֲרַנִּ"ת שִׁיתֵן לוֹ עֵצָה מִיָּד, עָנָה מוֹהֲרַנִּ"ת וְאָמַר לוֹ:
"אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לְשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי אִם לְאָכֵל עוֹד כֶּף מָרֵק
(בְּאֶרֶשֶׁט) מֵהַצִּלְחַת אוֹ כֶּבֶר דֵּי לִי בְּמָה שְׁאֶכְלֵתִי, וְאַתָּה
רוֹצֵה כֶּבֶר שְׁאֵתֵן לְךָ מִיָּד עֵצָה?!". (שְׁמַעְתִּי מֵר' לױ יִצְחָק)

לד ט

מוֹהֲרַנִּ"ת הִדְפִּיס הַסְּפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּאוֹסְטְרָהָא שְׁנַת
תקע"ו, וּבַחֲזָרְתוֹ עִם הַסְּפָרִים מִשָּׁם לְבֵיתוֹ,
אֲזִי בְּדֶרֶךְ נִסְיַעְתּוֹ יָרַד בְּאֶמְצַע עִם סִפּוּר אֶחָד וְנִכְנָס לְשָׂדֵה
אוֹ לִיעַר וְעָמַד לִיד אֵיזָה אֵילָן וְקָרָא שֵׁם הַמַּעֲשֵׂה הָרֵאשׁוֹנָה
שֶׁל סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וְאַחֲרֵי גָמְרוּ אָמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם צָרִיךְ
לְשַׁמַּע מַעֲשִׂיּוֹת אֵלוֹ וְאֶפְלוֹ אֵילָנוֹת וְשֹׁאֵר דוֹמָם, צוֹמַח,
חֵי, מְדַבֵּר. (שְׁמַעְתִּי מֵר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן)

⚡ לה ⚡

מוהרנ"ת עָשָׂה לוּ בֵּית דְּפוּס בְּבֵיתוֹ כְּדִי לְהַדְפִּיס סְפָרֵי
 רַבְּנוֹ ז"ל וְגַם סְפָרָיו (כְּפִדּוּעַ מִימֵי מוֹהֲרַנ"ת
 וְהַמְּכַתְּבִים), וּבִשְׁנַת תַּקפ"ב, לְפָנָי נִסְיַעְתּוֹ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל,
 הִסְפִּיק לְהַדְפִּיס חֶלֶק קָטָן (רַק כ"ב תְּפִלוֹת) מִהַלְקוּטֵי תְּפִלוֹת
 וְצִין שְׁנַת תַּקפ"ב בְּפָסוּק: תַּחַת אֲהַבְתִּי יִשְׁטַנּוּנִי "וְאֲנִי
 תְּפִלָּה" גִּימְטְרִיאַת תַּקפ"ב שְׁנַת הַהֲדַפְסָה, וְרֵאשֵׁי-תְּבוֹת שֶׁל
 פָּסוּק זֶה הֵם מִלַּת 'אוֹתִיוֹת' - וְרִמּוֹז בְּזֶה הַמַּחְלָקָת
 וְהַמְּסִירוֹת וְהַתְּנַגְּדוֹת וְהַמְּלֻשֵׁינּוֹת לְהַשְׁלֵטוֹנוֹת שֶׁסָּגְרוּ
 חֹדֶר הַדְּפוּס שְׁלוֹ וְהַקְּשֵׁי הַגְּדוֹל לְהַשִּׁיג הָאוֹתִיוֹת, וְאַף-
 עַל-פִּי-כֵן הָיָה ה' בְּעֶזְרוֹ וְזָכָה לְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפַּעַל
 לְהַדְפִּיס תְּפִלוֹת כָּאלוֹ הַמַּחְיִין אֶת כָּל הָעוֹלָם וּמְאִירִים
 עֵינֵי יִשְׂרָאֵל (שָׁמַעְתִּי מִהַחֲסִיד רַבִּי יַעֲקֹב בְּרוֹזְסְקִי הַכֹּהֵן הַמְּכַנֶּה רַבִּי
 יֶאֱנָקִיל כֶּהֵן, שֶׁשָּׁמַע מִהַחֲסִיד רַבִּי נַפְתָּלִי כֶּהֵן חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם
 ב"ר נַחֲמָן ז"ל)

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵין בְּמַגְלָה דְּף יב. שֶׁדָּרְשׁוּ שֵׁם "בֶּן יֶאֱיִר" שֶׁהָאִיר עֵינָי
 יִשְׂרָאֵל בַּתְּפִלָּתוֹ.

⚡ לוּ ⚡

מוהרנ"ת ז"ל אָמַר פַּעַם: "מִיט אֵיין זַאָף אִיז מִיר
 גִּיראַטִין וְוַאס אִיךְ הָאב זיך אִין גַּאנְצֵן אַוועק
 גִּילִיִיגט פֶּאַרן רַעבִין" (הַצְּלַחְתִּי הוֹדוֹת לְדַבֵּר זֶה - שֶׁהִנַּחְתִּי אֶת עַצְמִי
 לְגַמְרֵי עֶבּוֹר רַבְּנוֹ ז"ל). הֵינּוּ עַל יְדֵי הַמְּסִירוֹת נֶפֶשׁ שֶׁלּוֹ
 וְהַבְּזִיוֹנוֹת וְהַחֲרָפוֹת וְהַבּוֹשׁוֹת שֶׁחֲרָפוּהוּ וְגִדְּפוּהוּ קְרוֹבֵיו
 וְאֲנָשֵׁי עִירוֹ עֶבּוֹר הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְרַבְּנוֹ ז"ל, וְלֹא הִסְתַּכַּל עַל

כבודו כָּלֵל, וְכֵן הַמַּחְלָקֶת הָעֲצוּמָה עָלָיו וְעַל אַנְשָׁיו אַחַר
הַסְתַּלְקוֹת רַבָּנוּ ז"ל שֶׁיָּרְדוּ לַחַיִּיו וְרַדְפוּהוּ עַד מוֹת רַחֲמָנָא
לְצַלָּן, עַד שֶׁכָּתְבוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו וְעַל אַנְשָׁיו "לְהַדְפֹּם
לְרַדְפֹּם לְהַמָּם וּלְאַבְדָּם" וְכוּ' וְאַף עַל פִּי כֵן עָמַד בְּצַדְקוֹ
וּבִנְסִיוָנוּ, עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה וְעָלָה וּנְתַעְלָה
בְּמַעְלָה עֲלִיוֹנָה מִפְּלֶגֶת בְּהַשְׁגַּת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עֵינַי לֹא
רָאִתָּה וְכוּ' וּבְזָכוֹתוֹ זָכִינוּ אַף אָנוּ לְהִתְקַרֵּב לְרַבָּנוּ ז"ל
לְשֹׂאב מִמֶּנּוּ חַיּוֹת וְהִתְעוֹרְרוֹת לְעִבּוּדוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. (שְׁמַעְתִּי
מִרַבִּי שְׁמוּאֵל הַלּוֹי הַדְּרוּוּיָן ז"ל, וְכַמְדָּמָה גַּם מִרַבִּי גְדַלְיָה בְּרַגְוִי ז"ל)

לז ט

מוֹהֲרַנ"ת ז"ל אָמַר: "הַיֵּצֵר הָרַע בְּהִסְתָּתוֹ אֶת הָאָדָם
לְעִבְרָה רַחֲמָנָא לְצַלָּן מִיֵּינַט עַר נִישְׁט אַזוֹי
דִּיא עִבְרָה אַלֵּיִן נָאר עַר מִיֵּינַט דִּיא עֲצָבוֹת פִּין נָאף דִּיא
עִבְרָה, וּוּאָרִים אוֹיף דִּיא עִבְרָה וּוִיִּסְט דְּעַר בְּעַל דְּבַר דָּאס
דְּעַר מְעַנְטֵשׁ קַעַן נָאף תְּשׁוּבָה טָאָהֵן, אוֹן אוֹיב הָעַר אִיז
זוֹכָה צוֹ תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה, הָאֵט דְּעַר בְּעַל דְּבַר דְּעַר לִיִּגְט.
אַפֵּער דִּיא עֲצָבוֹת פִּין דִּיא עִבְרָה וּוְעַט אִיהֶם נִישְׁט לְאִזִּין
תְּשׁוּבָה טָאָהֵן, וּוּאָרִים דָּאָרְךָ דִּיא עֲצָבוֹת וּוְעַט עַר אַרִיִּין
פֵּאלִין אִין אַ יֵאוּשׁ אִין אַ מְרָה שְׁחַרְהָ אִין וּוְעַט קִיִּין מָאל
קִיִּין תְּשׁוּבָה נִישְׁט טָאָהֵן רַחֲמָנָא לְצַלָּן."

(הַיֵּצֵר הָרַע אִינוּ מִתְכַּנֵּן כָּל כֶּף לְעִבְרָה עֲצָמָה, רַק מִתְכַּנֵּן לְהַעֲצִיבוֹת שְׂאֵחַר
הָעִבְרָה, כִּי עַל הָעִבְרָה הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָאָדָם יְכוּל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אַחַר כֶּף,
וְאִם יִזְכֶּה לְתְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה אִז לֹא הִרְוִית הַבְּעַל דְּבַר כְּלוּם, אֲבָל הָעֲצָבוֹת
שֶׁל הָעִבְרָה לֹא תִתֵּן לוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי עַל יְדֵי הָעֲצָבוֹת הוּא יִפּוֹל לְיֵאוּשׁ

ומרה שתרה רחמנא לצלן ואף פעם לא יעשה תשובה). (שמעתי מר' לוי
יצחק ומר' אליהו חיים ז"ל ומזקני אנשי שלומנו ז"ל)

לח טז

מוהרנ"ת ז"ל בשיחתו פעם עם אנשיו על השיחות
הנוראות והדבורים הקדושים שקבל מרבנו
ז"ל בדברי התחזקות ולמוד זכות על כלל ישראל, התבטא
אז: "יש לי דבורים פאֵלה מִמֶּנּוּ ז"ל שְׁבֵאֵם הִיִּיתִי אוֹמֵרם
בְּגִלּוּי - הִיָּה מִמֶּשׁ בְּטוֹל הַבְּחִירָה" (שמעתי מר' אליהו חיים ומר'
לוי יצחק)

ועיין בכוכבי אור אנשי מוהר"ן חלק ג' שיחות ממוהרנ"ת
ז"ל שאמר שיש לו עוד שיחה שגם עכשיו היתה
מתבטלת הבחירה אבל מה תועלת יהיה בעבודתכם בלא
זה, עיין שם קצת באריכות מזה.

לט טז

רבי שמעליה (הוא רבי שמעון ממעדוועדיבקע התלמיד הראשון של
רבנו ז"ל שנתקרב אליו ביום חפת רבנו ז"ל והיה משמשו הרבה שנים
כמספר בחיי מוהר"ן) אחר הסתלקות רבנו ז"ל עלה לארץ-
ישראל במשך השנים והיה גר בעיר הקדש צפת, בשנת
תקצ"ג יצא לחו"ל לשדך שם את בנו, והגיע חג השבועות
שאז התקבצו אנשי-שלומנו אצל מוהרנ"ת בברסלב (ואז
נתקבצו כשמונים חסידים כידוע והוא נקרא "דער גרויסער שבועות" -
שבועות הגדול) ונסע גם רבי שמעליה לברסלב לחג את החג
עם קבוץ אנשי-שלומנו ביחד, והתפעל אז למראה עיניו

מגדל ההתלהבות וההתעוררות של אנשי הקבוץ, ושמחת
החג של קבלת התורה שהיתה בשמחה גדולה, והאהבה
והאחווה והידידות ששרתה אז בין הקבוץ הקדוש, ואחר
כך עשה עליו רשם רב הדבורים והשיחות הנפלאות של
מוהרנ"ת ובפרט אמירת התורה שלו בסעדה שלישית
ונזכר בקבוץ הקדוש שהיה אצל רבנו ז"ל בעצמו ואז
יצא מגדרו ואמר כמתמיה "אוו, איך האב גימיינט אז
רבי נתן איז א תלמיד פון רעבין, צום סוף זעה איך אז ער
איז גאר דער רבי אליין" (אוו, אני חשכתי שרבי נתן הוא תלמיד
של הרבי, לבסוף רואה אני שהוא הרבי בעצמו).

ועדין לא נרגע מהתפעלותו הנמרצה עד שאמר אז להרב
רבי יצחק סגל (חתן המגיד מטירהאויצע הצדיק רבי יקותיאל
זצ"ל) בזה הלשון: "איך בין דאך א מבין אויף א גיטן איד
(צדיק מפרסם), ווארן איך האב דאך אוועק גיווארפן אלע
מפרסמים אין זיך מקרב גיווען ציא א אינגל, זאג איך
דיר אז היינט איז ער מנהיג הדור" (אני הרי "מבין" על
מפרסמים, פי הרי השלכתי את כל המפרסמים והתקרבותי לילד לפי נתקרב
אל רבנו ז"ל ביום חפתו שהיה אז אחר הבר מצוה שלו), אומר אני לך
שהיום הוא מנהיג הדור). (ועין בתיי מוהר"ן סימן של"ג שאיש אחד אמר
לרבנו ז"ל על מוהרנ"ת ז"ל שיודע בברור שמוהרנ"ת ז"ל בודאי יהיה צדיק
גמור (גוטער יוד), והקפיד עליו רבנו ז"ל ואמר לו: אני אומר
לך שהוא כבר צדיק (ער איז שוין א גוטער יוד) עיין שם שגם
הרב הצדיק הקדוש מבארדיטשוב אמר עליו שהוא צדיק
(וידוע שמוהרנ"ת ז"ל קדם התקרבותו לרבנו ז"ל, היה איזה זמן אצלו, וגם
היה לו חלק בכתיבת הספר הקדוש "קדשת לוי" כידוע אצלנו).

וּכְשֶׁהִבְחִין בְּזוֹה מוֹהֲרַנְ"ת, צָעַק: "אֵיךְ וּוִיס אֵיךְ בֵּין
 נִישְׁט דער רַבִּי! אֵיךְ וּוִיס אֵיךְ בֵּין נִישְׁט
 דער רַבִּי! (אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאִינְנִי הַרְבֵּי! אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאִינְנִי הַרְבֵּי!). (שְׁמַעְתִּי
 מִר' אֵיטְשֶׁע מְאִיר קוֹרְמָן וּמִר' לױ יִצְחָק וּמִר' אֶלְיָהוּ חַיִּים).

ס מ ט

רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר כְּשָׁבָא לְמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל עַל חַג
 הַשְּׁבוּעוֹת הַזֶּה, הִבְחִין בּוֹ בְּעָרֵב הַחַג שֶׁהוּא מִצֵּר
 וְדוֹאָג מְאֹד - "עַר אִיז זַייער צוּטְרָאָגֵן", וְשָׂאל אוֹתוֹ מִדּוֹעַ
 הֵנוּ מְדָאָג וּמְטָרְד לְפָנֵי הַחַג (כִּי חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שְׁמָא הוּא זְקוּק
 לְעֻזָּה עֲבוּר הַכֶּנֶת הַחַג לְצַבוּר גְּדוּל כְּזוֹה), וְעָנָה לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת
 בְּעָרְגָה: "אֵיךְ הָאֵב זֵיךְ דְּעַרְמָאָנְט אֵין רַעֲבִינְ"ס שְׁבוּעוֹת
 אַז מ'אִיז גַּעְקוּמֶען צוּם רַעֲבִין, הָאָט יַעֲדֵעַר אֵינְעֵר מְקַבֵּל
 גִּיּוּעֵהֵן פּוֹן אֵיהֶם פּוֹנְקֵט וְוַאָס עַר דַּאָרְף דַּאָרְף זַיִן תּוֹרָה
 זַאָגֵן, אֵינְעֵר הָאָט בַּאדַאָרְפֵט הַתְּעוֹרְרוֹת הָאָט עַר אֵיהֶם
 גִּיגְעֵבֵן, אֵינְעֵר הַתְּחִזְקוֹת הָאָט עַר אֵים גִּיגְעֵבֵן, אַ עֲצָה
 הָאָט עַר אֵיהֶם גִּיגְעֵבֵן, יַעֲדֵעַר אֵינְעֵר אִיז אֵהִיִּם גִּיגְאָנְגֵעֵן
 מִיט זַיִן בַּאדַאָרְפֵעֵנִישׁ, אָבֵעַר אֵיךְ וְוַאָס זַאל אֵיךְ טַאָהֵן,
 אַז עָס אִיז גַּעְקוּמֶען אַזַּא גְרוֹיִסְעֵר עוֹלָם, הַיִּינְט וְוַאָס פֶּאָר
 אַ תּוֹרָה זַאל אֵיךְ זַאָגֵן פֶּאָר זַיִא, זַאל אֵיךְ רַעֲדֵן הַתְּעוֹרְרוֹת
 אֵין טַאָמֵעַר אֵינְעֵר דַּאָרְף דּוֹקַא הַתְּחִזְקוֹת, הָאָק אֵיךְ
 אֵיהֶם הָאָפּ דָּעִם קַאָפּ, אֵין דַּאָס זַעֲלֵבֵעַ אוֹיךְ פֶּאָרְקֵעֵרֵט
 וְכוּ', וְוַעֲגֵן דָּעִם בֵּין אֵיךְ פֶּאָרְזַאָרְגֵט אֵין צִיא טְרַאָגֵן וְוִיא
 נַעֲמֵט מֶעַן אַזַּעֲלֵכֶע דְבוּרִים וְוַאָס זַאל זַיִן שְׁוֵה לְכָל נַפְשׁ,
 נַאָר אֵיךְ הָאָף אַז בְּזַכּוֹתוֹ וְכַחוֹ הַגְּדוּל שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ

וועט מיר השם יתברך חונן זיין מיט אזעלכע דבורים
וואס איז גלייך פארן גאנצן הייליגן קבוץ."

(נזכרתי ב'שבועות' של רבנו, כשהגיעו לרבי, וכל אחד קבל ממנו בדיוק מה
שהוא צריך על ידי אמירת התורה שלו, אחד היה צריך התעוררות - הוא נתן
לו, אחר היה צריך התחזקות - הוא נתן לו, האחר נצרך לעצה - נתן לו, כל
אחד חזר לביתו עם מה שהיה צריך. אבל אני, מה אעשה, הגיע צבור כל
כך גדול ואיזו תורה אמר להם? שאדבר התעוררות? ואולי אחד צריך דוקא
התחזקות, ואם פן עוקר אני לו את ראשו, ואותו הדבר גם להפך וכו' בגלל
זה אני מטרד ומדאג: איך לוקחים כאלו דבורים שיהיו שוים לכל נפש?
רק אני מקנה שבזכותו וכחו הגדול של רבנו הקדוש השם יתברך יחונני
בדבורים כאלו שיהיו שוים לכל הקבוץ הקדוש).

וכבר ידוע שאמירת התורה של מוהרנ"ת ז"ל בשבועות
הגדול הזה היה בהתרומומות המחין כזה שעשה
רשם אדיר על כל הקבוץ הקדוש וכל אחד קבל מה
ששאף ומה שהיה נצרך לו, ולכן נקרא בפני כל אנשי-
שלומונו "דער גרויסער שבועות (שבועות הגדול)". (שמעתי מר'
לוי יצחק ומר' יצחק מאיר קורמן ומר' אליהו חיים)

מא

החולק הגדול של מוהרנ"ת ז"ל קנא בו מאד מאד
כשנתודע לו על השבועות הגדול (שנת תקצ"ג)
שהיו אצל מוהרנ"ת ז"ל שמונים חסידים ודבר לפניהם
דברי אלקים חיים שרומומו את מחם ועוררו לבם לעבודת
השם יתברך, והיה לו שברון לב מזה.

אוצר נחמני

וְנַחֲמוּ אוֹתוֹ חֲסִידָיו: מָה אַתֶּם מִתְפַּעְעִלִים מִמֶּנּוּ, הֲלֹא אֶצְלָכֶם הָיוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת חֲסִידִים וְרַבָּנִים וְאַנְשֵׁי צוּרָה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר לָהֶם: "יָא, יָא, בְּיָם אִיהֶם אִיז גִּיּוּוּעָהָן אַכְצִיג חֲסִידִים יִרְאִים וְשְׁלָמִים עוֹבְדֵי ה' וְוֹאס מִיִּנְעַן נָאר אִידִישְׁקִיט מִיט יִרְאֵת שָׁמַיִם, אָבְעֵר בְּיִ מִיר זְעַנְעַן גִּיּוּוּעָהָן פִּינְעַף הוֹנְדֵּרְט רֵעַנְדֵּרְעס וְוֹאס (אִמְעֵרְסִינְ) הָאֲבָן אִינְ זִינְעַן נָאר גִּשְׁמִיּוֹת" (פֶּן פֶּן, אֶצְלוֹ הָיוּ שְׁמוֹנִים חֲסִידִים יִרְאִים וְשְׁלָמִים וְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם שְׁכָל מְגַמְתָּם לְהַתְעַלּוֹת בְּעִבּוֹדַת ה' וּבִירְאֵת שָׁמַיִם, אָבֵל אֶצְלֵי הָיוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּעִלֵּי בְתִי-מְזִיגָה וּמְרוֹזַח אֲשֶׁר בָּאִים בְּשִׁבִיל עֲנִינִים גִּשְׁמִיִים). כְּלוֹמֵר, אֶצְלֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הֵם יוֹדְעִים שְׁלֹא בָאִים אֶצְלוֹ עֲבוּר עֲנִינִים גִּשְׁמִיִים וְאִינָם מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ עַל זֹאת, רַק כָּל יִשְׁעָם וְחִפְצָם הוּא לְהַתְעַלּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וִירְאָה וְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם וְלִהְיוֹת חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי הַחֲבָרְיָא שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אָבֵל אֶצְלֵי ׀ בָּאוּ אֵלַי בְּעֵקֶר לְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי עַל עֲנִינִים גִּשְׁמִיִים רְנָסוֹת וּרְפוּאוֹת וּבְנִים וְכוּ' וְאִינָם דוֹאֲגִים לְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי עַל יִרְאֵת שָׁמַיִם וְעִבּוֹדַת ה' שְׁחָסֵר לָהֶם.

זֹאת אָמַר לְפָנַי שְׁפָרְצָה הַמַּחְלֶקֶת עַל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְאַנְשָׁיו אָבֵל אַחֲרַי שֶׁהִתְחִילָה וְהִתְגַּבְּרָה אִשׁ הַמַּחְלֶקֶת הַגְּדוֹלָה כְּבָר שָׁנָה טַעְמוֹ וּלְשׁוֹנוֹ בְּפִחִיתוֹת כְּבוֹד וְאָמַר כִּהְיִי לִישָׁנָא: "וְוֵעֵר אִיז עֵר, וְוֹאס פֶּאָרְמַאגֵּט עֵר, אַ מְרַדְּכְלֵי אַז עֵר זְעָהט שְׁטִיין "וִיזְעָקוּ" "וִיזְעָקוּ" מִיִּינְט עֵר טַאקֶע אַז מְעֵדֵאָרְף שְׁרִייעֵן" (מִי הוּא, מַה יֵשׁ אֶצְלוֹ, מְרַדְּכְלֵי שְׁרוּאָה שְׁכֵתוֹב "וִיזְעָקוּ" "וִיזְעָקוּ", וְסִבּוֹר שְׁצָרִיךְ בְּאִמְתָּ לְצַעֵק). (שְׁמַעְתִּי מִר' אִיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל בֵּיתֵר אֲרִיכוֹת וְנִשְׁכַּח קִצָּת, וְחֶלֶק מִזֶּה כְּבָר נִדְפַס בִּימֵי הַתְּלָאוֹת)

אמר הכותב: על זה אמרו חז"ל: ברית פרוטה ללשון הרע וכו', וזה גורם סמיות עינים, כי הלא בכל הדורות נאמר זעקות וצעקות ושועות, ממצרים ועד הנה. ובזהר הקדוש פרשת שמות מביא שצעקה היא חשובה יותר מכל הלשונות של תפלה וכו'.

מב ט

מוהרנ"ת ז"ל היה מרבה לזרוז את אנשיו להרבות בלמוד התורה ועבודת התפלה ובכל דבר שבקדשה אף על פי שאינם עולים כהגון ואינם בכונה הראויה, כי מתוך הרבוי יזכה במשך השנים לחטף הרבה טוב והתעוררות אמתי לעבדו יתברך באמת ובתמים כרצונו יתברך. ושאל לו אחד: הלא אמרו חז"ל "טוב מעט בכונה מהרבה שלא בכונה", נמצא שעקר הדגש הוא על מעט בכונה ולא על הרבה שלא בכונה ולמה לו להרבות?

והשיב לו מוהרנ"ת במתק שפתיו: הלא אפלו על מעט גם כן צריך זכיה גדולה שיהיה בכונה תמה ושלמה, ואם חס ושלום גם המעט הזה היה שלא בכונה הרצויה אם כן יצא שכרו בהפסדו ולא נשאר לו כלום, אבל אם הוא מרבה בלמוד ותפלה ועבודת ה' אפלו שלא בכונה הרצויה יצא מזה לכל הפחות מעט טוב, ואז טוב לו, וזהו גם כן הכונה מה שאמרו "טוב מעט בכונה מהרבה" שלא בכונה, כי הטוב מעט בכונה יצא מתוך הרבוי שלא בכונה. ועל דרך שאמרו חז"ל: לעולם יעסק אדם בתורה ובמצוות אפלו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, הינו שמתוך רבוי העסק בתורה ובמצוות אפלו שלא לשמה יזכה על כל פנים לבא ללמד

לשמה אֶפְלוּ מַעַט, אֲבָל אִם לֹא יִלְמַד כָּלֵל לֹא יִזְכֶּה אֶפְלוּ
מַעַט לְשִׁמְהָ. (שְׁמַעְתִּי מִר' אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל)

ס כג ט

פַּעַם אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל כִּהְיֵה לִישָׁנָא: "דִּיא וּוְעֵלֵט
זֶאגֵט אוֹיף דָּעם סִפֵּר שֶׁל"ה הַקְּדוּשׁ אַז דָּאס אִיז
דֶּער פֿאַלוואַרג פֿין דָּעם אוֹיבֶער־שֵׁטִין, און אִיף זֶאג אוֹיף
מִיין "לְקוּטֵי הַלְכוֹת" אַז דָּאס אִיז דֶּער גֵּן עֵדֶן פֿין
אוֹיבֶער־שֵׁטִין אֲלֵיין (הָעוֹלָם אוֹמְרִים עַל סִפֵּר שֶׁל"ה הַקְּדוּשׁ שֶׁזְּהוּ
הַפֿאַלוואַרג - [בְּלִשׁוֹן רוֹסִיא הוּא מִין חֲנוּת "כָּל בּו", כִּהְיִים סוֹפֵר מֶרְקֵט,
שְׁנַמְצָאִים בּו כָּל צִרְכֵי הָאָדָם שֶׁהוּא זְקוּק לָהֶם, כֵּן הַשֶּׁל"ה הַקְּדוּשׁ יֵשׁ בּו
הַלְכָה וְאַגְדָּה וְקַבְלָה וְדְרוּשִׁים עַל דֶּרֶךְ פְּרִד"ס. וּבְנִסָּח אַחֵר פֿאַלוואַרג הוּא גֵּן
וּפְרִדָּס שֶׁל מַלְכִים וְשָׂרִים שְׂגָדְלִים בּו כָּל מִינֵי פְרוֹת וְשׁוֹשְׁנִים וְצִמְחִים
שְׁבַעֲוֹלָם] שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאַנִּי אוֹמֵר עַל סִפֵּר 'לְקוּטֵי הַלְכוֹת' שֶׁלִּי
שֶׁזְּהוּ הַגֵּן-עֵדֶן שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֵצְמוֹ!). (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק)

אָמַר הַכּוֹתֵב: מוֹכֵן שְׁכּוֹנָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שְׁכֵמוֹ שֶׁהֵגֵן עֵדֶן שֶׁל הַצַּדִּיקִים
הוּא הָעֵנֵג וְהַשְׁעִשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא וְנִהְיִין מִזִּיו הַשְּׂכִינָה וְכוּ' כִּף עוֹלָה
לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ הַנְּחַת רוּחַ וְהַתְּעַנּוּגִים וְהַשְׁעִשׁוּעִים מִהַסֵּפֶר הַקְּדוּשׁ
לְקוּטֵי הַלְכוֹת שְׁכָלוֹל בּו כָּל מִינֵי לְמוּדִים וְעִצּוֹת וּמַדּוֹת טוֹבוֹת
שְׁבַעֲוֹלָם שְׂאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי זְקוּק לָהֶם לְעַבּוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ בְּעוֹלָם
הַזֶּה כְּדֵי לְעַשׂוֹת נְחַת רוּחַ לְפָנָיו.

וְרָאָה וְהִבִּט נְפִלְאוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, שְׁנָתָן בְּלֵב הָרַב הַגָּאוֹן
מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן מִטְשְׁעֵרִין זצ"ל לְעַשׂוֹת מְטַעְמִים לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ
וּלְקַט מִהַסֵּפֶר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה אֲלֵפֵי פְּנִינִים וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁל עִצּוֹת וּמַדּוֹת
טוֹבוֹת וְסוֹדֶרֶם בְּסֵדֶר א"ב בְּשֵׁם לְקוּטֵי עִצּוֹת הַקְּדוּשׁ (כִּהְיִים 'אוֹצֵר
הַיִּרְאָה', וְנִקְרָא גַם 'קְצוֹר לְקוּטֵי הַלְכוֹת') וְעֲרַכְם לְפָנֵינוּ כְּשֶׁלְחָן עֲרוּךְ
מִכָּל טוֹב אֲמַתִּי וְנִצְחִי, וְהַחֲיָה כְּכָר אֲלֵפֵי אֲנָשִׁים בְּחַיּוֹת קָדֵשׁ מִהַטּוֹב

הגנוז הזה. ועין בנתיב צדיק (מכתבי רבי נתן ב"ר ליבלי ראובנ'ס מגדולי תלמידי מוהרנ"ת) שמשבח מאד את הלקוטי עצות הזה.

מד ט

מוהרנ"ת ז"ל היה צם בתענית בה"ב (שני חמישי ושני), והתפלא על זה חברו רבי נפתלי ושאלו: "רבי נתן! פארוואס פאסט איהר? דער רבי האט דאך נישט גיהאלטן פין תעניתים" (מדוע אתם מתענים, הרבי הרי לא אחז מתעניות?!). והשיב לו מוהרנ"ת: "איך וויס אז דער רבי האט גיהאלטן פין דעם גראבן סדור, אין דער גראבער סדור הייסט יא פאסטין" (אני יודע שהרבי אחז מהסדור העבה, והסדור העבה קורא בן לצום). (שמעתי מר' לוי יצחק).

(וצריך עיון על זה כי בשלחן ערוך ארח חיים יש סימן מיוחד (תצב) על תענית בה"ב, ורבנו ז"ל הקפיד על התעניתים המוכאים בשלחן ערוך כידוע, ומדוע התפלא רבי נפתלי עליו. וגם לפלא שמוהרנ"ת הביא לו ראיה מהגראבן סדור ולא מהשלחן ערוך. גם ידוע מה שאמר מוהרנ"ת "חאטשע דער רבי האט נישט גיהאלטן פין תעניתים, אבער אז עס מאכט זיך א תענית וואס שטייט אין שלחן ערוך אין ער הייסט פאסטן זאל מען דאס חאפן אזוי וויא אגיט לעקעכיל" (אמנם רבנו לא אחז מתעניות, אבל כשמגיע תענית שכתוב בשלחן-ערוך שקורא לצום, צריכים לחטפו כמו שחוטפים עוגה טובה). ויש מסבירים שמוהרנ"ת ז"ל רצה להדגיש בזה שהגראבער סדור הוא גם כן בעל משקל. שוב שמעתי שהמעשה הזה היה לענין תענית כ' סיון ולא קשה מידי. וכן אמר אחר כך ר' לוי יצחק בפרוש שזה היה בתענית כ' סיון. ועין בלקוטי הלכות שלוחין ה' אות ו' ובהלכות חובל בחברו הלכה ג' אות ז', שכתוב שם: "וזה בחינת כ' סיון שמתענין על הריגת הקדושים

כמה אלפים ורכבות נפשות ישראל הקדושים שנהרגו בשנת ת"ח על קדוש השם". הרי לנו פסק ממוהרנ"ת ז"ל על תענית כ' סיון).

מה ש

מוהרנ"ת אומר: "איך וואלט זיך גיוואלט ארויס לאזין אויף אקיילאכיג יאר עס זאל מיר מבחר ווערן אין קלאר ווערן דער ענין פין תעניתים, ווארן דער רבי אין זיינע ספרים רעדט פין דיא גרויסקייט פין תעניתים, אבער פין רעבן אליין האבן מיר גיהערט אין פארשטאנען אז ער האלט נישט פין תעניתים" (הייתי רוצה להתבודד כמה שנים, שיתברר לי בברור ענין התעניות, מכיון שהרבי בספריו מדבר מגדלת התעניות, אבל מהרבי בעצמו שמענו והבנו שאיננו אחוז מתעניות).

(שמעתי מר' לוי יצחק ור' אליהו חיים רוזין. ועין בלקוטי הלכות הלכות הרשאה הלכה ג' אות ז' וכדאי להביא כאן קצור לשונו הקדוש: "וזה בחינת מה שאדם יכול להנצל על ידי סגוף או תענית אחד מדינים קשים ומרים הרבה מאד וגם לזכות על ידם לחיי עולם הבא. פי איתא שכל היסורין שבעולם אם יתקבצו יחד על אדם אחד כל השבעים שנה חס ושלום אינם נגד רגע אחת נגד כויה אחת של גיהנם, כל שכן ששופטין את האדם י"ב חדש בגיהנם, כל שכן שיש עברות חס ושלום שיורדין עליהם ואין עולים, כל שכן שיש כמה מיני ענשים קשים ומרים יותר מצער של גיהנם הקשה כמובא בספרים, ואף על פי כן על הכל מועיל תשובה בעולם הזה.

ועקר התשובה הוא בחינת המשפט הנ"ל פי על ידי שאדם מתבודד בינו לבין קונו ושופט את עצמו על כל מעשיו שעשה ומעורר עצמו לעבודת השם יתברך בכל פעם ועל ידי שיש משפט למטה אין דין למעלה כנ"ל, ובפרט אם זוכה להתעורר עד שעושה משפט בעצמו ממש דהינו שמתענה

וּמְסַגֵּף עֲצָמוֹ אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ עוֹלָה לְכָלוֹם נִגְדַּר מֵעֲשׂוֹ כִּנּוּ"ל אֶף עַל פִּי כֵן מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ עוֹשֶׂה הַדִּין בְּעֲצָמוֹ עַל יְדֵי זֶה מְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים שְׁלִמְעֵלָה אֶף עַל פִּי שְׁעֲשֵׂה אֲלֵפִים וּרְבֻבּוֹת יוֹתֵר בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרְף־אֶף עַל פִּי כֵן מְבַטֵּל כָּלֵם עַל יְדֵי הַמְשָׁפֵט שְׁלוֹ שְׁשׁוֹפֵט אֶת עֲצָמוֹ כִּנּוּ"ל כִּי כִּשְׂיֵשׁ דִּין לְמִטָּה אֵין דִּין לְמַעְלָה" עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיִן שָׁם יוֹתֵר בְּאֲרִיכוֹת דְּבָרִים נִפְלְאִים מֵהַ שְׁפוּעֵלִים בְּהַתְעַנִּית).

כז ט

בְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְרַבְּנוֹ ז"ל כְּשֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ רָאָה שָׁם אֶת הַסֵּפֶר "שְׁבַחֵי הָאֲרִיז"ל" וּבִקֵּשׁ מִרַבְּנוֹ ז"ל שִׁישְׂאֵיל לּוֹ הַסֵּפֶר לְכַמָּה יָמִים, וְהִסְכִּים לּוֹ רַבְּנוֹ ז"ל לְהַשְׂאִילוֹ, רַק אָמַר לוֹ בְּחִיוֹךְ: "אֲבָעַר דִּיא זְאֵלְסֵט נִישְׁט נֶאָךְ מֵאֲכֵן דִּיא דַּאזִּיגֶע חֲסִידִים וְוֵאס בְּאֲרֵגֵן אַ סֵפֶר אֵין פֶּאֲרֵגֶעסֵן אָפְצִיגֶעבֵן (אָבֵל אַל תַּחַקֵּה אֶת אֱלוֹ הַחֲסִידִים שְׁשׁוּאֵלִים אֵיזָה סֵפֶר וְשׁוֹכְחִים לְהַחֲזִירוֹ)" (כִּי בְּתַקּוּפָה הַהִיא הָיָה הַסֵּפֶר יָקָר הַמְצִיאוֹת).

וְלִקַּח הַסֵּפֶר וְקָרָא בּוֹ, וּמִיָּד כְּשֶׁגִּמַּר לְקִרְוֹת הַחֲזִירוֹ לְרַבְּנוֹ ז"ל. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: "וְוֵאס הָאֵסֵטוֹ זִיךְ עֲפִיס אַרוֹיס גִּילְעֶרְנֵט פִּין דָּאֲרֵט (מֵהַ לְמַדַּת מִשְׁהוֹ מִשָּׁם)?" וְהִשִּׁיב לוֹ שֶׁנִּתְפַּעַל מִמֶּה שֶׁכָּתוּב שָׁם שֶׁהָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי חַיִּים וַיִּטְאֵל ז"ל הָיָה עָנּוּ וְשָׁפַל בְּרֶךְ מְאֹד, אָבֵל כְּשֶׁנִּכְנַס לְהָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ זַצ"ל הִתְחִיל לְשַׁבְּחוֹ וּלְפָאֵרוֹ בְּכָל מִינֵי שְׁבַחִים, וְהָיָה בְּעֵינָי רַבִּי חַיִּים וַיִּטְאֵל לְפָלֵא גְדוֹל עַל זֶה. וְאָמַר לְהָאֲרִיז"ל עַל מֵה זֶה יִשְׁבַּח אוֹתִי אָדוֹנֵי, הֲלֵא אֲנִי מְכִיר

אוצר נחמני

בְּעֲצָמֵי אֶת קִטְנוֹתַי וּמִן עֲרֻפֵי. וְהָשִׁיב לּוֹ הָאֲרִיז"ל, תִּדַע
שֶׁבְעַקְבָּתָא דְמִשִּׁיחָא אָזִי אָפְלוּ בְּמַעוֹט פְּעֻלוֹת אֶפְשָׁר
לְהַגִּיעַ לְמִדְרַגַּת רַבֵּי עֲקִיבָא (וּמָה שֶׁתִּפֶּס לּוֹ דְּוָקָא רַבֵּי עֲקִיבָא וְלֹא
תִּנְאָמִים אַחֲרָיִם, כִּי מִבְּאֵר בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל שְׂרַבֵי חַיִּים וַיִּטָּאֵל הָיָה לּוֹ נִשְׁמַת
רַבֵּי עֲקִיבָא).

כְּשֶׁשָּׁמַע רַבְּנוּ ז"ל הַתְּפַעְלוֹתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת מְדַבְּרֵי
הָאֲרִיז"ל, עָנָה וְאָמַר לוֹ: "הָאֲסֻטֵי זִיךְ גֵּיט
צִיגְעֵטְרָאפֶן, הָאֵט דָּאס הָאָב אִיךְ טָאקֶע גִּימִינֶנט (הַבְּנֵת טוֹב,
אֲכֵן לְזֶה הַתְּכּוֹנֵתִי)". וְרִמְזוּ לוֹ שֶׁכֵּן הַדְּבָר גַּם אֶצְלוֹ, כִּי הָיָה
קָשָׁה לוֹ לְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל מְזֵה שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ שְׂבָחִים
עַל עֲנִיוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ וְשֶׁהוּא "אֲגֵלָאט שְׁטִיקֵל בְּלֵאטֶע
(פְּשוֹט חֲתִיכַת בּוּץ)" כְּלוֹמַר שֶׁאֵין לוֹ שִׁמְץ שֶׁל גְּאוֹת וְגִבְהוֹת
הַלֵּב, בְּזִמְן שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עֲדִין רְחוּק מְזֵה,
וְעַל כֵּן הָיָה חֲדוּשׁ בְּעֵינָיו שֶׁרַבְּנוּ ז"ל יִפְאַרְהוּ וִירוֹמְמָהוּ,
אֲבָל בְּזֵה שְׁרִמְזוּ לוֹ שֶׁגַּם עָלָיו סוֹכֵב דְּבָרֵי הָאֲרִיז"ל לְרַבֵּי
חַיִּים וַיִּטָּאֵל נִחָה דַּעְתּוֹ עָלָיו. (שְׁמַעְתִּי מִר' ל׳וֹי יִצְחָק וּמִר' יִצְחָק
מֵאִיר קוֹרְמָן וּמִר' אֶלְיָהוּ חַיִּים רוֹזִין בְּתוֹסֶפֶת לְמָה שֶׁנִּדְפַס בְּאַבְנֵיָה בְּרִזְל
סִימָן טז)

וְעוֹד הוֹסִיף ר' ל׳וֹי יִצְחָק בְּשֵׁם אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ (כַּמְדָּמָה בְּשֵׁם
ר' אַבְרָהָם בֵּר' נַחֲמָן) "מִיט וּוִינִיג פְּעֻלוֹת אֶבְעֵר מִיט
פִּיל רְצוֹנוֹת (בְּמַעוֹט פְּעֻלוֹת, אֲבָל עִם הַרְבֵּה רְצוֹנוֹת)". כְּלוֹמַר לֹא
לְהִסְתַּפֵּק בְּמַעוֹט פְּעֻלוֹת לְבַד אֶלָּא לְהַרְבוֹת בְּרְצוֹנוֹת
וְכִסּוּפִין וְתַפְלוֹת לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁזְכָּה לְהוֹסִיף בְּכָל פַּעַם
עוֹד פְּעֻלוֹת וְעוֹבְדִין טָבִין וְעוֹד פְּעֻלוֹת וְכו'.

⌘ מז ⌘

פַּעַם אַחַת הִתְוַעְדוּ בְּחֶדְרוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל מִגְדוּלֵי תַלְמִידוֹ,
וְהָיוּ שִׁבְעָה בְּמִסְפָּר, וְאֵלּוּ הֵם: (א) רַבִּי שְׁמַעוֹן (רַבִּי
שְׁמַעְלִיָּה) ז"ל תַּלְמִידוֹ הָרִאשׁוֹן. (ב) הָרַב דְּבַרְסָלַב הָרַב רַבִּי
אַהֲרֹן ז"ל. (ג) הָרַב הַמְּקַבֵּל רַבִּי יוֹדִיל מְדַאֲשִׁיב ז"ל. (ד)
הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִזִיק מְדַאֲשִׁיב ז"ל. (ה) תַּלְמִידוֹ
הַמְּבַהֵק מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל. (ו) הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי מְנַעַמְרוֹב ז"ל.
וְהַשְּׁבִיעִי כַּמְדָּמָה הָיָה הָרַב רַבִּי יִצְחָק ז"ל חֲתַן הָרַב
הַצַּדִּיק רַבִּי יְקוֹתִיאֵל הַמְּגִיד מְטָרְאוּיָצֶע ז"ל, אוֹ הָרַב רַבִּי
יִשְׁעִיָּה שְׁלוֹם ז"ל מְמַעַדְוועדִיוֹקֶע בְּנוֹ שֶׁל הָרַב רַבִּי יוֹדִיל
ז"ל הַנִּזְכָּר. וְרַבְּנּוּ ז"ל בְּהִיוֹתוֹ נָח אַז עַל יִצְוֵעוּ נִכְנַס אַתֶּם
בְּשִׁיחָה עִמָּקָה וְנִפְלְאַה מְאֹד עַד אֲשֶׁר קִצְרָה בִּינְתֶם
מִלְּהַשִּׁיג עִמָּק דְּבַרְיֹו הַקְּדוּשִׁים. וְרַבְּנּוּ ז"ל הִרְגִישׁ זֹאת
בְּרוּחַ קְדָשׁוֹ, וְעָנָה וְאָמַר לָהֶם: "אִיהָר זְעַנְט דָּאךְ זִיבֵן,
זִיט מְקַיִם - אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנִּירוֹת,
וְעַט אִיהָר בְּעַסְעַר פֶּאָרְשֵׁטִיין (הֵלֵא אַתֶּם שִׁבְעָה, תְּקִימוּ אֵל מוֹל
פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנִּירוֹת וְתִכְיֵנוּ טוֹב יוֹתֵר)". וְרַבְּנּוּ ז"ל הִמְשִׁיךְ
בְּדַבְּרֵיֹו. (שְׁמַעְתִּי כַּמְדָּמָה מִפִּי יְדִידֵנוּ הַחֲסִיד רַבִּי בֶן צִיּוֹן אֶפְטָעֵר ז"ל יוֹתֵר
בְּאַרִיכוּת אָבֵל זֶה מִנַּח בְּזַכְרוֹנִי)

⌘ מח ⌘

מוֹהֲרַנְ"ת אָמַר בְּסוּף שְׁנוֹתָיו: "דִּי וְוַעֲלֵט זְאָגֵט אוֹיף
דָּעם בַּעַל הַשֵּׁךְ אַז עַר הָאֵט גִּיהֵאֵט הַשְּׁבַעַת
הַקְּלָמוֹס בֵּיִם שְׁרִיבֵן זִיין פֶּרוּשׁ אוֹיף דָּעם שְׁלַחֵן עָרוּף
אִין זִינַע אִיבְרִיגֶע סְפָרִים, דְּעִרִיבְעֵר הָאֵט עַר גְּעִשְׁרִיבֵן

אֶסְאֵךְ אֵין אֵיךְ הָאב נִיט גִּיהַאט הַשְּׁבַעַת הַקְּלָמוֹס אֵין
 גְּעִשְׂרִיבֵן אֶסְאֵךְ מְעֵרַעַר נָאָר אֵיךְ הָאב גְּעֵהִיט דִּיא צֵיִיט”
 (העולם אומרים על בעל הש"ך [שפתי כהן] שהיה לו השבעת הקלמוס ולכן
 הספיק לכתב הרבה [כי נסתלק צעיר לימים בן מ"ב שנים ואף על פי כן
 הספיק לכתב כל כך הרבה], ואני לא היה לי השבעת הקלמוס, וכתבתי
 הרבה יותר, רק שמרתי הזמן). (שמעתי מר' לוי יצחק)

מ ט ט

וְשָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֵיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁי-
 שְׁלוֹמְנוּ הַזְּקֵנִים (וכמדמה גם מרבי אברהם ב"ר נחמן)
 שָׁאם מוֹהֲרַנ"ת הָיָה מֵאֲרִיךְ יָמִים הָיָה כּוֹתֵב עוֹד עֲשָׂרוֹת
 כָּרְכִים שֶׁל לְקוּטֵי הַלְּכוֹת (וכמו שאמר בעצמו שעה מועטת לפני
 הסתלקותו שיש לו תלי תלין של הלכות וכו' אבל אין לו כח יותר - עין
 במכתב הסתלקותו ובלקוטי הלכות סוף הלכות ראש-חדש) כִּי רַבְּנוּ ז"ל
 נָתַן לוֹ בְּרָכָה בְּכִתִּיבַת חֲדוּשָׁיו שֶׁיְהִיָּה כִּמְעֵין הַנוֹבֵעַ וְכוּ'.

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהַנ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת שׁוֹחַחוּ בֵּינֵיהֶם הַזְּקֵנִים
 בְּאוֹמֵן בְּעֵינֵי אֲמִירַת הַתּוֹרוֹת שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל וְהִדְרוּשִׁים
 שֶׁל תַּלְמִידוֹ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, עַל פִּי הַתּוֹרָה "וַיְהִי נָא פִּי
 שְׁנַיִם בְּרוּחֶךָ" (לקוטי מוהר"ן סימן סו) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "דַּע שְׁאֶפְשָׁר
 שֶׁיְהִיָּה הַתַּלְמִיד גָּדוֹל מֵהָרַב דְּהֵינּוּ שֶׁיְהִיָּה לוֹ פִּי שְׁנַיִם
 כְּרַבּוֹ", וְעָשׂוּ חֶשְׁבוֹן שְׁבָאָם הָיָה רַבְּנוּ ז"ל מֵאֲרִיךְ יָמִים
 הָיָה מוֹסִיף לְסַפְרוֹ הַקְּדוּשׁ לְקוּטֵי מוֹהֲרַן אוֹלֵי עוֹד
 עֲשָׂרִים תּוֹרוֹת לְעֶרְךָ בְּכָל שָׁנָה, דְּהֵינּוּ שֶׁשָּׂה תּוֹרוֹת
 שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּשֶׁשָּׁה זְמַנִּים הַקְּבוּעִים, וְעוֹד כַּחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה

תורות שלא בקביעות (עין חיי מוהר"ן סימן קכז), אבל מוהרנ"ת ז"ל באם היה מאריך ימים היה מוסיף לספרו הקדוש 'לקוטי הלכות' עוד כרך אחד לפחות ויכול להיות אפלו שני כרכים בכל שנה וכו' כי הוא היה החליפות של רבנו ז"ל שנתן לו ברור המדמה בחדושו (כמוכא בבאור הלקוטים). ובהסתלקות רבנו ז"ל קבל פי שנים ברוחו. ומה שמוכא בימי מוהרנ"ת שבעת שתפס פנפי בגדו כשהוציאו את גופו הקדוש של רבנו ז"ל מביתו התנוצץ אז בדעתו מה שהתנוצץ גדלת הבורא יתברך כפי השעור שבלבו אז, מקבל מפי הזקנים שאז קבל ה"פי שנים" ברוחו של רבנו ז"ל (ויבאר במקום אחר באריכות אם ירצה השם).

ס נ ט

שמעתי מרבי איטשע מאיר קורמן שמה שכותב מוהרנ"ת בימי מוהרנ"ת (חלק ב', סעיף עד) ש"בח שבט תקע"א "היה התחלת היסוד של ההדלקה, להדליק שמן-זית על קברו נר תמיד לא יכבה, כאשר אנו נוהגין מאז ועד הנה, וגם זה היה על-פי מעשה בקהלת-קדש טפליק", ומעשה שהיה כך היה: שבהיות רבי נפתלי ז"ל בטעפליק ארע שם מקרה מעציב מאד, אשר נערה אחת יצאה מהיהדות ונשתמדה רחמנא לצלן, ובא אביה בבכיה גדולה לרבי נפתלי שיתן לו איזה עצה מה לעשות. ואמר לו רבי נפתלי, היות ורבנו ז"ל כותב בספר המדות: "בזכות נר תמיד הדולקים בשמן זית נצולין מגזרת שמד", ובכן מיעץ לו לקבל על עצמו להשתדל לשלח לאומן מדי פעם בפעם שמן זית להדליק נר תמיד על

ציון הקדוש של רבנו ז"ל, ובוֹדאי יועיל לוּ בעֲזַרַת ה'.
 ומִיד מִסֵּר לְרַבֵּי נִפְתָּלִי כִּד שֶׁמֶן לְהַבִּיאוֹ לְאוּמָן, וּמֵאֵז הָיָה
 שׁוֹלַח כָּל פַּעַם שֶׁמֶן לְהַדְלִיק הַנֵּר תָּמִיד בְּבֵית צִיּוֹנוֹ
 הַקָּדוֹשׁ, וְקָרָה הֵנֵס וּמֵאֵז הָיָה שְׁנוּי לָהּ לְטוֹבָה עַד שֶׁחֲזָרָה
 לַיהוּדוּתָהּ לְשִׁמְחַת כָּל הַמְּשַׁפְּחָה וְהַקְּהָלָהּ, זֶהוּ הַמַּעֲשֶׂה
 שֶׁמֶרְמַז מוֹהֲרַנ"ת שָׁם. וְכִשְׁפָּרְתִי זֹאת לְר' לִוִי יִצְחָק שֶׁמַּח
 מְאֹד עַל זֶה, כִּי לֹא יָדַע הַמַּעֲשֶׂה, וְנִהְנָה מִזֶּה.

(משה עומד בין שמד לרצון (לקויטי מוהר"ן רטו), "משה" ראשי-תבות:
 מ'ציל ש'מן ה'נר - מ'גזרת ש'מד ה'נורא).

נ א

מוֹהֲרַנ"ת שׁוֹחַח עִם אֲנָשָׁיו, שֶׁכָּל אֶחָד צָרִיךְ לְהֶאֱמִין
 בְּעֵצְמוֹ שֶׁאֵפְלוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא חִפֵּץ בּוֹ וּמַצְפֶּה לְתַפְלוּתוֹ וְתַהֲלוּתוֹ אִיךְ שֶׁהֵם, וְזֶהוּ
 אֲמַתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהַטְעִים זֹאת בְּמָה שֶׁאָמַר דּוּד הַמֶּלֶךְ עָלָיו
 הַשְּׁלוֹם בְּתַהֲלִים (ע"א) "גַּם אֲנִי אוֹדֵךְ בְּכָלִי נִבֵּל אֲמַתְךָ
 אֶלְקִי" - הָאֵט דָּאֵס אִיז דִּיין אֲמַת רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם אִז
 אֶפְלוֹ אִיךְ זָאל דִּיךְ אוֹיךְ לוֹיִבֵן, הֵיִינוּ שֶׁאֵפְלוֹ בְּשַׁפְּלוּתִי
 וְקַטְנוּת עָרְכִי אֶף עַל פִּי כֵן אַתָּה רוֹצֵה שֶׁאוּדָה לָךְ כִּי זֶהוּ
 הָאֲמַת שֶׁלָּךְ (שְׁמַעְתִּי מֵר' לִוִי יִצְחָק).

אמר הכותב: אפשר גם לפרש על פי הנ"ל מלת 'נבל' - לשון נבלה
 וכעור, הינו שאפלו עם הפלים המכערים שלי, שאינם מטהרים
 ומקדשים כראוי, גם כן רצונך ואמתתך שאני השפל והבזוי אוּדָה
 לך סלה.

ס נב ס

מוֹהֲרַנְ"ת אָמַר, שִׁישְׁנָם אַנְשִׁים כְּאֵלֶּה וּוּאֵס וּוּאֵלְטֵן
 גִּיּוּוּאֵלְט זִיין עַרְלִיכֶע אִידן אָבֶער אויף מִיט
 אַלֶע תַּאֲוֹת (ישנם אנשים כאלה שהיו רוצים להיות אנשים כשרים, אבל
 גם עם כל התאוות). (שמעתי מר' לוי יצחק)

אמר הכותב: הינו שרוצים להנות משני עולמות, וכמרגלא בפומא
 דאינשי "א חסיד מיט אלע תאוות" (חסיד עם כל התאוות), וכבר אמרו
 חז"ל (אבות ו'): "התורה נקנית וכו' במעוט שנה, במעוט תענוג".

ס נג ס

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִיָּה נוֹהֵג לְנִסֵּעַ עַל 'שַׁבַּת חֲזוֹן' וְ'שַׁבַּת
 נַחֲמוּ' וְ'שַׁבַּת שִׁירָה' לְטַשְׁעֲרִין וְקַרִימְנִטְשׁוּק
 וְטָרָאוּיֶצֶע וְעוֹד עִירוֹת כְּדַרְכּוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל, וּפְעַם אַחַת
 בְּהִיוֹתוֹ בְּטַשְׁעֲרִין עַל שַׁבַּת חֲזוֹן, דִּבֶּר אַז בְּשׁוּלְחַן
 מְנוֹרָאוֹת גִּדְּלָתוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל וְהָאָרִיךְ בְּזֶה מְאֹד. וְאֵז יָשַׁב
 בְּשֻׁלְחָן גַּם הָרַב דְּקַהֲלַת-קֹדֶשׁ טַשְׁעֲרִין מוֹרְנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל
 יִצְחָק ז"ל, וּכְשֶׁשָּׁמַע הַפְּלִגַּת מוֹהֲרַנְ"ת בְּגִדְּלַת וְרוּמָמוֹת
 רַבְּנּוּ ז"ל תָּמָה עָלָיו וְשָׂאל אוֹתוֹ: "רַבִּי נְתָן, פּוֹן וּוּאֵנַעַט
 נַעֲמִט אִיָּהֵר דָּאָס?" (רבי נתן, מאין לוקחים אתם זאת? - כאמר לו,
 גם אני הייתי אצל רבנו ז"ל ולא שמעתי מעולם הפלגות ושכחים כאלה).

כְּשֶׁשָּׁמַע מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל שֶׁאֵלְתוֹ וְתַמִּיָּהֵתוּ, נִתְחַוְּרוּ פָּנָיו
 וְנִתְרַשְׁלוּ יָדָיו מִחֶמֶת זֶה, כִּי בְּשֶׁאֵלְתוֹ שָׂדָא נִרְגָּא
 וְהִטִּיל סִפְק בְּלַב הַשׁוֹמְעִים עַל אֲמִתּוֹת הַשְּׂבָחִים הַמְּפִלְגִים
 שְׂדִבֶּר בְּשֻׁלְחָן לְפָנֵיהֶם כְּדִי לְעוֹרְרָם וּלְחַזְקָם בְּאַמוּנַת

רוֹמְמוֹת קִדְשֵׁי רַבְנֵי ז"ל לְמַעַן יִדְעוּ שְׁכָל תּוֹרוֹתָיו
 וְשִׂיחוֹתָיו וְעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת מִמְּקוֹם קְדוֹשׁ וְגְבוּהָ יִהְיֶה לְכוּן,
 וְעַל יְדֵי זֶה יִתְאַמְצוּ וְיִזְדַּרְזְּוּ לְלַמֵּד וְלִקְיָמָם כְּפִי רְצוֹן
 רַבְנֵי ז"ל, וְהֵנָּה בָּא הַרְבֵּי רַבֵּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק ז"ל שֶׁגַּם כֵּן
 הָיָה מִתְלַמְּדֵי רַבְנֵי ז"ל וְהוּא שׂוֹאֵל וְתוֹהֵה כַּנ"ל וּמִמֵּילָא
 הוּא מְרַפֵּה בְּזֶה גַם שָׂאֵר דְּבוּרָיו בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל
 פִּי דַעַת רַבְנֵי ז"ל, וְעַל כֵּן הִלְבִּינוּ פָּנָיו וְחִלְשָׁה דַעַתּוֹ, עַד
 שֶׁהָיָה קָשָׁה לוֹ לְהַמְשִׁיךְ בְּדְבוּרָיו.

וְהֵנָּה אַחַד מֵאַנְשֵׁי שְׂיִשְׁבֵי בְּשִׁלְחַן הַרְגִישׁ בְּשָׂנוּי פָּנָיו
 וְרָצָה לְחַזְקוֹ וְלַעֲוֹדְדוֹ, עָנָה וְאָמַר לוֹ: "רַבֵּי נְתָן,
 וְוַאס הָעֵרֶט אֵיֶהָר אִים, אֵיֶהָר הָאֵט דָּאךְ אֵלִיין גִּיֶהֶעֶרֶט (פִּין
 רַעֲבִינְס מוֹל) וְוַאס דְּעֵר רַבֵּי הָאֵט גִּיזְאָגֵט, אַז עֵר הָאֵט אַ
 נְגוֹן צו זִינְגֵען לְעֵתִיד וְוַאס דָּאס וועט זִיין דְּעֵר עוֹלָם הַבָּא
 פִּין אֵלַע צְדִיקִים וְחַסִּידִים, דָּאֶרְפֵט אֵיֶהָר נָאךְ גֶּרַעֶסְעֶרֶס
 פִּין דַּעַם, הֵיִינֵט וְוַאס ווערֶט אֵיֶהָר נָאךְ נְתַפְעֵל פִּין זִיִּינַע
 רִיִּיד? (רַבֵּי נְתָן, מָה אַתָּם שׁוֹמְעִים לוֹ? הָרִי אַתָּם בְּעֲצָמְכֶם שְׂמַעְתֶּם מָה
 שֶׁרַבְנֵי אָמַר: "יֵשׁ לִי נְגוֹן לְזַמֵּר לְעֵתִיד לְבוֹא, שֶׁהוּא יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל
 כָּל הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים" - צְרִיכִים אַתָּם יוֹתֵר מִזֶּה? וְעַתָּה, מָה מִתְּפַעֲלִים
 אַתָּם מֵהַדְּבָרִים שְׁלוֹ?). וְנִהְיֶה מוֹהֲרַנ"ת ז"ל מְדַבְּרֵי כִּי הֵחֵרֵי
 אֶת נַפְשׁוֹ, וְנָחָה דַעַתּוֹ עָלָיו, וְהַמְשִׁיךְ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת
 עַל הַשִּׁלְחָן.

וְאוֹתוֹ שֶׁבַת חֲזוֹן הָיָה עָרַב תְּשַׁעָּה-בְּאָב, וְכִידוּעַ שֶׁהָיָה
 דְּרָכּוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שְׁבִלִיל תְּשַׁעָּה בְּאָב הָיָה
 מִסְתַּגֵּר לְבַד בְּאִזָּה קַעֲלֵעֵר (מְרַמֵּה) אוֹ בְּחֶדֶר מִיחַד מֵאַחֲרֵי
 סַעֲדָה הַמְּכַסֶּקֶת עַד לְמַחֲרָתוֹ אַחֲרֵי חֲצוֹת הַיּוֹם, וְהָיָה

מְקוֹנֵן בְּאִיכָה וְקִינּוֹת בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבְקוֹל בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת
וְאַנְחוֹת וּגְנִיחוֹת עַד שְׁנַמֵּס כָּל לֵב וְנִחְרַד לֵב הַשּׁוֹמֵעַ,
וְאַרְעֵה אֶז שֶׁהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנ"ל עָבַר דֶּרֶךְ מְקוֹמוֹ
שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת וְשָׁמַע קִינּוֹתָיו וְשִׂאגוֹתָיו בּוֹקְעִים מִמַּעַמְקֵי
לְבוֹ עַד שֶׁנִּחְרַד גַּם הוּא, וְאָז אָמַר: "אַצִּינֵךְ וּוִיס אֵיךְ שׁוִין
פִּיךָ וּוְאֲנַעֵט עָר נְעַמְט זַיִנֵּע דְבוּרִים" (עֲכָשְׁיו יוֹדֵעַ אֲנִי כָּבֵר
מֵהֵיכֵן לֹקַח הוּא אֶת הַדְּבוּרִים שְׁלוֹ), וְהוֹדָה לְדַבְּרָיו. (שְׁמַעְתִּי מֵר' לִוִי
יִצְחָק וְר' אֶלְיָהוּ חַיִּים רוֹזִין)

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינַי בְּהַתּוֹרָה "בְּחֻצוֹצְרוֹת" בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימֵן ה',
שֶׁמֶהֱקוּל שְׁאֲדָם מוֹצִיא בְּכַח בְּתַפְלָתוֹ נַעֲשֶׂה רַעְמִים וְהֵם מִפְּשָׁטִים
עַקְמִימִיּוֹת שְׁבֵלֵב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת נ"ט): לֹא נִבְרָאוּ
רַעְמִים אֶלָּא לְפִשֵׁט עַקְמִימִיּוֹת שְׁבֵלֵב, וּבִזְהַר הַקִּדּוּשׁ אֵיתָא בְּזַה
הַלְשׁוֹן: אִישׁתַּמַּע קָלָא לְבְרִיתָא, וְגַם אָמְרוּ (שָׁם ו'): מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵת
שָׁמַיִם דְּבְרָיו נִשְׁמָעִים, כִּי קוּלוֹ נַעֲשֶׂה רַעְמִים. וּמִכָּאֵן נִשְׁמַע הַקּוּל
רַעַם שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת לְהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק שֶׁשָּׁמַע אֶז קוּלוֹ וְנִתְיַשֵּׁב
דַּעְתּוֹ וּמַחוֹ לְהַבִּין דְּבְרָיו הַחּוֹצְבִים לְהַבּוֹת אֵשׁ שֶׁל הַיָּדָא שָׁמַיִם
כְּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל.

א נ ד א

שָׁח פַּעַם מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עִם תַּלְמִידוֹ רַבִּי נַחֲמָן טוּלְטְשִׁינְעֵר
בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּבְתוֹךְ דְּבְרָיו אָמַר לוֹ כְּהֵאִי
לִישָׁנָא: "אֵיךְ גְּלוּיֵב אֶז "אַשְׁרֵי אִישׁ שֵׁישְׁמַע לְמַצּוֹתֶיךָ",
נַחֲמָן בִּיזְסָטוּ דָּאס דְּעַר 'אִישׁ', אֶז וּוְאוֹיִל אֵיז דִּיר!" (אֲנִי
מֵאֲמִין שֶׁ"אַשְׁרֵי אִישׁ שֵׁישְׁמַע לְמַצּוֹתֶיךָ"; נַחֲמָן, אִם אַתָּה הוּא אוֹתוֹ 'אִישׁ',
אַשְׁרֵיךְ!). (נִדְפָּס בְּאַבְנֵיךָ בְּרִזְל עֲמוּד פּוֹ אַבְל לֹא כְּתוּב שֵׁם לְמִי אָמַר זֹאת,
וּמֵר' לִוִי יִצְחָק שְׁמַעְתִּי שְׁזַה הָיָה רַבִּי נַחֲמָן טוּלְטְשִׁינְעֵר, גַּם מֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים
רוֹזִין שְׁמַעְתִּי זֹאת).

בפעם אחרת אמר לו כהאי לי שנא: "מקנא בין איך אנערליכן אידן, נחמן, ביזטו דאס דער ערליכער איד, בין איך דין מקנא, וואס מיינסטו מיין איך אנערליכער איד - דער וואס איז בייא זיך שפילדיג און א שטיקל בלאטע" (מקנא אני ביהודי כשר, נחמן, אתה הוא היהודי הכשר? אני מקנא בך. מה אתה חושב מתפון אני יהודי כשר? - מי שהוא שפל בעיניו, חתיכת בוך". (שמעתי מר' לוי יצחק ומר' אליהו חיים רוזין).

נח נח

מוהרנ"ת ז"ל אחרי שנתקרב לרבנו ז"ל ושמע ממנו תורות נפלאות ושיחות קדושות בגדל מעלת התפלה בכח אין שרייען ביים דאווינען אזוי וויא אמאליקע צדיקים (והתפלה בצעקה כמו הצדיקים הקדמונים), על כן היה מתלהב מאד בתפלתו בלחות עצומות ובשאגות ואנחות. והיה אומר על הצדיקים שהתפללו בקול דממה דקה: "זיי גלייכן זיך צים רעבין וואס ביי איהם איז מקים "שמן בחשאי" - אמירה בחשאי (עין בתורה כ"א), זאלן זייא זיך מיטשען ביים דאווינען אזוי וויא איך מיטשע זיך" ("מדמים הם עצמם לרבנו שאצלו מתקים, "שמן בחשאי" - אמירה בחשאי [עין בתורה כ"א] !? שיתגעו בתפלה כמו שאני מתגע").

וזה היה בימי נעוריו, אבל לעת זקנותו כבר היה מתפלל בנחת ובמתינות, וצעקותיו היו בקול דממה דקה ובאנחות שקטות. (שמעתי מר' איטשע מאיר קורמן ומר' לוי יצחק ומר' אליהו חיים רוזין)

אמר הכותב: זכורני שמורנו רבי אברהם סופר שטרנהרץ ז"ל עד סוף ימיו (נפטר בן צ"ג שנים וחמשה חדשים) היה מתפלל בחמימות ומחייאת כפיים שקטות, ומדי פעם בפעם היה משמיע בקול נמוך אַנחות וגניחות וצועק אי אי וכו'.

⚡ נר ⚡

מוהרנ"ת אמר לעת זקנתו: "פאר וואס גייט מיר היינט אויף דער עלטער דיא עבודה רעגולאר (הינט פסדר) ווייל איך האב אין דער יוגענט געהאט זייער אסאך התבודדות (מדוע הולך לי היום בזקנותי העבודה פסדר? משום שבצעירותי היה לי הרבה מאד התבודדות)". (שמעתי מר' לוי יצחק ומשאר אנשי-שלומנו, ונדפס באבנייה ברזל עמוד סח).

אמר הכותב: ידוע שרבנו ז"ל אמר שעל ידי התבודדות באים לישוב הדעת אמת.

⚡ נר ⚡

אמר מוהרנ"ת ז"ל: "מ'דארף אין דער יוגענד אסאך האריווען מ'זאל הערשט אויף דער עלטער זיין א פראסטער ערליכער איד" (צריכים בימי הנעורים לעמל הרבה בעבודת ה', שבימי הזקנה יהיו יהודי כשר פשוט). (נדפס באבנייה ברזל עמוד פט ובמעשיות ומשלים עמוד מא, ושמעתי בעל פה גם מזקני אנשי-שלומנו. ויש אומרים בגסח זה: "א פראסטער באלעבאס - בעל-בית פשוט")

⚡ נח ⚡

אמר מוהרנ"ת ז"ל: "אז מ'איז אין דער יוגנט א תסיד, איז מען אויף דער עלטער תאטש א פראסטער

אוצר נחמני

בַּאֲלֵעָבָאס (בעל הבית), אָבְעֵר אַז מ'אִיז שׁוִין אִין דְּעֵר יוֹגְנֵט
 אַ פֿראַסְטֵער בַּאֲלֵעָבָאס (בעל-הבית), אִיז מֵעַן עֲרִשְׁט אױף
 דְּעֵר עֲלִטֵער גָּאָרְנִישְׁט" (כְּשֶׁאָדָם בְּצִעִירוּתוֹ הוּא חָסִיד, אַזִּי בְּזַקְנָה
 הוּא לְפָחוֹת בְּעַל-בֵּית פֶּשׁוּט, אָבֵל אִם כָּבֵר בְּצִעִירוּתוֹ הוּא בְּעַל-בֵּית
 פֶּשׁוּט, אַזִּי בְּזַקְנֻתוֹ הוּא לֹא כְּלוּם). (ובנסח אחר: "א גָּאָרְנִישְׁט").

(שְׁמַעְתִּי מֵר' לױ יִצְחָק)

אָמַר הַכּוֹתֵב: בְּשִׂיחָה נִפְלְאָה זֶה מִנַּח כָּלֵל גָּדוֹל בְּהַתְנַהֲגוֹת חַיֵּי
 הָאָדָם כֹּל יְמֵי חַלְדוֹ עַל הָאָדָמָה, וְהַנְסִיּוֹן מוֹכִיחַ שְׁמִי שֶׁהוּא יֵרָא ה'
 מְנַעֲרֵיו וְעוֹסֵק וְטוֹרַח בְּלִמּוּדוֹ וְתַפְלֻתוֹ וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל
 כַּחוֹ וּבִיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת וּמְרָגִיל עֲצָמוֹ בִּימֵי בְּחָרוּתוֹ לְהַתְנַהֵּג בְּחִסְדוֹת
 בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְהִירָאָה וְקִיּוּם הַמְצוּוֹת בְּכָל דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה, אַזִּי
 כְּשֶׁבָאִים יְמֵי הַזְּקָנָה וְכַחוֹ בַּל עָמוּ, אָף עַל פִּי כֵן גּוֹפּוֹ וּרְצוֹנוֹ כָּבֵר
 מְרָגֵל בְּעִבּוּדַת הַקֹּדֶשׁ וּלְפִי חֲלִישוֹת כַּחוֹ עוֹבֵד אֶת ה' עַדִּין כְּבַעַל
 הַבַּיִת פֶּשׁוּט בְּמַעוֹט זְרִיזוֹת וְחֲמִימוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת, אָמְנָם מִמְּשִׁיךְ
 בְּלִמּוּדִים קְלִים וּבְתַפְלָה בְּצַבּוּר וּבְטַבִּילַת מְקָנָה כָּל בְּקָר וּבְקִימַת
 חֲצוֹת וְהַתְּבוּדוֹת וּבְשִׁעוּרִים קְבוּעִים וְשִׂיחַת חֲבָרִים בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ וּבְעֵינַי צְדָקָה וְחֶסֶד וְשֶׁאֵר דְּבָרִים שֶׁבִקְדָּשָׁה, כִּי הִרְגָּלְיוֹ
 וְכִסּוּפִיו וּרְצוֹנוֹתָיו הַטּוֹבִים מִתְגַּבְּרִים עַל כַּחוֹתָיו הַדְּלִים וְהַחֲלוּשִׁים
 וּמוֹבִילִים אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַסְּלוּלָה לֹא מִימֵי נְעוּרָיו, אָבֵל אִם לֹא הִרְגָּל
 גּוֹפּוֹ בְּכָל הַנֵּ"ל עוֹד מְנַעֲרֵיו אַזִּי בְּזַקְנֻתוֹ מִחֲמַת כַּחוֹתָיו הַתְּשׁוּשִׁים
 הוּא פּוֹטֵר עֲצָמוֹ מִכָּל הַנֵּ"ל בְּתַרוּץ שֶׁל זְקָנָה וְאַפִּיסַת כַּחוֹת וְכִדּוּמָה,
 וּמוֹצֵא הַתֵּר וּפְטוֹר מִכָּל הַנֵּ"ל, וּמְמִילָא הוּא נִשְׁאָר בְּכָלוּם כְּמֵאֵמֶר
 מוֹהַרְנֵ"ת ז"ל פִּנ"ל, ה' יִשְׁמְרֵנוּ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ בְּעוֹד מוֹעֵד לְבַקֵּשׁ וְלִצְעַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "אַל תִּשְׁלִיכֵנִי
 לַעַת זְקָנָה כְּכֹלֹת כַּחֲסִי אֶל תַּעֲזֹבֵנִי", וְלִכֵּן אָמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו
 הַשְּׁלוֹם (קִהְלַת יב): "וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵיךְ בִּימֵי בְּחוֹרְתֶיךָ", וְדוֹד הַמֶּלֶךְ
 עָלָיו הַשְּׁלוֹם אָמַר (תְּהִלִּים קיב): "אֲשֶׁרִי אִישׁ יֵרָא אֶת ה'" וְאָמְרוּ חַז"ל
 (עֲבוּדָה זָרָה יט ע"א): אֲשֶׁרִי מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כְּשֶׁהוּא "אִישׁ" [פִּרְשׁ

רש"י: "כִּשְׁהוּא בְּחֹר בְּכַחוּ, כְּלוּמַר מְמַהֵר לְהַכִּיר בּוֹרְאוֹ קִדְּם יְמֵי הַזְקֵנָה". וְיִרְמְיָהוּ הִנְבִּיא אָמַר: "טוֹב לְגַבֵּר כִּי יִשָּׂא עַל בְּנֵעוּרָיו".

וּבְרוּךְ ה' אָנָּה זְעִירָא דְמֵן חֲבֵרְיָא זְכִיתִי לְרֵאוֹת בְּמוֹ עֵינֵי אֶת גְּדוּלֵי זְקֵנֵי אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּדוֹרְנוּ אֲשֶׁר לְמֵרוֹת זְקֵנוֹתָם הַמְּפֹלְגָת וְכַחוֹתֵיהֶם הַתְּשׁוּשִׁים עָמְלוּ וְטָרְחוּ בְּכֹל כַּחַם לְקוֹם בְּחֻצוֹת לִילָה וְלִלְכַת לְהַתְּפַלֵּל בְּצַבּוּר וְלִטְבֹּל בַּמְּקָנָה כָּל בְּקָר וְלַעֲסֹק כָּל הַיּוֹם בְּשַׁעוּרִים קְבוּעִים וּבְשִׁיחַת חֲבָרִים עַל פִּי דַעַת רַבְּנוּ ז"ל וּבְהַתְּבוֹדְדוֹת וְכוּ', אִישׁ אִישׁ לְפִי בְּחִינָתוֹ בְּלִמּוּדוֹ וְעַבּוּדוֹתוֹ כְּדָרְכוֹ בְּקִדְּשׁ, וְאִזְכּוֹר כַּמָּה מֵהֶם שְׁגִרְתִּי עִמָּהֶם בְּעִיר הָעֵתִיקָה וְהַתְּפַלֵּלְתִּי אִתָּם בְּבֵית מְדַרְשָׁנוּ עַד אַחֲרֵי גִיל בֶּר-מִצְוָה, וְהֵמָּה הַחֲסִידִים הַיְשִׁישִׁים רַבִּי נִפְתָּלִי כֹהֵן ז"ל (חוֹתְנוּ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן ז"ל), וּמִוִּרְנוּ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנֶהֱרֵץ ז"ל, וְרַבִּי שְׁלֵמָה וּוּקְסֶלֶר ז"ל, וְרַבִּי נֶתָן בֵּיִטְלֵמְכֵר ז"ל, וְרַבִּי חֲצִקְלֵי' (יְחֻזְקָאֵל אֶפְרַיִם) מְנַדְלָאִיל ז"ל. עוֹד יִסְפֵּר מֵהֶם בְּמָקוֹם אַחֵר.

נ ט ש

כְּשֶׁגְּבַרְהָ תְּבַעֲרַת הַמַּחְלֶקֶת (בְּשָׁנוֹת תַּקצ"ה - תַּקצ"ח)
בְּאַכְזָרִיּוֹת וּבְרִצְיָחוֹת רַחֲמָנָא לְצִלָּן (עֵין בְּמַכְתָּבֵי מוֹהֲרַנ"ת וּבִימֵי הַתְּלָאוֹת) וְהָיָה קֶשֶׁה מְאֹד לְאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹן הַמֵּר הַזֶּה, וְקָבְלוּ עַל זֶה לְפָנֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁהַנְּסִיוֹנוֹת הָאֵלֶּה קָשִׁים מְנִשּׂוּא, כִּי הָרַב הַחוֹלֵק תְּפִס לְצַדוֹ הָרַבָּה גְּדוּלִים וְרַבָּנִים אֲשֶׁר כָּלֵם בְּעֵצָה אַחַת לְרֹדֵף אַחֲרֵי אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּכֹל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לְהִדְפֹּם לְרֹדֵפֵם וְכוּ' וְכֹל מִי אֲשֶׁר בָּשֵׂם בְּרִסְלָבֵר יִכְנֶה הַתִּירוֹ אֶת דָּמוֹ רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְעוֹשִׂים כָּל מִינֵי טְעֻדָּקִי וְתַחֲבוּלוֹת כְּדִי לְנַתְּקֵם מִקְדָּשְׁת רַבְּנוּ ז"ל וְרַבִּים כְּבָר נַחֲלָשׁוּ בְּהַתְּקַרְבוֹתָם לְרַבְּנוּ ז"ל וְאִיךְ אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיק מְעַמָּד בְּמַצָּב נוֹרָא כַּזֶּה?

לְשִׁמְעַת הַדְּבָרִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה, הַתְּלֵהב מוֹהֲרֵנִי מְאֹד
 וְעֵנָה וְאָמַר לָהֶם כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה: "הֲלֹזָה אַתֶּם
 קוֹרְאִים נִסְיוֹן? ! הֲלֹא לְגַבִּי נִקְדַּת הָאֲמֶת שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל אֵין
 שׁוּם נִסְיוֹן בְּעוֹלָם, יִהְיוּ הַנִּסְיוֹנוֹת כְּמוֹ שִׁיְהִיוּ, עַד כִּדִּי
 מְסִירוֹת-נֶפֶשׁ בְּגוֹף וּמְמוֹן, כִּי יֵדַעַת הַחוֹלְקִים לְמִינֵיהֶם
 בְּטָלִים וּמְבֻטָּלִים לְגַבִּי יֵדַעְתוּ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל,
 וַיֵּאבְדוּ אֶלְפֵי כַּיּוֹצֵא בָּהֶם וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרָיו לֹא יִבְטַל
 לְעוֹלָם, כִּי הָאֲמֶת הוּא אֶחָד וְקוֹשֵׁטָא קָאִי לְעוֹלָם, וּמִי
 שִׂוֵּדַע מְאֻמַּת רַבְּנוּ ז"ל אֵיךְ הוּא מְכַנֵּס בְּעוֹלָם דְּרֹךְ
 הָאֲמֶת שֶׁל קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת, לֹא נֶחְשָׁב אֶצְלוֹ שׁוּם
 דְּבָר שֶׁבְּעוֹלָם לְנִסְיוֹן, וַיִּהְיֶה לוֹ מְסִירוֹת-נֶפֶשׁ כְּמוֹ עַל קִיּוּם
 יְהוּדוּתוֹ, וּמִי שִׁישׁ לוֹ מַח בְּקִדְקִדּוֹ לֹא יִתְרַחַק מִרַבְּנוּ ז"ל
 אֶפְלוֹ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה.

אֲבָל הַנִּסְיוֹן שְׁלִי הָיָה כַּח הַבְּחִירָה בְּרַבְּנוּ ז"ל, מְחַמַּת
 שְׁבַתְחַלַּת הַתְּקָרְבוּתִי אֵלָיו ז"ל עֲדִין חָיו בְּעוֹלָם
 גְּדוּלֵי הַצְּדִיקִים הָאֲמֵתִיִּים מִתְּלַמִּידֵי הַמְּגִיד הַקְּדוּשׁ
 מִמְּעוֹרֵיטֵשׁ זַצ"ל, וְהֵם הָיוּ הַצְּדִיקִים הַגְּדוּלִּים הַזְּקֵנִים
 הַמְּפָרְסָמִים בְּזַמְנָם, וְהֵייתִי מְקָרֵב אֵלֵיהֶם וּמְקַבֵּל מֵהֶם
 יִרְאֵת שָׁמַיִם וּמַדּוֹת טוֹבוֹת, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹדַע לִי מִרַבְּנוּ ז"ל
 וְהַתְּקָרְבוּתִי אֵלָיו, הוּא הָיָה עֲדִין אֲבָרָךְ צָעִיר (בֶּן שְׁלוֹשִׁים)
 וְלֹא הָיָה כָּל כָּךְ מְפָרְסֵם בְּעוֹלָם, וְהָיָה לִי אֹז נִסְיוֹן גְּדוּל
 וְעֵצוֹם לְעֹזֵב אֶת הַצְּדִיקִים הַגְּדוּלִּים הַמְּפָרְסָמִים הַבָּאִים
 בְּיָמִים, אֲשֶׁר הַתְּאֲבָקֵתִי בַּעֲפֹר רַגְלֵיהֶם כְּמָה שָׁנִים,
 וְלִהְתְּקָרֵב לְרַבְּנוּ ז"ל צָעִיר לְיָמִים שָׂרָק שְׁבוּעַ לְפָנָי
 הַתְּקָרְבוּתִי נִכְנָס לְבָרְסָלֵב, וְעַל כֵּן עֵצָם הַהַתְּקָרְבוּתִי אֵלָיו

הָיָה לִי לְנִסְיוֹן הַכִּי גָדוֹל מְכַל הַנְּסִיווֹת שְׁלָכֶם, וְסִבְלָתִי
 קָשׁוֹת כִּי כָלֶם חָלְקוּ עָלַי וְנִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי בּוֹדֵד אֲזוּ, הֵן
 מִבֵּיתִי וּבֵית אָבִי וּזְקֵנִי וּבֵית חוֹתְנֵי הָרַב הַגָּדוֹל רַבִּי דָּוִד
 צְבִי ז"ל וּמְכַל מִשְׁפַּחְתִּי וּבְנֵי עִירִי וְחֻבְרֵי הַקְּרוּבִים,
 וְסִבְלָתִי בְּזִיווֹנוֹת וְחֲרוּפִים וְגִדּוּפִים, וְגִרְשָׁתִי מִבֵּית אָבִי,
 וְלֹא הִסְתַּכַּלְתִּי כָּלֵל עַל כָּל זֶה, כִּי הָאֱמֶת הָיָה נֹר לְרַגְלִי,
 וּכְשָׁרַק הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁהָאֱמֶת לְאֱמֶתוֹ נִמְצָא אֶצְל רַבְּנוּ ז"ל,
 וְעַל יָדוֹ אֲגִיעַ לְשִׁלְמוֹת נַפְשִׁי וְתִקּוֹן נַשְׁמָתִי עֲזוּבָתִי הַכֹּל
 וּבְחֻרְתִּי בַּחַיִּים וְנִדְבַקְתִּי בּוֹ וְנִתְחַבַּרְתִּי אֵלָיו בְּקֶשֶׁר בַּל
 יִנָּתֵק לְנִצָּח.

וְאַתֶּם, אַחֲרֵי שֶׁשָּׁעַמְתֶּם הַדְּבָשׁ הַזֶּה וְאוּרוֹ עֵינֵיכֶם
 בְּתוֹרוֹתָיו וְשִׁיחוּתָיו וְעֲצוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, אֵין
 שׁוּם נִסְיוֹן בְּעוֹלָם שְׁיֻכַּל לְבַלְבֵּל אֶתְכֶם וּלְהַטִּיל חֵס
 וְשָׁלוֹם סְפָקוֹת בְּאֱמוּנַת אֱמֶתֶת רַבְּנוּ ז"ל, וְכֹל הַתְּלָאוֹת
 הוּא רַק לְנִסּוֹת אֶתְכֶם לְמַעַן הַבְּחִירָה אִם אַתֶּם דְּבָקִים
 בְּאֱמֶת בְּעֵץ הַחַיִּים אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם כָּלוֹ אֵינָם זוֹכִים לְהַגִּיעַ
 אֵלָיו וְלַחֲסוֹת בְּצִלוֹ הַקְּדוֹשׁ, וּבּוֹדָאֵי הָרוּחַ סְעָרָה הַזֶּה הוּא
 רַק לְפִי שְׁעָה, אֲבָל רַבְּנוּ ז"ל יִמְתִּיק וְיִכְנִיעַ אֶת הָרוּחַ
 סְעָרָה, וְכֹל הַחוּלְקִים וְהַשּׁוֹנְאִים יִכְרְעוּ וְיִפְלוּ בְּאֵין תְּקוּמָה,
 וּמוּבְטָחֵנִי בַּחֲסֵדוֹ יִתְבַּרֵךְ שָׁמַי שִׁישָׁאָר וְיַעֲמֵד אִיתָן וְחֲזַק
 נֶגֶד כָּל הַנְּסִיווֹת הַלָּלוּ, יְקִים בּוֹ: "וְהָאֱלֹקִים יִבְקֹשׁ אֶת
 נִרְדָּף" (קֹהֶלֶת ג, טו), - אֶפְלוּ צְדִיק רוּדָף (מִדְּרֵשׁ-רַבָּה וַיִּקְרָא פֶּרֶשֶׁה
 כ"ז) מְכַל שְׁכֵן רְשָׁעִים כְּמוֹתֶם, וּזְכוּת רַבְּנוּ ז"ל יִגַּן עֲלֵיכֶם
 לְרֹאוֹת בְּמַפְלַת הָרְשָׁעִים וְתִשׁוּעַת הַצְּדִיקִים". (מֵר' לוי יִצְחָק
 שְׁמַעְתִּי קֶצֶת מְזֶה, אֲבָל מֵר' אֵלֶיהוּ חַיִּים רוּזִין וּמֵר' אֵיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן
 שְׁמַעְתִּי בְּאֵרִיכוֹת, וּמָה שְׁזָכַרְתִּי כְּתַבְתִּי).

Ⓢ Ⓚ Ⓞ

בְּהִתְקַרְבוֹתוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת לְרַבְּנוֹ ז"ל, עָבְרוּ עָלָיו
מְרוֹרוֹת עֲצוּמוֹת מֵהִתְנַגְּדוֹת חֲרִיפָה
וּמַחְלֶקֶת וּמְרִיבוֹת מְכַל בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה וַיְדִידוֹ וַחֲבָרָיו
שֶׁלֹּא יְכִילִם הִרְעִיוֹן, וְנִשְׁאַר מְבוֹדָד מִכָּל־מִכָּל וַיִּגְרְשׁוּ אוֹתוֹ
מִבֵּיתוֹ וְסָבַל קְשׁוֹת מְאֹד מִכָּל הַתְּלָאוֹת הָאֵלֶּה, אָבֵל מַחֲמַת
שֶׁהִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ וְעָסַק בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹמָם וְלַיְלָה
כְּפִי שֶׁקָּבַל מִרַבְּנוֹ ז"ל לֹא הָיָה לוֹ זְמַן לַחֲשֹׁב עַל כָּל מֵה
שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְגַם קָבַל הַכֹּל בְּאַהֲבָה לְמַעַן אֲהַבֵּת
רַבְּנוֹ ז"ל.

פַּעַם אַחַת גָּדְשׁוּ עָלָיו אֶת הַסָּאָה וְלַחְצוֹ עָלָיו בְּנֵי
מְשַׁפְּחָתוֹ בְּכָל מִינֵי תַחֲבוּלוֹת שֶׁהוּא מְכַרֵּחַ לְשָׁנוֹת
אֶת דְּרָכּוֹ וְלַחְדֵּל מִנְּסִיעוֹתָיו לְרַבְּנוֹ ז"ל, וְלַחֲשֹׁב עַל בֵּיתוֹ
וּמְשַׁפְּחָתוֹ כִּי־תֵר הַלּוֹמְדִים בְּעִיר, וּמִדּוּעַ צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג
אַחֲרַת בְּאֵרֶח מְשָׁנָה מִכָּל חֲבָרָיו שְׂאִינָם רָצִים לְאַדְמוֹ"רִים
וְאִינָם עוֹזְבִים נְשִׂיהֶם וְטַפָּם בְּבֵית לְבַד כְּמוֹהוּ, וַיְדַחֲקוּהוּ
כָּל כֶּף עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק יוֹתֵר, כִּי הִגִּיעוּ הַמַּיִם
מִי־מְרִיבָה עַד נֶפֶשׁ, וְנָסַע אֶל רַבְּנוֹ ז"ל לְשׁוּחַ צַעְרוֹ וּכְאָבוֹ
לְפָנָיו, כְּשָׁמַע רַבְּנוֹ ז"ל שִׁיחוֹ וְצַעְרוֹ הִקְשָׁה, וְשָׂרוּצִים
לְנִתְקוֹ מֵהִתְקַרְבוֹתוֹ אֵלָיו, עָנָה וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֵה,
אֵיךְ הָאֵב דִּיךְ אַרְיִין גִּינְאָרְט אֵין זַאק אַרְיִין!" (אֵה, חֲטַפְתִּי
אוֹתְךָ לְתוֹךְ הַשֶּׁק!), הִשְׁיֵב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת בְּקוֹל תַּחֲנוּנָיִם: "רַבִּי!
בֵּינָט מִיךְ גִּיט צִיא אַז אֵיךְ זָאל נִישְׁט קַענְעֵן אַרוֹיס" (רַבִּי!
קָשְׁרוּ אוֹתִי הֵיטֵב שֶׁלֹּא אוֹכֵל לְצַחַת!). (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק כְּמָה פְּעָמִים)

והסביר קצת לפרש השיחה הזאת כפי מה ששמע מאנשי-שלומנו, שרבנו ז"ל בחן אותו בזה, אם אחרי כל תלאותיו ומניעותיו העצומות בענין התקרבותו אליו עדין דבוק ומקשר אליו בכל לבו ונפשו בלי רפיון וספקות במחו. לכן אמר לו בזה הלשון: "אה, איך האב דרך אריין גינארט אין זאק אריין (חטפתי אותך לתוך השק)", כאומר לו, אם כל כך גברו עליך המניעות וחיים קשים ומרים עוברים עליך לבלי נשא, הרי הבחירה בידיך, ואף על פי שתפסתי אותך לתוך השק, מי מעכב על ידך לצאת מתוך השק ולשבת בביתך על התורה ועל העבודה במנוחה ובהשקט ובטח מכל המריבות וההתנגדות שמשכת עליך בהתקרבותך אלי, אבל מוהרנ"ת בהרגישו זאת מדברי רבנו ז"ל שהוא נותן לו מקום לצאת ממנו ולבלי להיות מקרב אליו כאות נפשם של בני ביתו ומשפחתו, ובאמת ידע והבין היטב שבלעדי רבנו ז"ל חיו אינם חיים, אחרי שהכניס בקרבו חיות דקדושה וטעם גן עדן בתורתו ועבודתו בקדש שלא טעם מעולם וכו', ומחמת החשש הזה שלא ירחיק אותו חלילה ממנו, התחנן אליו באמרו: "רבי! בינט מיר גיט ציא איך זאל נישט קענען ארויס (רבי! קשרו אותי היטב אליכם שלא אוכל לצאת)", כלומר, לא ספרתי לכם תלאותי ומצוקותי כדי להתרחק מכם חלילה, אלא כדי שתקרבו אותי ותחזקו אותי ביתר שאת שאוכל לסבל כל מה שעובר עלי, ושאהיה מקשר אליכם כל ימי חיי. וכעין שאמרה רות לנעמי "באשר תלכי אלה, עמך עמי ואלקיך אלקי", איני יכול להפרד ממך אפלו רגע אחת.

וזכורני שאחרי השיחה הזאת, אמרתי אז לר' לוי יצחק
 אם אני יכול להוסיף בזה עוד כמה מלים, ואמר
 לי "לאמיר הערן וואס די האסט צו זאגן" (הבה נשמע מה
 שיש לך לומר), אמרתי הלא רבנו ז"ל רצה וחפץ מאד שיהיה
 לו תלמיד הגון ומיוחד דבוק אליו במחו ולבבו ונפשו
 כעין מה שנאמר ביהושע "לא ימיש מתוך האהל" ושיהא
 מוכן ומכשר לשמע ולקבל תמיד תורותיו ושיחותיו
 וספוריו ועצותיו ולכתבם ולהדפיסם ולהפיצם על פני
 תבל, כי הם אתחלתא דגאולה כמאמרו ז"ל, ושהתלמיד
 הזה יהיה המוציא והמביא לכל קהל עדת אנשי-שלומנו,
 ושיתן לו כח לחדש בברור המדמה חדושים נפלאים
 ונוראים על פי דעתו וספוריו הקדושים ושיהיה לו נשמה
 חדשה שיוכל לקבל ולספג האורות הצחצחות שיוריד לו
 מההיכלות הגבוהות העליונות וכו' (וכעין שמצינו אצל האר"י
 הקדוש, תלמידו רבי חיים ויטאל), ורבנו ז"ל ראה במוהרנ"ת
 איש כלבבו ונאמן ביתו שיוכל למסר לו כל מפתחות
 אוצרותיו וכו', ולכן רצה לבחן אותו אם הוא התלמיד
 ההגון שאפשר לסמוך עליו כנ"ל, ואמר לו המשפט הזה
 יאלו מדיחהו ומרחקהו ואומר לו אינך מכרח להיות
 מקרב אלי בדוקא, אם קשה לך זאת תוכל לחפש לך
 מנהיג אחר שלא חולקים עליו ממילא לא יעבר עליך מה
 שעובר עליך עד עכשיו, אבל מוהרנ"ת הוכיח עצמו
 באמרו לרבנו ז"ל: "רבי! בינט מיר גיט ציא (קשר אותי
 היטב)" וכו', הינו שלא יחליפנו ולא ימיר אותו במנהיג
 אחר, ושללא יטשהו ולא יעזבהו לעולם ועד ולנצח נצחים,
 בבחינת הכתוב 'אחזתיו ולא ארפנו', רק מבקשו שלא

יִרְחַקְהוּ חֶסֶד וְשָׁלוֹם מִלְּהִתְלוּוֹן בְּצִלוֹ, רַק יִקְשְׁרֵהוּ וַיַּחֲזִיקְהוּ
הֵיטֵב בְּתוֹךְ הַשָּׂק שְׂיוּכָל לְקַיֵּם "לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל",
וּבְזֶה כּוֹנֵה דַעְתּוֹ לְדַעַת רַבְּנוּ ז"ל שְׂרָצָה לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ
תְּשׁוּבָה נְחֻרָצָת כְּזֹאת הַמוֹכִיחָה כִּי הוּא הוּא הַתְּלָמִיד
הַהֶגוֹן וְהַמְּבַהֵק וְהַמִּיחָד אֲשֶׁר עַל יְדוֹ תִּתְקַיֵּם הַשְּׂאֲרָתוֹ
בְּעוֹלָם לְנֶצַח נְצָחִים. וּבְאַמַּת הַעֵיד עָלָיו רַבְּנוּ ז"ל שְׁלוּלָא
הוּא לֹא הָיָה נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ עָלָה אֶחָד. וְאָמַר לִי אֲז ר'
לִוי יִצְחָק שְׁעַם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶפְשָׁר לְהִרְחִיב הַשְּׂיחָה
לְאַרְךָ וְלָרַחֵב.

ס ט

מוֹהֲרַנ"ת ז"ל הָיָה אוֹמֵר "דַּעַם רַעֲבִינֵס זֶאךְ אִיז רֵאשׁ-
הַשָּׁנָה אוֹן מִיִּין זֶאךְ אִיז יוֹם-כְּפוֹר (עֲנִין רַבְּנוּ הוּא
רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, וְעֲנִינִי הוּא יוֹם-כְּפוֹר)". וְאָמְרוּ אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּזֶה,
שְׁכָל גָּמַר הַתְּקוּנִים שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל הוּא דִּיִּיקָא עַל יְדֵי
מוֹהֲרַנ"ת ז"ל, כִּי בַלְעָדוֹ אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אוֹר רַבְּנוּ ז"ל
וְתִקּוּנָיו וְעֲצוּתָיו וְכוּ' כַּאֲשֶׁר הַעֵיד עָלָיו רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר:
"וְוַעֲנֵן נִיט עַר וְוַאֲלֵט אִיר נִיט גִּיהֵאט אַבְלַעְטֵל שְׁמוֹת" (אם
לֹא הוּא, לֹא הָיָה לָכֶם אֶפְלוּ עָלָה אֶחָד מִהַסְפָּר) (חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן שַׁע), וְכָל
עֲנִין הַהִתְקַבְּצוֹת עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה לְדוּרֵי דוּרוֹת בְּאוּמָן
אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת רַבְּנוּ ז"ל הָיָה בְּהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ וּבְמַסִּירוֹת-
נַפְשׁוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת כְּמוּבָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְעַל כֵּן אָמַר
"מִיִּין זֶאךְ אִיז יוֹם-כְּפוֹר (עֲנִינִי הוּא יוֹם-כְּפוֹר)" שֶׁהוּא גָּמַר
הַחֲתוּם שֶׁל תְּקוּנֵי רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהוּא יוֹם סְלִיחָה, וְלָכֵן
חָזַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל לִפְנֵי הַסְתַּלְקוֹתוֹ כְּמָה פְּעָמִים "חֲנוּן
הַמְּרַבֵּה לְסִלַּח" שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיא "נִתָּן" (עֲנִין "חֲכָמָה וּבִינָה")

שְׁעֵנְנוּ הוּא יוֹם-כַּפּוֹר לְהִרְבוֹת סְלִיחָה וְסַנְגוֹרִיא וְלִמּוֹד
זְכוּת וּמְלִיץ טוֹב וְהִתְחַזְקוֹת וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ אֶפְלוֹ לְהַגְרוּעַ
שְׁבַגְרוּעִים כְּמֵאֲמוֹר ז"ל, וְעַל כֵּן הָיָה מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל חֲפִץ
מְאֹד שְׁיָבוֹאוּ אֵלָיו עַל יוֹם-כַּפּוֹר, כִּי הוּא עוֹסֵק אֶז בְּמָה
שֶׁהוּא עוֹסֵק. (שְׁמַעְתִּי מֵר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן וּמֵר' לֹוי יִצְחָק
וּמֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים)

ס ב ס

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִפְצִיר פַּעַם לְפָנָי יוֹם-כַּפּוֹר אֶת הַנְּגִיד רַבִּי
אֲבֵאלִי מִטְשְׁעָרִין לָבוֹא לְשִׁהוֹת אֶצְלוֹ בְּיוֹם-
כַּפּוֹר הַקְּדוֹשׁ וְלֵאכֹל אֶצְלוֹ סְעוּדָה הַמְּפַסְקָת, כִּי יְדוּעַ
שְׁמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בְּשַׁעַת סְעוּדָה הַמְּפַסְקָת הָיָה נוֹהֵג לְדַבֵּר
עִם אַנְשֵׁי הַמְּסֻבִּים בְּשִׁלְחָנוֹ דְּבוּרִים נוֹרָאִים חוֹצְבִים
לְהַבּוֹת אֵשׁ מֵאֵימַת יוֹם הַדִּין הַקְּדוֹשׁ בְּהִתְעוֹרְרוֹת וּבְמוֹרָא
גָּדוֹל (כְּמוֹבָא בְּהַקְדַּמַת 'יְמֵי הַתְּלָאוֹת' עִין שָׁם) וּבִידְעוֹ שֶׁהִמְאָכֵל
אֶצֶל הַנְּגִידִים הוּא עָשִׂיר מְאֹד, וּבִכֵּן אָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן:
"אֵי בֵּיִיא דִּיר וְוַעֲסָטוּ הָאֲבָן גְּרוּיֶסַע פִּישׁ, אֵין בֵּיִיא מִיר
וְוַעֲסָטוּ הָאֲבָן קְלִינַע פִּישׁ, נִישְׁט גַּעֲפַעְרִלִיךְ (מֵאֲכָט נִישְׁט
אוּיִס), אֲבִיא זְאֵלְסָט זֵיין בֵּיִיא מִיר יוֹם הַקְּדוֹשׁ" (אֵי, אֶצְלָךְ
יְהִיו לָךְ דְּגִים גְּדוֹלִים, וְאֶצְלִי יְהִיו לָךְ דְּגִים קְטַנִּים, לֹא נוֹרָא, הָעֵקֶר שֶׁתְּבוֹא
אֶצְלִי בְּיוֹם הַקְּדוֹשׁ) (שְׁמַעְתִּי מֵר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן וּמֵר' לֹוי יִצְחָק).

וְאֵמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ מַה שֶׁתְּפַס דֵּיִיקָא אֲכִילַת דְּגִים, כִּי
הוּא מְצוֹת הַיּוֹם בְּעָרְב יוֹם-כַּפּוֹר כְּמוֹבָא בְּטוֹר
אַרְח-חַיִּים.

וְכַאֵן הַמָּקוֹם לְהַעֲתִיק מִכְּתַב יָד שֶׁל רַבֵּי מֹשֶׁה גְּלִידְמָן
 ז"ל (המכנה רבי משה טשענסטעכובר, והוא שמש הרבה לרבי
 אברהם ב"ר נחמן בפרט בחדשיו האחרונים ממש במסירות-נפש, ויספר
 במקום אחר) שְׁכֹוֹתָב בְּקוֹנְטְרָסוֹ הַשִּׁיחָה הַזֹּאת הַשִּׁיחָה
 לְעֲנִינְנוּ הַנ"ל, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: פֶּעַם אַחַת סָפְרוּ לְפָנַי מוֹהֲרַנ"ת
 מִהֶרֶב מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב שֶׁאָמַר: "אִז עָס קִימְעַן דִּי הַיִּילִיגֶע
 טֵעַג פִּין יָמִים נוֹרָאִים שְׁטֵעֶכְט אִיהֶם דִּי פִלִּיצְעַס פֶּאָר
 אִימָה וְפֶחַד פִּין יוֹם הַדִּין" (שְׁכַשְׁמַגִּיעִים הַיָּמִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁל
 הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים, דוֹקֵר לוֹ מִגְּדֵל הָאִימָה וְהַפֶּחַד שֶׁל יוֹם הַדִּין). וְאָמַר
 מוֹהֲרַנ"ת עַל זֶה: "וּוִיא אַזוֹי דֶּאָרְף שׁוִין שְׁטֵעֶכִין אִז מְעַן
 פִּילֵט גֶּאָרְנִישֵׁט אִז עָס שְׁטֵעֶכְט" (כִּמָּה צָרִיף כָּבֵד שִׁדְקָר, עַל שְׁלֵא
 מִרְגִּישִׁים כָּלֵל שְׁדוֹקֵר).

עוֹד שָׁם: "עוֹד אָמַר הֶרֶב מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אִז
 עָס קִימְט עָרֵב יוֹם-כְּפוֹר פֶּאָר נֶאֱכֵט (כָּל נֶדְרִי)
 טִיְהֵעַן אֶפְלוֹ דִּי פִישׁ אֵין וּוּאֶסְעַר צִיטְעֵרֵן פֶּאָר דִּי אִימָה
 פִּין יוֹם הַדִּין" (כְּשִׁמְגִיעַ עָרֵב יוֹם-כְּפוֹר בְּלִילָה, אֶפְלוֹ הַדְּגִים שְׁבָמִים
 רוֹעֲדִים מֵאִימַת יוֹם הַדִּין).

עוֹד שָׁם: "פֶּעַם אַחַת יָשַׁב רַבֵּי אֲבָרָהָם בֶּן רַבֵּי נַחְמָן
 מִטּוֹלְטִישִׁין עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ בְּעָרֵב יוֹם-כְּפוֹר
 וְאָכְלוּ אֶת הַסְּעֵדָה הַמְּפֹסְקָת, כְּשֶׁגָּמְרוּ אֶת הַסְּעֵדָה סִפְר
 לְפָנֵיהֶם אֶת הַסְּפוֹר הַנ"ל בְּפֶחַד גְּדוֹל וַיִּרְאֵת שָׁמַיִם, וְנִפְל
 עֲלֵיהֶם אִז אִימָה גְּדוֹלָה, וּבִרְכוּ בִּרְכַת הַמְּזוֹן בְּכוֹנָה גְּדוֹלָה
 וּבִירְאֵת שָׁמַיִם". עַד כָּאן.

סג ט

מוֹהֲרַנִּי"ת ז"ל הָיָה מְרַגֵּל אֶבְרָהָם בְּפִימִיָּה לֹמֵר לְאַנְשֵׁיוֹ:
 "בְּנוֹהֵג שְׁבַע עוֹלָם לֹמֵר, דִּיא טִיא אֵין גָּאט
 וועט דיר העלפן. און איך זאג, אז גאט וועט העלפן וועט
 מען קענען טיהען (בנהג שבעולם לומר: אתה תעשה - וה' יעזר לך,
 ואני אומר: כשה' יתברך יעזר, תוכל לעשות)".

אמר הכותב: מוכן בזה שמוהרנ"ת ז"ל בדבריו אלה רצה להדגיש
 ולהעמיק בלב שומעיו האמונה והבטחון האמתי בו יתברך, שבלעדו
 אין בכחו של אדם לעשות ולפעל שום דבר שבעולם אפלו זיו כל
 שהוא, וזה נכלל במה שאמר משה רבנו עליו השלום לבני ישראל
 "זכרת את ה' אלקיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" שצריך לזכור
 זאת תמיד בכל עשייה ועשייה בכל שטחי החיים ולא להסיח דעת
 מזה חלילה, כי הוא היסוד העקרי באמונתו ובבטחונו יתברך ואין
 בלתו, וחס ושלום לומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה",
 כנאמר בפסוק הקודם.

סד ט

הספור של נגון הזמר "אדיר אים ונורא"

מורנו הרב רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל היה לומד בדרך
 כלל בלקוטי מוהר"ן התורה "רציצא" ב' בסימן
 כ"ז בשלש סעודות של שבת שירה, וכשהגיע לסוף
 התורה שאומר שם רבנו ז"ל על הפסוק "וירא בצר להם
 בשמעו את רנתם", כשיש חס ושלום איזה גזרה וצרה על
 ישראל מאיזה עכו"ם אזי טוב לנגן הנגון של אותה
 העכו"ם שמצר להם חס ושלום, היה נוהג לספר מרבי

אֶפְרַיִם בְּ"ר נִפְתָּלִי ז"ל שְׁבָדִידִיה הָוּה עוֹבְדָא וְרָאָה זֹאת
בְּחוּשׁ שְׁנִיצוּלִין מֵהַעֲכוּ"ם עַל יְדֵי שְׁמַנְגָנִים הַנְּגוּן שְׁלָהֶם.

וּמַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה כֶּן הָיָה: שְׁבָאֶחָד מִמְּסֻעוֹתָיו מֵאֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל לְאוּמָן וּבַחֲזָרָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל (כִּידוּעַ שִׁי"ט

פְּעָמִים נָסַע מִירוּשָׁלַיִם לְאוּמָן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה) כְּשֶׁהָיָה עַל הַסְּפִינָה
בְּאֵיזָה פְּנֵה וְעוֹסֵק בְּלַמּוּדָיו וּתְפִלוֹתָיו, נִגְשׂוּ אֵלָיו
הַיִּשְׁמַעְאֵלִים כָּל פַּעַם וְהַפְּצִירוּ בּוֹ שִׁישְׁתַּתֵּף עִמָּם בְּרִקּוּדִים
וְשִׁינְגָן לָהֶם אֵיזָה נְגוּן שִׁיּוּכְלוּ לְרַקֵּד וּלְהַשְׁתּוֹלֵל כְּאוֹת
נִפְשָׁם, וּבְכַפֵּרֵט כְּשִׁיְהוּדֵי זָקֵן עָטוּר בְּזָקֵן לְבָן וּפְאוֹת יִרְקֹד
וַיִּנְגֵן לְפָנֵיהֶם, זֶה יְהִי לָהֶם לְשִׁחוּק וּלְלַעַג כְּדַרְכָּם
בְּהוֹלְלוֹת וְסַכְלוֹת, אָבֵל הוּא לֹא שֵׁת לְבוֹ לָהֶם וְעַסֵּק
בְּשָׁלוֹ. וְהִנֵּה בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ כְּשֶׁהָיָה שָׂר זְמִירוֹת, נִטְפְּלוּ אֵלָיו
מֵיְדֵי פַעַם בְּפַעַם שִׁישִׁיר לָהֶם אֵיזָה נְגוּן, אָבֵל הוּא סָרֵב
בְּכָל תַּקְרָף, מֵה לֹו עִם הַיִּשְׁמַעְאֵלִים וַנְּגִינוֹתֵיהֶם.

כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹצָאֵי-שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְשָׂר הַזְּמִירוֹת, שׁוֹב נִטְפְּלוּ
אֵלָיו וְלֹא עֲזָבוּהוּ וְהִצִּיקוּ לוֹ מְאֹד עַד שֶׁבַעֲזוֹתָם
וְחִצְפָּתָם מִשְׁכוּהוּ בְּזָקְנוֹ וּדְחָפוּהוּ קִצָּת, וְאִזּוֹ רָאָה כְּכֹר
שֶׁהוּא בְּצָרָה גְּדוּלָה וַיְכוּלִים לְהִזִּיק לוֹ וְאוּלַי יוֹתֵר גְּרוּעַ
מִזֶּה חֵס וְשָׁלוֹם (וְהַיִּשְׁמַעְאֵלִים כַּמְנַהֵגִם, כְּשֶׁהֵם מִתְּלַהֲבִים וְרוֹקְדִים
הֵמָּה מִתְּגוֹדְדִים בְּחִרְבוֹת וּרְמָחִים), וְעַל כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ לְהַזְמֹר "אֲדִיר
אִיוֹם וְנוֹרָא" נִזְכָּר בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל הַנ"ל, וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ:
הִנֵּה עֲתָה הִגִּיעַ הַזְּמַן לְקַיֵּם זֹאת, וּמִחֲמַת שֶׁהַיִּשְׁמַעְאֵלִים
שָׂרוּ וַנְּגָנוּ הַרְבֵּה הַסְּפִיק לְלַמֵּד וּלְתַפֵּס אֵיזָה נְגוּן מִשְׁלָהֶם
שֶׁהָיָה בּוֹ קִצָּת תְּנוּעוֹת שֶׁל גַּעְגּוּעִים וְכִסּוּפִים, אָבֵל לֹא
הִבִּין אֶת הַמְּלִים מֵהַנְּגוּן, וְלָכֵן הִתְחִיל לְנַגֵּן לָהֶם הַנְּגוּן

אוצר נחמני

הזוה והלביש אותו בהזמר הנ"ל, והם בצעהלתם ורנונם התחילו להריע לו ולרקד לפניו בקולות שונות ומשנות כמשפטם, ואף הוא התחיל לצעק ולנגן "הן אתה תקותי ולישועתך קויתי" וכו', "מפחד להצילי נהלני לציון קדש גורלי", וכך צעק פעמים רבות בכל כחו "נהלני לציון קודש גורלי" עם הנגון שלהם, והרגיש אז שנופל עליהם קצת אימה ופחד מצעקתו המלים האלה, וכך המשיך עד שנתעיף וחזר למקומו, ומני אז עזבוהו לנפשו ולא נגעו בו לרעה עד רדתו מהספינה, והגיע בשלום למחוז חפצו, שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו, בזכות העצה של רבנו ז"ל.

ולזכר הנס הזה, התחיל לנגן הזמר הנ"ל בהנגון של הישמעאלים, וגם באומן כשבא שם על ראש השנה היה מנגן זאת עם רבי נחמן טולטשינר ז"ל, כי האכסניא שלו היה אצלו, ואחר כך נתפשט אצל אנשי-שלומו.

כשספרתי זאת לר' לוי יצחק, אמר לי שגם הוא שמע זאת ממורנו הנ"ל, אבל גם שמע נסחא אחרת שרבי מנדלי ליטוויק ז"ל חבר הנגון הזה, אבל מורנו ז"ל שמע זאת מפי רבי אפרים ב"ר נפתלי בעצמו שהוא חטפה מהישמעאלים כנ"ל. ויתכן שרבי מנדלי הנ"ל שמע זאת גם בן מפיו או מפי רבי נחמן טולטשינער ז"ל שרבי אפרים התאכסן אצלו בבואו לאומן, ושר זאת בעצמו, והשומעים חשבו שהוא חברו, וממילא אין כאן סתירה כלל.

וּמְכַל מְקוֹם הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהֲזָמַר "אֲדִיר אִים וְנוֹרָא" עִם
הַנְּגוּן הַזֶּה הוּא נִפְלָא מְאֹד וּמְתוֹק לְאָזְנִים, כִּי יֵשׁ
בוֹ הֶרְבֵּה תְּנוּעוֹת שֶׁל הַתְּלֵהבוֹת וְהַתְּעוֹרוֹרוֹת וְגַעְגּוּעִים
וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת נִמְרָץ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ. גַּם שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּי הַיִּרְשׁ
לֵיב לִיפֹל שֶׁהֶרְבֵּה פְּעָמִים הָיָה מִתְּבוֹדֵד בֵּיעַר עַל הַזְּמַר
הַזֶּה בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת וּבְתַחֲנוּנִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהָיָה מְפָרְשׁוֹ
בְּאִיִּדִישׁ עַל צָרְתוֹ וְגִלּוֹתוֹ בְּיַדֵּי הַבַּעַל-דָּבָר, וְשִׁיגָאֵל נִפְשׁוֹ
מִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר נִפְלָ בָּהּ וְכוּ', וְגַם שָׁר זֹאת בְּמוֹצָאֵי
שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּרַחוּבוֹת מוֹסְקָבָא בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים
(כַּמְסָפָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

גַּם הַחֲסִיד רַבֵּי דְדוֹד בֶּן הָרַב רַבֵּי יַחֲיָאֵל יוֹדָא שְׁלִזְיִנְגֵר ז"ל
(מִחֲסִידֵי חַב"ד) חָתָנוֹ שֶׁל הָרַב הַגָּדוֹל רַבֵּי וֹועֵלוֹוִיל
מִינְצֶפְרֵג ז"ל בְּחַר הַנְּגוּן הַזֶּה עַל הַזְּמַר הַנ"ל מְכַל הַנְּגוּנִים
שֶׁנִּגְנוּ לְפָנָיו כְּדֵי לְנַגְנוֹ בְּסַעֲדַת מְלוּיָהּ מְלָכָה שְׁיַסֵּד פֶּה
קֵטְמוֹן בְּהַשְׁטִיבְלָהּ, וְאָמַר שֶׁזֶה מְרַגֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד
וּמְכַנֵּס בוֹ הֶרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וְהַשְׁתַּפְּכוֹת הַלֵּב לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ,
וְהֶרְבֵּה פְּעָמִים הוּא שָׁר לְעַצְמוֹ הַנְּגוּן הַזֶּה אֶפְלוֹ בֵּימוֹת
הַחַל כְּדֵי לְטַעַם טַעַם שֶׁל דְּבָקוֹת וְהַשְׁתּוֹקְקוֹת וְכוּ'.
וְזָכוּרְנִי שֶׁלְּפָנָי רַבּוֹת בְּשָׁנִים הָיִיתִי בְּחוּ"ל וּבְאִיזָה מְקוֹם
בְּסַעֲדַת מְלוּיָהּ מְלָכָה כְּבָדוֹ אוֹתִי לְזַמֵּר "אֲדִיר אִים" וְכוּ',
וּכְשֶׁשָׁרְתִּי לְפָנֵיהֶם קִצַּת בְּנַעֲיִמוֹת וּבְהַתְּלֵהבוֹת רָאִיתִי
שֶׁכַּמָּה מֵהַנוֹכַחִים זוֹלְגִים עֵינֵיהֶם דְּמַעוֹת מֵרַב הַתְּרַגְּשׁוֹת
בְּנְגוּן הַזֶּה, וְשָׁאֵלוּ אוֹתִי מֵאִיפֹה הַנְּגוּן הַנִּפְלָא הַזֶּה,
וְסִפַּרְתִּי לָהֶם כֹּל הַסִּפּוֹר הַנ"ל, וְאָמַרְתִּי לָהֶם שֶׁהַחֲסִיד הַזֶּה
הָיָה סוֹחֵר תְּכַשִּׁיטִים וְאֲבָנִים טוֹבוֹת וְחִפְצֵי זָהָב, אֲבָל מֵרַב

צדקותו ולמדנותו אמרו עליו שהוא "צדיק ולמדן" והיה ירא שמים גדול ובעל צדקה, גם היה מחדש חדושים יפים ונפלאים על דברי רבנו ז"ל, וחבר שני ספרים "לקוטי אבן" ו"תפלות הבקר", וכשחסיד כזה הלביש נגון נפלא על מלים נוראים כאלה של הזמר "אדיר אים ונורא" המסדר על פי א"ב ושכל מלה ומלה מבקש ומתחנן וזועק להקדוש ברוך הוא מעומקא דלבא ונשמתא על הצרות הפרטיות והכלליות של עם ישראל ועל גלות השכינה ועל ביאת הגואל צדק ובנין בית המקדש וקבוץ גליות וכו' ממילא כל המלים מתנגנים מאליהם וחודרים לעמק הנשמה ומעוררים את הלב לתשובה שלמה ולאהבת ה' ולכסופים והשתוקקות לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. וכמה מהנ"ל בקשו אז ממני לחזר על הזמר הנ"ל כמה וכמה פעמים, והם התמוגגו מנעימת הנגון, ובקשתי מהם להביא הטייפ שישאר להם הזמר לתמיד, אבל לא אסתייעא מילתא, בריך רחמנא דסייען עד כען.

ס ה ט

ספר לי רבי יצחק מאיר קורמן ז"ל מלבלין, שהוא נתקרב בבחרותו בפולין ואחר כך נתעורר לנסע לאומן (וזה היה בערך בשנת תרס"ז - תרס"ח), ונסע עם רבי בן ציון אפטער, ואז ספר בארפה נסיעתו דרך ברדיטשוב, ולנו אז בבית-המדרש של הרב הקדוש מברדיטשוב, ובבקר כשבאו הקהל להתפלל וראו ששני בחורים צעירים ישנים על הספסלים לא רצו להפריעם והתפללו בחדר אחר בפאליש (חדר המבוא). עוד ספר הרבה דברים

שָׁאֲרַע לָהֶם בְּדֶרֶךְ נְסִיעַתָם לְאוּמָן אֲבָל נִשְׁכַּח מִמֶּנִּי הָרוֹב.
כְּשֶׁהֲגִיעוּ לְאוּמָן הָיָה עָרֹב רֵאשׁ הַשָּׁנָה. (וּכְבָר כְּתַבְתִּי בְּמָקוֹם
אֲחֵר מֵה שִׁשְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי בֶן צִיּוֹן אֶפְטָעֵר מֵאַמִּירַת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל מוֹרְנוּ רַבִּי
אַבְרָהָם שְׁטֵרְנֵהֶאָרֶץ ז"ל).

וּסְפָר לִי רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר, שֶׁהָיָה כְּמָה שָׁנִים בְּאוּמָן עַד
שֶׁחָזַר לְפוֹלִין וְהִתְחַתֵּן שָׁם, וּבְאוֹתָם הַשָּׁנִים סָפַג
וְקָלַט שִׁיחוֹת וְדַבּוּרִים נְפִלְאִים מִכָּל זִקְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּאוּמָן וּבְעִירוֹת שׁוֹנוֹת כְּמוֹ בְּרֶסֶלַב, טְפָלִיק,
טִירְהָאוּוִיצָא, טוֹלְטִישִׁין, טְשֶׁעֵרִין, בְּרֵדִיטְשׁוֹב, וּבְכַפָּרִים
שׁוֹנִים שֶׁיָּשְׁבוּ שָׁם גַּם כֵּן אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וְחָרַשׁ אֶצֶל כָּל
הַזִּקְנִים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהוֹצִיא מֵהֶם שִׁיחוֹת יְקָרוֹת, מִמֶּשׁ
אוֹצְרוֹת לֹא יְדוּעִים לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וּבְעֶקֶר מֵרַבִּי אַבְרָהָם
בֶּן רַבִּי נַחֲמָן ז"ל, כִּי נָסַע עִמּוֹ נְסִיעוֹת גַּם לְפוֹלִין וּמִמֶּנּוּ
שָׁמַע רַבּוֹת, סְפוּרִים וְדַבּוּרִים מֵרַבֵּנוּ ז"ל וּמְמוֹהַרְנַת ז"ל
וְתַלְמִידֵיהֶם (וּמִמֶּנּוּ שָׁמַע גַּם כֵּן שֶׁהָאִישׁ שָׁנְסַע עִם רַבֵּנוּ ז"ל לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל הָיָה רַבִּי שְׁמַעְלִיָּה מִשְׁמֵשׁ רַבֵּנוּ ז"ל - עֵינַן בְּמָקוֹם אֲחֵר הַיּוֹכֵחַ שֶׁהָיָה
לִי עִם ר' לִוִי יִצְחָק בְּעֵגְוִן זֶה).

וּסְפָר, שֶׁבְּהִיּוֹתוֹ בְּאוּמָן שָׁמַע מֵהַזִּקְנִים אֵת הָאַמִּירַת
תְּהִלִּים שֶׁלָּהֶם וְגַם אֲמִירַת תְּקוּן חֲצוֹת וְהַלְקוּטֵי
תְּפִלוֹת שְׂאִי אֶפְשָׁר לְצִיר וּלְתֹאֵר (מִכָּל שָׁבֵן בְּכַתֵּב) אֵת
הַנְּעִימוֹת וְהַמְּתִיקוֹת וְהַשְּׁתַּפְּכוֹת הַלֵּב וְהַנֶּפֶשׁ בְּעֶרְגָּה
כְּזֹאת שֶׁלֹּא רָאָה וְלֹא שָׁמַע כְּזֹאת מֵעוֹלָם - "אֲ שִׁטִּיין הָאֵט
גִּיקְעֵנֵט צוּגְאָסֶן וְוֵעֵרֵן פִּין גְּרוּיִס זִיִּסקֵיִט אִין גִּישְׁמֵאֶקֵיִט,
מִמֶּשׁ צוּגְאָסֵעֵנַע הָעֵרְצֵעֵר הָאֶבֶן זִיִּי גִיֵּהֵאֵט אִין זִיִּיעֵר זָאָגֵן
מִיט זִיִּיעֵר גִּיִּבֵיִט, יַעֲדֵעֵר אִיִּינֵעֵר מִיט זִיִּין נְגוּן מִיט זִיִּינַע

אוצר נחמני

זיסע תנועות מיט זיין קרעכצן אין זיפצן מיט זיין גיוויין,
 עס איז גיווען אזעלכע וואס האבן פארגאסן טייכן טרערן
 בייא יעדן ווארט, זייער פנים איז גיווען רויט אין
 פארוואשן מיט טרערן, מע זעהט נישט אזעלכעס אין
 דער וועלט, אין ווער רעדט נאך ביים "תקון הכללי"
 אויפן רעבינס ציון דאס איז גאר אומעגליך פאר צושטעלן
 און אויסמאלן וואס פארא ברענענדיגע הערצער און
 געפלאמטע פענימער איז דארט גיווען, און ריטשקעס
 טרערן האבן זיך גיגאסן אזוי ויא א קנואל, איך האב זיך
 געוונדערט פין וואנען נעמען אזעלכע עלטערע מענטשן
 דעם כח צו שטיין כמה שעות ביים ציון מיט השתטחות
 אין מיט אזוינע גישרייען... קולות אשר לא יאמן
 כי יספר".

(אכן הייתה יכולה למס מגדל המתיקות והערבות, ממש לבכות נשפכים היו
 להם באמירתם ובבקשתם. כל אחד עם הנגון שלו, עם התנועות המתוקות
 שלו, עם האנחה והגניחה שלו, עם הבכיה שלו, היו כאלו ששפכו נהרות
 דמעות בכל מלה, הפנים שלהם היו אדמות ושטופות בדמעות, לא רואים
 כאלה בעולם. ומי מדבר בשעת אמירת ה"תקון הכללי" על ציון רבנו, זה
 בלתי אפשרי לתאר ולצייר איזה לבבות בוערים ופנים מלהבות היו שם,
 ושלוליות של דמעות נזלו שם כמו מעין. ואני תמהתי מהיכן לוקחים אנשים
 מבגרים כאלה את הכח לעמד בציון כמה שעות בהשתטחות ועם זעקות
 כאלו). (הספור מרבי איזיק מאומן ז"ל באמירת התקון הכללי כבר רשום
 אצלי במקום אחר).

ואמר לי אז כמה תנועות נעימות ונסחאות אשר הביעו
 הזקנים השתוקקותם וגעגועיהם והתלהבותם

בְּאִמְרַתְּם אֶת הַמַּלִּים כְּדֹלֵהֶלֶן אַבְל אֵינִי זֹכֵר לְכָתֹב בְּשֵׁם
 אֹמְרָם מִי וְמִי מֵהַזְּקֵנִים אָמַר זֹאת וְמִי אָמַר זֹאת, רַק זֹאת
 אֲנִי זֹכֵר שֶׁהַזְּכִיר חֲבוּרַת זְקֵנִים כְּמוֹ רַבִּי דָּוִד צָבִי
 דְּאֲשִׁיּוּסְקָע מֵאוּמָן, רַבִּי מִיכְלֵי מְטוּלְטְשִׁין, רַבִּי יִשְׂרָאֵל
 טְרָה־אוּוֹיֶצֶעַר, רַבִּי מָאָטֶל שׁוּחַט מִבְּרֶסֶלֶב, רַבִּי שְׁמִשׁוֹן
 מֵאוּמָן, רַבִּי גֶעֶצִי מֵאוּמָן, אֵיזָה זֶקֶן מְטִשְׁעֵרִין, רַבִּי יִשְׂרָאֵל
 קְרֹדוֹנְעֵר, רַבִּי בְּרוּךְ בְּאַרְדִּיטְשׁוֹבְעֵר וְכוּ' וְכוּ'

סו ט

רַבִּי אַבְאֵלְע מְטִשְׁעֵרִין הָיָה מְגֹדוּלֵי הַנְּגִידִים שֶׁל אַנְשֵׁי
 שְׁלוּמְנוּ וּמֵאַנְשֵׁי מוֹהֲרַנְ"ת הַמְּבַהֲקִים, וְהָיָה נוֹהֵג
 לְהַזְמִין אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוּ בְּבֵיתוֹ בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת אַחֲרֵי
 תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּהַשְׁכָּמָה (כְּפִנְהוּג אֶצְלָנוּ) לְסַעֲדַת הַחֶלֶב,
 וְהוֹשִׁיבָם בְּטַרְקְלִין שְׁלוֹ בְּאוּלָם הַגְּדוֹל כְּדָרֶךְ הַנְּגִידִים
 וּמְכַבְּדָם בְּמֵאֲכָלֵי חֶלֶב וּבְמַעֲדָנִים יְקָרִים כִּיד ה' הַטּוֹבָה
 עָלָיו, וְהָיוּ שָׂרִים וְשִׁמְחִים וְיוֹצְאִים בְּרִקּוּד לְכָבוֹד שְׁמַחַת
 יוֹם טוֹב וְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, וּמְזַמְּרִים כְּמָה נְגוּנִים, כְּמוֹ: אַתָּה
 נְגַלִּיתָ וְכוּ' שְׁמַדְבֵּר מִקַּבְּלַת הַתּוֹרָה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, בְּרוּךְ
 שְׁמֶךָ וְכוּ' בְּשֵׁמִי שְׁמִי קָדָם וּבְפִי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְכוּ'
 (הַמּוֹבָא בְּשַׁעְרֵי צִיּוֹן שַׁעַר ג' לְיוֹם הַשַּׁבָּת) שְׁמַדְבֵּר בְּשִׁבְחַת הַתּוֹרָה,
 בְּנִגּוּן הַיְדוּעַ כְּפִנְהוּג אֶצְלָנוּ. וְכִמוֹ שְׁנֵהֵג רַבְּנוּ ז"ל (כְּמוֹבָא
 בִּימֵי מוֹהֲרַנְ"ת חֶלֶק א' אוֹת כג). וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּינֵיהֶם מִמָּה שֶׁרָאוּ
 עֵינֵיהֶם וְעָבַר עֲלֵיהֶם בְּקִבוּץ חַג הַשְּׁבֻעוֹת אֶצֶל מוֹהֲרַנְ"ת
 ז"ל, וְהַהֲתַעֲוֹרְרוֹת הַגְּדוּלָה וְהַהֲכָנוּת לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה
 אֶז בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוּ.

אֲחֵרֵי שְׁנַת־אֲלָמָן לֹא עָלִינוּ רַבִּי אֲבָא'לֶע וְנִתְחַתֵּן בְּזוּוּג
שְׁנִי, הוֹדִיעַ לְזוּגְתּוֹ לְפָנָי חַג הַשָּׁבוּעוֹת מִהִמְנַהֵג
הַזֶּה וְשִׁתְכִין כָּרְאוּי לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִהִמְאָכְלִים וְהִמְטַעְמִים
הַטּוֹבִים לְסַעֲדַת הַחֶלֶב בְּבִקְרֵי אֲחֵרֵי הַתְּפִלָּה, וְכִבֵּר יָדְעוּ
אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ שֶׁמִּבֵּית הַמְדָרֶשׁ הוֹלְכִים יִשָּׁר לְבֵית רַבִּי
אֲבָא'לֶע, וּבִכֵּן כִּשְׁהוּא בָּא לְבֵיתוֹ רָאָה אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ
עוֹמְדִים צְפוּפִים בְּאוֹלָם הַקָּטָן וּמְחַכִּים לְבוֹאוֹ, כִּי זוּגְתּוֹ
נָעְלָה אֶת הָאוֹלָם הַגָּדוֹל בְּאִמְרָה שְׂאִינָה חֲפָצָה שְׂאֲנָשֵׁי
שְׁלוֹמְנוּ יִלְכְּלוּ וַיִּזְהָמוּ בְּסַעֲדָתָם אֶת הָאוֹלָם הַמִּיָּחָד רַק
לְעֵרִיכַת שְׂמֵחוֹת וְלִקְבֻלַּת אוֹרְחִים נִכְבָּדִים רַמִּי מֵעֲלָה
שְׁבַעֲלָה נוֹהֵג לְהִזְמִינָם מִדֵּי פַעַם בְּפַעַם בְּקֶשֶׁר לְעֶסְקִיו
וְלִטּוֹבַת יְהוּדֵי הָעִיר, וְלֹאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ דֵּי לָהֶם בְּאוֹלָם
הַקָּטָן. וְרַבִּי אֲבָא'לֶע בְּרֵאוֹתוֹ זֹאת הִקְפִּיד עַל זֶה וְאָמַר לָהּ
קִצַּת בְּגַעְרָה: "צוּלִיב וְוַעֲמַעַן הָאֵב אֵיךְ דָּעַם גְּרוּיִסֵּן זָאל
אוֹיֵב נִישְׁט (וועגן) פֶּאָר אוֹנְזַעֲרַע לִיִּט, זֵיִיא זַעֲנַעַן דָּאךְ
מִיִּינַע בַּאֲלִיבְסִטַע חֲשׁוּב'ע גַּעֲסִט" (בְּשִׁבִיל מִי יֵשׁ לִי אֶת הָאוֹלָם
הַגָּדוֹל, אִם לֹא בְּשִׁבִיל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, הֵם הָרִי אוֹרְחֵי הָאֲהוּבִים וְהַחֲשׁוּבִים),
וְזוּגְתּוֹ בְּשִׁמְעָה זֹאת מִיָּד פִּתְחָה אֶת הָאוֹלָם לְרוּחָהּ וְהַכִּינָה
שָׁם אֶת הַסַּעֲדָה כָּרְאוּי, וּמֵאֵז וְהִלָּאָה יָדְעָה כִּי כְבוֹד אֲנָשֵׁי
שְׁלוֹמְנוּ עָדִיף מִכָּלֶם וְצָרִיף לְכַבְּדָם וּלְשָׂרְתָם כְּעָרְכָם.
(שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל, וּמִר' לױ יִצְחָק ז"ל, וּר' אֶלְיָהוּ חַיִּים
רוֹזִין ז"ל)

ס ז ט

הַנְּגִיד הַנְּכָבֵד רַבִּי אֲבָא'לִי מְטַשְׁעֵרִין ז"ל (רַבִּי אֲבָרָהָם אֲבָא
רַבִּינְאוּוֹיִטְש) הָיָה מֵאֲנָשֵׁי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הַדְּבּוּקִים בּוֹ

בְּכָל נַפְשָׁם, הָיָה קוֹבֵל עַל עֲצָמוֹ וְאוֹמֵר: "קָרַעְכָּצֶעַן אֲזוּי וְוִיָּא רַבִּי נַחֲמָן (טוֹלְטְשִׁינְעֵר) קָרַעְכָּצֶעַט בֵּיִים דַּאוּוִינְעֵן דָּאס קֵעֵן אִיךְ נִישְׁט, אָבֵעֵר בֵּיִנְקֵעֵן בֵּיִנְקֵן אִיךְ נָאךְ זַיִן קָרַעְכָּטִץ" (לְהִתְאַנֵּחַ כְּמוֹ שֶׁרַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר מִתְאַנֵּחַ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, זֹאת אֵינִי יָכוֹל, אֲבָל אֲנִי מִתְגַּעְגַּע לְאַנְחָה שְׁלוֹ).

אָמַר הַכּוֹתֵב: וּבְנִסְחֵי אַחַר שְׁמַעְתִּי: "אָבֵעֵר עָס בֵּיִנְקֵט זִיךְ מִיר צִי הָעֵרֵן זַיִן קָרַעְכָּטִץ" (אֲבָל מִתְגַּעְגַּע אֲנִי לְשִׁמְעַת אֶת אַנְחָתוֹ). וּכְבָר מוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוֹ ז"ל בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת גְּדֹל מַעְלַת הָאַנְחָה דְקַדְשָׁה שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי שֶׁהוּא יָקָר מְאֹד כִּי הוּא שְׁלֵמוֹת הַחֲסִירוֹנוֹת.

סח טז

רַבִּי אַבְאֵלִי הַנַּ"ל כְּשֶׁרָאָה כְּמָה מַאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ הַמְתַּפְּעֵלִים מֵעֲשִׂירוֹתוֹ הַמְּפֹלְגֵת עָנָה וְאָמַר לָהֶם: "בְּוֹדָאִי מֵיִינְט אִיהָר אַז סְאִיז מִיר זַיִיעֵר גִּיט מִיט מֵיִן רִיִּיכְקִיִּט אִין מֵיִן הָאֵב אִין גִּיטְס, אִין עָס גִּיט מִיר זַיִיעֵר גִּיט אִין מֵיִן לְעֵבֶן וְכוּ', וּוִיסֵן זְאֵלְט אִיהָר אַז סְאִיז מִיר זַיִיעֵר זַיִיעֵר בִּיטְעֵר" (בְּוֹדָאִי חוֹשְׁבִים אַתֶּם שְׂטוֹב לִי מְאֹד עִם עֲשָׂרֵי וּרְכוּשֵׁי וְהוֹנִי וְהוֹלֵךְ לִי טוֹב בְּתַיִים, דְּעוֹ לְכֶם כִּי מֵר לִי מְאֹד מְאֹד). וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו הָרִים יָדָיו לְמַעְלָה בְּהִתְאַנְחוֹ אַנְחָה גְּדוֹלָה וְאָמַר "אוּי! אוּי! צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי" וְאָמַר הַפְּסוּק הַזֶּה בְּמַרְיוֹת וּבְכָאֵב כְּזֶה עַד שֶׁכָּל הַשּׁוֹמְעִים זֹאת הִרְגִּישׁוּ שֶׁבְּאֵמַת מֵר לוֹ מְאֹד מְגֹדֵל יְסוּרֵי הַנֶּפֶשׁ וְחֲסִירוֹנוֹ בְּעִבּוֹדַת הַשֵּׁם מִחֲמַת גְּסִיּוֹן עֲשִׂירוֹתוֹ.

אָמַר הַכּוֹתֵב: יְדוּעַ לָנוּ שֶׁרַבִּי אַבְאֵלִי הָיָה לוֹ נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה לְעִבּוֹדָתוֹ יְתִבְרֵךְ, עַל פִּי דְרָךְ רַבְּנּוֹ ז"ל כְּפִי אֲשֶׁר קִבֵּל וְשָׁמַע רַבּוֹת מִמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, וְיְדוּעַ לָנוּ כְּמָה עִבּוֹדוֹת שְׁמַעִידִים עָלָיו עַל רַבּוּי צְדָקוֹתָיו לְעַנְיִים

אוצר נחמני

וּלְאַבְיוֹנִים, וְגָדַל תְּשׁוּקוֹתָיו וְנַעֲגוּעָיו לְלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה וּלְעִבְדוֹ
 יִתְבָּרַךְ בְּנַפְשׁ חַפְצָה, וְרָאָה מֵאֵן קִמְסָהִיד עָלֶיהָ הַחֲסִיד הַלְמָדָן
 מִתְלַמְּדֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל רַבִּי נֶתָן בֶּ"ר לִיבְלִי רֵאוּבֵנ'ס בְּמִכְתָּבָיו
 הַנִּקְרָאִים "נְתִיב צְדִיק" שְׁכוּתֵב שֵׁם שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ כַּמָּה שָׁבוּעוֹת
 "וְרֵאִיתִי הִירָאת שָׁמַיִם שְׁלוֹ" עֵינֵי שָׁם. אָבֵל מַחְמַת עֲשִׂירוֹתוֹ הַמְּפֹלָגֵת
 הָיָה לוֹ הַרְבֵּה מְנִיעוֹת וְנִסְיוֹנוֹת אֵינן מְסַפֵּר לְהוֹצִיא לְפַעַל תְּשׁוּקַת לְכַבּוֹ
 וְנַפְשׁוֹ, וְעַל כֵּן בָּאָה אֲנַחָה הַנ"ל עַל נִסְיוֹן עֲשִׂירוֹתוֹ.

ס ט ס

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל אָמַר: "וּוֹאוֹיִל דִּיא אוֹיְגֵן וּוֹאס הָאֲבָן
 גִּיזְעָהֵן דְּעַר רַעֲבִינְס אוֹיְגֵן, אֵינן וּוֹאוֹיִל דִּיא
 אוֹיְגֵן וּוֹאס הָאֲבָן גִּיזְעָהֵן דִּיא אוֹיְגֵן וּוְעִלְכַּעַס הָאֲבָן גִּיזְעָהֵן
 דְּעַם רַעֲבִינְס אוֹיְגֵן" (אֲשֶׁרֵי הָעֵינַיִם שָׂרְאוּ אֶת עֵינֵי רַבְּנֵי הַקְדוּשָׁה,
 וְאֲשֶׁרֵי הָעֵינַיִם שָׂרְאוּ אֶת הָעֵינַיִם שָׂרְאוּ אֶת עֵינֵי רַבְּנֵי הַקְדוּשָׁה).

וְר' אַבְרָהָם בֶּ"ר נַחֲמָן כְּשֶׁהֲגִיד הַשִּׁיחָה הַזֹּאת הוֹסִיף וְסִיֵּם:
 וְכֵן הוּא מְדוֹר לְדוֹר. (שְׁמַעְתִּי מֵר' לִוִי יִצְחָק)

אָמַר הַכּוֹתֵב: אֲשֶׁרֵנו שְׁזַכְּנוּ בְּרוּךְ ה' בְּדוֹרְנוֹ לְרֵאוֹת עֵינֵי מוֹרְנוֹ הַרֵב
 רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטַרְנְהַאָרֵץ ז"ל שְׁזַכָּה עוֹד לְרֵאוֹת בָּמוֹ עֵינָיו לְפַחוֹת
 חֲמֻשָׁה אֲנָשִׁים שְׁזַכּוּ לְרֵאוֹת עֵינֵי רַבְּנֵי ז"ל, אֲשֶׁרֵנו. וְעֵינֵן בְּלִקְוֹטֵי
 מוֹהֲרַ"ן סִי' צ"ח שֶׁהַצְּדִיק יֵשׁ לוֹ עֵינֵי ה' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לַד) עֵינֵי
 ה' אֵל צְדִיקִים. עֵינֵי שָׁם.

ס ע ס

פַּעַם אַחַת בְּיוֹם טוֹב אוֹ בְּאִיזָה שְׁמַחָה יִצְאוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ
 בְּטִשְׁעָרֵינָן בְּרִקְוֹד נְלֵהָב וּבְדַבְּקוֹת עֲצוּמָה, וְרַבָּם הָיוּ
 גְבוּהֵי קוּמָה וְהַרְקוֹד הָיָה בְּאִפְּן כְּזֶה שֶׁנִּתְּנוּ יָד אִישׁ עַל

כְּתָף רֵעֵהוּ, וּמִמֶּשׁ רוּחַ לְבָם נִשְׂא אֶת רַגְלֵיהֶם, וְהִיָּתָה אֶז
הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוּלָה מִיְחָדָת בְּשַׁעַת הַרְקוּד, וְגַם הָרַב מוֹרְנו
הָרַבִּי נַחֲמָן מְטַשְׁעֵרִין ז"ל הָיָה בִּינֵיהֶם וּבְכָל הַקָּפָה וְהַקָּפָה
נֶעְצַר הָרַב וְהָרִים וְנִשְׂא כַּפָּיו וּפָנָיו הַבּוֹעֵרוֹת כְּאֵשׁ כָּל־פִּי
מֵעֵלָה, וְאָמַר בְּדַבְּקוֹת וּבְהַתְּלַהֲבוֹת: וּוְאִם פָּעֵלֵט אֵלֶּע
אוֹנְזֶעֶרֶע לֵייט (מָה חֶסֶד לְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנו), בְּנֵי חַיֵּי מְזוֹנֵי, רְפוּאוֹת
יְשׁוּעוֹת, זְווגִים וְכָל טוֹב וְכוּ' וְעוֹד כְּהֵנָּה וְכְהֵנָּה דְבָרֵי
בְּרָכָה, וְהַפְּטִיר בְּקוּלוֹ "גִּיב זַי רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם" (תַּן לָהֶם
רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם), וְכֵן חָזַר וְאָמַר כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים, וְרָאוּ אֶז
עָלָיו שֶׁהוּא כָּלוּ לִפְיֵד אֵשׁ וּמִפְּשֵׁט מַגִּשְׁמִיּוֹת לְגַמְרֵי,
וּסְפָרוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מְטַשְׁעֵרִין שָׂרְאוּ אֶז עֵין בְּעֵין שְׁכָל
אֵלוּ שֶׁהָיוּ בְּמַעְגַל הַרְקוּד הַזֶּה נֶעֱנּוּ מִן הַשָּׁמַיִם בְּפִקְדֻת
יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְנִתְמַלְאוּ מִשְׁאַלוֹתֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי
קִדְשׁוֹ שֶׁל הָרַב ז"ל. וְעֵין בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרָן תַּנְיָנָא
(סִימָן מ"א) עַל פְּסוּק מִפְתִּיו וּמִשְׁפָּטֵי פִיהוּ.

(שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל)

ע א ט

עוֹד שְׁמַעְתִּי מֵהַנ"ל, כְּשֶׁהָיָה רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר ז"ל
בְּטַשְׁעֵרִין בְּקִשׁוֹ הָרַב מְטַשְׁעֵרִין ז"ל שִׁיאֲכַל אֶצְלוֹ
אֵיזָה אַרוּחָה, וְהָרַב בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ טָרַח בְּשִׁבְלֵוֹ לַחֲתֹף
הַלָּחֶם לְפָרוֹסוֹת כְּדֵי שְׁיֻכַּל רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר לְאֲכַל
הַרְבֵּה (כִּי בְּטַבְּעוֹ אֲכַל הַרְבֵּה כִּידוּעַ), וּבְתוֹךְ כֵּן הוֹצִיא מִמְּנוּ
שִׁיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׁמַע וְקִבַּל מִמוֹהֲרָנ"ת ז"ל, כִּי הָיָה
אוֹמֵר הָרַב מְטַשְׁעֵרִין שֶׁהַשִּׁיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים שֶׁל רַבִּי נַחֲמָן
טוֹלְטְשִׁינְעֵר הֵם עֲבוּרוֹ פְּרוּשׁ עַל הַלִּקוּטֵי מוֹהֲרָן.

עב ט

רַבְּנּוּ ז"ל צוה לְרַבִּי בְּעַר מְטָשְׁעֵרִין שִׁיפְרִישׁ 'חֲמִשׁ'
 לְצַדִּיקָה (כְּמוֹכָא בְּכוֹכְבֵי אֹר חֶלֶק אֲנָשֵׁי מוֹהֲרִין אוֹת י"ט) וְעַל
 יְדֵי זֶה נִתְבָּרַךְ בְּעֶשֶׂר רַב, כִּי כָּל כַּמָּה שְׁפִיזָר לְצַדִּיקָה נִתְעַשֵּׂר
 בְּיוֹתֵר, וְהָיָה עֲשִׂיר מִפְּלֶג מְאֹד וְכָל אַרְוֹנוֹ הָיָה מְלֵא שְׂקִים
 זְהוּבִים, וְכָל פַּעַם שֶׁעָבַר לִיד הָאָרוֹן אוֹ שֶׁהָיָה מוֹצִיא כֶּסֶף
 מִשָּׁם הָיָה נוֹתֵן אֲנָחָה גְּדוֹלָה וְאוֹמֵר: "גִּיּוּוֹאֵלְד! וְוֵאס
 הָאֵט דְּעַר רַבִּי גִיּוּוֹאֵלְט פּוֹן מִיר, אִיךְ זָאל זֵיין אַ שׁוּמֵר
 אוֹיף דִּיא טִינּוּפּוֹת?!!" (אָהָה! מַה רָצָה הַרְבֵּי מִמְּנִי, שְׁאֵהִיָּה שׁוּמֵר עַל
 הַטִּינּוּפּוֹת הַלְלוּ?!). (שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל. וְעַיִן בְּסַפְּרֵי
 מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה מֵהַבְּעַל תְּפִלָּה שֶׁהִרְגִּישׁוּ סְרַחוֹן בְּהַמָּמוֹן וְכו' וְעַיִן שָׁם).

רַבִּי בְּעַר הַנִּ"ל הָיָה עוֹסֵק בְּמִשָּׂא וּמִתֵּן וְהָיָה אִישׁ כָּשֶׁר
 וְיִרְאֵה' בְּתַכְלִית הִירָאָה וְהַעִיד עָלָיו רַבְּנּוּ ז"ל שֶׁהוּא
 יִרְאֵה כָּל כֶּף מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שְׁמַנִּיחִים (שְׁמוֹתָחִים) אֶחָד
 עַל הָעֵמוּד (אוֹיף דִּי בְּנֵאדֶע) בְּרוּסְיָא לְקַבֵּל מְלָקוֹת אַכְזָרִיּוֹת,
 שָׂאז הַפְּחָד עַל הָאִישׁ עָצוּם וְנוֹרָא מְאֹד מִי יְכִילָנוּ וְאִי
 אֶפְשָׁר לְתַאֵר עַד הֵיכָן מַגִּיעִים יְסוּרִים הָאֵלֶּה, כֶּךָ הָיָה אֶצֶל
 רַבִּי בְּעַר הַנִּ"ל יִרְאָתוֹ מִפְּחָד ה' כָּל הַיּוֹם.

וְהוּא קָיָם מֵאֵמֶר חַז"ל בְּאָבוֹת (פ"ב): טוֹב תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ
 אֶרֶץ שִׁיגִיעַת שְׁנִיָּהם מִשְׁכַּחַת עוֹן, וְהָיָה קוֹבֵעַ
 עֵתִים לְתוֹרָה וְלַתְּפִלָּה וְעֲבוֹדַת ה', בְּפֶרֶט בְּקִימַת חֲצוֹת,
 מִלְּבַד צְדָקַת פְּזוּרוֹנוֹ כַּנִּ"ל.

כְּשֶׁנִּתְקַרַּב לְרַבְּנּוּ ז"ל, הִתְחִיל לַעֲסֹק בְּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ
 בְּהַתְּעוֹרְרוֹת וּבִירְאָה גְּדוֹלָה וְנִפְלְאָה, וְעַל יְדוֹ

נְתַקְרְבוּ לְרַבְנּוּ ז"ל שְׁנֵי הַצְדִּיקִים הַנִּי תְרֵי צְנִתְרֵי דְדַהֲבָא:
הֶרֶב הַמְקַבֵּל רַבִּי יוֹדֵל מְדַאֲשִׁיב (תלמיד הרב הקדוש רבי פנחס
קאריצער זצ"ל), וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִזִיק מְדַאֲשִׁיב שְׁרַבְנּוּ ז"ל
הֶעֱלָה אוֹתוֹ לְמַדְרַגָּה גְבוּהָה מְאֹד בְּעִבּוּדַת ה' לְהִיּוֹת עוֹבֵד
ה' בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ כָּחַד מִן קַמְיָא, וְאָמְרוּ עָלָיו שָׁאֵם הָיָה
בְּזִמְן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְהַמְגִיד, הָיָה נִמְנָה עַל גְּדוּלֵי הַחֲבָרִיא
שְׁלָהֶם בְּאִפְּן עִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרַךְ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְיָדוּעַ שֶׁהוּא
אָמַר עַל עֲצָמוֹ שְׁבָאֵם הָיָה מִתְפַּלֵּל הַיּוֹם מִנְחָה אוֹ קוֹרָא
קְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ אֶתְמוֹל, הָיָה מְנִיחַ אֶת רֵאשׁוֹ עַל חֶרֶב
חֲדָה שִׁתִּיזוּ אֶת רֵאשׁוֹ (כִּי עַל מָה הוּא חַי, אִם הוּא נִשְׁאָר בְּאוֹתָהּ
הַמְדְרַגָּה שֶׁל אֶתְמוֹל. וְרַבְנּוּ ז"ל אָמַר שְׁזַקֵּן דְקַדְשָׁה נִקְרָא מִי שֶׁהוּא מוֹסִיף
בְּכָל יוֹם קְדֻשָׁה וְדַעַת, שְׁכָל יוֹם צְרִיךְ שְׂיֵאִיר בְּיוֹתֵר תּוֹסְפוֹת אוֹר כְּמוֹכָא
בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן ד'). וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר מָה שְׁמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל
אָמַר עַל זֶה.

עג ט

אִישׁ זָקֵן בָּא בְּיָמִים בָּא פַּעַם לְרַבְנּוּ ז"ל וְתַנָּה בְּפָנָיו אֶת
קוֹבְלָנָתוֹ, הָיִיתָ שְׁזַקִּינְכֶם הַקְדוּשׁ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב
זצ"ל בֵּרַךְ אוֹתִי וְהַבְטִיחַ לִי שְׁאֲזַכָּה עוֹד בְּחַיִּים חַיּוֹתִי
לְרֵאוֹת פְּנֵי הַמְּשִׁיחַ, וְהִנֵּה כְּבָר זָקַנְתִּי וְשָׁבְתִי בְּזַקְנָה
מְפֹלְגָת וְעַדִּין הַמְּשִׁיחַ לֹא בָּא, וּמָה יִהְיֶה עִם הַהַבְטָחָה שֶׁל
זָקַנְכֶם הַקְדוּשׁ שְׁאֲזַכָּה עוֹד לְקַבֵּל פְּנֵיו הַקְדוּשִׁים? כְּשָׁמַעַ
זאת רַבְנּוּ ז"ל מִפִּי הַזָּקֵן, הִרְאָה לוֹ פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת וְחִיךְ
אֵלָיו, וּמִיד הִתְנוּצֵץ בְּמַחוֹ שֶׁל הַזָּקֵן אוֹלֵי זֶהוּ הַמְּשִׁיחַ
שֶׁהַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוּשׁ הִתְכַּוֵּן אֵלָיו. וְאִז נָחָה דַעַתּוֹ.
(שְׁמַעְתִּי מִר' לוי יצחק).

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מִזְקֵנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ (אוֹלֵי ר' צְבִי אֲרִיָּה
 לִיפְעַל ז"ל אוֹ ר' אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל אוֹ ר' בֶּן צִיּוֹן אֶפְטֶר ז"ל)
 שֶׁשָּׁמַע מִזְקֵנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַקּוֹדְמִים שֶׁבְּאוֹתָהּ הִרְגַע
 שְׁחִיִּךְ רַבֵּנוּ ז"ל רָאָה הַזְקֵן בְּדַמּוֹת דְּיוֹקְנוֹ אֶת פְּנֵי הַמְּשִׁיחַ
 וְהִתְנַחֵם בָּזָה.

עד ט

שִׁיךְ לְהַתּוֹרָה "וְאֵת הָעֲרָבִים" בְּלִקּוּטֵי תַנְיָנָא סִימֵן ד'.
 כְּשֶׁסָּפְרוּ לְפָנֵי רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהַזְקֵן הַחּוֹלֵק הַיְדוּעַ אָמַר:
 ס'וֹעֵט זֵיין גְּרוֹיֶסֶע פֿרַעסֶט בְּחֶרֶף (יְהִיָּה חֶרֶף קֶשֶׁה), נִתְלַהֵב
 מְאֹד רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר בְּהַקְפָּדָה גְּדוֹלָה: "וּוֹאס? עַר
 בְּאַרִימֵט זֵיךְ מִיט פֿרַעסֶט חוֹרֶף - חֶרֶף מְעַרְכוֹת אֱלֻקִּים
 חַיִּים, דִּיא חֲכָמֵי הַטֵּבַע זְעֻנְעֵן יוֹנֵק פִּין אַזְעֶלְכֶע זְקֵנִים"
 (מַה? הוּא מִתְפָּאָר בְּחֶרֶף קֶשֶׁה? - "חֶרֶף" מְעַרְכוֹת אֱלֻקִּים חַיִּים". חֲכָמֵי
 הַטֵּבַע יוֹנְקִים מִזְקֵנִים כְּאֵלוֹ). (עֵינן בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת וְתַבִּין דְּבָרִים נוֹרְאִים אֵלֶּה.
 גַּם עֵינן בְּשִׁיחּוֹת הַר"ן (סִימֵן רַכָּא) מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל עַל אֵלוֹ הַמְּחַקְרִים
 שְׁעוֹשִׂים הַלוֹחֹת מְתֵי יְהִיָּה קָר אוֹ חֵם).

גַּם אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל אַז: "וְהַחֲזִיקְתִּי בְּזִקְנֵנוּ" אֵיךְ הָאֵב אֵיֵהֶם
 הַאֲנִיגְנִימְעֵן בֵּיִים (פֶּאָרֵן) זֵיִידִין (שְׂרַמֵּז רַבֵּנוּ ז"ל עַל הַזְקֵן הַנ"ל
 וְגַם עַל זְקֵנוֹ הַקְּרוֹשׁ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, כִּי אָמְרוּ עָלָיו שֶׁאֲבִיו לָקַח אוֹתוֹ לְהַבְּעַל
 שֵׁם טוֹב בְּהִיּוֹתוֹ קֶטָן, וְהָיָה תָמִיד מִתְפָּאָר בָּזָה נֶגֶד רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהָיָה נֶכְד
 הַבְּעַל שֵׁם טוֹב, וְעַל זֶה אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: "עַר הָאֵט זֵיךְ גִּימַאכֶט אַ נַעֲסֶט אֵינן
 אִידִישְׁקִיִּיט מִיט זֵינְעֶע צְדָקוֹת (עֵינן בְּהַתּוֹרָה ט"ו בְּלִקּוּטֵי תַנְיָנָא), עַר
 בְּאַרִימֵט זֵיךְ נָאךְ אַז עַר אִיז גִּוּוֹעֵן בֵּיִים זֵיִידִין, "וְהַחֲזִיקְתִּי
 בְּזִקְנֵנוּ" אֵיךְ הָאֵב זֵיךְ הַאֲנִיגְנִימְעֵן פֶּאָרֵן זֵיִידִין (הוּא מִתְפָּאָר

עצמו שהיה אצל זקני, "והחזקתי בזקנו" - אני לקחתי עצמי בשביל זקני) שלא יהרס קדשתי. ועיין בפנים אות י"א "ובא הארי והרב" - דוד המלך עליו השלום האט גיזאגט אז ער האט שוין גיהאט אזא מעשה וכו' (דוד המלך עליו השלום אמר שכבר היה לו מעשה כזה).

(שמעתי זאת מרבי יצחק מאיר קורמן, וקצת מזה מובא בהשיחות הנדפסים בהתחלת ספר באור הלקוטים. וראה עוד בספר כוכבי אור בהקונטרס 'ספורים נפלאים', העתק מכתב יד חיי מוהר"ן שהיה אצל רבי נפתלי, וזה לשונו: הוא מתפאר בחורף כי חרף מערכות אלקים חיים, אבל דוד לא נתירא ממנו כלל ואמר שכבר היה לו מעשה עם ז' והחזיק אותו בז' שלו, כי בא הארי וכו' "והחזקתי בזקנו" שהחזיק אותו בז' והפתיז והמיתיו, אמן בן יקום, עין שם)

וידוע הספור מרבי עוזר שהיה על החתנה של רבי ישראל נכד רבנו ז"ל (עם בת הרב רבי אהרן ז"ל בן הרב הקדוש רבי מאטעלי מטשערנאביל ז"ל) יחד עם מוהרנ"ת ז"ל, ושם דברו החסידים מהזקן שגלה אותו המגיד הקדוש רבי נחום מטשערנאביל ז"ל, ופלט רבי עוזר מפיו בחריפות: וואס מגלה גיווען דעם זקן - "מגלה עריות" (עין בימי התלאות הספור הזה).

ע ה ט

בעלים לתרופה (דפוס ווארשא מכתב שכ"ב) מיום ערב סכות תר"א כותב מוהרנ"ת ז"ל בזה הלשון: "שבבחינה זאת צריך איש הישראלי לילך בדרך, הן רחוק הן קרוב, או בעירו כשהולך בשביל משא ומתן ופירנסה

אוצר נחמני

כגון לבית הפאסט (לבית הדאר) וכו' (המכתב הזה הוא לכנו רבי יצחק שנהל בית הפאסט כידוע), שצריך לכונן כדי שירווח ויתן צדקה וכו'. וגם צריך לכונן אולי יפגע עם איזה אדם לדבר עמו מהתכלית, ולהודיע לו מאמתת החדושים של התגלות התורה של צדיקי אמת שבדור" וכו' עד כאן לשונו.

ושמעתי מהחסיד רבי הירש לייב ליפעל ז"ל, ששמע מאחד מאנשי שלומנו באומן (שמו נשכח לי), שבדברי המכתב הזה ראו בחוש אצל נכדו רבי מיכלי מטולטשין ז"ל (בנו של רבי יצחק) שהיה נוהג שגם כשהיה הולך ברחוב בדרכו להפאסט היה גם פן דבוק בהשם יתברך ומקיים שויתתי ה' לנגדי תמיד, ומחשבותיו משוטטות ושפתותיו דובבות בעניני תורה ותפלה ואמונה ובטחון והתכלית האחרון וזכרון בעלמא דאתי וכו'. וכשהיה פוגש את אחד מאנשי שלומנו בדרך היה מתעכב לדבר אתו דבורי אמונה ויראה והתחזקות וכו' ולעוררו לעבודת השם. ולפעמים ארכה השיחה הזאת אפלו יותר משעה, וכך היה מנהגו פעמים רבות. (ועין במכתבי אביו רבי יצחק ז"ל מכתב ח' פרשת לך, שכותב לו בשם אביו מוהרנ"ת ז"ל שאמר לו: והעקר שתשא עיניך למרום בכל עסקיך וכו' ובפרט בעת הלוקה על הפאסט תשא עיניך למרום וכל רצונך ומגמתך יהיה להטוב האמתי וכו').

ועוד ספר רבי הירש לייב שפעם אחת הלך ברחוב וראה מולו מרחוק את רבי מיכלי הולך בדרך להפאסט, וידע כבר מראש שבפגישתו אתו יצטרך להתעכב אתו בשיחתו מי יודע כמה זמן, ואף על פי שהיה שמח מאד

לְשִׁמְעַתְּ אֶת שִׁיחָתוֹ הַנְּעִימָה כְּדַרְכּוֹ בְּקִדְשׁ, אָבֵל דּוֹקָא אֶז
הָיָה נְחֻפְזוֹ לְעִנְיָנֵי וְלֹא הָיָה לוֹ פְּנָאֵי לְזָה, וּבְכֵן כְּדִי לְמִנְעַ
הַפְּגִישָׁה הַזֹּאת סָבַב דְּרָךְ הַלּוֹכוֹ לְאִיזָה סְמִטָּא שְׁמִשָׁם
יּוֹצְאִים לְרַחוּב הַשְּׁנִי, וַיִּתְּכֵן שְׂרַבֵּי מִיכְלֵי הַבְּחִין בּוֹ אֶז
שְׁשֻׁנָה דְּרָכּוֹ לְסְמִטָּא צְדָדִית, וְלִכְּן גַּם הוּא בְּעִצְמוֹ נָטָה
מְדַרְכּוֹ לְסְמִטָּא אַחֲרַת שְׁיּוֹצָא לְאוֹתוֹ הַרַחוּב הַשְּׁנִי, וְכֵךְ
נִפְגְּשׁוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּיו, וְאֶז פָּנָה אֵלָיו רַבֵּי מִיכְלֵי בְּדַבְּרֵיו
הַנְּעִימִים וְהַמְעוֹרְרִים: "טִייעֶרער בְּרִידֶער, טָאמֶער ווייסֶטי
וויא אַזוי מ'ווערֶט אַנְעֶרליכֶער איד, לְאִמִּיר זִיךְ צוֹזאַמֶען
צִינּוּיךְ רַעֲדֵן וְוַאס דַּאָרף מֶען טַאקֶע טַאָהֵן כְּדִי צִיא וְווערֵן
אַנְאַמֶתֶער עֶרליכֶער איד וויא אַזוי דֶּער הייליגֶער רַבֵּי
לְעֶרִינְט אונֶז" (אֶח יָקָר, שְׁמַא יוֹדֵעַ אַתָּה אִיךְ נַעֲשִׂים יְהוּדֵי כְּשׁוֹר, הִבָּה
נְשׁוּחַח בִּיחַד מַה צְרִיכִים בְּאַמַּת לַעֲשׂוֹת, כְּדִי לִהְיוֹת יְהוּדִים כְּשֵׁרִים בְּאַמַּת,
כְּמוֹ שֶׁהַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ מְלַמְּדֵנוּ).

וְכֵךְ הַמְּשִׁיךְ רַבֵּי מִיכְלֵי לְשׁוּחַח אֶתוֹ בְּאַרִיכוּת בְּעִנְיָנֵי
עֲבוּדַת ה' עַל פִּי דְרָכֵי רַבְּנּוֹ ז"ל וְכוּ'. וְסִפֵּר רַבֵּי
הִירֶשׁ לֵיב, שְׁאַף עַל פִּי שְׁדַחְקָה לוֹ הַשְּׁעָה מְכַל מְקוֹם לֹא
סָבַל אַחַר כֵּךְ שׁוּם הַפְּסֵד וְנִזְק מִהַשִּׁיחָה הָאֲרָכָה הַזֹּאת,
וְאַדְרָבָּא עוֹד הִגִּיעַ לוֹ טוֹבָה מְזָה, כִּי דִבֵּר אֶתוֹ דְּבוּרִים
נִפְלְאִים מִמֶּשׁ כְּמוֹ צְדִיק, וְרָאָה אֶז שְׁנַתְקִים בּוֹ "לֹא יֵאָנֶה
לְצְדִיק כָּל אֶוֶן". (כְּמִדְבָּה לִי שְׁשִׁמְעֵתִי שֶׁהַעֲגִין הָיָה שֶׁהָיָה לוֹ פְּגִישָׁה
נְחוּצָה וְדַחוּפָה עִם מְנַהֵל שֶׁל אִיזָה עֶסֶק גְּדוֹל בְּשְׁעָה קְבוּעָה בִּפְקָר, וְהַמְנַהֵל
הַזֶּה לֹא בָּא בְּזִמְנֵן וְאַחַר מְאֹד וְכָל אֵלוֹ הַמְּזַמְּנִים אֶצְלוֹ הִלְכוּ כְּלַעֲמַת שְׂבָאוֹ כִּי
לֹא יָכְלוּ לְחַכּוֹת לוֹ כֹּל כֵּךְ זִמְנֵן רַב כְּזֶה, אָבֵל הוּא שְׂאֲחַר מְאֹד, כְּשֶׁבָּא, חֲכָה
לוֹ אִיזָה שְׁעָה קְלָה וְכִשְׁהַמְנַהֵל הִגִּיעַ הוּא הָיָה הַיְחִידִי שֶׁשֶׁחֲכָה לוֹ וְקָבַל
אוֹתוֹ מִיָּד וְהִיטִיב עִמוֹ כְּרַצוֹנוֹ). וְעַל כֵּגוֹן זֶה אָמְרוּ: כָּל עֲכָבָה

לְטוֹבָהּ. וּבְפֶרֶט שְׂרַבְנוּ ז"ל אָמַר: "צוּ מִיר הָאֵט נֶאֱדָר
 קִינְעֵר נִישֵׁט דְּעַרְלִייגֶט" - עֲבוּרֵי עוֹד לֹא הִפְסִיד אָף
 אֶחָד. כְּלוּמַר מִי שְׁעוֹסֵק בְּעִנְיֵי רַבְנוּ ז"ל הֵן בְּרוּחָנֵי הֵן
 בְּגִשְׁמֵי אֵינוּ מִפְסִיד כְּלוּם.

עו ט

שְׁמַעְתִּי מֵרַבֵּי הַיֵּרֶשׁ לֵיב לִיפְעַל ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשֵׁי
 שְׁלוֹמְנוּ בְּאוּמָן, שֶׁיְדוּעַ שְׂרַבֵּי זְלָמָן הָרַב
 מִמְּעַדְוֵעֵדִיוּקָא (נֶכֶד הָרַב הַצַּדִּיק הַמְּקַבֵּל רַבֵּי יוֹדֵל תַּלְמִיד רַבְנוּ ז"ל
 שֶׁנִּתְקַרַב אֵלָיו אַחַר הַסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל רַבּוֹ הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי פִּנְחָס קְאָרִיצְעֵר
 זְצוּק"ל) סָבַל מְאֹד מִהַמְתַּנַּגְדִּים בְּעִירוֹ, וְהִצִּיקוּ לוֹ בְּדַבְרֵיהֶם
 הַבּוֹטוֹת כְּמִדְקָרוֹת חָרָב. פַּעַם אַחַת בָּא אֵלָיו מִתְנַגֵּד אֶחָד
 מְגִדוּלֵי הַחוּלְקִים שֶׁהָיָה מְבַגֵּר וּמְפָרֵס קֶצֶת, וְרָאָה אֶצְלוֹ
 עַל הַשְּׁלַחַן אֶת הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ לְקוּטֵי מוֹהֵר"ן, וְשָׂאֵל: אֵיךְ
 בָּא אֵלֵיכֶם הַסֵּפֶר הַזֶּה? הֲלֹא אֲסוּר לְהַסְתַּכֵּל בַּסֵּפֶר הַזֶּה!
 גָּעַר בּוֹ רַבֵּי זְלָמָן וְאָמַר לוֹ: "וּוֹאס רַעֲדֵט אֵיהֶר, אוֹיף
 וועמען רַעֲדֵט אֵיהֶר, אוֹיף אַ קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן, אַנְאִינִיקֵל פִּין
 דַּעַם הַיִּלְיָגֵן בַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ?" (מֵה אַתֶּם מְדַבְּרִים, עַל מִי
 אַתֶּם מְדַבְּרִים, עַל קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן, נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ!). אָבֵל
 הַמְתַּנַּגֵּד בְּעִזּוֹת מִצַּח וּבְחֻצְפָּתוֹ הַנוֹעֵזָה עָנָה לוֹ מֵה
 שְׁעֵנָה... הַשִּׁיב לוֹ רַבֵּי זְלָמָן: בֵּי עֲמֶלֶק שְׁטִיט וְלֹא יֵרָא
 אֱלֹקִים, אִוֵּן דְּעַר הַיִּלְיָגֵר רַבֵּי אִיז דָּאךְ גִּיוֹעֵזֵן אַ אוֹצֵר
 פִּין יִרְאֵת שָׁמַיִם, יַעֲדַעְרַעַר וּוֹאס אִיז אַרִיִּין צִי אֵיהֶם אִיז
 גִּיפְאֵלֵן אוֹיף אֵיהֶם אַ אֵימָה וּפְחָד אִין אִיז גִּיוֹוֹאֵרֵן פִּיל
 מִיט יִרְאֵת שָׁמַיִם, דְּעַר גְּרוֹיֶסְעַר רַבֵּי נַחוּם דְּעַר מַגִּיד פִּין
 טְשְׁעֵרְנָאבִיל הָאֵט גִּיזְאָגֵט אוֹיף אֵיהֶם אַז דְּעַר פֶּסוּק

"למען תהיה יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו" זעהט מען ביי איהם, גייט איהר מהפך זיין הקערה על פיה, דוד המלך האט טאקע גיזאגט "אנכי תולעת ולא איש" אבער נישט איהר וועט מיר צי רייבן.

(אצל עמלק כתוב 'ולא ירא אלקים', והרבי הקדוש הוא הרי היה 'אוצר של יראת שמים', כל מי שנכנס אליו, נפל עליו אימה ופחד ונעשה מלא ביראת שמים, רבי נחום מטשרנוביל אמר עליו שהפסוק "למען תהיה יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו" רואים אצלו! באים אתם להפך הקערה על פיה?! דוד המלך אמנם אמר "אנכי תולעת ולא איש" אבל לא אתם תרמסו אותי).

אך המתנגד ההוא המשיך לפעור פיו בעתק ובוז... וכאן לא יכל רבי זלמן להתאפק והשמיע לו דברים כדרבנות: מיר האבין בקבלה אז ווער סי דער וואגט זיך צי ריידן אויף דעם הייליגן רעבן שפילט נישט אפ גיט, אין מיר האבן שוין גיזעהן אזעלכע מענטשין וואס האבן מקבל גיווען ענשים ופסקים רחמנא לצלן, זאלט איהר זיך היטן מיט דיא ביינער צי ריידן אויף א תלמיד חכם וצדיק אמת וואס דער הייליגער חוזה פין לובלין שרייבט אויף איהם "איש אלקים" אין זיין הסכמה אויף דעם לקוטי מוהר"ן (יש לנו בקבלה, שמי שמרחיק לדבר על רבנו הקדוש, זה לא עולה לו טוב, וכבר ראינו אנשים כאלו שקבלו ענשים ופסקים רחמנא לצלן, הזהירו בעצמותיכם לדבר על תלמיד חכם וצדיק אמת שהחווה הקדוש מלבלין כותב עליו "איש אלקים" בהסקמתו ללקוטי מוהר"ן (וכן שאר ההסקמות שמשבחין ומפארין אותו מאד).

ואחר כך נשמע שהחולק הזה נחלה קשות ונפטר בזמן מועט רחמנא לצלן. ה' יצילנו וישמרנו משפתי

חֲלָקוֹת הַדּוֹכוֹרוֹת עַל צְדִיק עֲתָק רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וּמַעֲנָשִׁים
 קָשִׁים וּמְרִים עַל זֶה לֹא עָלִינוּ, אֲשֶׁרִינוּ אֲשֶׁרִינוּ שְׁאָנוּ כֵּן
 זָכִינוּ לְהִתְקַרֵּב לְהָאוֹצֵר שֶׁל יְרֵאת שָׁמַיִם, וּבְרוּךְ
 אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְרָאנוּ לְכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים וְכוּ'
 כֵּן יִזְכְּנוּ לְקַבֵּל עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת כַּאֲשֶׁר לְמִדְנוּ.
 (שְׁמַעְתִּי מִר' הִירֵשׁ לִיִּב לִיפֵל ז"ל)

עז ט

סֵפֶר לִי רַבִּי הִירֵשׁ לִיִּב לִיפֵל, שֶׁשָּׁמַע מִזְקַנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ
 בְּאוֹמֵן הַסְּפוּר הַנִּפְלָא מֵהַבֵּעַל שֵׁם טוֹב זְכוּתוֹ יָגֵן
 עָלֵינוּ, אָמֵן:

פַּעַם אַחַת בְּאַחַת מִמְּסֻעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַבֵּעַל שֵׁם
 טוֹב ז"ל, לָן בְּכַפֵּר אֶחָד אֶצֶל אֶכָּר יְהוּדֵי פְּשׁוּט,
 וּכְדָרְכוּ בְּקֹדֶשׁ קָם בְּחֻצוֹת לִילָה לְעִבּוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שְׁלוּ,
 וְהִנֵּה הוּא רוֹאֵה שְׁגָם הָאִישׁ הַכֹּפֵרִי הַתְּעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ וְלוֹקַח
 סְדוּר יִשָּׁן שֶׁהָיָה עָבָה מְאֹד (כִּי הָיוּ בּוֹ כָּל תְּפִלוֹת הַשָּׁנָה) וְהוּא
 אוֹמֵר וְגוֹמֵר כָּל הַסְּדוּר מִתְחַלְתּוֹ עַד סוּפוֹ, עִם כָּל הַבְּרָכוֹת
 הַשְּׂיִכִּים לְשַׁבַּת וַיּוֹם-טוֹב, וַיָּמִים נוֹרָאִים, חֲנֻכָּה וּפּוּרִים
 וְכָל בְּרָכוֹת הַנֶּהֱנִין, עַד אוֹר הַבֶּקֶר, כָּכָה הַתְּנַהֵג מִיַּד
 לִילָה בְּלִילָה.

הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב כְּשֶׁרָאָה זֹאת כָּאֵב לוֹ מְאֹד שֶׁיְהוּדֵי תָּמִים
 כְּמוֹהוּ יִגִּיד כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה בְּרָכוֹת לְבִטְלָה אֲשֶׁר
 עָנְשָׁם חָמוּר מְאֹד, וּבִכֵּן אַחֲרֵי סְעֻדַת פֶּת שְׁחָרִית שֶׁהִגִּישׁ
 לוֹ הַכֹּפֵרִי וּכְבָר הַתְּכוּוֹנִן לְנִסְעַ מִשָּׁם וּלְהַמְשִׁיךְ בְּמִסְעוֹתָיו

אז העיר לו הבעל שם טוב על חמרת הדבר והענש הצפוי לו לעולם הבא על ברכותיו לבטלה. ענה לו הכפרי: רבי הקדוש! מה אעשה, אני עם הארץ כי לא למדתי שום למודים רק ה"עברי" (קריאת המלים) ותו לא, כי נשארתי יתום מילדותי ולא היה מי שילמד אתי, רק זכורני שאבי המנוח היה מתפלל בהסדור הזה יום יום, ולכן אני עושה אחריו להתפלל גם כן בהסדור הזה עד גמירא ואיני יודע להבחין בין ברכה לברכה ובזה אני מרגיש שאני יוצא ידי חובת יהודי להתפלל יום יום לפני אבינו שבשמים, אם כן לא די לי שאני מתפלל ביגיעה רבה עוד גם אקבל ענש גדול על זה.

כשמע הבעל שם טוב את דבריו היוצאים מן הלב, שאל אותו: אם אני אסדר לך סדר בהתפללות שתדע להבא איזה תפלות לימי החל ואיזה לשבת ואיזה ליום-טוב וכו', תקבל ממני ותקיים זאת? ענה לו הכפרי בשמחה רבה: בודאי ובודאי אעשה כדבריכם ובלבד שאנצל מן הענש החמור המגיע לי. ובכן הציע לו הבעל שם טוב ז"ל שביא לו חבילת קש ולקח הבעל שם טוב הסדור ושם קש קטן לסימן בתוך הסדור אחרי תפלת ימי החל כלומר עד כאן תתפלל בימות החל, ואחר כך לקח קש בינוני ושם בתוכו אחרי תפלת שבת כלומר עד כאן תתפלל בשבת, ואחר כך קש גדול אחרי תפלת ראש-חודש, ואחר כך קש יותר גדול אחרי תפלת יום-טוב, ועוד קש יותר גדול אחרי תפלת ימים נוראים, חנכה ופורים וכו'. והבעל שם טוב חזר על הסדר כמה פעמים עד שהכפרי ידע היטב כל קש לאיזה תפלה הוא מסמן ושמח

מָאד עַל זֶה שְׁמַעְתָּהּ הוּא יוֹדֵעַ לְהַתְפַּלֵּל עַל נֶכוֹן כָּל תְּפִלָּה
בְּמוֹעֵדָה וּבְזִמְנָה, וְהוֹדָה לְהַבְעֵל שֵׁם טוֹב עַל טְרַחַתוֹ
וְלַמּוֹדוֹ עִמּוֹ. וַיִּסַּע הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב לְדַרְכּוֹ, וְהִנֵּה לֹא עָבְרָה
שָׁעָה מוֹעֲטֹת וְנִשְׁבְּתָה הַשְּׂמִיחָה כְּלִיל מֵהַכְּפָרִי, כִּי בְרָצוֹתוֹ
לְהַנִּיחַ אֶת הַסְּדוּר עַל מְקוֹמוֹ הַקְּבוּעַ, נָפְלוּ כָּל הַקְּשִׁינִין
מִתּוֹכוֹ עַל הַרְצָפָה, וְנִשְׁבַּר מְאֹד מִזֶּה כִּי עֲכָשְׁיוֹ אֵין לוֹ
סִימָן כָּלֵל בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה כִּפִּי שְׁלֵמָדָהוּ הַבְּעֵל
שֵׁם טוֹב.

וַיִּתְמַרְמֵר מְאֹד עַל שְׁבָרוֹנוֹ כִּי כָּבַר לֹא יוֹכֵל כָּלֵל לְהַתְפַּלֵּל
מֵאַחַר שֶׁהַבְּעֵל שֵׁם טוֹב אָמַר לוֹ שֶׁהוּא יִקְבֵּל
עָנֵשׁ חָמוּר עַל תְּפִלוֹתָיו וּבְרִכוֹתָיו לְבִטְלָה, וְנִשְׁאַר אוֹבֵד
עֲצוֹת כִּי מֵהַיַּעֲשֶׂה עֲכָשְׁיוֹ כְּשִׁישׁ לוֹ סְדוּר וְאָסוּר לוֹ
לְהַתְפַּלֵּל, וְאֵיךְ יוֹכֵל לְסַבֵּל זֹאת. וַיִּמְרַב מְרִירוֹתוֹ וְשְׁבָרוֹנוֹ
רַץ הַחוּצָה אוֹלֵי עוֹד יִשְׁיג אֶת הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב בְּדַרְכּוֹ,
וּבְמַרוּצָתוֹ הִגִּיעַ עַד הַנְּהָר וּלְתַדְהֶמְתוֹ הוּא רוֹאֵה מְרַחֵק
אֶת הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב שֵׁט עַל הַנְּהָר בְּפֶאֶטְשִׁילְעַ שְׁלוֹ לְלֹא
סִיָּרָה וּמַעֲבָרָת, וְהִתְחִיל לְצַעֵק וּלְצַרַח בְּכָל כַּחוֹ: אָבִי!
אָבִי! רַבִּי! רַבִּי! הוֹשִׁיעֵנִי! כִּי אִמְלֵל אֲנִי. אָבֵל אֵין קוֹל
וְאֵין קָשָׁב, כִּי הַמְּרַחֵק בִּינֵיהֶם הִיָּה גְדוֹל מְאֹד וְלֹא נִשְׁמַע
קוֹלוֹ כָּלֵל, וְעַל כֵּן מִרַב מְרִירוֹתוֹ לֹא הִסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל
עֲצָמוֹ וְהִסְתַּכֵּן בְּדַבָּר וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה כְּמוֹ הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב
וּלְקַח גַּם כֵּן הַפֶּאֶטְשִׁילְעַ שְׁלוֹ וּשְׂטָחָה עַל הַנְּהָר וּשְׂט
עָלֶיהָ עַד שֶׁהִגִּיעַ קְרוֹב אֶל הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב וְצַעֵק אֵלָיו עַל
הַקְּשִׁינִין שֶׁנָּפְלוּ, וְהַבְּעֵל שֵׁם טוֹב הִפְנָה אֶת פָּנָיו אֵלָיו וְרָאֵה
אוֹתוֹ שֵׁט גַּם כֵּן עִם הַפֶּאֶטְשִׁילְעַ שְׁלוֹ, וְהִבִּין בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ

שְׁתַּפְּלוּתוֹ הַנְּאֻמָּרִים בְּאֵמֶת וּבְתַמִּימוֹת בְּלִי שׁוּם פְּנִיּוֹת רַק
 לְשֵׁם שָׁמַיִם כַּנִּרְאָה עוֹשִׂים רֶשֶׁם גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם עַד שֶׁהוּא
 יְכוּל גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת מוֹפֵת כָּזֶה, לְשׁוֹט עַל הַנְּהַר
 בְּפֶאֶטְשֵׁיילֶע, וּבִכֵּן אָמַר לוֹ: אִם אַתָּה יְכוּל לַעֲשׂוֹת גַּם כֵּן
 כְּמוֹנֵי שׁוֹב לְבֵיתְךָ וְתַחֲזֹר לְהַתְּפַלֵּל כְּמוֹ שְׂאֵתָה מִתְּפַלֵּל
 תָּמִיד.

וְהוֹסִיפוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְצַרְף לְהַסְפּוֹר הַזֶּה מַה שְּׁמוּבָא
 בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן תקכ) שְׂרַבְנוּ ז"ל אָמַר שֶׁהוּא
 מְקַנָּא אֶת "יוֹסִיל סְדוֹר" שֶׁהָיָה מִתְּפַלֵּל בְּסְדוֹר עֵבֶה וְאוֹמֵר
 כָּל הַתַּחֲנוּת וְהַבְּקָשׁוֹת הַנִּמְצָאִים שָׁם, וְרַבְנוּ ז"ל קִנָּא בּוֹ
 שֶׁיְכוּל לֹאמַר הַרְבֵּה תְּפִלוֹת וּבְקָשׁוֹת בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוּת
 בְּלִי שׁוּם חֲכָמוֹת. (שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי הִירֶשׁ לֵיב לִיפֵל ז"ל)

עח ט

רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן אָמַר בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל אוּ בְּשֵׁם
 מוֹהַרַ"נ"ת ז"ל: "דְּעַר יֵצֵר הָרַע אִיז גִּיגְלִיכְנֵט אַזוֹי
 ווִיא אַ גַּאל וָוַאס אִיז בַּאשְׁמִירְט מִיט הָאָנִיג, גִּיט מְעַן
 אַלְעַק אִיז דָּאס זִיס, טָאמְעַר גִּיט מְעַן אַבִּיס אִיז בֵּיטְעַר
 ווִיא גַּאל" (הַתְּאוּוֹת מְשׁוּלִים לְמַרְהַ הַמְצַפָּה בְּדַבְּשׁ, מְלַקְקִים - זֶה מְתוּק,
 נוֹתְנִים נְגִיסָה - זֶה מַר מְאֹד). כְּלוֹמַר מַה שְּׁמִכְרַח לְחַיֵּי הָאָדָם
 לְהַנּוֹת מֵעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ שְׁמִלְקַק מִהַדְּבֵשׁ מִלְּמַעְלָה
 אֲבָל אִינוּ נוֹגַעַ עֲדִין בְּמַרְהַ, אֲךָ מִי שְׂרוּצָה לְהַנּוֹת מִהָעוֹלָם
 הַזֶּה בְּעַמְק דְּהִינּוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי צָרְכוֹ וּמְשַׁקִּיעַ עֲצָמוֹ בְּעַמְקֵי
 מְצוּלוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִיּוֹ, אֲזִי מַר כְּלַעְנָה "בֵּיטְעַר ווִיא

גאל", כי העולם הזה הוא מלא יגונות ומכאובות ותמרורים ויסורים הממורים חיי האדם ששקוע בהבלי העולם. (שמעתי מר' לוי יצחק ששמע זאת מר' אברהם בר' נחמן ונסתפק אם זה מרבנו ז"ל או ממוהרנ"ת ז"ל).

ובנסח אחר שמעתי מהנ"ל: כלומר, כף הוא העולם הזה ותאוותיו, אם נהנים מהם רק בלקיקה הינו מה שמכרח לקיום הגוף בלבד ולא יותר ומסתפק במועט, אזי החיים מתוקים לו כדבש "איז דאס זיס האניג", וגם שמח בחלקו, ואז טוב לו בעולם הזה ובעולם הבא, אבל אם רוצים להנות מהעולם הזה בנגיסה הינו לפנס בעמק הנאות ותאוות העולם הזה יותר מכדי קיום הגוף, אזי מר ומרור כמרה "ביטער גאל", כי כל ימיו פעס ומכאובות, ומלא יגונות צרות ויסורים רחמנא לצלן עד אין שיעור, וחיייו אינם חיים. (וכבר אמרו חז"ל (קהלת רבה פ"א) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. ועין בספורי מעשיות מחכם ותם).

ומרבי אליהו חיים שמעתי כף: דער יצר הרע מאכט זיס האניג אלע תאוות אין נארישקייטן פין דער וועלט, אין די וועלט לויפט אהין צי גיניסן פין דיא זיסקייט, נאר זייא ווייסן ניט אז דאס איז נאר פין אויבן, אבער אינטער דעם איז ביטער גאל, דיא תאוות פאר ביטערן דאס לעבן פין דעם מענטש (היצר הרע עושה מתוק-דבש את כל התאוות וההבלים של העולם הזה, והעולם רודפים לנגס מהמתיקות, רק הם לא יודעים שזה רק מלמעלה, אבל מתחת זה מר כלענה, התאוות ממורים חיי האדם).

ע ט ס

רַבְּנּוּ ז"ל אָמַר: "יַעֲדֵעַר עֲבוּדָה וְוַאס אִיז פֶּאָר טְשֶׁעפֿעט
מִיט גִּשְׁמִיּוֹת זָאל מָעַן זַעֲהֵן מְקַצֵּר זַיִן" (כָּל עֲבוּדָה
שֶׁהִיא נוֹגַעַת בְּגִשְׁמִיּוֹת יִשְׁתַּדֵּל לְקַצֵּר). (שְׁמַעְתִּי מֵר' לִוִי יִצְחָק)

פ ס

הַרְבֵּה הַצְּדִיק הַמְּקַבֵּל רַבִּי יוֹדֵל ז"ל מִגְּדוּלֵי וַחֲשׁוּבֵי
תַּלְמִידֵי רַבְּנּוּ ז"ל, כְּשֶׁהָיָה אַבְרָהָם, הָיָה מִתְּלַמִּידָיו
שֶׁל הַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ רַבִּי פִּנְחָס קָאָרִיצְעַר זצ"ל, וְאַחֲרָי
הַסְּתַלְקוּתוֹ נִתְקַרַּב לְרַבְּנּוּ ז"ל בְּאַפְּן נִפְלֵא כִּידוּעַ (אֵף עַל פִּי
שֶׁהָיָה מְבַגֵּר מִרַבְּנּוּ ז"ל עֲרֹךְ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים) וְנִתְדַבֵּק בּוֹ כָּל יָמָיו,
וְגַם אַחֵר הַסְּתַלְקוּת רַבְּנּוּ ז"ל נָסַע הַרְבֵּה לְאוּמָן עַל צִיּוּנוֹ
הַקְּדוֹשׁ וּבִפְרָט עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְסִפֵּר שְׁחֹתְנֹו הָיָה הַצְּדִיק
הַמְּפָרָסֵם הַמְּקַבֵּל רַבִּי לֵיבֵלִי טְרַאסְטִינְעֶצְעַר זצ"ל (יֵשׁ סִבְרָא
שֶׁהוּא הָיָה מְבַנֵּי הַיְכָלָא שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ זצ"ל וְשִׁתַּף אוֹתוֹ לְעַנְיָן
בְּטוֹל הַגְּזֵרוֹת וְנִזְכָּר בְּמִכְתָּבֵי הַקְּדוֹשִׁים).

וְאַחֲרָי חֲתַנְתּוֹ, אָכַל עַל שְׁלַחַן חַמִּיּוֹ כְּמִקְבֵּל, וּבִהְיוֹת
שֶׁהוּא הָיָה צְדִיק נִסְתָּר עוֹסֵק בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יוֹמָם
וְלַיְלָה מְבַלֵּי שׁוּם מַעֲמַד פְּרִנְסָה עַל כֵּן הָיָה שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ
עֲנִיּוֹת מְפִלְגַת בְּמֵאֲכָלִים פְּשׁוּטִים וּמְלִבוּשִׁים פְּשׁוּטִים
מְאֹד, כְּתִלֵּי בֵיתוֹ וְרֵהִיטָיו וְחִפְצָיו זָעֲקוּ עַל הָעֲנִיּוֹת
וְהִדְחִקוֹת הַמְּפִלְגַת הַשׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ. (כַּהֲתַנָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשַׁעְתּוֹ

אוצר נחמני

המוכא בגמרא (ברכות כח) שרבן גמליאל הנשיא בקר בביתו ואמר לו: מכתלי ביתך נכר שפחמי אתה, מחמת גדל עניותו ודחקותו שאף אחד לא ידע, עין שם. וכן היה אצל רבי ליבלי דנן. וידוע הספור מהצדיק רבי מאטל'ע מטשערנאביל שבקר בביתו וראה אצלו פמוטים של כלי חרס - אפלו לא של מתכת פשוטה - עוד יספר מזה אם ירצה השם. גם בכל נסיעותיו היה לוקח אתו כלי מטתו (כר לשנה) ומזונו, כדי לא להנות מאף אחד. וידוע הספור מבקורו בסכתו של הרבי הקדוש רבי ברוכ'ל ממעז'בוז' יצ"ל עוד יספר בזה אם ירצה השם).

ובכן, ספר רבי יודל שכשאכל אצל חמיו פעם ראשונה והגישו לו מאכל ה"בארשט" (חמיצת סלק) הידוע בכל בית, בצלחת של עץ וכף של עץ, וטעם מזה כף הראשונה כבר לא היה מסגל יותר לאכל זאת, כי היה כחוש מאד בלי טעם של בשר ומלח ושאר תבלינים כמו שהיה רגיל בבית אבותיו. אבל חמיו הבחין בזה ושאל אותו בחביבות: מדוע אינך אוכל הבארשט הטעים הזה, ונתבייש לומר לו האמת והשיב לו שזה אינו לפי טעמו, מיד קרב חמיו צלחתו עם הבארשט והגיש לפניו ואמר לו: אכל בני, אכל! ומחמת ההכרח טעם מהבארשט הכחוש ומה מאד התפלא כשהרגיש בטעמו כל מיני מטעמים שלא טעם מעולם, והמשיך במאכלו, אז אמר לו חמיו במאור פניו: "זעהסטי אז דאס עסין איז נישט שולדיג נאר דער עסער! עס ווענט זיך וויא אזוי מען עסט" (הרואה אתה, שהמאכל אינו אשם, רק האכל! תלוי איה אוכלים!).

(שמעתי מר' יצחק מאיר קורמן ומר' לוי יצחק וגם מר' אליהו חיים)

ס פא ט

רבי נפתלי היה נוהג לספר הארת השבת הראשונה שהיה לו בתחלת התקרבותו לרבנו ז"ל: "בשעת איך האב גיהערט פרייטיג צו נאכט דעם ערשטן מאל פין רעבן זינגען דעם "אזמר בשבחיך", בין איך אריין אין א מוראדיגע התלהבות מיט אזא דבקות אז איך האב געמיזט פאר בינדן דעם קאפ מיט א פאטשיילע, איך האב מורא געהאט אז דער קאפ זאל מיר נישט פלאצן פין דעם ברען מיטן פלאם וואס האט מיר אין גאנצן ארום גענומען, איך בין ממש ארויס פון די פלים". (בשעה ששמעתי בליל שבת הראשונה את הרבי מזמר 'אזמר בשבחיך' נכנסתי בהתלהבות נוראה ודבקות כזו, שהייתי מכרח לקשר את ראשי עם מטפחת כי יראתי שראשי לא יתפוצץ חלילה מהתבערה והלהבה שאפפו אותי אז, ממש יצאתי מהפלים". (שמעתי מר' לוי יצחק ומר' אליהו חיים רחין וכמדומה גם מר' איטשע מאיר קורמן)

ס פב ט

ספר רבי נפתלי שפעם אחת בתפלת שחרית בראש חדש בהיותו מתפלל עם רבנו ז"ל וכבר התחילו להתפלל "הודו" כנהוג, הבחין בו רבנו ז"ל שעדין לא טבל במקוה לפני התפלה, נגש אליו רבנו ז"ל ואמר לו: נפתלי! מקוה? ויען ויאמר אליו: אלק אחר התפלה, אמר לו רבנו ז"ל: "ראש חדש דארף מען פריער גיין אין וואסער אריין" (בראש חדש צריכים ללכת לטבילת מים קדם), כלומר קדם התפלה. כשמע רבי נפתלי דברי קדשו של רבנו ז"ל, תקף

אוצר נחמני

ומיד פֶּשֶׁט וְהַסִּיר הַטְּלִית וְחָלַץ הַתְּפִלִּין וְהֵלֵךְ בְּזְרִיזוֹת
 לְטָבֵל בַּמְּקוֹה, וְסִפֵּר רַבִּי נִפְתָּלִי שָׁאז נִתְקַיֵּם בּוֹ "וּמִוֶּרְא
 רַבֵּךְ כְּמוֹרָא שְׁמַיִם" (אבות פ"ד) כִּי נִפְלַעְלִי עָלָיו אֵימָה וְפָחַד
 מִחֲמַת הַדְּבָרִים הַנִּמְרָצִים שֶׁיֵּצְאוּ כַּחֵץ מִקֶּשֶׁת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ
 שֶׁל רַבְּנֵנוּ ז"ל, וְגַם זְרִיזוֹתוֹ בְּטַבִּילָה זוֹ הֵיְתָה אֶז מִמֶּשׁ
 שְׁלֵא כְּדֹרֶךְ הַטָּבַע שְׁכַמְעֵט פָּרַח בְּאֹוִיר בְּהַלִּיכְתּוֹ לַמְּקוֹה
 וְחִזְרָתוֹ מִחֲמַת רְצוֹנוֹ לְקַיֵּם דְּבָרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל וְגַם לֹא לְהַפְסִיד
 הַתְּפִלָּה בְּצַבּוֹר עִם רַבְּנֵנוּ ז"ל (שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל
 וְחָלַק מִזֶּה כְּבָר נִדְפַס בְּאַבְנֵיָה בְּרוֹזֵל).

פג ט

רַבְּנֵנוּ ז"ל אָמַר: פְּעַלְתִּי אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁיְדַבְּרוּ מִמֶּנִּי
 יִזְכוּ לְהַרְהוֹר תְּשׁוּבָה, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה. (ר' לוי יִצְחָק)

פד ט

רַבְּנֵנוּ ז"ל אָמַר: "וְעַתָּה מִיִּדְעָרְמָאנֵט זִיךְ אֵינן מִיר אִיז מְעַן
 (מִתִּי שְׁנֹזְכָרִים בִּי נַעֲשִׂים) כְּקִטָּן שְׁנוּלֵד" (ר' לוי יִצְחָק).

וּמִרְבִּי אֵלֶיהֶן חַיִּים שְׁמַעְתִּי: "וְעַתָּה מְעַן אֵ בְרִיָה חֲדָשָׁה"
 (נַעֲשִׂים בְּרִיָה חֲדָשָׁה).

פה ט

רַבְּנֵנוּ ז"ל אָמַר: אִמָּאֵל אֶז מְוִוִּיל נִישְׁט לִיִּדִין אַבִּיסָל,
 לִיִּדֵט מְעַן אִסְאָךְ (לַפְעָמִים, כְּשֶׁלֹּא רוֹצִים לְסַבֵּל מְעַט, סוּבָלִים
 הַרְבֵּה). (ר' לוי יִצְחָק)

פז ט

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: "דְּעַר וְוַאס הָאט דְּעַר אַמְתָּן רִיכְטִיגן
דַּעַת קַען דִּינַען דְּעַם אויַבְּעַר־שְׂטִין אִין אַ פֿעַרְטֵל
שָׁעָה וְוַאס אַנְאָנְדֶּרְעַר בַּאד־אַרְף צִיא הַאַרִיווען זִיבְּעִיג
יֵאָר" (זֶה שֵׁישׁ לוֹ אֶת הַדַּעַת הָאֲמִתִּית הַנְּכוֹנָה, יְכוּל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
בְּרַבַּע שָׁעָה, מַה שְּׂאֲחַר צָרִיךְ לַעֲמֹל וּלְהַתִּיגֵעַ שְׁבַעִים שָׁנָה). (ר' לוי יצחק)

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינן בְּסִפְרֵי שִׁיחּוֹת הַר"ן (סימן קעד) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: גַּם
שְׂמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׂאֲמַר: כְּשִׁזְכִּין לְדַעַת הַשְּׁלָם אַזִּי יְכוּלִין לַעֲשׂוֹת
וְלַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַבַּע שָׁעָה מַה שְּׂאָדָם אַחַר צָרִיךְ לַעֲבֹד
וּלְהַתִּיגֵעַ עַל זֶה שְׁבַעִים שָׁנָה: (וְעֵינן עוֹד בְּלִקְוֵי מוֹהַר"ן תַּנְיָנָא סִימָן ס"א
וּבְפַרְפְּרָאוֹת לְחַכְמָה. וּבַחֲיֵי מוֹהַר"ן סִימָן תַּסַּח).

פז ט

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: פּוֹיַעֲלִין פּוֹיַעֲלֵט מְעַן מִיט גִּיטִינְס, גִּישְׂט
מִיט בִּיזֶן. טָאמֶער הָאט מְעַן אַמָּאל יֵא גִיפּוֹיַעֲלֵט
מִיט בִּיזֶן, וְוַאלֵט מְעַן דָּאס מָאל מִיט גִּיטִינְס בְּעַסְעַר
גִּיפּוֹיַעֲלֵט (לְפַעַל, פּוֹעֲלִים בְּטוֹב, לֹא בְּכַעַס. וְאִם כֵּן פֿעֲלוּ פַּעַם בְּכַעַס, עַם
טוֹב הָיוּ פּוֹעֲלִים יוֹתֵר טוֹב). (ר' לוי יצחק)

פח ט

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: יַעֲדֶער אִיד דֶּאַרְף זִיךְ רִיִּסֶן צִי דִי גֶרַעֶסְטֶע
דֶּרְגָא, אױן גִּישְׂט אַרָאפּ פֿאַלן פֿיין דִי קֶלַענְסְטֶע דֶּרְגָא
(כֹּל יְהוּדֵי צָרִיךְ לְחַתֵּר לְדֶרְגָא הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר, וְלֹא לְפּוֹל מֵהַדֶּרְגָא הַקְּטַנָּה
בְּיוֹתֵר). (ר' לוי יצחק).

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינן בְּלִקְוֵי מוֹהַר"ן סִימָן ו'.

פ ט ם

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: דִּי עֲרֻשְׁטֵעַ עֲבוּדָה פִּין טָאג דַּאָרְף אַ אִיד
 אוֹיף שְׁטִיין חֲצוֹת אִין ווּינְטֵער, אִין פֶּאר טָאגס אִין
 זומֶער. אִין מִיטן שְׁלֶאף זײַך אַפֿרעכִינען בֵּיא טָאג (הַעֲבוּדָה
 הַראשׁוֹנָה בַּיּוֹם, צָרײַך יְהוּדִי לָקוּם בַּחצוֹת בַּחֲרָף, וּבְקִיץ - לַפְּנוֹת בַּקָּר, וְעַם
 הַשֵּׁנָה לְהַתְחַשֵּׁבן בַּיּוֹם). (מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וּבִ"אַבְנֵיהָ בְּרוֹזל").

אָמַר הַכוֹתֵב: עֵין בְּשִׁיחוֹת הַר"ן (סִימָן שא) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ
 שְׁאָמַר: שְׁעָקַר עֲבוּדַת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא בַּחֲרָף לָקוּם בַּחצוֹת לַיְלָה,
 וּבְקִיץ בַּעַת שְׁהַלִּילָה קְצָרָה מְאֹד (שְׁאֵז אִין עוֹמְדִין בַּחצוֹת (בַּחוּץ לְאַרְץ)
 כַּמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) אַז יִזְהַר לְעַמֵּד בַּבְּקָר הַשְּׂכָם כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר: (וְעֵין
 עוֹד בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סוֹף סִימָן נד, סִימָן קמט, וּבַחֲלֵק ב' סִימָן סז)

צ ם ם

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: "אַ אִיד אַזוֹי ווּיא עַר שְׁטִיט אוֹיף פִּין
 שְׁלֶאף, בַּאֲדַאָרְף עַר שׁוִין בַּאֲלֵד צִי טַראַכְטן אוֹיף
 דְּעַם תְּכָלִית, אַז סֵע אִיז דָּא נָאָף אַ וועלֵט" (יְהוּדִי, אִיך שְׁהוּא
 קָם מֵהַשֵּׁנָה, צָרײַך הוּא מִיָּד כָּבֵר לְחַשֵּׁב עַל הַתְּכָלִית, שְׁיֵשׁ עוֹד עוֹלָם).
 (מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ. וְעֵין בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן נד וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: כֶּךָ רְאוּי לְהִיּוֹת
 מְנַהֵג יְרֵאִי ה' תְּכַף בַּבְּקָר בְּהַקִּיצוֹ, קָדָם שְׁיִתְחִיל שׁוֹם דְּבָר, יִזְכֹּר מִיָּד
 בְּעֵלְמָא דְאַתִּי).

צ א ם

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר: אִיך וואַלֵט גִּיוואַלֵט אִינְפִירן אִין דְּעַר
 וועלֵט, אַז הֵינֵט זַאל מְעַן מְאָכֵן קְנַסמָאל אִין צִי
 מְאַרְגִּינִים שְׁטַעלִין אַ חוֹפֵה. אִיִּי הַכְּנוֹת, זַאל מְעַן זַעֲהֵן צִי

גרייטן פריער (הייתי רוצה להנהיג בעולם, שהיום יעשו את התנאים - ארוסין, ולמחרת להעמיד החפה. איי הכנות, שיראו להתכונן קדם).
(ר' לוי יצחק)

צב ט

שמעתי מרבי אליהו חיים רוזין ז"ל, כששלה רבנו ז"ל לפני הדפסתו את הלקוטי מוהר"ן את רבי זלמן דער קליינער (רבי זלמן הקטן, על שם נמיכות קומתו. הוא התקרב לרבנו ז"ל כמה ימים לפני מוהרנ"ת) אל גדולי ומפרסמי הדור לקבל מהם הסכמתם על הספר, וגם שליחות מיחדת אל החוזה מלובלין בענין סוד הגאולה. ורבי זלמן הנ"ל שהיה אז בדרך בערך שנה, מאחרי פסח תקס"ז עד פסח תקס"ח בערך. כשחזר מהנסיעה הארכה הזאת התפאר לפני מוהרנ"ת ורבי נפתלי שהוא יודע הרבה דברים שאף הם אינם יודעים, בענין סוד הגאולה. והיה לו הרבה הסכמות מכל הרבנים הגדולים והמפרסמים, אבל רבנו ז"ל מטעמו הכמוס לא רצה להדפיסם כלל, ורק חמשה מהם נדפסו אחר כך ואלו הם: (א) מהחוזה מלובלין. (ב) מהמגיד מקאזניץ. (ג) מרבי אפרים זלמן מרגליות. (ד) מרבי מאיר אב בית דין דקהלת ברעד. (ה) מרבי אברהם חיים מזלאטשוב בעל "ארח לחיים". ושאר ההסכמות נאבדו במשך הזמן או נשרפו בין הכתבים שצוה רבנו ז"ל לשרף מיד אחר הסתלקותו (כמובא בימי מוהרנ"ת).

וספר רבי זלמן הנ"ל ששבת אז אצל המגיד מקאזניץ ובתוך אמירת תורתו פרש הפסוק בפרשת נח "עד

אוצר נחמני

כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה
 לֹא יִשְׁבְּתוּ". וְהַמְגִיד הַקְּדוֹשׁ מָנָה תְּבוּת אֱלוֹ "זָרַע וְקָצִיר"
 וְכוּ' מְלָה מְלָה בְּהַמְשָׁכָה נִפְלְאָה עַד תְּבַת "לֹא", וְאַחַר כֵּן
 הָרִים קָצַת קוֹלוֹ וְאָמַר תְּבַת "לֹא"! - הֵינּוּ אִם אֵין הָעוֹלָם
 מִתְּנַהֵג כְּתַקוּנּוֹ, כִּי חֵס וְשְׁלוֹם שׁוֹרִים דִּינִים וּגְבוּרוֹת
 בְּעוֹלָם וְעַל יְדֵי כֵן מִשְׁתַּנִּים סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית וְהַזְמָנִים
 מִתְחַלְפִים בְּמַלְחָמוֹת וּבְרוּחוֹת סְעָרָה וּבְעֲצִירַת גְּשָׁמִים
 וְרָעַב וּמַגְפּוֹת רַחֲמָנָא לְצַלֵּן וְכַדוּמָה. וְכֵן אֶצֶל כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד שְׂאִין הוֹלֵךְ לוֹ כְּשׁוֹרָה. הֵעֲצָה לָזֶה "יִשְׁבְּתוּ" -
 שְׂצָרֶיךָ לְשַׁבַּת אֶצֶל הַצְּדִיק וְהוּא יְבַטֵּל וַיִּמְתִּיק הַדִּינִים.

צג ט

וּמַרְבֵּי אֵיטְשָׁע מֵאִיר קוֹרְמָן שְׁמַעְתִּי שְׂרַבֵּי זְלָמָן הַקָּטָן
 הָיָה מְסַפֵּר כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַפְּנִים וְהַתְּפַעְלוֹת
 שֶׁהָרָאוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַגְּדוּלִים וְהַצְּדִיקִים בְּשָׁעָה
 שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בְּהַכְּתַב יָד שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל וְהַחֲדוּשִׁים הַנִּפְלְאִים
 שֶׁבָּהֶם זֶה בָּכָה וְזֶה בָּכָה, אֶחָד הָרִים הַכְּתַב יָד כְּלָפֵי מַעְלָה
 וְאָמַר בְּרַב הַתְּפַעְלוֹת: "זֶהוּ קִדְשׁ-קִדְשִׁים!". אֶחָד הַצְּמִיד
 הַכְּתַב יָד אֶל לְבוֹ וְאָמַר: "הָאֵט רַבֵּי נַחֲמָן אַזּוֹי יוֹנֵג מִשִּׁיג
 גִּיּוּועַן אַזּוֹינֵעַ הוֹיכֵעַ תּוֹרוֹת וּוֹאס מְעַן זַעְהֵט נִישְׁט
 אַזַּעֲלֵכֶעס!" (רַבֵּי נַחֲמָן הַשִּׁיג בְּגִיל כָּל כֵּן צָעִיר תּוֹרוֹת גְּבוּהוֹת כְּאֵלָה
 שְׂאִין רוֹאִים כְּזֹאת!). אֶחָד הַתְּחַנֵּן לוֹ כְּשִׁידְפָּס הַסֵּפֶר אַזִּי תַכְרָה
 וּמִיד יִזְדַּרְזוּ בְּלִי שְׁהוּי לְהַבִּיאוֹ אֵלָיו וַיִּשְׁלַם לוֹ מִשְׁכָּרְתּוֹ
 כְּפוּלָה מִחֲמַת שְׁהוּא רוֹאָה בּוֹ דְּבָרִים גְּבוּהִים וְנַעֲלָמִים
 רִזִּין דְּרִזִּין וְסוּדוֹת נִפְלְאִים.

ס צד ט

סִפֵּר לִי הַיְשִׁישׁ רַבִּי נִתָּן בְּ"ר אַבְרָהָם שְׁטַרְנְהַרְץ, שֶׁשָּׁמַע מִזְקֵנָתוֹ (אוּ בְשֵׁם זְקֵנָתוֹ) מֵרַת חֲנָה צִירֵל עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם בֵּת מוֹהֲרֵנִ"ת ז"ל שֶׁשָּׁמְעָה מֵאֲבִיהָ, שְׁאַחֲרֵי שְׁנַת־קָרֵב לְרַבֵּנוּ ז"ל הִתְחִיל לֹמַר קִדְּם "יְהִי לְרִצּוֹן" בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה-עָשָׂרָה [כְּנֶהוּג בְּשֵׁם הַשְּׁל"ה הַקְּדוֹשׁ כְּסִגְלָה שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח שְׁמוֹ לְיוֹם הַדִּין] גַּם הַפְּסוּק "נַחֲתֵת כֶּצֶאֱן עִמָּךְ בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן" שֶׁהוּא גַם מִתְחִיל וּמְסִיִּים בְּאוֹת נוֹן (וְהוּא אֶחָד מִי"א פְּסוּקִים הַמִּתְחִילִים וּמְסִיִּים בְּאוֹת נוֹן), נוֹסֵף עַל הַפְּסוּק "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חַפֵּשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּטָן" כַּנִּדְפָּס בַּסְּדוּרִים.

אָמַר הַכּוֹתֵב: לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי אֶפְשָׁר לְתַת טַעַם הַגּוֹן לְמָה הוֹסִיף מוֹהֲרֵנִ"ת גַּם פְּסוּק זֶה, כִּי הוּא הִתְקַרֵּב לְחִסְדוֹת עַל יְדֵי רַבִּי לִיפֵא חִבְרוּ עוֹד שֶׁשָּׂה שָׁנִים לְפָנָי שְׁנַת־קָרֵב לְרַבֵּנוּ ז"ל וְהָיָה אֶצֶל גְּדוּלֵי הַצְּדִיקִים שֶׁבְדוֹרוֹ וְכו' [עֵיִן בִּימֵי מוֹהֲרֵנִ"ת אוֹת א', וּבְמִכְתָּבוֹ לְהַרְבֵּ מְסֵאוֹרָאן, וּבְכוּכְבֵי אוֹר וּבְאַבְנֵיהָ בְרוֹזל] וְהָיָה מִתְאַבֵּק בַּעֲפֹר רַגְלֵיהֶם, אֲבָל לֹא מִצָּא מְנַהֵיג כְּרֹאֵי כְּלָבָו כְּמוֹכָא שָׁם, וְאַחַר כֵּן כְּאֲשֶׁר זָכָה לְהִתְקַרֵּב לְרַבֵּנוּ ז"ל אֶז הִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ בּוֹ שֶׁזֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ בְּדוֹרוֹ, אֲשֶׁר עָלָיו סוֹבֵב הוֹלֵךְ מֵאֲמַר הַתְּקוּנִים (תְּקוּן סט) אֶתְפַּשְׁטוּתָא דְמֹשֶׁה בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, לְכֵן בָּחַר לוֹ מוֹהֲרֵנִ"ת ז"ל הַפְּסוּק הַזֶּה הַמְדַבֵּר מִהַנְּהַגַת מֹשֶׁה אֶת צֵאֵן מְרַעִיתוֹ. (וּכְבָּר יְדוּעַ לְנוּ הַסְּפּוֹר מִחֲלוּמוֹ הַנִּפְלָא, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִסְפִּים לְסַפְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים כְּמוֹכָא בְּתַחֲלַת יְמֵי הַתְּלָאוֹת: "הַרְבֵּ רַבִּי מֹשֶׁה בְּרַסְלָבֵר, תְּלַמִּיד מְבָהֵק שֶׁל מוֹהֲרֵנִ"ת, אָמַר שֶׁשָּׁמַע מִמוֹהֲרֵנִ"ת בְּעֵנֵין הַסְּפָמוֹת עַל סַפְּרֵי הַקְּדוֹשִׁים וְכו', בְּשַׁעַת הַתְּגַבְרוֹת הַרוּחַ סַעָרָה עַל מוֹהֲרֵנִ"ת וְאַנְשָׁיו, מִהַמְּתַנַּגְדִּים בְּשַׁנַּת תַּקְצ"ה וְכו' וְהָיָה לְבוֹ נִשְׁבֵּר מְאֹד: "אֲדַמּוּ"ר נַחַל נִכְבַּע מְקוֹר חֲקָמָה בָּא אֵלַי בְּחֲלוֹם אַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ עִם עוֹד אֶחָד, וְסַפְּרֵתִי לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ קוֹבְלָנָא כָּל מָה שֶׁעָבַר עָלַי, וְאָמַר לִי אֲדַמּוּ"ר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "דוּ הָאֶסְט אֶבְעַר מִיט דִּיִּינַע סַפְּרִים גוּט גִּימַאכְט (אֲבָל אַתָּה טוֹב עֲשִׂיתָ עִם הַסַּפְּרִים שְׁלָךְ)". וְזֶה הָאֶחָד שֶׁהָיָה עִמּוֹ נִעְנַע לוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְהִסְפִּים עַל זֶה, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "יָא יָא, זִייעַר גוּט גִּימַאכְט (כֵּן כֵּן, טוֹב

מאד עשית). "ושאלתי את אדמו"ר מי הוא זה? והשיב לי, זה הוא משה רבנו עליו השלום".

ושמעתי שיש אומרים טעם על זה הפסוק (נחית וכו'), שישנו בתקון הכללי, על פן היה חביב למוהרנ"ת לאמרו, אבל זה אינו, כי התקון הכללי גלה רבנו ז"ל בסוף שנותיו ומוהרנ"ת כבר אמר פסוק זה בתחלת התקרבותו כנ"ל. (וכרוך השם מאז ששמעתי שיחה זאת גם אני נוהג כן, "פי שמי בקרבו").

צ ה ט

הצדיק רבי שמואל אייזיק ז"ל מדאשיב היה מגדולי תלמידיו החשובים של רבנו ז"ל, בנסיעותיו לרבנו ז"ל היה משתדל לשמש את רבנו ז"ל בהגשת צלחת מרק, או כוס תה, או קפה, או מים, וכדומה בכל מיני שמוש, ברצותו לקיים ברבנו ז"ל מצות שמוש תלמיד-חכם, כמאמרם ז"ל. ואחר הסתלקות רבנו ז"ל כשהיה נוסע להשתטח על ציונו הקדוש באומן היה נוהג להעמיד שם כוס מים כמו שנהג בחייו הקדושים ומאריך בתפלתו ולא היה הולך מהציון עד שראה שפקע ונבקע הכוס מעצמו ונשפכו המים, או יבשו המים מהכוס, ואז ידע שנתקבלה תפלתו בזכות רבנו ז"ל. (שמעתי מהחסיד רבי אליהו חיים רוזין ז"ל)

צ ו ט

רבי שמואל אייזיק ז"ל היה עוסק בעבודתו יתברך כל היום במסירות-נפש עצומה מאד מעלות השחר עד אחרי תפלת ערבית שאז היה טועם ואוכל אחרי עבודת

היום, ואי אפשר היה לשוחח אתו בעת עבודתו בקדש (עין בטובות זכרונות מה שספר הרב רבי הירש לייב מברסלב). ובשעת תפלתו שהיתה בחמימות ובהתלהבות עצומה ממש להטה אש סביבותיו אשר יקדה בו, והיו אדים עולים מטליתו שעל ראשו. אנחותיו וגניחותיו אז שברו לבו של אדם וקשה היה אז לעמד במחצתו, והיו צריכים אחרי גמר תפלתו להחליף בגדיו שנרטבו מהזעה מחמת החם הלוהט שבער בקרבו בשעת התפלה. וספר החסיד רבי אייזיק קראסינשטיין ז"ל ששמע מאביו רבי נחמן ז"ל (שנולד ממופת של רבי שמואל אייזיק ז"ל, כפי שיספור בפרקים הבאים אם ירצה השם) שהוא בעצמו היה מחליף בגדיו בימי ראש השנה הקדוש באומן, ופעם כשהתיר חגורתו להחליפו נחרד למראה עיניו בראותו שנפל ממנו חצי כתנתו כי נשרף מקום הדיוק האזור, מהזעה הרוחת מעצם להט החם כנ"ל, וכמעט שנכזה בשרו תחת חגורו מרתיחתו במקום החגורה מסביב שהיה אדם כמו אש, כי מרב דבקותו והתלהבותו לא הרגיש כלל וכלל בזה. (שמעתי מר' לוי יצחק ומר' יצחק מאיר קורמן)

צ ז ט

בשעת הלוייתו של רבי שמשון בארסקי ז"ל, לוו אותו כל אנשי שלומנו מאומן ורבים מתושבי אומן, והכניסו אז את מטתו לתוך הקלויז לכבודו של הנפטר שהיה נכד רבנו ז"ל [דור חמישי], ואף על פי שלא נהגו אנשי שלומנו בהספדים, מכל מקום לכבודו הספידו קצרות מורנו רבי אברהם סופר שטרנהרץ ז"ל כדי לעורר

אֶת הַקֶּהֱל עַל מֵה שְׁזָכָה הַנִּפְטָר שֶׁהִשְׁאִיר שֵׁם טוֹב
 בְּהַנְהִיגַת הַקּוֹדֶשׁ שְׁלוֹ עַל פִּי דְרָכֵי רַבְּנּוּ ז"ל, וּמִסְתַּמָּא
 יִחְסֶה וַיִּתְלוֹנֵן בְּצַל כְּנָפֵי רַבְּנּוּ ז"ל בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן כְּפִי
 שֶׁהִבְטִיחַ רַבְּנּוּ ז"ל לְמַקְרָבֵיו הַהוֹלְכִים אַחַר עֲצָתוֹ. (שְׁמַעְתִּי
 מִרְבִּי לֹוִי יִצְחָק וְר' אֵלִיָּהוּ חַיִּים ז"ל).

אָמַר הַכּוֹתֵב: כְּמִדָּמָה שֶׁהִזְכִּיר אֲזוּ בְּהַסְפְּדוֹ הַקָּצֵר אֶת זְקֵנוֹ שֶׁל הַנִּפְטָר
 (הַנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ) הֲלֹא הוּא רַבִּי שְׁמִשׁוֹן ז"ל מִהַיְעָר מֵאַנְשֵׁי מוֹהֲרַנ"ת
 ז"ל. יְדוּעַ לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִהַחֲלוּם הַנּוֹרָא שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בְּעַר נֶכֶד
 רַבְּנּוּ ז"ל שֶׁרַבִּי שְׁמִשׁוֹן הַנּוֹזֵכַר נִתְגַּלָּה אֵלָיו בְּחֲלוּם וְסִפֵּר לוֹ אֵיךְ הִגִּיעַ
 לְרַבְּנּוּ ז"ל (וַיִּסְפֵּר לְהֵלֵן בְּאַחַד הַכְּרָכִים אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם).

צ ח ט

סִפֵּר לִי רַבִּי יֵאֲנֻקִיל מְלַמֵּד ז"ל [יְאֲרָצִיט ט' שְׁבָט],
 שֶׁהִיָּתָה תְּקוּפָה שְׁאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הִלְכוּ לְהַתְּבוּדָד
 בְּמַעֲרַת צְדָקָיָהוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְאַרְעַ פַּעַם אַחַת שְׁחַבּוּרָה
 אַחַת מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הִלְכוּ לְהַתְּבוּדָד שֵׁם וְהִרְחִיקוּ לְכַת
 קֶצֶת בְּעַמֻּק הַמַּעֲרָה וְהִשְׁתַּהּוּ שֵׁם בְּהַתְּבוּדָדוֹת וַתְּפִלוֹת
 וּבִקְשׁוֹת וַצַּעֲקוֹת ע' קָלִין כְּדֶרֶךְ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אַחַר כֵּן
 כְּשֶׁרָצוּ לְצֵאת מִשָּׁם נֶאֱבַד לָהֶם הַדֶּרֶךְ לְפֶתַח הַמַּעֲרָה, וְתוֹךְ
 כִּדֵּי הַחֲפוּשׁ נִתְעוּ יוֹתֵר וַיּוֹתֵר בְּפִתּוּלֵי הַשְּׁבִילִים וְהִנְתִּיבוֹת
 הַנִּמְצָאִים בְּמַרְחֵב הַמַּעֲרָה (כְּמוֹכָא בְּפִרוּשׁ רַש"י מְלָכִים ב' פָּרָק כ"ה
 שֶׁהַמַּעֲרָה נִמְשַׁכֶּת עַד עַרְבוֹת יְרִיחוֹ אֲשֶׁר בָּהּ נִסָּה צְדָקָיָהוּ הַמֶּלֶךְ לְהַמְלִיט
 מִבֵּיתוֹ דֶּרֶךְ יְרִיחוֹ הַנִּמְצָאת מִפֶּתַח הַשְּׁנַיִ שֶׁל הַמַּעֲרָה עֵינֵן שָׁם).

וְכִכָּה הִתְרַחֲקוּ מִפֶּתַח הַיְצִיאָה וְהִסְתּוּבְבוּ בְּמַעֲרָה
 הַחֲשׂוּכָה כְּמָה שְׁעוֹת כִּדֵּי לְמִצָּא הַפֶּתַח עַד שֶׁנִּטָּה

היום לערב ולהחשיך, וכידוע שחשכת הלילה במערה היא כפולה ומכפלת הרבה יותר מחשכת המערה ביום ולא רואים כלל וכלל הפתח. וככה הגיעו למצב של סכנה גדולה כי אף אחד לא ידע מהם וגם קריאה לעזרה מבחוץ לא עוזרת מאחר שהקול אינו נשמע כלל רק נבלע בכתלי המערה, וכן היו אתם ילדים קטנים, ונרות לא היה נמצא אצלם להעלות אור, גם אכל ומים לא לקחו אתם כי היו הולכים רק על שעה אחת של התבודדות ולא יותר, ולכן גברה הסכנה משעה לשעה, ופתאום נשמע קולו של רבי יונה לבל ז"ל זועק בחזקה אל החבורה: "האט דאס איז דאס, איהר קענט נאר אלע שרייען צום אייברשטין, קיינער וועט אייך נישט העלפן, שרייט! שרייט! אלע צוזאמען (הנה, זהו זה, אתם יכולים רק בלם לצעק לה' ותברך, אף אחד לא יעזר לכם, צעקו! צעקו! צעקו בלם יחד) ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו" ומיד התחילו כלם כאחד לצעק ולזעק בקולי קולות הפסוק הזה כמה וכמה פעמים ברחמים ותחנונים ועוד כמה פסוקי דרחמי, והתחילו להזכיר שמות הצדיקים כל אחד ואחד כפי שזכר בעל פה (כמובא בספר המדות אות צדיק שהזכרת שמות צדיקים מסגל לשנות הטבע), ואמרו ביחד "תקון הכללי" בהתעוררות ובבכיות, ואחר כך התחיל רבי יונה לצרח בקול צרוד "שמע ישראל" וכו' וכלם אחריו בקול מר כאלו זהו הסוף, והילדים הקטנים בכו וצרחו "מאמע! מאמע!"

וכאן צמחה הישועה כי כרבע שעה לפני השקיעה אחד מן החבורה שהרחיק נדד במערה צעק בקול גדול:

"הִנֵּה! הִנֵּה מְצַאתִי בְעֶזְרַת ה' הַדֶּרֶךְ לִפְתַּח הַמְּעָרָה, הַתְּקַרְבוּ אֵלַי וְאֵל תַּתְּמֶהְמָהוּ כִּי הַשֶּׁמֶשׁ נוֹטָה לְשָׁקֶעַ" אָבֵל מַחְמַת רַבּוּי הַפְּתוּלִים הַמְּצוּיִים בַּמְּעָרָה הִזָּה קָשָׁה לָהֶם לְהַבְחִין הֵיכָן הוּא נִמְצָא וְצָעְקוּ אֵלָיו שִׁיגְבִיר קוּלוֹ כְּדִי שִׁיּוּכְלוּ לְהַגִּיעַ אֵלָיו לְפִי הַד הַקּוֹל וְעָשָׂה כֵּן וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו וְהִלְכוּ יַחְדָּיו אֶל פֶּתַח הַמְּעָרָה, וּכְשֶׁנִּתְגַּלָּה לְפָנֵיהֶם הַפְּתַח הַתְּחִילוּ לְרַקֵּד וְלִשְׂמַח וְלִפְזֹז וְלִכְרֹכַר בְּכָל עוֹז וּלְהוֹדוֹת לַה' עַל יְשׁוּעָתוֹ, וְעַל יַד הַפְּתַח נִעְמְדוּ לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכִכָּה יֵצְאוּ מֵהַמְּעָרָה בְּלִי שׁוֹם פֶּגַע וְנִזְק, בְּרִיאִים וְשְׁלֵמִים, שְׂשִׁים וְשִׂמְחִים בְּחֶסֶדוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְאָמַר לִי רַבִּי יֶאֱנָקִיל הַנַּ"ל, שֶׁחֶלֶק מִן הַחֲבוּרָה לֹא הֵאֱמִינוּ שִׁיֵּצְאוּ הַפְּעַם חַיִּים מִכָּאן מַחְמַת שְׁהָיוּ כְּבָר שְׂמוּעוֹת מִקֶּדֶם שְׂאֲנָשִׁים נִכְנְסוּ לַמְּעָרָה וְלֹא נוֹדְעוּ עַקְבוֹתָם. אָבֵל כְּבָר אָמְרוּ חֲזוּ"ל: "אֲפֹלוּ חָרַב חֲדָה מִנְחַת עַל צוּאָרוֹ שֶׁל אָדָם אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִן הָרַחֲמִים", וְכְבָר צָעַק רַבֵּנוּ ז"ל: "קִיִּין יֵאוּשׁ אִיזו גָּאָר נִישֵׁט פֶּאֲרֵהֶאֱנָדִין" (יֵאוּשׁ אִינוּ בְּעוֹלָם כָּלֵל). וַיֵּצְאוּ בְּשָׁלוֹם וְנִתְקַיְּמוּ בָהֶם הַכְּתוּב: "וַיִּצְעֲקוּ אֵל ה' בְּצָר לָהֶם וּמִמְצוּקַתֵּיהֶם יוֹצִיאֵם".

צ ט ם

שְׂמַעְתִּי מִיִּדְיָנוּ הַחֲסִיד רַבִּי יַעֲקֹב (יֶאֱנָקִיל) כֵּהֵן בְּרוֹזְסִקִי ז"ל, שֶׁפְּעַם אַחַת נָסַע לְמִירוֹן עִם עוֹד אִישׁ אֶחָד (שֶׁנִּקְבָּה בְּשֵׁמוֹ אָבֵל גִּשְׁכַּח מִמֶּנִּי) דֶּרֶךְ טְבָרְיָה, וְהֵם הָיוּ צְמֵאִים

וּנְגָשׁוּ לְאִיזָה קִיּוֹסֵק לְשִׁתּוֹת מְשֵׁהוּ סוּדָה, וְהִנֵּה בַעַל
הַקִּיּוֹסֵק הָיָה עוֹמֵד בְּגִלּוּי רֹאשׁ אֲבָל כְּשֶׁרָאָה שְׁנֵי חֲסִידִים
בָּאִים מֵהָר וְחָבֵשׁ אִיזָה כָּפָה עַל רֹאשׁוֹ לְכַבּוֹדָם וְגַם עָנָה
אָמֵן עַל בְּרַכְתָּם שֶׁהִכֵּל וְכוּ', וְאַחֲרֵי שֶׁגָּמְרוּ הַשְּׁתֵּיהָ וְעָמְדוּ
לְלַכֵּת, בְּקֶשֶׁם הָאִישׁ לֹמֵר לוֹ אִיזָה מְלָה טוֹבָה שְׂיִזְכֹּר זֹאת
תָּמִיד, וְסִפֵּר רַבִּי יַעֲקֹב שָׁאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלֵא דְבוּרִים
מִרְבֵּנוּ ז"ל אֲבָל בְּרָגַע זֹאת כָּאֵלוֹ נִעְלְמוּ הַמַּחֲזִין מִמֶּנּוּ וְלֹא
זָכַר כָּלֵל אִיזָה דְבוּר טוֹב לְהַגִּיד לוֹ, וְנִשְׂא עֵינָיו לְשָׁמַיִם
לְשׁוֹם בְּפִיו דָּבָר טוֹב לְהַחֲיוֹת אֶת הָאִישׁ וּבִסְיַעֲתָא דְשָׁמַיָא
עָבְרָה אִיזָה דְקָה וְנִזְכַּר בְּמֵאמְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן
תַּנְיִנָא סִימָן קי"ב): "אִם אַתָּה מֵאֲמִין שְׂיִכּוּלִין לְקַלְקֵל תֵּאֲמִין
שְׂיִכּוּלִים לְתַקֵּן". וְאָמַר זֹאת לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה שְׁבַע רְצוּן
מִדְבוּר נִפְלָא זֶה, וְהוֹדָה לוֹ עַל כֵּן, וְנִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ לְשָׁלוֹם
וְהִלְכוּ לָהֶם.

כַּעֲבוּר שְׁנַיִם רַבּוֹת נִזְדַּמְּנוּ עוֹד שׁוֹב פַּעַם לְהִיּוֹת בְּטַבְרִיָּה
וְגַם בְּקִיּוֹסֵק הַנַּ"ל לְשִׁתּוֹת, וְהִנֵּה עוֹמֵד לְפָנֶיהֶם
אִישׁ אַחֵר עִם זָקֵן וְכוּבַע עַל רֹאשׁוֹ וּמְקַבְּלָם בְּסִבָּר פָּנִים
יְפוֹת, וְשָׂאֵלוֹ אוֹתוֹ עַל בַּעַל הַקִּיּוֹסֵק הַקָּדָם אֵיפֹה הוּא וּמָה
קָרָה אֹתוֹ, וְהִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל שְׂאֵלָתָם: הֲלֹא אֲנִי כָּאֵן הַרְבֵּה
שְׁנַיִם וְלֹא הָיָה פֹה מִיִּשְׁהוּ אַחֵר, וְכִנְרָאָה שְׁתוּף כְּדִי
שְׂיַחֲתָם נִזְכָּר הָאִישׁ בְּשְׁנֵי הַחֲסִידִים הָאֵלֶּה וְהַכִּירָם קִצָּת,
וְעָנָה וְאָמַר לָהֶם: אוֹלֵי אַתֶּם הֵם הַשְּׁנֵי חֲסִידִים שֶׁהָיוּ אֲצֵלֵי
לְפָנֵי הַרְבֵּה שְׁנַיִם וּבִקְשָׁתִי מֵהֶם שְׂיֵאמְרוּ לִי אִיזָה דָּבָר
טוֹב שְׂאֵהֲנָה מְזֵה, וְאַחַד מֵהֶם אָמַר לִי אִיזָה דָּבָר פְּנַטְסֵטִי
שְׂחָדָר לְתוֹךְ נִשְׁמָתִי "אִם אַתָּה מֵאֲמִין וְכוּ'" וְהַמְלִים

האלה רדפו אחרי איפה שהלכתי ולא נתנו לי מנוחה ומרגוע, כי חשבתי בלבי הלא אני יודע שבאמת קלקלתי רבות בימי חיי ולא שמרתי תורה ומצוות כיהודי ומה אוכל לתקן זאת, אבל המשפט הנפלא הזה דבר אלי הרבה מאד ונסך בי הרבה תקנה ועודד - אם יכולים לקלקל גם יכולים לתקן, ובכן לאט לאט חל אצלי מהפך והתחלתי לשמר קצת מצוות ולהגמל ממעשים לא טובים להם נגד הדת, גם התחלתי ללכת לבית הכנסת מדי פעם, ולשמר שבתות וכשרות וצניעות, ואני מקנה בעזרת ה' שתקנתי מה שקלקלתי, והנה היום אתם רואים אותי יהודי חרד לכל דבר, חי עם משפחתי חיים קדושים וטהורים, מדקדקים במצוות ומקפידים על חיי הדת בבית ובכל מקום, השבח והתהלה לבורא עולם על שגמל עמי החסד הגדול הזה ששלח אלי שלוחים טובים כמוכם לזכותני לחיי נצח ולעולם הבא.

וכשרבי יעקב הציג עצמו שהוא אמר לו אז הדבור הנ"ל, חבקו האיש ונשק לו בחביבות ובחמימות על שבזכותו נכנס לתוך היהדות ונהפך ליהודי כשר ותקן מה שקלקל והודה לו מקרב לב והעתיר עליו הרבה ברכות ואחולים בדמעות גיל מתוך שמחה, וכך נפרדו ממנו שנית אבל בלב שמחה... ואמר רבי יענקל הנ"ל שמאז המאדע הנפלא הזה למד לקח שצריכים לחזר תמיד על הרבה דבורים מרבנו ז"ל כדי שיהא מוכן לו לעת מצא, וכמו שאמרו חז"ל, שאם ישאלך אדם אל תגמגם.

ק ט

הַרְבֵּה הֶחֱסִיד מוֹרֵה צֶדֶק דִּקְהַלֵּת קֹדֶשׁ סוּקוּלוּב רַבִּי מְרֻדְכִי
 סוּקוּלוּבְעֵר ה' יָקָם דָּמוֹ הַלְּבָרְשֵׁטְטָאט, מַגְדוּלֵי
 וְחֻשׁוּבֵי חֲסִידֵי בְּרֶסֶלַב בְּפוּלִין [יֵאֲרֻצִּיט ט"ו בְּשַׁבָּט], הָיָה
 אִישׁ מוֹרֵם מֵעַם בְּגֵאוֹנוֹתוֹ וְלִמְדָנוֹתוֹ וְחֲסִידוֹתוֹ וְעֲנוּתָנוֹתוֹ,
 גַּם הָיָה לוֹ יָד וְשֵׁם בְּלִמּוּד הַקְּבָלָה, וְהֵאֲדָמוֹר הַרְבֵּה
 מִסוּקוּלוּב הָיָה מְכַבְּדוֹ כְּעֶרְפוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבְחֻבִּיבוּת
 יִתְרָה וְהֶחֱשִׁיב אוֹתוֹ עַד לְמָאֵד, וְכִשְׁהָיָה נוֹסֵעַ לְפָרְקִים
 לְדַרְכּוֹ הָיָה מְצַוֶּה לְרַבִּי מְרֻדְכִי לְמַלֵּא מְקוּמוֹ בְּהוֹרָאָה.
 וְשִׁמְעָתִי מִיִּדְנֵנוּ הֶחֱסִיד רַבִּי מָאטִיל יִגְלַנִיק ז"ל שֶׁבְּתַקּוּפָה
 הִקְשָׁה שְׁנִסְגְּרוּ הַגְּבוּלוֹת בֵּין פּוּלִין לְרוֹסְיָא וְאִי אֶפְשָׁר
 הָיָה בְּשׁוּם אַפֵּן לְנִסֵּעַ לְאוּמָן עַל צִיוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ וּבְכַפְרֵט עַל
 רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִרְצוּנוֹת וְהַכְּסוּפִין אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוֹ לְנִסֵּעַ
 לְשָׁם גָּבְרוּ עַד מָאֵד עַד כְּדֵי כֶּף שְׁעָשׂוּ כָּל מִינֵי עֲצוֹת
 וְתַחֲבוּלוֹת וְאַפְלוּ מְסִירוֹת-נֶפֶשׁ תוֹךְ כְּדֵי סַכְּנוֹת נֶפְשׁוֹת
 לְגַנֵּב הַגְּבוּל וּלְשַׁחַד הַשׁוֹמְרִים בְּכֶסֶפִּים וּבְבִקְבוּקֵי
 "וּוֹאֲדַקֵּע" וַיֵּין שָׂרֵף, וְרַק בּוֹדְדִים הִצְלִיחוּ לְעֵבֵר הַגְּבוּל
 בְּשָׁלוֹם וּלְהִגִּיעַ לְאוּמָן, אָבָל יֵתֵר הָאֲנָשִׁים, חֵלֶק חֲזָרוּ
 בְּשָׁלוֹם, וְחֵלֶק נִתְּפָסוּ וְנִכְלְאוּ, וְאַחֲדִים מֵהֶם נִהְרָגוּ עַל
 יְדֵי הַשׁוֹמְרִים.

וּסְפָר הַנִּ"ל, אֲשֶׁר פָּעַם לְפָנַי רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּהִיוֹתוֹ כְּכֹר
 בְּלוּבְלִין לְהִיוֹת שָׁם עִם הַקְּבוּץ שֶׁל אַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוֹ
 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הִתְבּוֹדַד רַבִּי מְרֻדְכִי בְּעֲלִיָּה אוֹ בְּאִיזָה חֶדֶר
 מִיְחָד וְשָׁהָה שָׁם זְמַן רַב, כְּשִׁיְצָא מִשָּׁם אָמַר לְכַמָּה יְחִידִים
 מֵאַנְשֵׁי שְׁלוּמְנוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְכוּן שָׁם קְדוֹשׁ אֲשֶׁר עַל יָדוֹ

אוצר נחמני

יוכל להגיע לאומן בקפיצת הדרך על ראש השנה, אמנם אין זה רצון רבנו ז"ל כי אמר: "צו מיר פארט מען מיט וואגין אין פערד, נישט מיט קיין שמות" (אלי נוסעים בעגלה וסוסים, לא עם "שמות") (פידוע הספור מהשוחט באומן, הובא באבני"ה ברזל עליו השלום, ועוד יספר בזה אם ירצה השם), ועל כן הוא מנוע מלעשות כזאת, אבל לולא זאת היה יכול בקלות להגיע לשם.

ואמר רבי מאטיל הנ"ל שלא היה זה פליטת פה ופטומי מילי בעלמא, כי מי שהכיר מקרוב את רבי מרדכי סוקולובער ידע היטב שהוא שומר פיו ולשונו ואינו מדבר בגזמאות ובדברי הבאי או בדמיונות שוא. ואמר רבי מאטיל שרבי מרדכי דבר זאת מתוך דמעות בעיניו וכסופים וגעגועים עזים לציון רבנו ז"ל, והאריך אז מנחיצות הנסיעה לאומן על ראש השנה אצל שר העולם אשר כל תקון העולם תלוי בזה וכו', וכל העומדים שם חיל ורעדה יאחזון מדברים נוקבים אלה.

קא ט

פעם אחת לפני ראש השנה, כשבאו כל קבוצי אנשי שלומנו, כל אחד מהעירה שלו לאומן, ונתכנסו בהקלויז ונעשה שם קול רעש גדול מהאורחים בנתינת שלום ובברכת שהחינו כמו שמתאר במקום אחר. היה שם אחד מגדולי אנשי שלומנו (שכחתי שמו) והרים עיניו בהרמת ידיו (בנשיאת כפיו) ואמר להם: דער נביא האט שוין פאר אויס גיזאגט אויף דעם הייליגן קבוץ (הנביא כבר הקדים

וגלה על הקבוץ הקדוש) (ובלשון ההפטרָה של פְּרַשְׁת עֶקֶב אָמַר לָהֶם):
 "שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאֵי כָּלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לֶךְ וְכוּ' [לֶךְ]"
 בְּגִימְטְרִיא חֲמֻשִׁים, הֵינּוּ לְהַצְדִּיק שֶׁהִשִּׁיג שְׁעַר הַחֲמֻשִׁים]
 מִי [מִי" בְּגִימְטְרִיא חֲמֻשִׁים וְכַנֵּ"ל] יֵלֵד לִי אֶת אֱלֹה וְכוּ'
 וְאֱלֹה מִי [כַּנֵּ"ל] גִּדֵּל וְכוּ'. וְהֵבִיאוּ בְּנֵיךָ בְּחֻצָּן - [חֻצָּן]"
 בְּגִימְטְרִיא [נְחֻמָּן] וּבְנִתֶיךָ עַל כֶּתֶף תַּנְשְׂאָנָה" - [כֶּתֶף]"
 בְּגִימְטְרִיא [נְתָן].

כִּי כָּל הַתְּקוּנִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׂיָכִים לְהֵרֵב וְתִלְמִידוֹ,
 כִּי רַבְּנוּ ז"ל בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאוּמָן לְנִטְעַ קְדֻשָּׁתוֹ לְתַקּוּן
 נְפֻשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים אָמַר בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ: "נוֹסְעִים
 כָּאֵן נְחֻמָּן נְתָן" (כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן וּבִימֵי מוֹהַר"ת) אֵין דְּעַר
 נֶאֱדָר פִּירְט אוֹיִס דְּעַר נְבִיא - וְאַחַר כֵּן מִמְּשִׁיךְ הַנְּבִיא
 וְאוֹמֵר: "וְהָיוּ מְלָכִים אֲמִנִּיךָ - בְּחִינַת "אוּמָן", כִּי "מֵאֵן
 מְלָכֵי רַבָּנָן" וְהוּא גָּנוּז בְּאוּמָן וּבְמִקּוּם הַזֶּה הוּא קְבֻלַּת
 הַתְּקוּנִים לְדוֹרוֹת עוֹלָם. (שְׁמַעְתִּי מִר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל).

אָמַר הַכּוֹתֵב: עוֹד אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ "מְלָכִים אֲמִנִּיךָ" עַל פִּי מַה שֶּׁאָמַר
 מוֹהַר"ת ז"ל: דִּיא גֵּאנְצֶע וְוַעֲלֵט שְׁרִיִּט "הַמְּלֶךְ" אֲבַעַר דִּיא
 קְרִינְאֶצִּיעַ אִיו אֵין אוּמָן (בְּכָל הָעוֹלָם צוֹעֲקִים "הַמְּלֶךְ", אֲבָל הַהַכְּתָרָה
 הִיא בְּאוּמָן) וְדִי לְמַכִּין.

קב ט

הַחֲסִיד הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטְעַר ה' יִקָּם דָּמוֹ, אָמַר,
 שְׁבַצְעַקַת "הַמְּלֶךְ" מְכַרִּיזִין גַּם קָבַל עִם וְעַדָּה
 מַה שֶּׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן ד'): "כְּשֶׁאָדָם יוֹדַע
 שְׁכָּל מְאֻרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבוֹתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מַעֲיִן

עולם הבא". "כִּל מְאֻרְעוֹתָיו הִים לְטוֹבוֹתוֹ" רַאשֵׁי
תבוֹת "הַמֶּלֶךְ".

קג

סֵפֶר מוֹרְנוּ הָרַב הַחֲסִיד רַבֵּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנְהַרְץ
זצ"ל, שְׁבִימֵי נְעוּרָיו בְּהִיּוֹתוֹ אַבְרָךְ צָעִיר לְיָמִים
נִשְׁתַּהֲהָ בְּעִיר קְרִימְנֶטְשׁוֹק (שְׂאֲחַר כֶּף בְּרַבּוֹת הַיָּמִים גָּר שָׁם בְּעֶצְמוֹ
וְכֵהֵן כְּמוֹרָה צָדֵק בְּקִהְלָה זו), וְלִפְנֹת בְּקָר כְּשֶׁהֵלֶךְ לְטָבֵל בְּמִקְוֵה
טְהָרָה פָּגַשׁ שָׁם אֶת הַמָּרָא דְאַתְרָא שְׁהִיָּה גָאוֹן וְלַמְדוֹן,
וַיִּשְׁאַל אֶת מוֹרְנוֹ: מֵאִין אַתָּם? וַיַּעֲנֶהוּ כִי הוּא מְעִיר
טְשְׁעָרִין, וַיִּשְׁאַלְהוּ שְׁנֵית: הִידְעַתָּם אֶת הָרַב הַגָּאוֹן הַמָּרָא
דְאַתְרָא? וַיַּעַן לוֹ מוֹרְנוֹ: אָנֹכִי מְכִירוֹ וְגַם הַנְּנִי נְכֻדוֹ כִּי
הוּא זְקֵנִי אָבִי אֲמִי, אָז אָמַר לוֹ הָרַב הַנַּ"ל: תֵּאמְרוּ לוֹ
בְּשֵׁמִי שִׁיעֹזֵב אֶת הַסְּפָרִים הַקְּטָנִים שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּכַתִּיבְתָם
וּבַהֲדַפְּסָתָם (כִּי הָרַב מְטְשְׁעָרִין כָּתַב עֲשָׂרוֹת סְפָרִים חֲדוּשִׁים וּבְאוּרִים
וְלִקוּטִים בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וּבְסִפְרֵי תַלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב
וְהַמְּגִיד ז"ל) כִּי בְּגֵאוֹנוֹתוֹ וּבְקִיאוֹתוֹ הֶעֱצוּמָה וּבְמַחוֹ הַחֲרִיף
הָיָה יָכוֹל לְהָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּחִבּוּרָיו בְּסִפְרֵי שׁו"ת
וּחֲדוּשֵׁי הַלְכוֹת שֶׁהָיָה לְתוֹעֵלַת הָרַבָּנִים וּמוֹרֵי הַהוֹרָאָה,
וְחָבַל שְׂאִינוֹ מְקַדֵּשׁ עֶצְמוֹ לָזֶה.

כְּשֶׁחָזַר מוֹרְנוֹ לְעִיר טְשְׁעָרִין וּמָסַר לְזַקְנָיו כָּל דְּבָרֵי הָרַב
דְּקְרִימְנֶטְשׁוֹק, אָמַר לוֹ זְקֵנָיו: אַבְרָהָם! נָעַם מִיר
אַרְאֵפּ הָאֵט דָּעַם סֵפֶר (הוֹרֵד לִי הַסֵּפֶר הַזֶּה), וְהִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ
עַל סֵפֶר שׁו"ת שְׁחִבֵּר הָרַב הַנַּ"ל דְּקְרִימְנֶטְשׁוֹק, וְהִרְאָה לוֹ
שֶׁהַגְּלִיוֹנוֹת מְלֵאִים מִהַגְּהוֹת וְהַעֲרוֹת עַל טְעוּיֹת שֶׁהָרַב

הַנִּי"ל לֹא כִּוֵּן לְהִלְכָה. וְכֵן הִרְאָה לוֹ שְׂגָלִיוֹנוֹת הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ שֶׁהוּא לֹמֵד בּוֹ מְלָאִים וּגְדוּשִׁים חֲדוּשֵׁי הַלְכוֹת וּבֵאוּרֵי דִינִים וְכוּ', וְנִעְנָה אֹז לְמוֹרְנוּ וְאָמַר לוֹ: יֵשׁ בְּכַחֵי לְחַבֵּר בִּנְגָלָה סְפָרֵי שׁו"ת וְחֲדוּשִׁים בְּהִלְכָה וּפְלִפּוּל כְּדַבְּרֵי הָרַב הַנִּי"ל, אָבֵל אֵין עֶסְקִי בְּזֶה, כִּי אֲנִי מְכִין שׁו"ת לְתוֹךְ הַקֶּבֶר אֲשֶׁר שָׁם יִשְׁאַלוּ שְׁאֵלוֹת נוֹקְבוֹת, וְשָׁם יִהְיוּ מְכַרְחִים לְהִשְׁיב, כִּי כָּאֵן בְּעוֹלָם מִיז אֵיךְ נִישָׁט עֲנֻטְפָּעֵרִין קִיִּין תְּשׁוּבוֹת, אָבְעֵר אֵיךְ גְּרִיִּיט צִי אַ שׁו"ת אֵין קֶבֶר אַרִיִּין (כָּאֵן בְּעוֹלָם אֵינִי חַיֵּב לְהִשְׁיב תְּשׁוּבוֹת, אָבֵל אֲנִי מְכִין שׁו"ת בְּשִׁבִיל הַקֶּבֶר), וְהַפְטִיר לוֹ אֶת הַכְּתוּב: מָה אֲשִׁיב שׁוֹלְחֵי דְבָר, וְכִי יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבְנוּ. וְעַל קֹטֵב זֶה חֲבַרְתִּי כָּל אֵלוֹ הַסְּפָרִים שֵׁישׁ בָּהֶם מַעֲנָה וְתְשׁוּבָה לְכָל הַשְּׁאֵלוֹת הַנוֹקְבוֹת הַלְלוּ.

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֲמַד מְרַעֵיד וּמְשַׁתּוֹמֵם נִכַח הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַנוֹקְבִים וַיּוֹרְדִים עַד הַתְּהוֹם, וְרָאָה בְּעֵינָיֶךָ אֵיךְ גָּאוֹן קְדוֹשׁ וְנוֹרָא כְּזֶה אֲשֶׁר לֹא חָס עַל כְּבוֹדוֹ, וּבְצַדִּיקְתּוֹ וְעֲנוּתְנִיתּוֹ הַגְּדוּלָה עָזַב כְּבוֹדוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִסְתַּפֵּל בְּעֵינֵי הָאֱמֶת בְּמָה יִזְכֶּה נַעַר אֶת אֲרָחוֹ, וְכָל מַעֲיָנוּ וְכוֹנְתּוֹ בְּסַפְּרָיו וְלִקְוֵטָיו לְזִכּוֹת אֶת הַרְבִּים שֵׁיעֲשׂוּ בְּעֲלֵי תְשׁוּבָה אֲמַתִּיִּים שִׁיּוּכְלוּ לְהִשְׁיב שׁוֹלְחָם דְּבָר לַעֲת פְּקָדָתָם, וְרָאָה וְעֵינֵי בְּעֵינֵי הָאֱמֶת בְּסַפְּרָיו הַנְּשַׁגְּבִים שֶׁהֵם: הַפְּרַפְּרָאוֹת לְחֻכְמָה עַל הַלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן - חֲדוּשִׁים יְקָרִים וְנִפְלְאִים וְקִצַּת עַל הַשָּׁ"ס עַל פִּי דַעַת רַבְּנוּ ז"ל, וְרַמְזִיו הַנִּפְלְאִים עַל הַסְּפָרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וְהַנְּחַת הַשְּׁלַחַן עַל ג' חֻלְקֵי שְׁלַחַן עָרוּךְ עַל פִּי הַמְּאָמֵר הָרֵאשׁוֹן בְּלִקְוֵטֵי מוֹהֲר"ן. וְסֵפֶר יְקָרָא דְשִׁבְתָּא, וְיֵרַח הָאֵיתָנִים, וְזִמְרַת הָאֲרָץ, וְסֵפֶר לִקְוֵטֵי עֲצוֹת הַשְּׁלָם ד' חֻלְקִים מְלֻקָּט מְלֻקוּטֵי הַלְכוֹת, וְסֵפֶרֵי לְשׁוֹן חֲסִידִים וְדֶרֶךְ חֲסִידִים מְלֻקָּט מִכָּל סְפָרֵי תַלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמְּגִיד ז"ל, מְדוּת וְעֲצוֹת יְקָרוֹת עַל פִּי א"ב, וְעַל כָּלֵם צוֹאֲתוֹ הַנוֹרָאָה שֶׁשָׁם נִרְאָה עֲנוּתְנִיתּוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ הַגְּדוּלָה וְהַזְכָּרוֹן מְעֻלְמָא דְאַתִּי. מְלַבֵּד הַרְבֵּה כְּתָבֵי יָד שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ וְהֵם נֶאֱבָדוּ בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן, חָבֵל עַל דְּאֲבָדִין וְלֹא מְשַׁתְּכִינִן.

קד ט

מורנו רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל כשישב בעיר העתיקה בשנות תרח"צ - תש"ז היה מתפלל בבית מדרשנו (הנקרא רבי אלעזר מגדל'ס שול, אחרים קראו לו ר' דודל'ס שיל, ר' שמעל'ס שיל, ואחר כך מסרו הבית המדרש לחסידי ברסלב. הבית המדרש היה נמצא בחצר [הנקרא גם כן וורשוכר חצר] בקומה שלישית סמוך ונראה ליד בית הכנסת הגדול תפארת ישראל הנקרא ניסן בק'ס שול. [בתחלת תש"ח עברו לבתי-מחסה לבית הכנסת משלנו. אבל כל בתי הכנסת הנותרים כאן נחרבו על ידי הערבים ימח שמים בגלל העיר העתיקה]) מקומו הקבוע של מורנו היה בפנה הימנית דרומית-מזרחית, ליד החלון הפונה להר הבית מקום מקדשנו, לידו ישב רבי שלמה ווקסלר ז"ל, רבי שמואל הורוויץ ז"ל, רבי יעקב כהן ברזסקי ז"ל (עם בניהם על אותו השלחן), תפלתו היה במתיקות נפלא מלה במלה בקול דממה דקה בלי סדור, ומדי פעם בפעם היה מפליט קול צעקה חרישית: איי! איי! איי! עם מחיאת כפיים. תפלתו עם הנץ היה לפלא בעיני כלם כי בדרך כלל היה מתחיל להתפלל ביחיד כשעה קדם הנץ, הרבה לפני הצבור ובברכת גאל ישראל ראוהו מתחיל עם הצבור תפלת שמונה עשרה במדיק עם הנץ בלי שעון, וכן נהג אחר כך בבית מדרשנו בקטמון, עד הגיע עת פקדתו לחיי העולם הבא. (ועין בספר שארית ישראל, ערך הרב ר' נחמן מטשעריץ).

קה ט

רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל אמר: שכל אחד שהוא מקרב לרבנו ז"ל צריך לחשב על עצמו ולהרגיש הרגשה

כְּזוֹ שֶׁהוּא כְּמוֹ נֶנֶס עַל גִּבֵּי הָעֵנָק הֵינוּ שֹׁמְצֵד עֲצָמוֹ הוּא
 קָטָן וְשָׁפֵל כְּמוֹ נֶנֶס הַנְּמוּךְ מְאֹד, אֲבָל מֵצֵד הָעֵנָק הוּא
 גָּדוֹל מְאֹד וְגִבּוֹהַּ מְכֻלָּם. (שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי גְדַלְיָה בְּרַגְרָ שֶׁכִּנְרָאָה שָׁמַע
 מִמֶּנּוּ ז"ל, וְגַם מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל הַדְּרוּוּיץ ז"ל מִשְׁמוֹ)

אָמַר הַכּוֹתֵב: יֵשׁ לְצָרֶף הַשִּׁיחָה מֵרַבִּי שְׁלֵמָה וּוּקְסֵלֶר לְגִבֵּי אָבִיו
 הַצְּדִיק. וְהַשִּׁיחָה מִבְּאוּר הַלְּקוּטִים שָׁעַל יְדֵי מוֹהֲרַנְ"ת וְאַרְצָן יִשְׂרָאֵל
 אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵרַבֵּנוּ ז"ל.

קו ט

רַבִּי מְעַנְדְּלִי לִיטְוויק ז"ל, הָיָה גֵר בְּאוּמָן וְהָיָה אֶחָד
 מִגְּדוּלֵי תַלְמֵי־דִי מוֹרְנוֹ הֶרֶב ר' נַחֲמָן מְטוּלְטְשִׁין ז"ל,
 עוֹבֵד ה' בְּכָל לְבוֹ וְנַפְשׁוֹ, (הוּא בָּא מֵעִיר "הָאִמְעֵל" שֶׁשָּׁם הָיוּ הַרְבֵּה
 מֵאֲנָשִׁי לִיטָא וְלִכֵּן הָיָה מְכֻנָּה בְּשֵׁם רַבִּי מְנַדְּלִי לִיטְוויק כִּי מִבְּטָאוֹ הָיָה
 לִיטָאי), וְכִי־תֵר אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ בְּזִמְנוֹ סָבַל גַּם כֵּן מֵהַמְתַּנְּגָדִים
 שֶׁרָדְפוּ וְחָרְפוּ וְגִדְפוּ וְסָקְלוּ בְּאַבְנִים אֶת אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ,
 פַּעַם אַחַת פָּגַע בּוֹ בַּחֲטָף אָבֵן בְּגוּפוֹ מֵהַמְתַּנְּגָדִים וְהַכָּאִיב
 אוֹתוֹ מְאֹד, וְהָרִים אֶת הָאָבֵן וְצָעַק בְּשִׁמְחָה: "אֵי אֵי
 אֲדוּמִיט, אֲדוּמִיט, עָס אִיז אֶלֶץ כְּדָאִי פֶּאָר דְּעַם רַעֲבָנְס
 זַאָךְ". (אֵי אֵי יְהִלוּם, יְהִלוּם, כֹּל זֶה כְּדָאִי עֲבוּר עֲגִין רַבֵּנוּ ז"ל). וְהַסְּבִיר
 שֶׁהַכֹּל כְּדָאִי בְּשִׁבִיל הַהֲתַקְרָבוֹת לְרַבֵּנוּ ז"ל. וְזֶה גַם כֵּן
 נַחֲשָׁב בְּגֵדֵר יִסוּרִים שֶׁל אֶהְבָּה שְׁמַרְבִּים שְׁכָרִם לְעוֹלָם
 הָבָא כְּמֵאֲמַר חַז"ל. וְזֶהוּ אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁבָּאִים דִּיִּיקָא
 עַל יְדֵי יִסוּרִים. וְכֵמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְמוֹהֲרַנְ"ת: "סִי
 וְעֵט נָאךְ אוּיָף דִּיר אִסְאָךְ אִיבְעֵר גִּיין" (עוֹד יַעֲבֹר עָלֶיךָ הַרְבֵּה).
 (שְׁמַעְתִּי מִיְדִידְנוֹ הַחֲסִיד רַבִּי בֶּן צִיוֹן אֶפְטֵר ז"ל וּמֵרַבִּי אִיטְשֶׁע מְאִיר קוֹרְמָן
 ז"ל וְאַחַר כֵּךְ גַּם מֵר' לוי יִצְחָק ז"ל וּמֵר' אֶלְיָהוּ תִיִּים רוֹזִין ז"ל)

אמר הכותב: כמדמה לי ששמעתי שלקח את האבן למשמרת שהאבן הזאת תהיה לעד שסבל בשביל רבנו ז"ל. (כאמור: אבן מקיר תזעק). וראה במכתבי רבי יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל שכותב שם בנסיעתו לחברון: הגם שנזרק עלינו (מהערבים) קצת "אבנים טובות", רק היה

בחסד...

קז

פעם אחת בתוך שיחתו של רבי מענדלי ליטוויק ז"ל עם אנשי שלומנו בענין התורות הגבוהות והנוראות שבספר לקוטי מוהר"ן, ענה ואמר: דיא תורות זענען נישט געזאגט גיווארן פון א געפאטער שטול, (התורות הללו לא נאמרו מתוך ישיבה בנוח על כסא יפה ומרפד (כנהוג במפרסמים), אלא מתוך עבודות נוראות ויגיעות קשות, התבודדות אין פעלדער אין וועלדער, קאלטע מקנאות, רבוי תעניתים וסגופים... דער הייליגער רבי האט אויס גישפיגן זיין בלוט בייא דיא תורות (התבודדות בשדות וביערות, מקנאות קרים, רבוי תעניתים וסגופים, הרבי הקדוש הקיא את דמו בתורות האלו). (שמעתי מדידנו החסיד רבי איטשע מאיר קורמן ז"ל וכמדמה גם מהחסיד רבי בן-ציון אפטר ז"ל)

קח

שאלו את רבי מענדלי ליטוויק ז"ל, מהי הרגשתו בחסידות רבנו ז"ל יותר מהחסידות הקודמת שבא משם שהיה מקרב אליה מקדם. ענה ואמר: "דער אמת איז אומעדום, אבער דער אמת'ר אמת איז דא, (האמת הוא אצל כלם, אבל האמת לאמתו הוא כאן אצל רבנו ז"ל).

(שמעתי מר' לוי יצחק ור' אליהו חיים רוזין ור' יצחק מאיר קורמן ור' בן

ציון אפטר)

אמר הכותב: כמדמה שאמר גם כדברים האלה: הלא נוסף לעמלה של תורה ויגיעתה, והתלהבות ודבקות התפלה, יש גם עבודות קדושות של קימת חצות, טבילת מקנה, הנהגת ההתבודדות בלילה בשדות וביערות, שתואם באמת לחסידות החבריא קדישא של קדוש ישראל הבעל-שם-טוב, ואצל רבנו ז"ל מצאתי חסידות כזאת כמו אצל הבעל-שם-טוב זצוק"ל.

קט ט

החסיד הצדיק רבי מענדלי ליטוויק מאומן היה עוסק בלמודיו ובעבודת ה' יומם ולילה, והיה נוהג שלא לאכל הרבה ואפלו מה שאכל היה מאכל פשוט והכל כדי שלא יכבידו עליו המאכלים להפריעו מעבודת ה' ובפרט עבודת קימת חצות לילה. פעם אחת הזמינו הגביר רבי אבאל'ע מטשעהרין ז"ל לארוחת ערב דשנה כי רצה לקיים בו מצות הכנסת אורחים תלמידי חכמים (כמאמר חז"ל בברכות: כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו כאלו הקריב תמידין) וסרב רבי מענדלי באמרו: "פארשטייט איהר, אז דאס בייכל (והראה בידו על בטנו) פאר זוכט א ייאייכל, וויל דאס שוין קיין חצות נישט אויפשטיין" (הבינו, כשהבטן הזו טועמת המרק, אינה רוצה כבר לקום חצות). כלומר בגלל הארוחה החשובה הזאת אינו רוצה להפסיד את החצות שלו, כי זה מכביד על הגוף ומגביר השינה כידוע. כל כך היה נזהר באכילתו שלא יגרם לו שום הפרעה בעבודת ה'.

(שמעתי מר' לוי יצחק ז"ל וכמדמה גם מר' יצחק מאיר קורמן ז"ל)

וַיְדוּעַ שְׂרָבִי אֲבָאֲלֵעַ בְּעֵצְמוֹ הָיָה קָם תָּמִיד בַּחֲצוֹת לַיְלָה
כְּמוֹ שְׁכַתְּבִתִּי בַמְדוֹר שְׁלוֹ. וְעַיִן בְּסֵפֶר שִׁיחַ שְׂרָפִי
קָדַשׁ אוֹת ד-שְׂכוּ.

❧ קי ט

רַבִּי מְעַנְדְּלִי לִיטְוויק מֵאוּמָן, בְּלִמְדוֹ הִלְקוּטֵי מוֹהַר"ן,
הָיָה אוֹמֵר בְּהַתְּפַעְלוֹת לְאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ: "הָאֵט
אֲזַעֲלֶכֶּע תּוֹרוֹת זְעַנְעֵן גְּעֵנוּמְעֵן גִּיווּאָרְן פִּין דִּי הוּיְכֶע
הִיכְלוֹת אִין מְתִיבְתָּא דְרִקִיעָא", (הָרִי תּוֹרוֹת אֵלוֹ הֵם לְקוֹחִים
מֵהִיכְלוֹת הַגְּבוּהוֹת שְׁבַמְתִּיבְתָּא דְרִקִיעָא!). (שְׁמַעְתִּי מֵר' בֶּן צִיּוֹן אֶפְטָר
ז"ל וְכַמְדָּמָה גַם מֵר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל וּמֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל)

❧ קיא ט

הַתְּלַהּבוֹתוֹ שֶׁל הַחֲסִיד הַגָּדוֹל רַבִּי מְנַדְּלִי לִיטְוּוּאָק ז"ל
בְּעֵבוֹדַת הַתְּפִלָּה שְׁלוֹ הִיָּתָה נִשְׁגָּבָה מְאֹד
כְּדוּד רוֹתַח שֶׁהָאָדִים עוֹלִים מֵתוֹכוֹ כֵּן רָאוּ אֶצְלוֹ אָדִים
עוֹלִים מֵעַל טְלִיתוֹ בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ מֵרַב הַחֵם הַבוֹעֵר
בְּקִרְבוֹ, וְכַעֲיֵן שְׁמֶסֶפֶר עַל הַשְּׂרָף רַבִּי שְׁמוּאֵל אֵיִזִיק ז"ל
מְגַדוּלֵי תְלַמִּידֵי רַבְּנוֹ ז"ל. (שְׁמַעְתִּי מֵר' יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל, וְיֵשׁ
אוֹמְרִים שֶׁזֶה הָיָה הַגָּאוֹן רַבִּי בְּרוּךְ אֶפְרַיִם בְּעַל סֵפֶר 'בְּאֵבֵי הַנְּחָל')

❧ קיב ט

פַּעַם אַחַת בָּא מוֹשֵׁל הָעִיר אוּמָן עִם אִשְׁתּוֹ וְעוֹזְרֵיו לְבַקֵּר
אֶת הַקְּלוּיֹז שֶׁנִּבְנָה אֶז בְּרַב פֶּאָר וְהָדָר, כְּשֶׁנִּכְנַס

פְּנִימָה רָאָה אֵיךְ אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַקְּלוּיֹז עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל
 בְּכַפֵּימָם פְּרוּשׁוֹת לְשָׁמַיִם וּמִתְחַנֵּן לְפָנָי בּוֹרְאוֹ בְּרַחֲמִים
 וְתַחֲנוּנִים וּבְדַבְּקוֹת נִפְלְאָה כִּבְּן הַמִּתְרַצֶּה פָּנָי אָבִיו, וּמֵאֵד
 מָאֵד הִתְרַגַּשׁ מְזֶה הַמוֹשֵׁל עַד שֶׁאָמַר לְהַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ:
 אֱלוֹ הַיִּיטִי גָא-ט (אַלְקִים) וְהִיָּה מִתְחַנֵּן אֵלַי כָּכָה - הַיִּיטִי
 נוֹתֵן לוֹ מִיָּד כָּכֵל מִבְּקָשׁוֹ. וְהַמִּתְפַּלֵּל הַזֶּה, הִיָּה רַבִּי מְנַדְּלִי
 הַנִּ"ל. (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק ז"ל)

ט קיג ט

הָרַב הַגָּאוֹן מוֹרְנוֹ הָרַב ר' נַחֲמָן מִטְּשֶׁעְהַרִּין ז"ל הָאָרִיךְ
 פְּעַם בְּדַבְּרֵי רַבְּנוֹ ז"ל בְּסַפּוּרֵי מַעֲשֵׂיוֹת סוּף מַעֲשֵׂה
 ז' מְזַבּוּב וְעַכְבִּישׁ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְלִקַּח שְׁבוּיִים, וּבִתּוֹכֶם
 הִיָּתְהָ יִפֶּת תֹּאֵר שְׁהָיָה לָהּ כָּל מִינֵי חֵן שְׁבַע עוֹלָם, רַק שְׁזֵה
 הַחֵן לֹא הָיָה מֵעֲצָמָהּ, רַק שְׁהָיָה תּוֹלָה עָלֶיהָ דּוּמִיט (אֶבֶן
 טוֹב, יְהִלּוּם) וְאוֹתוֹ הַדּוּמִיט הָיָה לוֹ כָּל מִינֵי חֵן, וּמִחֲמַת זֶה
 נִדְּמָה שְׁיֵשׁ לָהּ כָּל מִינֵי חֵן" וְכוּ'. וְקָשֶׁר זֹאת הָרַב הַנִּ"ל
 לְעַנְיָן מֵה שֶׁאָמַר רַבְּנוֹ ז"ל פְּעַם אַחַת: "אֵין יַעֲדֵן דּוֹר
 וְוַעֲט זֵיךְ גְּעַפִּינְעֵן אַ יוֹנְגְּעֵרְמָאן וְוַאס וְוַעֲט בַּאֲשֵׁינְעֵן מִיִּין
 זַאךְ מִיט אַ חֵן" (בְּכֹל דּוֹר יִמְצָא אֶבְרָךְ שְׁיִיפָה אֶת עַנְיָנִי עִם חֵן),
 וְהַזְכִּיר אֶז הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין מֵאָמַר חֵן" לְהַמּוֹבָא בְּתוֹרָה א'
 בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאת "יַעֲלֵת חֵן" - שְׁמַעְלָה
 חֵן עַל לוּמְדִיהָ. וְהַדְּבָר הַזֶּה סוֹבֵב הוֹלֵךְ גַּם עַל מַעֲלַת
 הַהִתְקַרְבוֹת לְרַבְּנוֹ ז"ל שֶׁהוּא הַפֶּאֶר וְהַחֵן וְהַיִּפִּי שֶׁל כָּל
 הָעוֹלָם כְּמוֹבָא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן תַּנְיָנָא תּוֹרָה ס"ז, וְהוּא
 מַעֲלָה חֵן עַל הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו בְּאַמֶּת.

וְאַחַר כֵּךְ כָּשָׁבָא אֵלָיו הַחֲסִיד רַבִּי יִשְׂרָאֵל קֶאֱרְדוֹנְעֵר (הוא
 רבי ישראל הלוי הלפרין ז"ל) לְהִתְקַרֵּב לְרַבְּנֵנוּ ז"ל וְשָׁהָה
 אֶצְלוֹ כַּמָּה יָמִים וְרָאָה אֶז תִּאָּרוּ וְיִפְּיוּ וְהִדְרַת זְקֵנוּ וּפְאוֹתָיו
 וְתִשׁוּקַת וְתִבְעֵרַת לְבוֹ בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְהוּא כְּלִי מִפְּאָר מְלֵא
 חַן, וְגַם אַחַר כֵּךְ רָאָה עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים צוּרְתוֹ וְהִדְרוֹ וְחַן
 נְסוּף עַל פָּנָיו, וְשָׁמַע שְׁמֵעוֹ הַטּוֹב וְהִתְעַסְקוֹתוֹ לְקָרֵב
 נַפְשׁוֹת לְעִבּוּדָתוֹ יְתִבְרֵךְ, אָמַר: "עַס קַעֲן זַיִיעֵר זַיִין אֶז
 דְּעַר רַבִּי הָאֵט גִּימִינֵנט [אַזָּא אֵינְעַם וּוִיא] אֵיהֶם" (יִתְכֵּן
 מְאֹד שְׂרַבְּנוּ הַתְּפוּן עָלָיו), כִּי הוּא קִדְשׁ שֵׁם רַבְּנֵנוּ ז"ל בְּעוֹלָם
 אֲשֶׁר נָתַן חֲנוּ בְּעֵינֵיהֶם. וְיָדוּעַ שְׁכָל מִי שֶׁרָאָה אוֹתוֹ
 וְהִסְתַּכַּל בְּהִתְנַהֲגוֹתוֹ וּבְאִפְּן לְמוֹדוֹ וְתִפְּלָתוֹ וְדַבּוּרוֹ עִם
 בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיָה בְּכָל מִינֵי חַן נִתְפַּעֵל מְאֹד מִמֶּנּוּ לְהִתְעוֹרֵר
 בְּתִשׁוּבָה לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם יְתִבְרֵךְ. וְכָל פְּעַם
 שֶׁהָיָה בָּא רַבִּי יִשְׂרָאֵל קֶאֱרְדוֹנְעֵר לְטַשְׁעַהֲרִין הָיוּ מְכַבְּדִים
 אוֹתוֹ כְּרֵאוּי. וַיֵּשׁ הַרְבֵּה לְסִפּוֹר מִמֶּנּוּ. (שְׁמַעְתִּי מִיִּדְּנֵי הַחֲסִיד
 רַבִּי אֵיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל שְׁשָׁמַע מִזְקֵנִי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּטַשְׁעַהֲרִין
 וּמְמוֹרְנֵנוּ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנֶהֱרֵץ ז"ל, וְגַם מֵר' לױ יִצְחָק וְר' אֵלִיהוּ
 חַיִּים, וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי מֵר' לױ יִצְחָק ז"ל וּמֵר' אֵלִיהוּ חַיִּים ז"ל כְּעֵין זֶה. וְעַיִן
 בְּמִדּוֹר רַבִּי יִשְׂרָאֵל קֶאֱרְדוֹנְעֵר).

א קיד ט

שְׁמַעְתִּי מֵהַחֲסִיד רַבִּי מִשֶּׁה כֹּהֵן שְׁשָׁמַע מֵאֲבִיו הַחֲסִיד
 רַבִּי חַיִּים אֵיטְשֶׁע (מִחֲשׁוּבֵי חֲסִידֵי בּוֹיָאן), שֶׁהוּא נָסַע
 פְּעַם עִם אָבִיו מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְכַמָּה צְדִיקִים בְּחוּץ לְאֶרֶץ,
 וּבְחִזְרָתָם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה שֵׁם בְּסַפִּינָה הַחֲסִיד רַבִּי
 יִשְׂרָאֵל קֶאֱרְדוֹנְר ז"ל, וְשׁוֹחֲחוּ יַחַד, וּבְתוֹךְ כֵּךְ שְׁאֵלוּהוּ

אם יש לו פספורט (דרכון) לכנס לארץ-ישראל (כי זה היה בזמן ממשלת התורכים), וענה להם שאין לו, ותמהו עליו באמרם איך יכנס לארץ בלי פספורט, הלא התורכים מקפידים מאוד מאוד על פספורט ולא יתנו לו לכנס, וחבל מאוד על הנסיעה וההוצאות המרבות והטרחה יתרה.

והוא באמונתו ענה להם בפשטות ובתמימות ואמר: "ממה נפשך אם יעזר לי השם יתברך ואזכה לכנס לארץ בלי פספורט, הרי טוב מאד, ואם לאו חלילה, גם לא הפסדתי, כי ללכת ביבשה ממקום הספינה עד שומרי הגבול צריכים ללכת יותר מארבע אמות וממילא כבר הלכתי ארבע אמות בארץ-ישראל, אין דער רבי זאגט: אז מען האט נישט קיין שלמות ביז מע גייט ד' אמות אין ארץ-ישראל, אין דעמאלט איז מען מקבל דעם תקון" (והרבי אומר: שאין שלמות עד שהולכים ד' אמות בארץ-ישראל ואז מקבלים את התקון). וסוף דבר שהשם יתברך היה בעזרו וזכה לכנס לארץ-ישראל בלי עכוב ומונע. וספר רבי משה הנ"ל שאביו אמר לו שכל כך התפעל אז מאד מהמענה התמימה של רבי ישראל, ואמר לי ראה גדל כחה של אמונת צדיקים בפשיטות עד ששוברת אפלו מחצות של ברזל.

קטו

רבי שמחה'לי ז"ל מאומן (לא ידוע לנו שם משפחתו), אמרו עליו אנשי שלומנו שכשמו - בן הוא, כי כל מהותו היה שמחה כי היה תמיד מלא שמחה והיה איש שמח

לְהַפְּלִיא. הָיָה מְתִיבָה וּמְשַׁמַּח הָאֲנָשִׁים בְּאִמְרוֹתָיו הַנְּעִימִים
וְהַמְשַׁמְּחִים, מְרַגֵּל אַבְרָהָם בְּפִימִיָּה לֹאמֹר: מַה שָּׂאֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל
"מְצוּה גְדוֹלָה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד" כִּי מוֹכֵר רַח לְהִיּוֹת
וְאֵין מְצִיאֹת אַחֲרֵת כִּי בְּלִי שִׂמְחָה אֵין חַיִּים כָּלָל, וְעַקֵּר
הַחַיּוֹת מְקַבְּלִים מִהַשְׂמֻחָה, וְזֶהוּ עַקֵּר הַיְיָוִתוֹ שֶׁל הָאָדָם,
כְּשֶׁהוּא שִׂמַּח - הוּא חַי. גַּם הָיָה אִישׁ פֶּקַח וּמִיֶּשֶׁב בְּדַעְתּוֹ.

(ר' יצחק מאיר קורמן, ר' לוי יצחק ור' אליהו חיים רוזין)

קטז ט

רַבִּי שִׂמְחָה לִי ז"ל מְאוֹמֵן, הָיָה לוֹ עֲבוּדָה מִיְחָדָת
בְּעֵטִיפַת הַטְּלִית, הִרְבֵּה פְעָמִים כְּשֶׁהָיָה מְתַעֲטֵף
הָיָה עוֹמֵד מְעֻטָּף בְּטְלִיתוֹ זְמַן רַב וְאָז הָיָה מְפִיז וּמְכַרְכֵּר
בְּהַמְחָאֵת כִּי וְרַקוּדִים גַּם הָיָה מְתַבּוֹדֵד וּמְשִׁיחַ לְבוֹ בֵּינוּ
לְבֵין קוֹנוֹ וְכֵן הָיָה גּוֹנֵחַ וּמְתַאַנֵּחַ וְצוֹעֵק וּבוֹכָה מִתּוֹךְ
שִׂמְחָה (מַעֲלַת הַבְּכִיָּה כְּשֶׁהִיא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה כְּמֵאֵמֶר רַבְּנוּ ז"ל בְּלִקּוּטֵי
מוֹהַר"ן סִימָן קע"ה) וְעוֹד כְּמָה עֲבוּדוֹת וְכוּ'. וְהָיָה נוֹהֵג לֹאמֹר
אֲזַ שְׁהַרְבִּי אֹמֵר (בְּתוֹרָה ח') שְׁבָאֲרַבַּע כְּנָפוֹת הַצִּיצִית שֶׁם
הָרוּחַ חַיִּים שֶׁמְקַבְּלִים מִהַצַּדִּיק וְעַל כֵּן טוֹב לַעֲשׂוֹת אֲזַ כָּל
הָעֲבוּדוֹת שֶׁצְּוָה רַבְּנוּ ז"ל.

גַּם כְּשֶׁהָיָה לוֹקַח הַטְּלִית וְהַתְּפִלִּין בְּיָדוֹ לְהַנִּיחָם הָיָה נוֹהֵג
לְהַכְרִיז וְלֹאמֹר: "דְּעַר רַבִּי דְּעַרְצִיילֵט אֵין סְפוּרֵי
מַעֲשִׂוֹת (מַעֲשֵׂה ד') אֲזַ אֵין 'שְׁפִאנִיא' הָאֵבֶן אֵידֵן נִישְׁט
גִּיטְאָרְט לִיִּיגֵן טְלִית וְתְּפִלִּין בְּפִרְהֶסִיא, גִּילוּיבֵט הַשֵּׁם
יְתַבְּרֵךְ וְוַאֵס שִׂמְחָה לִי קָעֵן יָא לִיִּיגֵן בְּפִרְהֶסִיא" (הַרְבֵּי מִסְפֵּר
בְּסְפוּרֵי מַעֲשִׂוֹת 'שְׁבִ'שְׁפִנִיא' [סְפָרֵד] הָיָה אֲסוּר לְיַהוּדִים לְהַנִּיחַ טְלִית

ותפלין בפרהסיא, ברוך ה' ששמחה לי יכול להניח טלית ותפלין
 בפרהסיא!). והיה רוקד וקופץ עם כיס הטלית ותפלין
 בשמחה רבה. (שמעתי מר' יצחק מאיר קורמן ז"ל)

ק"ז

רבי שמחה'לי מאומן ז"ל היה מרבה לעסק בצדקה
 וחסד, להחיות עניי אנשי שלומנו שרעבו ללחם
 בפרט בתקופת מלחמת העולם הראשונה, והיה הולך יום
 יום בשמחה רבה אל הבעלי בתים שבעיר לאסף מהם
 לחם ושאר מצרכי מזון נחוצים, וגם עצים ונפט לבשול
 ולחמום הבית וכדומה, שאר דברים הנצרכים למשפחות
 העניות. וארע פעם שהלך אל בעל הבית אחד שלא חשק
 לתת לו לחם, בנמוק שאין לו לתת, כשמע זאת רבי
 שמחה'לי שאין לו, לא חשב הרבה, ותכף ומיד לקח את
 שק הלחם שבידו ושפך את תכולתו בביתו, ואמר לו:
 "האט האט איהר ברויט ציא דער זעט" (הנה, יש לכם לחם
 לשבע), ומיד נס ויצא החוצה. והבעל הבית כשראה זאת,
 צעק אחריו: מה עשיתם רבי שמחה'לי, הלא יש לי ברוך
 ה' לחם ומזון בשפע ואיני צריך לבריות. ענה לו רבי
 שמחה'לי: הלא אמרתם לי שאין לכם לתת, ובכן דאגתי
 שיהא לכם לחם בבית, ועכשיו שאני שומע שכן יש לכם,
 אתם צריכים לתת, "אדער גבן, אדער נעמען!" (או לתת, או
 לקחת). ומני אז ידע הבעל הבית שכשרבי שמחה'לי בא
 לאסף, צריכים לתת לו בעין טובה. (שמעתי מר' יצחק מאיר
 קורמן ומר' לוי יצחק)

גַם זָכָה לְהִיּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְהִתְאַבֵּק בְּעַפְרָהּ הַקְדוּשׁ
 (לא ידוע באיזה שנה), וְגַם שָׁם נִהַג לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְחֶסֶד
 כְּהַרְגִּילוֹ בְּאוֹמֵן וְלֹאֶסֶף מְזוֹן עֲבוּר עֲנִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי
 רָאָה שָׁם מִשְׁפָּחוֹת עֲנִיִּים מְרוֹדִים הַסּוֹבְלִים קִשׁוֹת, וְכִדִּי
 לְהַקְלֵם סְבָלָם וּמְצוּקָתָם רָתַם עֲצָמוֹ לַפְעֻלוֹת צְדָקָה לְהַחֲיִיתָ
 נַפְשׁוֹת רַבּוֹת כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּאֶרֶץ הַקְדֵּשׁ, וְשִׁמְחָה גְדוֹלָה
 אֶפְפָּה אוֹתוֹ שֶׁנִּפְלַח בְּחֻלְקוֹ לַעֲסֹק בְּצְדָקָה גַם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 שֶׁאָמְרוּ חַז"ל: אֵין צְדָקָה כְּצְדָקַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְגַם שִׁמְחָה
 בְּזֶה שְׁעוֹזֵר לְחַזוֹק הַיְשׁוּב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הוּא שָׁבַק לָן
 חַיִּים בְּיוֹם-הַכְּפוּרִים בְּעֵת נְעִילָה, וַיֵּצֵא בְּשֵׁם טוֹב מִן
 הָעוֹלָם, אֲשֶׁרֵי לוֹ.

❧ קִיח ❧

בְּעִיר טְשֶׁה־רִין הָיָה גֵר אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שְׁמוֹ רַבִּי
 פֶּסַח זְסֵלְבֶסְקִי ז"ל (מְכַנֵּה ר' פִּיִּסִי) הוּא הָיָה נְגִיד
 וְנִשְׂוֹא פָּנִים וְנִכְבָּד אֶצֶל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, וְגַם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
 שִׁמַּשׁ גַּבְאֵי דְקְלוּזֵי בְּאוֹמֵן, אֲבָל אֵיתְרַע מִזְלִיָּה בְּאִשָּׁה
 רְעָה כְּעַסְנִית וְקִנְטְרִנִית יְתָר עַל הַמְדָּה, וְהִיא הַגְּדִישָׁה
 הַסָּאָה לְבֵישׁ אוֹתוֹ בְּרַבִּים גַּם בְּאֲמֻצֵּי הַרְחוּב וּמְטִיחָה בּוֹ
 עֲלֻבוֹנוֹת מַחְפִּירִים שְׂאִין הַדַּעַת סוֹבְלָתָם. וְאִף פַּעַם לֹא
 הָיָה יָכוֹל לְצִאת יָדָי חוֹבְתָהּ כִּי כָּל מָה שֶׁעָשָׂה לְמַעַנָּה לֹא
 הָיָה נִיחָא לָהּ, וְאֶפְלוּ הַמַּתְנֹנֹת הַיְקָרוֹת שֶׁהָיָה מְבִיא לָהּ,
 לֹא מְצָאוּ חֵן בְּעֵינֶיהָ וְזָרְקָה לוֹ עַל פָּנָיו.

פַּעַם אַחַת, לְפָנַי פֶּסַח קָנָה בְּעֶבְרָה יֵין מִשְׁבַּח מְאֹד מִיְחָד
 לְלֵיל הַסֵּדֶר לְד' כּוֹסוֹת. אַחֲרֵי קְדוּשׁ כְּשִׁטְעָמָה הֵיִין

ולא ערב כל כף לחכה, צרחה לעמתו: הִזְהוּ הַיּוֹן הַטּוֹב שֶׁהִבֵּאתָ לִי? וּמֵרֵב רַגְזָנוּתָה חֲטָפָה הַבְּקֻבּוּק יַיִן מֵהַשְּׁלֶחֶן וְזָרְקָה לוֹ עַל פָּנָיו, וְהַשְּׁבָרִי זְכוּכִית פָּצְעוּ אוֹתוֹ עַד זֹב דָּם, וְהוּא בְּמִדַּת טוֹבוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ לֹא אָמַר לָהּ דָּבָר וְהַבְּלִיג עַל זֶה, רַק קָנַח אֶת פָּנָיו מִדְּמוֹ הַנוּטֵף וְהַמְּשִׁיךְ בְּעֲרִיכַת הַסֵּדֶר כְּדָרְכוֹ וּמְנַהֲגוֹ כְּאִלוֹ לֹא אָרַע דָּבָר. וְאָמַר בְּבִדְיָחוּתָא לְהַמְּסִבִּין שְׁנַדְהֵמוּ מֵהַמְּקָרָה הַמְּבִישׁ הַזֶּה, לְבַל יִדְאָגוּ מִזֶּה כָּלֵל, כִּי כָּעַת נִתְקַיֵּם בּוֹ הַכְּתוּב שִׁיאֲמָרוּ עוֹד מְעַט בְּהַגְדָּה: "וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ, וְאָמַר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי" וְכוּ'. וְזֶהוּ אַחַת מִנֵּי רַבּוֹת שֶׁסָּבַל מְאֹד מִמְּנָה, אֲבָל קִבְּלָם בְּאַהֲבָה מֵרֵב צַדִּיקְתּוֹ וְטוֹב לְבוֹ, וְשָׁתַק לָהּ וְגַם כִּפְּדוּ אוֹתָהּ.

וְהָיָה רַגִּיל רַבִּי פֶּסַח לֹמֵר כְּדָרְךָ אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמְנוּ "דָּאֵס אִיז מַיִין בַּיִין" ("עצם מעצמי"), וְאִין בְּרָרָה אַחֲרַת כִּי זֶהוּ חֶלְקִי וְגוֹרְלִי מִן הַשָּׁמַיִם, בְּפֶרֶט שֵׁישׁ מִתֵּן שְׂכָרָה בְּצִדָּה שְׂאִין רוּאִים פָּנֵי גִיְהֵנָם כְּמֵאֲמַר חַז"ל. אֲבָל בְּנִדּוֹן זֶה הִתְעַרְבַּ הָרַב מִטְּשֵׁעֵהֲרִין ז"ל וּפְנָה אֶל רַבִּי פֶּסַח ז"ל וְאָמַר לוֹ כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: מִיֵּלָא אִם כָּל הָעֲלָבוֹנוֹת וְהַבְּזִיוֹנוֹת הַפּוֹגְעִים בְּכְבוֹדְךָ הָיוּ נִשְׁאָרִים בְּבֵיתְךָ בֵּינְךָ לְבֵינָהּ, וְאַתָּה סִבְלָן וְסִלְחָן וּמוֹחֵל עַל כְּבוֹדְךָ, זוֹהִי זְכוּתְךָ הַמְּלֵאָה לְסִבָּל וְלַחֲיוֹת אֶתָּה. אֲבָל אִם הִיא יוֹצֵאת נִגְדָּךָ בְּחֲרוּפִים וְגִדּוּפִים גַּם בְּרַבִּים בְּתוֹךְ הַשּׁוּק, זֶה כְּבָר פּוֹגֵעַ בְּכְבוֹד אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמְנוּ וְהֵם אֵינָם חַיִּבִּים כָּלֵל בְּעֵנִין זֶה, וְאֵינְךָ יְכוּל לְוַתֵּר עַל כְּבוֹדֶם, וְאַתָּה צָרִיךְ לְהִבִּין בְּעֲצֻמְךָ שְׂאֵינְךָ יְכוּל לְהַמְּשִׁיךְ בְּדָרְךָ זֹו הַגּוֹרֵמַת בְּזִיוֹנוֹת לְאֲנִשִּׁי שְׁלוֹמְנוּ. רַבִּי פֶּסַח צִיַּת לְדָבָרִי הָרַב ז"ל וְהֵלֶךְ וְגִרְשָׁהּ, אֲבָל הִיא בְּגִלְלַת הַתְּנַהֲגוּתָהּ הַמְּבִישָׁה הַמְּפָרְסֶמֶת הַתְּרַחֲקוּ כָּלֵם מִמְּנָה וְלֹא מְצָאָה בֶּן

זוג שיתחתן אמה, ונשארה בודדה וגלמודה בלי פרנסה, ולכן בטוב לבבו קבל עליו רבי פסח לפרנסה ולכלכלה בכבוד כל ימי חייה, וקיים בה: ומבשרך אל תתעלם (שמעתי מר' לוי יצחק)

אמר הכותב: היו כמה מאנשי שלומנו שנתברכו בנשים מעין אלו וסבלו רבות לאין שעור, אחד פחות ואחד יותר, וקבלו באהבה ובשמחה באמונה ובטחון כל מה שעבר עליהם מסבל אשת נעורים, זה בכה וזה בכה. כי רבנו ז"ל הקפיד מאד מאד שלא לגרש אשת נעורים. גם במכתבו כותב בהאי לישנא: "ווארים אשת נעורים איז נישט ציא קריגן (מפיון שאשת נעורים אין בנמצא)". ומוהרנ"ת ז"ל גם כן כותב במכתבו לרבי יעקב שסבל קשות מאשתו ומחמיו וחמותו בזמן המחלקת, שכל יבגד באשת נעוריו וכו'. ולכן נהגו אנשי שלומנו על כל צרה שלא תבוא, לא להפרד מאשת נעורים עד קצה האחרון רק אם מכרח לגרשה על פי הלכה השם ישמר.

ק"ט ט

אחד מחשובי וגדולי אנשי שלומנו (איני זוכר שמו, צריכים לברר אצל אנשי שלומנו מי היה) האריך פעם בשיחתו מגדל מעלת מצות הכנסת אורחים עד שחז"ל אמרו שהיא גדולה יותר מקבלת פני השכינה. ולכן אמר רבנו ז"ל לבתו: "א אורח, נאך א שטיקל בילקע אין א שטיקל טישטאך" (אורח, עוד חתיכת חלה, עוד חתיכת מפה). כלומר שצריך לדאג ולהשתדל בשבילו ככל האפשר בסבר פנים יפות ובשמחה למלאות כל מחסורו בעת הזאת שירגיש טוב ונוח בביתו של בעל הבית, וכעין שאמרו חז"ל בעבד עברי על פסוק כי טוב לו עמך - עמך במאכל ובמשתה ובמצעות נאות.

וְכַשְׁמַגִּישׁ לְפָנָיו לֶאֱכַל הַסַּעֲדָה יִתֵּן לוֹ מִהַמִּשְׁבַּח וְהִיפָה
 שְׁבַמְאָכָל, וְלָתַת לוֹ אֶכֶל הַרְבֵּה לְשִׁבְעֵי אִם
 זְקוּק לְכֶךָ. וְאִם הוּא רֹאֵה שֶׁהוּא מְרַבֵּה לֶאֱכַל יוֹתֵר
 מִכְדֵּי שְׁבָעוּ אִם עַל פִּי כֵן לֹא יִדְבַר אֹתוֹ אִם מִשְׁבִּירַת תְּאֹת
 אֲכִילָה, וְשִׁיסְתַּפֵּק בְּמוֹעֵט וְכְדוּמָה, כִּי צָרִיךְ לְדַאֵג עֲבוּר
 גְּשָׁמֵי־וַיִּתּוֹ בְּמֵאֲכָלִים בְּרִיאִים וְכֹשְׂרִים בְּלִי חֶשֶׁשׁ כְּמוֹכֵן.
 [וְרַבְּנּוּ ז"ל אוֹמֵר בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת: תִּקּוֹן הַגּוֹף קוּדֵם לְתִקּוֹן
 הַנַּפְשׁ]. אֲבָל לֹא עֲבוּר רוּחַ־נִיּוֹתוֹ. וְאִדְרָבָא יִדְבַר אֹתוֹ בְּגִדְל
 מַעֲלַת הָאֲכִילָה שְׂאֵז מְקַבְּלִים הָאֶרֶת הַרְצוֹן וְכוּ' וְשַׁעַל יְדֵי
 אֲכִילָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה יְחִוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 וְשְׁכִינְתֵיהּ וְכוּ' כְּדַבְּרֵי רַבְּנּוּ ז"ל. וְעוֹד דְּבָרִים דּוּמִים, וְחֵס
 וְשְׁלוֹם לְהַפְסִיקוֹ מִהָאֲכָל בְּדַבְּרִים שְׁלִילִיִּים שֶׁל תְּאֹת
 אֲכִילָה כַּנ"ל.

וְכֵן הַדְּבָר לְגַבֵּי לִינָה וְשִׁנָּה אֲצִלוּ, צָרִיךְ לְהַכִּיֵּן לוֹ מְטָה
 מְצַעַת בְּמַצְעוֹת נְאוֹת וְכָרִים וְכִסְתוֹת וְסִדִּינִים נְקִיִּים
 וּמְכַבְּסִים שְׂיֵהָא נוּחַ וְטוֹב לוֹ לִישֵׁן בְּמְטָה הַמוֹכֶנֶת עֲבוּרוֹ,
 וְיִדְאֵג אִם שְׂיֵישֵׁן וְיִנוּחַ בְּטוֹב לוֹ כָּל הַלֵּילָה. וְלֹא לְדַבַּר
 אֹתוֹ מִעֲנִיֵּן קִימַת חַצוֹת לֵילָה (כְּדֵי שְׁלֹא יִחְשַׁד הָאוֹרַח בְּבַעַל הַבַּיִת
 שְׂאִינוֹ רְצוּי לוֹ בְּמָה שְׂיֵישֵׁן אֲצִלוּ), וְכָל שְׁכֵן שְׁלֹא לְעוֹרְרוֹ בְּחַצוֹת
 לֵילָה כִּי זֶה גּוֹבֵל בְּגִזְלָה שְׂאִינָה חוֹזֶרֶת כְּמוֹבָא בְּהִלְכָה (עֵין
 בַּחֲשׁוֹן מִשְׁפָּט הַלְכוֹת גִּזְלָה) רַק אִם הָאוֹרַח בְּעֶצְמוֹ מִפְּצִיר בְּבַעַל
 הַבַּיִת שְׂיַעִיר אוֹתוֹ בְּחַצוֹת לֵילָה כְּדֵי לְעַרְךָ "תִּקּוֹן חַצוֹת"
 אִם יָכוֹל לְהַתְרַצוֹת אֵלָיו לְהַקִּיצוֹ מִשְׁנָתוֹ. וְאִם עַל פִּי כֵן
 נִהְגוּ גְדוּלֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁלֹא לְעוֹרְרוֹ אֶפְלוּ אִם מִבְּקֶשׁ

ממנו, ואם הוא קם בעצמו יקום. וכן אם האורח בא במיחד לישן אצלו בכונה תחלה שיקומו יחדיו בחצות ולעסק בעבודת ה' כאשר נדבר ביניהם מקדם, אשרי להם. ואם הבעל הבית רוצה לדבר מענין שבירת התאוות שבמאכל ושנה והסתפקות במועט וכדומה ידבר אתו ויעורר אותו על זה בזמן אחר שאינו אורח אצלו, אבל בזמן שהוא מתארח אצלו הרי הוא בכי יתן מהטוב והמשפר לאורח, ואדרבא יעורר תאבונו במטעמים ומעדנים, וישאל אותו מידי פעם בפעם אם מספיק לו האכל, ואם ערב לו המאכל, ואולי הוא רוצה משהו אחר לאכל כדי להנעים לו שבתו בביתו כאלו השכינה פנגדו.

והיו מאנשי שלומנו שנהגו ללבש בגדים נאים וגם בגדי שבת לכבוד האורח ולהדליק נרות, כאלו מקבל פני שכינה. ומספרים על הצדיק החסיד רבי מיכלי טולטשינער ז"ל נכד מוהרנ"ת ז"ל שמצות הכנסת אורחים היה אצלו ברום המעלות. היה מכין לאורח פכרות גדולות שלא יבוש האורח מלאכל הרבה. והיה בעצמו מציע המטה ושוכב בה לנסות אם המטה טובה ונוחה בשביל האורח. והיה לו ארון מיחד למצעות המטה עם לבנים חדשים בשביל האורח אם הוא זקוק לזה. והיה משחז את הספין עבור האורח שיוכל לחתך היטב מהלחם, ולפעמים היה הוא בעצמו חותך את הפרוסות במדה מרבה מפני שאולי האורח יתביש לפרס הרבה שלא יתראה כרעבתן. (שמעתי מרבי איטשע מאיר קורמן שהתארח אצלו בטולטשין, וגם מר' לוי יצחק).

קב

כִּידוּעַ שְׁהָרַב הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן מְטָשְׁעָרִין ז"ל
 כְּשֶׁהָיָה בְּאוֹמֵן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה לֹא הָיָה מְשִׁיב שׁוּם
 דְּבַר לְשׂוֹאֲלָיו בְּדַבַּר הַלְכָה כְּשֶׁאַרְעַ אֵיזָה שְׂאֵלָה, בְּאִמְרוֹ
 שָׂרַק אֶת עֲצָמוֹ הֵבִיא לְאוֹמֵן אָבֵל הַרְבֵּנוֹת הַשְּׂאִיר
 בְּטָשְׁעָרִין. וְגַם אָמַר שְׂאִין לְהִתְפָּאֵר כָּלֵל בַּגְּדָלָה אֲצֵל רַבְּנוּ
 ז"ל מְשׁוּם "אַל תִּתְהַדָּר לְפָנַי מֶלֶךְ" וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל
 בְּתוֹרָה כ' שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲרַחָא מְלִיא דְּלֹא אֶתְחַזִּיא,
 עֵינֵי שָׂם.

פַּעַם בְּחַזִּירְתּוֹ לְבֵיתוֹ אַחֵר רֵאשׁ הַשָּׁנָה בָּא לוֹ לְלוֹן בְּדַרְךְ
 בְּאֵיזָה אַכְסַנְיָא וְאַרְעַ שָׂם אֵיזָה שְׂאֵלָה שֶׁל כְּשָׂרוֹת
 עַל אֵיזָה עֲצָם, וְגַם שָׂם לֹא רָצָה לְהִשְׁיב כִּי הַרְבֵּנוֹת עַדִּיין
 נִשְׂאָרָה בְּטָשְׁעָרִין, וְאָמַר לָהֶם תִּשְׂאֲלוּ אֶת הַבְּעַל-עַגְלָה,
 שְׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְכֹאשֶׁר יִגִּיד לָכֶם כֵּן תַּעֲשׂוּ,
 וְהַבְּעַל-עַגְלָה הַכְּשִׁיר אֶת הַשְּׂאֵלָה. וְהָרַב הַנִּזְכָּר לֹא פָקַד
 כָּלֵל בְּפִסְיָקְתּוֹ וְאָכַל וְשָׂתָה מִהָאוֹכְלִין בְּלֵי שׁוּם חֲשֵׁשׁ.
 וְשָׂאֵר אַנְשֵׁי הַחֲבוּרָה הַנְּלוּיִם אֵלָיו כְּשֶׁרָאוּהוּ אוֹכֵל גַּם הֵם
 אָכְלוּ עִמּוֹ. (שְׁמַעְתִּי מִר' אֵלִיהוּ תַיִם רוֹזִין ז"ל)

אָמַר הַכּוֹתֵב: כִּנְרָאָה שְׁהַכִּיר הֵיטֵב הָרַב אֶת הַבְּעַל עַגְלָה שֶׁהוּא לְמַדָּן
 נִסְתָּר אוֹ צְדִיק נִסְתָּר שְׂאֲחָרִים לֹא הַכִּירוּהוּ, וְלִכֵּן הִרְהִיב בְּנַפְשׁוֹ לֶאֱכֹל
 עַל פִּיּוֹ. וְעַיִן בְּגַמְרָא (סְגוּהָרִין יח): בְּעַנְיֵן שְׁלִשָּׁה רוּעֵי בְּקָר שְׁפִסְקוּ
 עַל פִּיהֶם. אוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁמַעִיקְרָא דְּדִינָא לֹא הָיָה בְּכָלֵל שְׂאֵלָה עַל
 הָעֲצָם, מִמִּילָא לֹא חֲשֵׁשׁ מֵהַ שְׂאֵלָה הַבְּעַל-עַגְלָה וְכוּ'.

⚡ קכא ⚡

שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל שֶׁשָּׁמַע מִבֶּן הָרַב
הַגָּאֹן מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן מְטָשְׁעָרִין זצ"ל (קראו
לו 'רבי חיים דער רב' וְהָיָה מְמַלֵּא מְקוֹם אָבִיו בְּטָשְׁעָרִין) שֶׁפַּעַם שָׁאַל
אֶת אָבִיו מַה דַּעְתּוֹ עַל רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר
ז"ל. וְהַפְּלִיג מְאֹד בְּעָרְכּוֹ וּגְדֹלְתּוֹ וַחֲסִידוֹתָיו. וְשָׁאַל אוֹתוֹ
בְּנוֹ הַנַּ"ל: הֲלֹא יֵשׁ נְגִידִים מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּטָשְׁעָרִין
מַחֲזִיקִים אוֹתוֹ לְמַשְׁגַּע רַחֲמָנָא לְצִלָּן (מַחֲמַת תְּבַעֲרַת לְכַבּוֹ
בְּעִבּוּדַת ה' וּגְדֹל קִדְשׁוֹ וַחֲסִידוֹתוֹ וְאֵינוֹ בָּא לְבֵיתוֹ רַק מִשְׁבַּת לְשַׁבַּת, וְגַם
הָיָה הוֹלֵךְ בְּמַלְבוּשִׁים פְּשוּטִים, כִּי הָיָה נֹסֵתָר בְּתוֹרְתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ כִּידוּעַ וְלֹא
הָיָה לָהֶם שׁוֹם הַשָּׂגָה בּוֹ וַחֲשִׁבוּהוּ כְּאֶחָד שְׂאֵינוֹ מֵיֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ חַס וְשְׁלוֹם).
וְהַשִּׁיב לוֹ אָבִיו: הֲלֹא הָרַבִּי הוֹלֵךְ וּמְסַפֵּר סְפוּר כְּזֶה
מִהַמְּשׁוּגְעָנֵינֵנוּ שְׂאוֹמֵר שֶׁהוּא אֲגְרָאדְנִיק (הַגְּנָנִי) שְׁכָלָם
הַחֲזִיקוּ אוֹתוֹ לְמַשְׁגַּע וְנִתְבָּרַר אַחֵר כֶּךָ שֶׁהוּא בְּאַמַּת הַגְּנָנִי
הַעוֹסֵק לְתַקֵּן אֶת הַמְּדִינָה שֶׁל עֲשִׂירוֹת (עֵין שָׁם בְּסִפּוּר יוֹם ב'
מִהוּ בְּעֵטְלִירֶס וְתִרְאָה נִפְלְאוֹת). וְאַחֵר שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו אֶת יְקָר
גְּדֹלְתּוֹ, אָזִי כְּשָׁבָא הָרַב רַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל לְאוֹמֵן עַל רֹאשׁ
הַשָּׁנָה, נִכְסַף מְאֹד לְהִתְוַעֵד עִם תַּלְמִידֵי רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר
נַחֲמָן ז"ל וּלְהִתְבַּשֵּׁם מֵהֶם בְּסִפּוּרֵי הַתְּנַהֲגוֹתוֹ וַחֲסִידוֹתוֹ
וְשִׁיחוֹתָיו בְּעֵנֵינִי רַבְּנוּ ז"ל (עֵין בְּשִׂאֲרֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹלְדוֹתָיו,
וּבְמַבּוּעֵי הַנַּחֲל).

⚡ קכב ⚡

עוֹד שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל, שֶׁשָּׁמַע מִמוֹרְנוּ
הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שֶׁטְרַנְהַרְץ ז"ל, שֶׁזָּקְנוּ הָרַב

מְטַשְׁעֵרִין ז"ל בְּכָה מְאֹד לְפָנַי פְּטִירְתּוֹ וְהִתְאַנַּח בְּאִמְרוֹ:
עַל מִי אֲנִי עוֹזֵב הִתּוּמִּים שְׁלִי? וְלֹא הִבִּינוּ כְּוָנָתוֹ עַל אֵיזָה
יְתוּמִים הוּא מְדַבֵּר, הֲלֹא הוּא חֲתָן מְכַבֵּר כָּל צְאָצְאָיו.
וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי הֵם הִתּוּמִּים שְׁסָח עֲלֵיהֶם. וְהִשִּׁיב בְּאַנְחָה
עֲמֻקָּה: "אֵיךְ מֵיִן מֵיִנֶּע סִפְרִים, הָאֵט דִּיא אֲלֶע סִפְרִים
וְוֹאס אֵיִהָר זְעָהֵט, וְוֹעֵר וְוֹעֵט לְעֲרַנְעֵן אֵין זֵי?!" (אֲנִי מִתְכַּנֵּן
עַל הַסִּפְרִים שְׁלִי, כָּל אֱלוֹ הַסִּפְרִים שְׂאֲתָם רוֹאִים, מִי יִלְמַד בְּהֵם?). כִּי הָיוּ
לוֹ מְאוֹת סִפְרִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וְשׁו"ת וְסִפְרֵי יְרֵאִים
וְחִסְדוֹת וְכָל סִפְרֵי רַבְּנֵי ז"ל וְמוֹהֲרַנ"ת ז"ל. וְהוּא שְׁהִיָּה
בְּקִי וְגֵאוֹן עֲצוּם בְּכָל הַסִּפְרִים וְשָׁקַד עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְלַיְלָה,
וְכַעַת מִי יִמְשִׁיךְ לְטַפֵּל בְּהֵם (כִּי בְּנוֹ הָרַב לֹא הָיָה בָר הַכִּי כְּאָבִיו)
וּמִמִּילָא כָּל הַסִּפְרִים הִלְלוּ יִשְׁאָרוּ יְתוּמִים וְעַל זֶה לְבִי
עָלִי דְוִי.

קכג

עוֹד שְׁמַעְתִּי מֵהַר"ר אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת
נָסַע לְמַעַז'בוֹז' בְּיַחַד עִם הַחֲסִיד הַמְּפֹלָג הַמְּכַנָּה
בְּשֵׁקַע (רַבֵּי נַחֲמָן מְטוּלְטְשִׁין ה' יָקָם דָּמוֹ בֶּן הָרַב רַבֵּי שְׁכָנָא ז"ל בֶּן הָרַב
רַבֵּי דוֹד צְבִי ז"ל בֶּן הָרַב רַבֵּי יִצְחָק ז"ל בֶּן מוֹהֲרַנ"ת ז"ל) לְהַשְׁתַּטַּח עַל
צִיּוּנוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְצוּק"ל זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ
אָמֵן, בְּחִזְרֹתָם מִשֵּׁם בְּקִשׁוֹ מֵהַשְּׁמַשׁ הַזָּקֵן שֶׁל בֵּית מִדְרָשׁוֹ
שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שְׁיִתֵּן לָהֶם אֵיזָה סִפֵּר לְהַגוֹת בְּדַרְךְ,
וְנָתַן לָהֶם חֲמֵשׁ יָשָׁן וְעֵתִיק, כְּשִׁפְתָּחוּ אֶת הַחֲמֵשׁ הַבְּחִינוּ
בְּדַף הַכְּרִיכָה מִבְּפָנִים כְּתוּב בְּכַתָּב יָד יִשָּׁן מְאֹד עַל
כָּל הַדָּף.

רבי נשקע שהיה מאמן קצת לקרא בכתיב ישן, הצליח
 בסיעתא דשמיא ובקשי רב לפענח מלה במלה משך
 שעה ארקה את כל הכתיב הישן הזה, והיה כתוב שם
 ספור נפלא מאד, וכך היה בערך לשונו שם: פעם אחת
 פגש הפויפס (הכמר הגדול) את הבעל שם טוב ושאל אותו
 איפה מרמז בתורתכם שרק אלקיכם מלככם. וענה לו
 הבעל שם טוב שגם השאלה וגם התשובה מרמז
 בפרשתנו השבוע בתבות "אם בחקתי" וכו' - "אם"
 ראשי-תבות אמות משאלין איה מלכנו אנו משיבין
 אלקינו מלכנו. "בחקתי" ראשי-תבות ב'וראנו ח'לקנו
 ק'ים ת'מיד י'מלוך. ושוב שאל הפויפס ואיפה מרמז
 בתורתכם שאלהינו אינו מלך, ענהו הבעל שם טוב שגם
 זאת מרמז במלים האלה: "אם" ראשי-תבות א'בל
 מ'לככם א'ינו מ'לך א'לא מ'מזר. "בחקתי" ראשי תבות
 ב'כן ח'נקוהו ק'ברוהו ת'ולעים י'אכלוהו. עד כאן הכתיב
 יד הזה. מעשה פלא.

קכד ט

עוד שמעתי מרבי אליהו חיים ז"ל (ואולי גם מרבי יצחק מאיר
 קורמן ז"ל), שפעם אחת בבקר אחרי התפלה יצא רבי
 נחמן טולטשינער ז"ל מהקלויז באומן, וראה בחוץ ווי
 עם טימעלט זיך, סי שטייען קיפקעס מענטשן (חבורות
 חבורות אנשים עומדים נדהמים והמומים), ושאל: על מה המהומה
 הזאת? ואמרו שאיש אחד נכבד ונגיד מתושבי אומן
 נפטר על משכבו בשנתו ולא קם בבקר, ותהם כל העיר
 על המארע המעציב הזה.

עָנָה וְאָמַר רַבִּי נַחֲמָן טוּלְטְשִׁינְעַר: הַזֶּהוּ פֶּלֶא שְׁלֵא קָמִים
 בְּבִקְרָא? הַפֶּלֶא וְהַחֲדוּשׁ הוּא שְׁאָנוּ בְּן קָמִים בְּבִקְרָא.
 וְהָאֲרִיךְ קִצַּת בְּדַבְרֵיו שְׁעַל זֶה תִּקְנוּ חַז"ל בְּרַכָּה מִיְחַדָּת
 "הַמְּחַזֵּיר נְשָׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים", שְׁאָנוּ מֵאֲמִינִים בְּאֲמוּנָה
 שְׁלֵמָה וְחֻזְקָה שְׁמִפְקִידִים בְּכָל לַיְלָה פְּקֻדוֹן הַנְּשָׁמָה בְּיַד
 אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְכֵמוֹ שְׁאוּמְרִים בְּ"אֲדוֹן עוֹלָם": בְּיַדוֹ
 אֶפְקִיד רוּחֵי בְּעַת אִישׁן וְאֶעִירָה. וְאָנוּ נוֹהֲגִין לְהַסְמִיךְ
 בְּבִקְרָא בְּרַכַּת אֱלֹקֵי נְשָׁמָה וְכוּ' לְבְרַכַּת אֲשֶׁר יֵצֵר וְכוּ'
 וּמְסִימִים "וּמְפֹלִיא לַעֲשׂוֹת" וְתַכְף מִתְּחִילִים אֱלֹקֵי נְשָׁמָה
 וְכוּ' הַמְּחַזֵּיר נְשָׁמוֹת וְכוּ' כִּי נְטִילַת הַנְּשָׁמָה בְּלַיְלָה
 וְהַחֲזָרָתָהּ בְּבִקְרָא הוּא מְנַפְּלָאוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֲשֶׁר
 הָאָדָם בְּעַת שְׁנָתוֹ הוּא חַי וְנוֹשֵׁם אֶף שֶׁנְּשָׁמָתוֹ בֶּל עָמוּ
 וְגַם זֶה נִכְלָל בְּבְרַכַּת "וּמְפֹלִיא לַעֲשׂוֹת". וּמִמִּילָא זֶהוּ
 הַפֶּלִיאָה וְהַחֲדוּשׁ שְׁאָנוּ מְקַבְּלִים נְשָׁמָה רְגוּעָה מִחֲדָשׁ
 בְּחִסְדּוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְקָמִים בְּבִקְרָא לְהִיּוֹת בְּרִיָּה חֲדָשָׁה
 לַעֲבוּדַת הַבוֹרָא אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וּבִכְפַח הַזֶּה לְהִיּוֹת עֹמֵל
 בְּעֲבוּדַת ה' כָּל הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְלִזְכוֹר
 הַתְּכֵלִית הָאֲחֵרוֹן וְכוּ' כַּאֲשֶׁר לְמִדְּנוּ רַבְּנוּ ז"ל.

קכה ט

רַבִּי חַיִּים קִיבְּלִיטְשֶׁעַר ז"ל הָיָה לְמַדָּן מְפֹלֵג וְחָסִיד גְּדוֹל
 וְעוֹבֵד ה' בְּתַכְלִית וְהָיָה שׁוֹקֵד הַרְבֵּה עַל סְפָרֵי רַבְּנוּ
 ז"ל בְּהַרְגָּשָׁה נְפֹלְאָה וְהָיָה נוֹהֵג לוֹמֵר: "דְּעַר וְוַאס ווִיל
 שְׁפִירֵן אַ אַמְתָּן טַעַם אִין הַיִּלְיָגֵן רַעֲבִין מוֹז עַר זִיךְ אִין
 גַּאנְצֵן אַוועק לִיִּגֵן פֶּאָרֵן רַעֲבִינְס זאַךְ, יַעֲמַלְט קַעַן עַר
 שְׁפִירֵן דִּי גְרוֹיֶסקִיט און טִיעֶרְקִיט פֿון רַעֲבִין (מִי שְׂרוּצָה

אוצר נחמני

לטעם טעם אַמתי בַּרְבְּנוּ הַקְדוֹשׁ, מְכַרְח הוּא לְהַנִּיחַ עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי עֲבוּר
 עֲנִין רַבְּנוּ ז"ל - אַז יוֹכַל לְהַרְגִישׁ גְּדֻלְתּוֹ וַיִּקְרָתוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל".
 (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק ז"ל)

קכו ט

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי שְׁמֹחָה בּוֹנִים קְאֵלוֹשִׁינְעֵר ז"ל, שְׁרַבִּי יִצְחָק
 בְּרִיִּטֵר ז"ל הָיָה רָגִיל לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק "עַל זֹאת
 יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלָיךְ לְעֵת מְצָא", הֵינּוּ מִי שְׁרוּצָה
 לְהִתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ לְעֵסֶק בְּעִבּוּדַת ה' צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד
 שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִמְצִיא לוֹ זְמַן וְעֵת שִׁיְהִיָּה פְּנוּי לְעִבּוּדַתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ וְלֹא תִהְיֶה הַשְּׁעָה דְחֻקָּה לוֹ וְלֹא יִהְיֶה טְרוּד יוֹתֵר
 מִדְּאִי בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הַיּוֹת וְהַזְּמַן קָצֵר וְהַמְּלָאכָה
 מְרַבָּה, וְקִשָּׁה לְהִסְפִּיק לְלַמֵּד כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה (עֵינִן בְּשִׂיחוֹת
 הַר"ן סִימָן ע"ו מֵה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְלַמֵּד בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה עֵינִן שָׁם) וְגַם
 לְעֵסֶק בְּעִבּוּדַת ה' וּבְכָל מִינֵי דְבָרִים שֶׁבְקִדְשָׁה, וּבְפָרֵט
 אֵלוֹ הַטְּרוּדִים בְּעֵסֶק פְּרִנְסָתָם וְהַצְּטֻרְכוּתָם וְאֵינִן לָהֶם פְּנְאֵי
 לְהַקְדִישׁ עֲצָמָם לְלְמוּדִים וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם וְשִׂיחַת חֲבֵרִים
 וְכַדּוּמָה, וְעַל כֵּן צָרִיךְ וּמְכַרְח מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל וְלְהִתְחַנֵּן
 לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיחּוֹס וִירְחַם עָלָיו לְסַבֵּב אֶתוֹ סְבוּת לְטוֹבָה
 בְּעֲנִין עֵסֶק פְּרִנְסָתוֹ שְׁלֹא יִגְרְמוּ לוֹ בְּטוֹל תּוֹרָה וְתִפְלָה,
 אֲלֵא תָמִיד יִמְצָא לוֹ זְמַן מִתּוֹךְ טְרִדּוֹתָיו לְחַטֵּף אֶ שְׁטִיקָל
 גְּמָרָא, אֶ סְעִיף שְׁלַחַן עָרוּף, אֶ מְשָׁנָה מְשֻׁנָּיוֹת, אֶ קְאִפִּיטֵל
 תְּהֵלִים, אֶ קְרַעֲכֻטָן צוּם אוֹיְבֵעֲרֻשְׁטִין, אֶ גִּיטָן שְׁמוּעָס
 מִיטָן חֲבֵר, אֶ גִּיטָן טְרַאכְט פִּין עֲלֵמָא דְאַתִּי (חֲתִיכַת גְּמָרָא,
 סְעִיף שְׁלַחַן-עָרוּף, מְשָׁנָה אַחַת, פָּרֵק תְּהֵלִים, אֲנַחָה לְה' יִתְבָּרֵךְ, שִׂיחָה טוֹבָה
 עִם חֲבֵר, מִחֻשְׁבָּה טוֹבָה מְעֵלְמָא דְאַתִּי) וְכו'.

וְזֶהוּ: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֲסִיד אֵלֶיךָ "לַעֲת מְצֵא",
 שְׂיִתְפַּלֵּל עַל זֹאת שְׂיִמְצֵא תְּמִיד 'עֵת' וְזִמְן לְלַמּוּד
 הַתּוֹרָה וְלַעֲבוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְצָב שֶׁהוּא, שְׁלֹא יִלְכוּ יָמָיו
 וְשָׁנוּתָיו לְהֶבֶל וְרִיק וּלְטְמִיּוֹן בְּזִמְן שְׂיָמִיו כְּצֵל עוֹבֵר.
 וְהַעֲקֹר בְּהַתְּבוּדוֹת, לְפָרֵשׁ שְׂיַחֲתוּ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו
 בְּפִרְטִיּוֹת, שְׂיִמְצֵא זִמְן עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּקִדְשָׁה.

⌘ קכז ⌘

שָׁמַעְתִּי מֵהַחֲסִיד רַבִּי שְׂמַחָה בּוֹנֵם קֵאלוֹשִׁינְעֵר עָלָיו
 הַשְּׁלוֹם, שְׂרַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר ה' יִקָּם דָּמוֹ, הָיָה
 מְתַבּוּדֵד גָּדוֹל, וְהָיָה מְסַתְּגָר בְּחֶדֶר מִיַּחַד לְהַתְּבוּדֵד שְׁעוֹת
 עַל גְּבִי שְׁעוֹת, וְהָיָה מְרַגְלָא בְּפוּמִיָּה תְּמִיד לְעוֹרֵר עַל
 עֲבוּדַת הַתְּבוּדוֹת בְּפָסוּק זֶה "וְכָל פֶּטֶר חָמַר תִּפְדֶּה
 בְּשָׂה" - "חֵבֶר לְעֵבֶן! דִּיא ווִילְסֵט פֶּטוֹר וְוַעֲרָן פִּין אֲלַע
 חֲמָרִיּוֹת אִין גְּשָׁמִיּוֹת אִין תְּאֻוֹת וְהַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה זְאֲלֵסְטִי
 דָּאס אוֹיִסְלִיִּיזֵן מִיט אַ שְׁעָה הַתְּבוּדוֹת, אַזוֹי ווִיא דְּעֵר
 הַיִּילִיגְעֵר רַבִּי הָאט אֹנְזוּ גְּעֵלְעֵרְנֵט, "בְּשָׂה" מֵאֲכֵט בְּשְׁעָה
 הַתְּבוּדוֹת". (חֵבֶר חֲבִיב! אַם חֲפֵץ אַתָּה לְהַפְּטֵר מִכָּל מִינֵי חֲמָרִיּוֹת
 וְגְשָׁמִיּוֹת וְתְּאֻוֹת מֵהַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה, "תִּפְדֶּה בְּשָׂה" רָאשִׁי תְּבוֹת - בְּשְׁעָה
 הַתְּבוּדוֹת כְּמוֹ שְׂלִמְדֵנוּ רַבְּנֵנוּ ז"ל).

⌘ קכח ⌘

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהַחֲסִיד רַבִּי שְׂמַחָה בּוֹנֵם קֵאלוֹשִׁינְעֵר ז"ל,
 שְׂשָׁמַע מֵרַבִּי יִצְחָק לְאוֹטוֹוֵאצְקֵעֵר ה' יִקָּם דָּמוֹ (רַבִּי
 יִצְחָק קְרֵאקאוֹוֹסְקִי מֵלֵאדוֹז, וְלֵרְגֵל מִחֲלָתוֹ עֵבֶר לְאוֹטְבוֹצֵק וְהָיָה לוֹ חֲנֻגוֹת),

בַּעַת לְמַדּוֹ לְפָנַי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמִנוּ בְּסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂי־וַת בְּהַמְעֵשָׂה
 "ג' מהז' בַּעֲטָלִירֶס שְׁבִיּוֹם א' בָּא הַבְּעֵטְלִיר הָעוֹר וְהַתְּפָאָר
 לְפָנַי הַזּוּג הַחֲתָן וְהַכֶּלֶה שְׁאִינוֹ עוֹר כָּלֵל רַק שְׁכָל זְמַן
 הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אִינוֹ עוֹלָה אָצְלוֹ כְּהֶרֶף עֵינַי וְכוּ' עֵינַי
 שָׁם נִפְלְאוֹת.

וְעַל פִּי זֶה הַסְּבִיר הַנִּי"ל בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת אֶת הַפְּלִיאָה
 הַגְּדוֹלָה בְּסִפּוּר הַגְּמָרָא (סְפָה כח) "שְׁמוֹנִים תְּלַמִּידִים
 הָיוּ לוֹ לְהֵלֵל הַזֶּקֶן וְכוּ' גְּדוֹל שְׁבַכְלָן יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיאֵל,
 קָטָן שְׁבַכְלָן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי יוֹחָנָן
 בֶּן זַכַּאי שְׁלֹא הֵנִיחַ מִקְרָא וּמִשְׁנָה, וּגְמָרָא הֶלְכוֹת וְאַגְדוֹת,
 דְּקִדּוּקֵי תוֹרָה וְדְקִדּוּקֵי סוּפְרִים, קָלִים וְחֲמוּרִים וּגְזֵרוֹת
 שְׁוֹת, תְּקוּפּוֹת וְגִימְטְרִיאוֹת, שִׁיחַת מְלֶאכִי הַשְּׂרֵת וְשִׁיחַת
 שִׁדִּים וְשִׁיחַת דְּקָלִים, מְשָׁלוֹת כּוּבְסִין וּמְשָׁלוֹת שׁוּעָלִים,
 דְּבַר גְּדוֹל וְדְבַר קָטָן, דְּבַר גְּדוֹל מַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה, דְּבַר קָטָן
 הַוִּיּוֹת דְּאַבְיֵי וְרַבָּא וְכוּ'. וְכִי מֵאַחַר שְׁקָטָן שְׁבַכְלָן כָּךְ,
 גְּדוֹל שְׁבַכְלָן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹנָתָן בֶּן
 עוֹזִיאֵל בְּשַׁעַה שְׁיֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתוֹרָה כָּל עוֹף שְׁפוֹרַח עָלָיו
 מִיַּד נִשְׂרָף", עַד כָּאן הַגְּמָרָא.

וּתְמַהִים הָעוֹלָם עַל זֶה, אִם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי יָדַע כָּל
 כָּךְ הַרְבֵּה דְּבָרִים וּבְתוֹכָם שִׁיחַת מְלֶאכִי הַשְּׂרֵת
 וּמַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה, לֹא יָכוֹל לָרְדֵת אֵשׁ סְבִיבוֹ וְלִשְׂרֹף בְּשַׁעַה
 שְׁהִיָּה דוֹרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה?! כַּמּוּבָא בְּחֻגִיגָה דְּרַבִּי יוֹ
 שְׁהִיָּה תְּלַמִּידוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ דוֹרֵשׁ לְפָנָיו בְּמַעֲשֵׂה
 מְרַכְבָּה וַיִּרְדֵּה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם (עֵינַי שָׁם נִפְלְאוֹת שְׂרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן

זכאי אמר לו אז שהשכינה עמהם ומלאכי השרת מלוין אותם) ואם תלמידו כן, רבי יוחנן בן זכאי על אחת כמה וכמה, ואם כן מהו הרבותא והחדוש של יונתן בן עוזיאל יותר מרבי יוחנן בן זכאי?

ורבי יצחק'ל אוטוואצקער חידש אז חדוש נפלא על פי המובא במדרש איכה פ"א שרבי יוחנן בן זכאי כשיצא מירושלים לעשות שלום עם אספסינוס מספר שם שאסרוהו והכניסוהו לפניו משבעה קנקלים לחדר חשוך ואפל שאי אפשר להבחין בו בין יום ללילה, ומדי פעם בפעם שאלו אותו כמה שעות עתה ביום וכמה שעות עתה בלילה כדי לבחן חכמתו, והוא השיב להם השעה על נכון. ושואל המדרש: מנא ידע השעה, ומשיב שהוא ידע מפשוטו ולמודו. ומובא שם במפרשים שמחזרת למודו שהיה משנן ידע כמה פרקים הוא לומד בשעה, ולפי הפרקים כיון השעה עין שם. נמצא שרבי יוחנן בן זכאי בשעה שעוסק בתורה היה עדין בבחינת זמן.

אבל יונתן בן עוזיאל בשעה שעוסק בתורה היה למעלה מן הזמן, הינו שהגיע לדרגא גבוהה כזו שכל זמן העולם כלו אינו עולה אצלו כהרף עין כדברי רבנו ז"ל. וזהו פרוש "שכל עוף הפורח עליו מיד נשרף" שאפלו הזמן הזה של הצל עובר מעוף הפורח כדברי חז"ל, מיד נשרף ונתבער מן העולם כי הוא למעלה מהזמן, והיא מדרגה עליונה מאד. וזהו ההבדל בינו לבין רבי יוחנן בן זכאי. [ויכמאמר החכם: העבר אין, והעתיד עדין, וההנהו כהרף עין].

אמר הכותב: רבי יצחק'ל הרחיב הדבור בזה באריכות, אך מה ששמעתי מהנ"ל כתבתי מהזכרון.

קכט ט

עוד שמעתי מאנשי שלומנו, כמדמה גם מהנ"ל, שרבי יצחק'ל הנ"ל בעת סעדת ברית מילה (אולי אצלו) למד פעם בהתחלת "ספורי מעשיות" מאבדת בת מלך רק שתי שורות והאריך כמה שעות בעמק השורות האלו מה שמרמז בהם דברים גבוהים ורזין עלאין בסוד כוננת המלה המובא בלקוטי מוהר"ן סימן ס"ג. והוסיף להרחיב הדבור מספר "עץ חיים" לרבנו רבי חיים ויטאל ז"ל. וכשפים למודו אמר להנוכחים כהאי לישנא: "מיט דיא צוויי שורות פין הייליגן "ספורי מעשיות" האבן מיר יעצט אפגילערנט דרייסיג בלאט אין "עץ חיים". אין דעריבער רופט זיך דער הייליגער רבי נ'חל נ'בע מ'קור ח'כמה, ווייל יעדער ווארט פון איהם קוועלט "מים חיים דלא פסקין" וכו' אזוי וויא דער רבי זאגט אין דיא שיחות אז מיט יעדן מאמר אין תורה שלו קען מען דארף גיין כל התורה כלה.

(עם שתי שורות מהספר הקדוש 'ספורי מעשיות' עברנו עכשיו שלשים דפים בספר 'עץ חיים', ולכן נקרא רבנו הקדוש רבי נ'חל נ'בע מ'קור ח'כמה, פי כל דבור ממנו נובע מים חיים שלא פוסקין, כמו שהרבי אומר ב'שיחות' שעם כל מאמר ותורה שלו, יכולים לעבר את כל התורה כלה).

אמר הכותב: עין בכתר שם טוב שמביא שם בשם הבעל שם טוב הקדוש על המשנה: הלומד מחברו וכו' אפלו אות אחת וכו' שדברי הצדיק אפלו אות אחת פריין ורבין וכו' עין שם.

גם שמעתי מאנשי שלומנו שאחרי הלמוד הזה נתעוררו האורחים בשמחה גדולה ויצאו ברקוד נלהב זמן רב בשיר הידוע "דער רבי האט גיהייסן פריילאך זיין" וכו' (ואחר כך גם בשיר הידוע "כי בשמחה תצאו" וכו'). וזכורני מילדותי שהשיר הזה היו אנשי שלומנו שרים תמיד בגמר ההתועדות או איזה אספה ובשמחת אנשי שלומנו ובהלולא ובכל מקום שנתקבצו אנשי שלומנו, אזי בהפרדם שרו בשמחה השיר הנ"ל. ובזמן האחרון נשכח הדבר, והיה מן הראוי לחדשו.

קל ט

עוד שמעתי מרבי שמחה בונם קאלושינער עליו השלום, שרבי יצחק'ל אטוואצקער ה' יקם דמו היה למדן עצום והיה לו בקיאות גדול בש"ס ופוסקים, ונוסף לזה היה בקי במשנה ברורה בכל סעיף קטן, וכל הלכה בארח חיים ששאלוהו היה מיד מורה באצבע על המשנה ברורה, מלבד בקיאותו הנפלאה בספרי קבלה, ובפרט בספרי רבנו ז"ל ומהרנ"ת ז"ל וכו'.

קלא ט

שמעתי מרבי לוי יצחק, שרבי יצחק'ל אטוואצקער ה' יקם דמו כשהיה בחור צעיר מאד כבן ט"ו-ט"ז שנה התקרב לאנשי שלומנו ונסע בחרף תרע"ד לאומן ושהה שם איזה זמן, ואחר כך כשחזר משם לפולין התפאר בפני אנשי שלומנו שהביא אתו כאלף שיחות וספורים ואמרות יפות בענין רבנו ז"ל ממה ששמע וקלטו אזניו מכל זקני אנשי שלומנו באומן ובשאר עירות

אוצר נחמני

שְׁאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ נִמְצְאִים שָׁם (כִּי הוּא הָיָה בְּעַל זְכוּרֹן נִפְלֵא),
 וּבָזָה הִלְהִיב אֶת חֲבֵרָיו בִּישִׁיבַת מֵאֲקוּב הַמְּפֹרֶסֶמֶת
 וְנִתְקַרְבוּ הָרַבָּה לְדַעַת רַבְּנֵנוּ ז"ל וּמֵהֶם ר' לֹוִי יִצְחָק וְר'
 מֹשֶׁה טְשֶׁעֲנִסְטַחֹוּבֶעֶר וְר' יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן וְעוֹד כַּמָּה בַּחֹוֲרִים.

וְזֶה הָיָה בְּשָׁנַת תַּרע"ד, וּבִפְרִץ הַמְּלַחְמָה נִסְגְּרָה הַיְּשִׁיבָה.
 וְאָמַר ר' לֹוִי יִצְחָק שָׂאֵם לֹא פִרְצָה הַמְּלַחְמָה אֲזִי הָיָה
 מְקָרֵב אֶת כָּל בַּחֹוֲרֵי הַיְּשִׁיבָה לְרַבְּנֵנוּ ז"ל, כִּי הָיָה כַּחוֹ
 עֲצוּם בְּלִמְדָנוֹת וּבִירְאֵת שָׁמַיִם וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת, גַּם הָיָה
 בַּחֹוֹר יִפֵּה תֹאֵר מְאֹד, וְהָיָה בְּעַל כְּשָׁרוֹן לְדַבֵּר עִם חֲבֵרָיו
 בְּתוֹרָה וּבִירְאֵת שָׁמַיִם וּלְהִלְהִיבָם לְעִבּוּדַת ה' בְּדֶרֶךְ רַבְּנֵנוּ
 ז"ל, וְהָיָה יוֹצֵא אֶתְּם לְהַתְּבוֹדְדוֹת בְּשָׁדוֹת וּבִיעֲרוֹת, וְאַף
 עַל פִּי כֵן לֹא שָׁנָה מִסֵּדֶר הַיְּשִׁיבָה וְהַתְּמִיד בְּלִמּוּדוֹ.

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי מֵר' לֹוִי יִצְחָק שֶׁכְּשֶׁפִּרְצָה הַמְּלַחְמָה מִהֲרוּ
 הָאָבוֹת שֶׁל תְּלִמְיָדֵי הַיְּשִׁיבָה לָבוֹא וּלְהַחֲזִיר אֶת
 בְּנֵיהֶם הַבֵּיתָה, וּכְשֶׁרָאָה ר' לֹוִי יִצְחָק אֶת אָבִיו שֶׁל רַבִּי
 יִצְחָק'ל נִשְׁתּוּמֵם עַל מַרְאֵהוּ שֶׁהָיָה מְכַעֵר מְאֹד וּשְׁחַר
 פָּנִים הִפִּךְ מִבְּנֵי שֶׁהָיָה יִפֵּה תֹאֵר לְהַפְּלִיא, וּשְׁאָלוּ לְפִשֵּׁר
 הַדָּבָר, וְהַשִּׁיב לוֹ רַבִּי יִצְחָק'ל: אֵינְךָ יוֹדֵעַ שְׁאֲנַחְנוּ מִגְּזַע
 בְּעַל הַלְּבוּשִׁים (הָרַב מְרֹדְכֵי יִפֵּה ז"ל). וְסִיפֵר לוֹ הַסְּפּוֹר הַיְּדוּעַ
 מִהַנְּסִיּוֹן הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה לוֹ בְּגִלְלַת יִפְיוֹ (כְּפִדּוּעַ הַסְּפּוֹר), וּבִקְשׁ
 מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעֲשָׂרָה דוֹרוֹת מִמֶּנּוּ יֵהְיוּ מְכַעֲרִים
 כְּדִי שְׁלֹא יִכָּשְׁלוּ בְּנִסְיוֹנוֹת רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וְהִנֵּה אָבִי הוּא
 דוֹר עֲשִׁירִי, וְאֲנִי כְּבָר דוֹר י"א לָכֵן חָזַר אֵלַי יִפְיוֹ שֶׁל זְקַנְנוּ
 בְּעַל הַלְּבוּשׁ.

וְהִנֵּה, רַבִּי יִצְחָק לִבְקֶשׁ מֵאָבִיו שֶׁהוּא רוֹצֵה לְסַע עַל
 ראש השנה לאומן עם כמה מחבריו, ולא הסכים
 עמו, ואמר לו: קדם תבוא עמי הביתה ואחר כך נראה
 לסדר ענין הנסיעה. אבל המלחמה שבשה את כל הדרכים
 ואי אפשר היה לנסע. אך לר' לוי יצחק אמר: אתה תסע
 ולא תחשב אחרת. ור' לוי יצחק לא היה לו שום משיכה
 לזה לעזוב את בית אביו ולנסע לאומן, אבל חזקו עליו
 דברי חברו החביב הנ"ל, ונסע לוֹאֲרִשָּׂא וּמִשָּׂם נִסַּע לְאוֹמָן
 (ויש בזה ספור ארך ועוד חזון למועד להדפיס זאת אם ירצה השם).

קלב ס

הַרְבֵּ הַגָּאוֹן מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן אֵב בֵּית דִּין דְּקַהֲלַת
 טְשֵׁעְרִין ז"ל הָיָה נוֹהֵג שְׁלֹא לְהִסְתַּפֵּל כָּלֵל עַל
 הַיְלָדִים שֶׁנּוֹלְדוּ עַד שִׁיגְדֻלוֹ, וְכַמוֹבָא בְּשִׂיחוֹת הַר"ן
 שֶׁסִּגְלָה לְגִדּוֹל יְלָדִים לְהִיּוֹת רְחוּק מֵהֶם וְלִבְלִי לְהִסְתַּפֵּל
 עֲלֵיהֶם כָּלֵל, רַק בְּעֵת בְּרִית מִילָה הָיָה נוֹהֵג לְהִסְתַּפֵּל בְּפָנֵי
 הַתִּינוּק מִיַּד אַחַר הַמִּילָה, עַל פִּי הַמוֹבָא בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל
 שָׂאוּ הוּא מְקַבֵּל הַצֵּלָם אֱלֻקִּים.

פַּעַם אַחַת נוֹלַד לוֹ בֶּן עִם שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת בְּרֵאשׁוֹ, וְאָז
 בְּקֶשׁ שִׁיבִיאוּ לוֹ הַתִּינוּק לְרֵאוֹתוֹ, וְהִסְתַּפֵּל עָלָיו
 וְאָמַר: "דָּאס אִיז גִּיבוֹרִין גִּיּוֹוֹאֲרֵן אַ אַלְטֵעֵר אִיד" (זה נולד
 יהודי זקן), וְלֹא הִבִּינוּ מֵהַ כּוֹנֵנְתּוֹ בְּזֶה, וְכַעֲבוּר שָׁנָה נִפְטַר
 הַתִּינוּק לֹא עָלִינוּ, וְאָז נִזְכְּרוּ בְּנֵי הַבַּיִת מֵהַ שְׂאֵמֵר הָרַב
 בְּעֵת לִידָתוֹ. וּבְעֵת שִׁישַׁב שְׁבַעַה עַל הַתִּינוּק סִפֵּר אֶת

אוצר נחמני

חֲלוּמוֹ שְׁאָבְיוֹ הָרַב רַבִּי הִירֶשׁ לִיב ז"ל אַב בֵּית דִּין דְּקַהֲלַת
בְּרֶסֶלַב נִרְאָה לוֹ בַּחֲלוּם כְּשֶׁהוּא אוֹחֵז אֶת הַתִּינוּק בְּזִרְעוֹ
וּמִשְׁתַּעֲשֵׂע עִמוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ "אֵיךְ וְוַעַל שׁוֹיֵן מִיט אִיהֶם
לְעֶרְנָעֵן, אֵיךְ וְוַעַל שׁוֹיֵן מִיט אִיהֶם לְעֶרְנָעֵן, זָאל עֶר
בְּלֵיבֵן בֵּי מִיר" (אֲנִי כְּבָר אֶלְמַד עִמוֹ, אֲנִי כְּבָר אֶלְמַד עִמוֹ, שְׂיִשְׂאָר
אֶצְלִי). וְהֵבִין מְזֵה שֶׁהַתִּינוּק כְּבָר לֹא יֵאָרִיךְ יָמִים לֹא עָלִינוּ.

וְהַסְּבִיר הָרַב הָעֲנִיָּן, הֵיּוֹת וְאָבְיוֹ הָרַב רַבִּי הִירֶשׁ לִיב הֵיּוֹ
שְׁנוֹתָיו רַק שְׁשִׁים וְתִשְׁעַ שָׁנִים וְלֹא הִגִּיעַ
לְשִׁבְעִים לְכֵן בָּא הַתִּינוּק הַזֶּה לְהַשְׁלִים לוֹ שְׁנַת הַשְּׁבַעִים.
וְאַחַר כֵּךְ דִּבֶּר מֵעֲנִין גְּלִגּוּלֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם סְתוּמִים
וְנִעְלָמִים מְאֹד וַיֵּשׁ בָּהֶם סוּדוֹת וְרוֹזִין עֲלָאִין. וְהַזְּכִיר מֵהַ
שְׂמוּבָא בְּשִׁיחוֹת הָר"ן שְׂיִשׁ גְּלִגּוּלִים שְׁעֵדִין לֹא נִתְגַּלּוּ
כָּלֵל בְּעוֹלָם. (מִפִּי מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנְהַרְץ ז"ל. וְאַחַר כֵּךְ
שָׁמַעְתִּי זֹאת גַּם מֵר' לױ יִצְחָק מִשְׁמוֹ, וְאוּלַי גַּם מֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים רוֹזִין וְר'
אִיִּטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן).

אָמַר הַפּוֹתֵב: רְאִיתִי בְּסִפְרִים בְּשֵׁם הַמְּקַבְּלִים עַל מַה שְׁאָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּמִשְׁנָה: "הֲרִי אֲנִי כְּבָן שְׁבַעִים שָׁנָה" וְכוּ'. וְאָמְרוּ
בְּגִמְרָא בְּרִכּוֹת שְׁמֵנוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לְנִשְׂיָא מִפְּנֵי שְׂיִשׁ לוֹ
זְכוֹת אָבוֹת כִּי הוּא עֲשִׂירֵי לְעֲזָרָא הַסּוֹפֵר. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיָה
רַק בֶּן י"ח שָׁנָה וְעֲזָרָא הַסּוֹפֵר חֵי רַק נ"ב שָׁנָה, וְעַל כֵּן אָמַר בַּיּוֹם
שְׁמֵנוּ אוֹתוֹ "הֲרִי אֲנִי כְּבָן שְׁבַעִים שָׁנָה", כִּי הוּא מְמַלֵּא שְׁנוֹתָיו שֶׁל
זְקֵנוּ עַד שְׁבַעִים שָׁנָה וּבְזְכוֹת יְחוּסוֹ לְעֲזָרָא מִנוּ אוֹתוֹ לְנִשְׂיָא בִּישְׂרָאֵל,
עַד כָּאֵן. הֲרִי אָנוּ רוֹאִים מְכָאן שְׁלַפְעָמִים גַּם נְכַד מִשְׁלִים שְׁנוֹתָיו
שֶׁל זְקֵנוּ.

קלג ט

ספר מורנו הרב רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל, שאחרי
 היותו בר מצוה והוא נתגדל אז בבית זקנו הרב
 הגאון מורנו הרב ר' נחמן מטשערין זצ"ל, וראה עליו
 זקנו שהוא בר אוריין ובר הבנה בלמוד הגמרא, לכן עודדו
 שיתחיל ללמד גמרא כסדר הש"ס בעיון עד כמה שיד
 שכלו מגעת, בנוסף על שעורו בחדר ואחר כך בבית
 המדרש. ומני אז התחיל לשקד בעמלה של הגמרא על
 סדר הש"ס מדי יום ביומו. ואחר כך בהיותו בן ט"ו שנה
 בערך שדך אותו זקנו הנ"ל עם נכדת מוהרנ"ת ז"ל (מרת
 איטא בתיה בת אסתר שיינדל בת חנה צירל בת מוהרנ"ת ז"ל) בתו של
 דודו הגדול רבי יוסף יונה ז"ל בן מוהרנ"ת ז"ל, ואז
 התחיל ללמד הגמרא בהתמדה רבה ביתר שאת בכדי
 שיוכל לגמר את הש"ס ביום החפה.

והנה, בהגיע קרוב סמוך ליום המגבל של החתנה והוא
 בן ט"ז שנה בערך, ועדיין היה חסר לו הרבה דפי
 גמרא כדי סיום הש"ס, וצוה זקנו לדחות החתנה לעוד
 כמה שבועות (כשני שבועות) ואז שקד על למודו יומם
 ולילה עד שזכה לעשות הסיום ביום חפתו, ומוכן שסעדת
 החתנה היה גם כן סעדת סיום הש"ס.

אמר הכותב: ידוע מה שרבונו ז"ל אמר שכשגומרין הש"ס מקבלין
 הצלם אלקים, אשרי לו שזכה לקבל ביום חפתו הצלם אלקים.

קלד

שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל, שְׁפַעַם הַפְּלִיג
 מוֹהֲרַנ"ת ז"ל עַד הֵיכָן מַגִּיעַ כַּח הַדְּבוּר שֶׁל
 הָאָדָם שֶׁבְּמִלָּה אַחַת שֶׁהוּא נוֹדֵר אוֹ נִשְׁבַּע הוּא יָכוֹל
 לְחַדֵּשׁ לְעַצְמוֹ מְצוּוֹת חֲדָשׁוֹת וְאֶסּוּרִים חֲדָשִׁים אֲפִלוּ עַל
 דְּבָרִים הַמְּתָרִים (כֵּן לְאָכֹל, כֵּן לְעֲשׂוֹת; לֹא לְאָכֹל, לֹא לְעֲשׂוֹת, וְכַדּוּמָה)
 אֵף עַל פִּי שֶׁהַתּוֹרָה לֹא צִוְתָהּ וְלֹא אָסְרָה אוֹתָם. וְכָל שֶׁכֵּן
 כִּשְׁמֵרָבָה בְּדַבּוּרֵי תּוֹרָה וְתַפְּלָה וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנּוֹ,
 וּמְדַבֵּר דְּבָרֵי קִדְשָׁה וְדְבָרֵי אַמוּנָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם עִם חֲבָרָיו
 אֲשֶׁר כֵּן צִוְתָהּ הַתּוֹרָה, מֵה גָדְלוֹ הַשְּׁעֲשׂוּעִים וְהַנְּחַת רוּחַ
 לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מְכֹל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו. וְזֶה
 נִלְמַד מִנְּדָרִים וּשְׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא יַחַל דְּבָרוֹ וְלֹא יִזְלַזֵּל בְּשׁוֹם
 דְּבוּר שְׁבַעוּלָם, וַיֵּאֱמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל הַדְּבוּרִים
 אֵינָם הוֹלְכִים לְרִיק וּלְטִמְיוֹן חֵס וְשְׁלוֹם, רַק עוֹשִׂין רָשָׁם
 לְמַעַלָּה וְנִכְתָּבִים בְּסֵפֶר זְכוֹרוֹן וְצַפּוֹן וְגִנוּז לְעֵתִיד לְבוֹא.

וְהַמְּשִׁיךְ מוֹהֲרַנ"ת לְהַסְבִּיר: וּבְזֶה יוֹבֵן מֵה שֶׁתִּקְנּוּ
 הַקְּדָמוֹנִים לְהַעֲמִיד אֲמִירַת "כָּל נְדָרַי" בְּרֵאשׁ
 כָּל תְּפִלוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים, אֲשֶׁר לְכַאוֹרָה אֵינָה תְּפִלָּה וְאֵינָה
 שְׂיִכְתָּ לְעַבּוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהֵם תְּפִלוֹת וּוְדוּיִים
 וְסְלִיחוֹת וּפְיּוּטִים וְכוּ'. וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה לְהַקְדִּים בְּכַנִּיסַת
 יוֹם הַכַּפּוּרִים עֲנִיַן נְדָרִים, אֵלָּא לְלַמְּדֵנוּ כִּנ"ל שֶׁנִּדְעַע וְנֵאֱמִין
 בְּגִדְל מַעֲלַת כַּח הַדְּבוּר שֶׁהוּא גְדוֹל וְנִשְׁגָּב מְאֹד, וְעַל כֵּן
 אָנוּ מְקַדְּשִׁים אֶת פִּינוּ וְכָל שִׁיחַ שֶׁפְּתוּתֵינוּ בְּמִשְׁךְ כָּל יוֹם
 הַכַּפּוּרִים לְתַפְּלוֹת וּבִקְשׁוֹת לְמַחִילָה וְלְסְלִיחָה וּלְכַפָּרָה,
 וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה. וְכָל עַבּוּדַתֵּנוּ

ביום הזה הוא רק עם הפה לקים "ונשלמה פרים שפתינו", וכל כחנו אינו אלא בפה. ולזה מקדימים "כל נדרי" להורות לנו על כחו העצום של הפה, ועקימת שפתיים הוה מעשה, כמו נדריים ושבועות.

קלה

עוד שמעתי מרבי אליהו חיים רוזין ז"ל, שפעם אחת עמד מאחוריו של רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל בעת התבודדותו (כמדמה שזה היה על ציון רבנו ז"ל) ושמע ממנו תחנוניו ובקשותיו, וחזר כמה וכמה פעמים על המלים האלה: "רבנו של עולם! וויא נעמט מען דיא אמונה אז יעדער ווארט ווערט נישט פארפאלן, וויא נעמט מען דיא אמונה אז יעדער קרעכטץ יעדער זיפץ ווערט נישט פארפאלן, גיוואלד! גיוואלד! וויא נעמט מען, וויא נעמט מען, אוי גיוואלד! גיוואלד! רבנו של עולם! וויא נעמט מען דיא אמונה, וויא נעמט מען דיא אמונה, רבנו של עולם! רבנו של עולם! דיא ווייסט דאך דעם אמת אז אן אמונה איז מען דאך גאר נישט ווערד".

(רבנו של עולם! היכן לוקחים האמונה שכל דבור אינו נאכד? היכן לוקחים האמונה שכל אנה וכל גניחה אינם נאכדים? אהה! אהה! היכן לוקחים? היכן לוקחים? אהה! אהה! רבנו של עולם! היכן לוקחים האמונה? היכן לוקחים האמונה? רבנו של עולם! רבנו של עולם! אתה הלא יודע את האמת, שבלי אמונה אין שוים כלום) וכו' וכו'. וככה שפך שיחו ותחנתו בענין האמונה ואחר כך בכה מאין הפוגות, ולא שמע ממנו יותר. ואמר רבי אליהו חיים שדברי תחנונים

אלו שִׁיָּצְאוּ מִפִּי שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם בִּ"ר נַחְמָן חֲדָרוֹ אִזְ עִמָּק
 אֶל לְבוֹ וְלֹא יִשְׁכַּחֵם לְעוֹלָם, וְלִמַּד מִזֶּה הַרְבֵּה אֵיךְ לְדַבֵּר
 וּמָה לְדַבֵּר בְּעֵת הַהִתְבוּדוֹת.

אל קלו טא

מוֹבָא בְּכוּכְבֵי אוֹר חֶלֶק אַנְשֵי מוֹהַר"ן בְּזֵה הַלְשׁוֹן:
 "הוֹדַעַת הָעֵתִידוֹת בְּרִמְזוֹ לְרַבִּי אֶהְרֵן ז"ל הָרַב
 מְבַרְסֵלֵב שִׁיְהִיָּה נִפְטָר בְּחֹדֶשׁ אָב וְכֵן הָיָה (שְׁנַפְטָר מְכוּן בְּרֵאשׁ
 חֹדֶשׁ אָב, וְאַנְשֵי שְׁלוֹמְנוֹ אָמְרוּ הַסִּימָן לָזֶה: "בְּאַחַד בְּאָב מֵת אֶהְרֵן")
 שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי הֲרִינִי כְּפָרַת מִשְׁכָּבוֹ וְגַם מִשְׁאָר אַנְשֵי
 שְׁלוֹמְנוֹ שִׁשְׁמְעוּ מִפִּי בְּעֶצְמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִזֶּה בְּעֵת מַחְלָתוֹ
 קֹדֶם פְּטִירָתוֹ, וְגַם בַּשָּׁנָה הַזֹּאת הָיָה חָלוּשׁ מְאֹד בְּקִיץ,
 וּמִיָּד כְּשֶׁעָבַר חֹדֶשׁ מִנַּחֵם אָב נִתְמַלֵּא שְׁמַחָה עַל שְׁכָבְר
 הָיָה בְּטוֹחַ שְׁבוּדָאֵי יְמֵלָא שְׁנָתוֹ". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, עֵינֵי שָׁם.

וּבֵיתָר אַרְיֵכוֹת סֵפֶר מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֵרְנֵהָרִץ
 ז"ל, (וְגַם שְׁמַעְתִּי אַחַר כֶּךָ מִר' לױ יִצְחָק וְר' אֶלְיָהוּ חַיִּים וּמַעוֹד
 אַנְשֵי שְׁלוֹמְנוֹ), שֶׁפַּעַם אַחַת נִחְלָה מְאֹד בְּקִיץ הָרַב רַבִּי אֶהְרֵן
 הַנִּזְכָּר וְהָיָה מְסַכֵּן רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וּכְשֶׁהִגִּיעַ חֹדֶשׁ אָב חָשַׁשׁ
 מְאֹד מִדְּבַרֵי רַבְּנוֹ ז"ל שֶׁאָמַר לוֹ "דִּיִּין חֹדֶשׁ אִיז אָב"
 (הַחֹדֶשׁ שֶׁלֶּךָ הוּא אָב), כְּלוֹמַר שֶׁבְּחֹדֶשׁ זֶה יְהִיָּה עֵת פְּטִירָתוֹ,
 (וְהוּא הָיָה אִז רַק בֶּן נ"א שָׁנָה). וְאַחַר כֶּךָ כְּשֶׁעָבַר הַחֹדֶשׁ וְנִתְרַפָּא
 מִחֲלָיו לְגַמְרֵי נִכְנַס בְּשְׁמַחָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְאָמַר לְאַנְשֵי
 בֵּיתוֹ בְּזֵה הַלְשׁוֹן: "קִינְדַּעְרֵלְאָךְ! אֵיךְ הָאֵט מִיר נָאךְ
 אוֹיף דְּעֵר וְוַעֲלֵט אוֹיף נָאךְ עֲלֶךָ חֲדָשִׁים" (יְלָדִים! יֵשׁ לָכֶם

אותי עוד בעולם הזה לעוד אחד עשר חדש. כלומר עד חדש אב הבא), כל כף ה'יה בטוח בדברי רבנו ז"ל שלא ישובו ריקם. וביום ב' דראש חדש אלול עשה סעדת הודאה לבני ביתו ומשפחתו, וככה נהג לעשות בכל שנה כשעבר חדש אב, ונמשך הדבר י"ט שנה עד שנפטר בראש-חדש מנחם אב שנת תר"ה והוא בן שבעים שנה.

קלז ט

עוד שמעתי מר' לוי יצחק (כמדמה ששמע ממורנו הרב רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל) שהרב רבי אהרן הנ"ל בסוף ימיו חלה את חליו (היה חולה ברגליו ולא היה יכול לרדת מהמטה), וכשראה שקרב קצו וקרוב הדבר שתעלה נשמתו למרומים, צוה לקרות את בניו ובני ביתו ובקשם להעמיד את מטתו כשהוא משכב עליה באמצע החדר וכלם יעמדו סביבות המטה, וכן עשו וכל בני הבית הקיפוהו מסביב מטתו, ואז אמר להם בערך כהאי לישנא: "דיא וועלט זאגט אויף מיר אז איך בין א למדן, אז איך בין א חכם, א קליגער, אין נאך מעלות, פארשטייט איהר דאך אז איך האב גיוויסט אין פארשטאנען וועלכן בעסטן חלק איך זאל זיך אויסקלויבן אין דער וועלט, לאז איך איך וויסן איידער איך גייא אוועק פין דעם עולם, אז דער בעסטער חלק וואס איך האב זיך אויס געקליבן אין מיין לעבן, איז דער הייליגער רבי וואס איך בין מקרב ציא איהם, היינט לאז איך איך דאס איבער בירשה אז איהר זאלט זיך אויף אויס קלייבן האט דעם גיטן חלק".

אוצר נחמני

(העולם אומרים עלי שאני למדן, שאני חכם, פקח ועוד מעלות. ממילא אתם מבינים שידיעתי והבנתמי איזה חלק הכי טוב שאבחר בעולם הזה. הריני מודיע לכם לפני שאני עוזב את העולם, שהחלק הכי טוב שבחרתי בחיי הוא הרבי הקדוש שאני מקרב אליו, כהיום אני משאיר זאת לכם בירשה, שגם אתם תבחרו החלק הטוב הזה). ובאמת זכה הרב ששלשה דורות אחריו שכהנו ברבנות, (ונקדו הרב הגאון מטשערין היה הפאר של אנ"ש וכו'), כלם היו מקשרים לרבנו ז"ל. עד המהפכה הקומוניסטית, שהרסו את היהדות ברוסיה, ה' ינחמנו.

אמר הכותב: עין בלקוטי הלכות ה' ברפת הריח ה"ד אות כ"ח שמביא שם פרוש רש"י על פסוק (תהלים טז): "ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי", שזה נאמר על ענין הבחירה שהשם יתברך הניח ידו על חלק הטוב, כאדם שאומר לבנו את זה בחר לך, כמו שכתוב "ובחרת בחיים", וכותב מוהרנ"ת שם: וזהו "אתה תומיך גורלי", הינו שהשם יתברך מסייע לבחר בגורל הטוב בחינת "ובחרת בחיים", הינו כי השם יתברך מסייע את האדם בסיוע דלעילא שיזכה לבחר בטוב עין שם.

ועין עוד בעלים לתרופה מכתבי מוהרנ"ת (סימן קס"ו) שכותב שם כמה שורות להרב הנ"ל, וראוי להעתיקם הנה. וזה לשונו: ושלום רב לידידי כנפשי ולבבי הרב המאור הגדול הויתיק מורנו הרב אהרן נ"י עם שלום בניו ולכל בני ביתו שלום וישע רב, כבר פרשתי שיחתי קצת למעלה ומה אוסיף לדבר עוד, מעלת כבוד תורתו יודע הכל לבבו כלבבי ונפשו כנפשי כי כלנו אחד, ובהשם יתברך חסינו כי לא יעזב אותנו לעת זקנתנו, ויראו שונאינו ויבושו (כי זה נכתב מעיר אומן בשנת תקצ"ה בעת המחלקת הגדולה) ובעת פקדתנו לארץ ימים ושנים יאסף נפשותינו בין אנשי רבנו ז"ל, ולא נבוש ולא נכלם לנצח, נתן הנ"ל, עד כאן לשונו.

קלח ט

וְשָׁמַעְתִּי מִמּוֹרְנוּ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטֵרְנֵהָרִץ ז"ל, שְׁסֹפֵר
 בְּשֵׁם זְקֵנוּ הָרַב הַגָּאוֹן מִטְשְׁעֵרִין זצ"ל, שְׁזָקְנוּ
 הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן הַנֶּ"ל הָיָה חוֹלָה בְּרַגְלָיו וְהָיָה קָשָׁה לוֹ
 הַהֲלִיכָה (שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי מוֹרֵי (שְׁלִיט"א) ז"ל שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרְנוּ הַנֶּ"ל,
 שְׁבִמְשֹׁךְ שְׁנַתִּים וַחֲצֵי חָלָה בְּמַחְלָה זוּ), וּבָעֵת הַלְוִיַת מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל
 (בְּמוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פְּרֻשֶׁת וַיְגִשׁ תַּר"ה), בְּקֶשׁ שְׁיֹלִיכּוּ אוֹתוֹ
 לְהַלְוִיַת חֲבֵרוֹ הַטּוֹב שְׁלֹא זֶז מִחֻבּוֹ, וּבִהְגִיעוֹ סָמוּךְ
 לְהַמְטָה הַסְפִידוֹ קְצָרוֹת בְּקוֹל בּוֹכִים וְלֹא יָכוֹל לְהַתְאַפֵּק
 וּפְרִץ בְּבָכֵי מֵר וְצָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל: "מֵיִן טִייעֶרְעֶר חֵבֵר!
 מֵיִן לִיבֶעֶר הָאַרְצִיגֶעֶר חֵבֵר! דַּעַר גַּאנְצֶעֶר קאַסְטֵן מִיט
 לְעֶכְט פּוֹן הַיִּילִיגֵן רַעֲבִין אִיז דָּאךְ גַּעֲבְלִיבֵן בֵּיִיא דִיר,
 ווער וועט אַנטְרִינְקֶען דִּי יוֹנְגֶע בֵּימַאלֶאךְ?" (חֲבֵרֵי אֶהוּבֵי
 יְקִירֵי! חֲבֵרֵי אֶהוּבֵי וּלְבָבֵי! כָּל הָאַרְגֹּז עִם הַנְּרוֹת מִרְבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ, הֲלֹא נִשְׁאַר
 אַצְלָךְ, מִי יִשְׁקָה אֶת הָאֵילָנוֹת הַצְּעִירִים?).

כִּי הוּא יָדַע הַיֵּטֵב מִי הָיָה מוֹהֲרַנְ"ת וְאֵיךְ רַבְּנוּ ז"ל
 הִסְמִיכּוּ לְשָׂרֵת אֶת כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ "אֲשֶׁר יוֹצִיאֵם
 וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם", וְאֲשֶׁר עַל יָדוֹ נִתְקַרְבוּ הַרְבֵּה נַפְשוֹת
 חַדְשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל פִּי דַעַת רַבְּנוּ ז"ל וְכוּ'. וְעַל כֵּן
 בָּכָה מְרוֹרוֹת עַל הָאַבְדָּה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. עַד כָּאן שְׁמַעְתִּי
 וְכָתַבְתִּי מֵה שְׁמַנַּח בְּזַכְרוֹנֵי.

וְהִנֵּה כָּבֵר יָדוּעַ שֶׁהָרַב הַנֶּ"ל קָנָה בְּחַיָּיו שְׁנֵי חֲלָקוֹת
 סְמוּכוֹת בְּבֵית הַחַיִּים אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְמוֹהֲרַנְ"ת
 אַחֲרֵי מְאֵה וְעֶשְׂרִים, כִּי חָפֵץ מְאֹד שִׁיְהִיו שְׁכָנִים גַּם לְאַחַר

הפְּטִירָה, אָבֵל לֹא אֶסְתִּיעָא מִלְתָּא שְׂיֵצָא מִכַּח אֶל הַפְּעֵל
עַל פִּי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כִּידוּעַ (וַיִּכְתֹּב בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם).
וְעַתָּה מִי שְׂיֵשׁ לוֹ מַח בְּקִדְקָדוֹ יִרְאֶה בְּעֵינָי שְׁכָלוֹ אֵיךְ הֵנִי
תָּרִי צְנִתָּרִי דְדִהְבֵּא הַחֲבָרִים הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימָם בְּחִיָּיהֶם
וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדוּ בְּעוֹלָם הָאֱמֶת, אֲשֶׁר הֵם בְּחֵרוֹ הַחֲלֵק
הַטּוֹב בְּגוֹרֵל רַבְּנוּ ז"ל שְׁהִיּוּ מְקַרְבִּים וּמְקַשְׂרִים אֵלָיו
בְּעֵלְמָא הַדִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי לְעַד וּלְנִצְחַת נְצָחִים, כֵּן נִזְכָּה
אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ עַד סוּף כָּל הַדּוֹרוֹת וְכוּ' לִהְיוֹת דְּבוֹקִים
בְּרַבְּנוּ ז"ל תָּמִיד לְקִיָּם "אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ" עַד דִּיִּיתִי
מִלְכָּא מְשִׁיחָא בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְכִמוֹ שְׁאֵר מוֹהֲרֵי
ז"ל כְּשֶׁהָיָה בְּסַכְנַת נַפְשׁוֹת מֵהַמְתַּנְּגָדִים כִּידוּעַ, בְּעֵת שְׁנִסְעַ
לְחַפְתַּת בְּנוֹ בְּלִיפּוֹבִיץ, (וַיּוֹבֵא בְּמָקוֹם אַחֵר הַסְּפוּר הַנּוֹרָא הַזֶּה),
"אוֹנְזֵעַר גְּרוּיֶסְקִיט אוֹן אוֹנְזֵעַר שְׂיִינְקִיט וְוַעֲט מְעַן זְעֵהן
וְוַעֲט מְשִׁיחַ וְוַעֲט קוֹמְעַן" (גְּדֻלְתָּנוּ וְתַפְאֲרָתָנוּ יִרְאוּ כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ
בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן). (וְעֵינֵן בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרֵי תוֹרָה ס"ו אוֹת ג').

אל קלט ט

שְׁמַעְתִּי מֵאֲבֵי מוֹרֵי [נ"י] ז"ל שְׁשָׁמַע מִפִּי מוֹרְנוּ הָרַב
רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטְרֵנְהַרְץ ז"ל, שְׁזָקְנוּ הָרַב הַגָּאוֹן
מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן מְטְשְׁעֵרִין זצ"ל הָיָה מְקַפִּיד מְאֹד
שְׂאֵף אֶחָד לֹא יִהְיֶה נוֹכַח אֶצְלוֹ בְּעֵת שְׁעָרְךָ סַעֲדָתוֹ, כְּדִי
שְׁלֹא יִפְרִיעוּ לוֹ וַיִּבְלָבְלוּ מַחְשְׁבוֹתָיו וְכוֹנוֹתָיו בְּאֲכִילָתוֹ.
מוֹבֵן כְּשֶׁהָיָה אוֹרַח אֶצְלוֹ הָיָה מְקַבְּלוֹ בְּאֵהָבָה וּבְשִׂמְחָה
וּבְסִבּוֹר פָּנִים יְפוֹת.

אמר הכותב: עין בספר הקדוש "נעם אלימלך" פרשת חקת שכותב שם בזה הלשון: הצדיק אוכל בקדושה ובטהרה ובמחשבות קדושות, ואם היה באפשרי בלא אכילה לא היה אוכל כמבאר בספרים. והצדיקים אוכלים בסתר וביחידות מחמת הבושה שבושים לאכל כי נפשם חשקה תמיד בדבקות השם יתברך ולהיותם כמלאכי אלקים שאין בהם אכילה, עד כאן לשונו הקדוש. ועין בלקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ע"ב בזה הלשון: ובודאי ראוי שיפל עליו בושה גדולה כשבא לעשות איזה מצוה וכו' ואם היה להאדם בושה היה מתבייש אפלו לקח המאכל להושיטו בפיו וכו' עין שם. ועין בחיי מוהר"ן סימן תקט"ו להרגיל עצמו לאכל במתינות בישוב הדעת ובדרך ארץ, כדרך שאוכלין בדרך ארץ כשיושב אדם חשוב על השלחן כף יאכל תמיד אפלו כשאוכל לבדו.

קמ ט

פעם אחת בשמחת תורה, בעת הקדוש, שתה רבי נחמן טולטשינער מרב שמחתו משקה יין שרף יתר על המדה ונהיה קצת בגלופין ואז נפל לרגלי מוהרנ"ת ז"ל וצעק לפניו: "אוי רבי נתן! רבי נתן! איהר זענט דאך מיין חיות, איהר זענט דאך מיין לעבן! (אתם החיות שלי! אתם החיים שלי!)" וככה חזר כמה וכמה פעמים וכו'. ואמר לו מוהרנ"ת: "יא, ריכטיג! אבער נישט שמחת תורה (פן נכון, אבל לא בשמחת-תורה)", (כלומר אינו נהוג להשתכר בשמחת תורה). אבל רבי נחמן טולטשינער אינו מרפה ממנו רק צועק: "איהר זענט דאך מיין חיות (אתם הרי החיות שלי!)" וכו'.

למחרת החג שאל אותו מוהרנ"ת ז"ל אם זוכר עדין מה שצעק אתמול, ענה לו רבי נחמן טולטשינער: "יא, יא, איך גידיינק וואס איך האב געכטן גיזאגט, און

אִיךָ זָאג היינט אויך אזוי (פן, פן, אני זוכר מה אמרתי אתמול, ואני
 אומר פן גם היום). "ואז אמר לו מוהרנ"ת ז"ל: "יא, ריכטיג!
 דאס וואס דיא זאגסט איז אמת, אבער נישט שמחת תורה
 מיט אפארטרינקענעם מויל (פן, נכון, מה שאתה אומר הוא אמת,
 אבל לא בשמחת-תורה עם פה שתי). (שמעתי מר' יצחק מאיר קורמן
 ומר' לוי יצחק ור' אליהו חיים רוזין)

אמר הכותב: ושמעתי שמוהרנ"ת ז"ל אמר לו זאת כדי להוציא
 מלבן של הרבה חסידים שנוהגים להשתכר גם בשמחת-תורה, אבל
 רבנו ז"ל צוה רק לבסומי בפורי' ואמר: "טרינקען פורים איז תקון
 הברית" כידוע. והשמחה בשמחת תורה צריכה להיות טהורה ונקיה
 מחמת סיום והתחלת התורה ולא מחמת משקה המשכר ודי למבין.

אמר הכותב: לענין מה שאמר רבי נחמן טולטשינער למוהרנ"ת אתם
 החיות שלי, עין במכתב הסתלקות מוהרנ"ת, שאמר לאנשי שלומנו:
 "וכל חייכם תלוי בי".

קמא ט

שמעתי מהחסיד רבי בן ציון אפטר ז"ל, כשהיה
 בבארדיטשוב אצל אנשי שלומנו והיה שם
 בבית המדרש של אנשי שלומנו, והנה הוא רואה שם
 אחד מאנשי שלומנו (הוא נקב בשמו אבל אני זוכר בעת כתיבתי,
 כמדמה שזה היה אברהם'לי מילר ה'קומין קערער' - מנקה הארבות, ויספר
 עליו במקום אחר) סובב בבית המדרש אנה ואנה וספר לקוטי
 הלכות בידו ומקרבו ללבו ומחבקו בחביבות ומרים עיניו
 למעלה בדבקות נפלאה, ושר בנעימה ובנגון של
 השתוקקות "האט דאס איז מיין חיות אין דאס איז מיין
 לעבן (זהו החיות שלי וזהו החיים שלי!)", וככה הוא חוזר חלילה

כַּנ"ל זְמַן רַב בְּגַעְגּוּעִים וְכַסּוּפִים כְּאִלוּ שְׁלֵא רָאָה כְּזֹאת מִיָּמָיו, וְאַחַר כֵּן הָיָה רוֹקֵד בְּעֵצְמוֹ עִם הַסֵּפֶר הַנ"ל, וְהָיָה אוֹמֵר שְׁכַל חֵיוֹתוֹ וְשִׁמְחָתוֹ בְּעִבּוּדַת ה' נוֹבֵעַ מֵהַלְקוּטֵי הַלְכוֹת שֶׁהוּא שׁוֹקֵד עֲלֵיהֶם כָּל יוֹם כַּמָּה שָׁעוֹת. וְהוּא נוֹתֵן שִׁבְחַ וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שְׂזָכְהוּ בַּגְּלָגוּל הַזֶּה בְּעוֹלָם לְהַוִּדֵעַ מֵהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וּלְשָׂאב מִמֶּנּוּ חֵיוֹת דְּקַדְשָׁה כְּזֶה שְׂאִין לְשַׁעַר.

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינַי בְּכוֹכְבֵי אוֹר אֲנָשֵׁי מוֹהַר"ן חֶלֶק ב' אוֹת י"ג שְׁמוֹהֶרֶן"ת ז"ל אָמַר: "מִי שֶׁחֹשֵׁב הֵיטֵב מֵהַיְהִיָּה בְּסוּפּוֹ וּלְבוֹ חוֹשֵׁק וְכוּסֶף מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' בְּשִׁבְלֵי זֶה הָאִישׁ חִבְּרָתִי אֶת סִפְרֵי, כִּי אוֹתוֹ יַחְזְקוּ דְבָרֵי וְאוֹתוֹ יֵאֲמְצוּ" עֵינַי שָׁם כָּל הַשִּׁיחָה.

קמב

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן, שֶׁבַחֲדָשׁ אֱלוֹל אַחֲרֵי הַרְקוּד בְּשַׁעַת קְדוּשׁ לְבָנָה הַכְּרִיז אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ בְּפוֹלִין וְאָמַר: "הָאֵט מֵיט דִּיא לְבָנָה פֶּאֲרַט מְעַן שׁוֹיֵן אוֹיָף רֵאשׁ הַשָּׁנָה צִים רְעַבִּין קִיִּין אוּמָן! (עִם הַיָּרֵחַ הַזֶּה כְּכַר נוֹסְעִים עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה לְרַבְּנוֹ ז"ל בְּאוּמָן!)". בְּשִׁמְעָם זֹאת מִיָּד נִדְּלְקוּ כְּלָם וְאֶפְפָּה בָּהֶם הַשְׁמַחָה וְהַחֲדוּהָ הַגְּדוּלָּה וְכָלֵם כְּאֶחָד יֵצְאוּ עוֹד פְּעַם בְּמַחּוּל וְשָׁרוּ הַנְּגוּן הַיְדוּעַ "וּבִכָּן צִדִּיקִים" וְכוּ' בְּהַתְּלַהֲבוֹת וּבְדַבְּקוֹת עֲצוּמָה עַל שִׁנְפָּלָה בְּחֻלְקָם הַזִּכְיָה לְנִסְעַ וּלְהֵיוֹת עוֹד פְּעַם אֶצֶל רַבְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וּלְקַבֵּל אֶת תְּקוּנָתוֹ הַנּוֹרְאִים שְׁעוֹסֵק אָז.

קמג ט

בְּלִמְדָנוּ הַסֵּפֶר שִׁיחֹת הָר"ן בְּיָמֵי חֲמִישֵׁי בְּבֵית ר' לִוִי
 יִצְחָק, הִגַּעְנוּ לְשִׁיחָה קַע"ז שָׂרְבָנוּ ז"ל אָמַר
 לְאַנְשָׁיו שְׂרָאוּי לָכֶם לְשִׁמְחַ בִּי מָה שְׂזַכִּיתֶם שְׂיִהְיֶה לָכֶם
 רַבִּי כֹזֵה וְכו', שָׁאֲלֹתִי אוֹתוֹ אוֹלֵי הַנְּגוּן "בְּךָ רַבְּנוּ נְגִילָה"
 וְכו' נֹבַע מִהַשִּׁיחָה הַזֹּאת? וְאָמַר שְׁגַם הוּא חוֹשֵׁב כְּכֹה
 וְכַמְדָּמָה לוֹ שְׁאֲצֵל מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שָׂרוּ זֹאת. וְאָמַר שְׁפָה
 בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל רוֹקְדִים זְמַן מוֹעֵט בְּהַנְּגוּן הַזֶּה, אָבֵל בְּאוּמָן
 הָיוּ רוֹקְדִים לְפַעֲמִים עִם הַנְּגוּן הַזֶּה כַּמָּה שְׁעוֹת בְּלֵי הַפְּסִק
 בְּשִׁמְחָה וּבַהֲתְרוּמָמוֹת הַמַּחִין שְׁאִין לְשַׁעַר בְּהַרְגִּישָׁם גְּדֹל
 מַעֲלַת הַהֲתַחֲבָרוֹת לְרַבְּנוּ ז"ל אֲשֶׁר הוּא עוֹסֵק בְּתַקוּן
 נְשִׁמַּת הַמְּקַרְבִּים וְהַמְּקַשְׂרִים אֵלָיו וּבִזְהָ יֵשׁ לְשִׁמְחַ בְּרַבְּנוּ
 בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה שְׁאִין לָהּ קֵץ.

קמד ט

וְעוֹד סֵפֶר הַנ"ל, שֶׁהוּא זוֹכֵר שְׁבַחֲרַף הָרֵאשׁוֹן שְׁלוֹ שְׁנַת
 תַּרע"ה בְּאוּמָן בָּא אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְתַקוּפָה
 קִצְרָה לְאוּמָן וְהוּא הָיָה קִצָּת בָּא בְּיָמִים וּבַר אוּרִין וְלָמַד
 כַּמְעַט כָּל יוֹם בְּקִלוּיָז, וְהוּא הָיָה "מְשֻׁנָּה פְּרִיילִיךְ" (שְׁמַח
 בְּאֶפֶן מִיָּחָד), כִּי בְּכָל לְמוֹדָיו בְּגִמְרָא וְשִׁלְחָן עָרוּךְ וְכו' וְאַפְלוּ
 בְּתַפְלָה וּבְאַמִּירַת תְּהִלִּים הָיָה מְפִזֵּם לוֹ אֶ נִיגוּנִ'לַע בְּנַעֲיָמָה
 וּבְשִׁמְחָה וּבְחִיּוֹת וְתַמִּיד הָיָה בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת, אָבֵל לֹא
 הָיָה אֲפֶשֶׁר לְדַבֵּר אֶתוֹ מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה מִפְּסִיק מִלְמוּדוֹ
 כָּלֵל, וְלֹא דִבֵּר עִם אֶף אֶחָד בְּקִלוּיָז.

וּשְׂאֵל אוֹדוֹתָיו אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מַה טִּיבוֹ שֶׁל הָאִישׁ
הַזֶּה? וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁהוּא גֵר רַחוּק מְאֹד כַּמָּה מְאוֹת
וְוִיעֲרֶסֶט (פּרָסְאוֹת) בְּאִיזָה עִירָה קְטַנָּה, רַק פְּעַם אַחַת רָאוּ
אוֹתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְגִלְלָה זֶה גַם לֹא יוֹדְעִים אֶת שְׁמוֹ,
וְלֹא הָיָה לָהֶם קְרוֹב דַּעַת אִתּוֹ. וְאָמַר ר' לִוִי יִצְחָק, שְׂאֵף
עַל פִּי שְׂזָה אֵינוֹ דֶּרֶךְ רַבָּנוּ לֹא לְדַבֵּר עִם אַנְשִׁים בְּלִמּוּד
וּבַעֲבוּדַת ה' וּבְשִׂיחַת חֲבָרִים, אֲבָל מִהַשְׂמָחָה שְׁלוֹ הָיָה
אֶפְשָׁר לְלַמֵּד הַרְבֵּה לְקַיֵּם דְּבָרֵי רַבָּנוּ ז"ל "מִצְוָה גְּדוּלָּה
לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד".

⌘ קמה ⌘

שְׂמַעְתִּי מֵהַנִּי"ל שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שְׁלוֹ שְׁנַת תרע"ה
כְּשֶׁשָּׁמַע בְּפַעַם הָרִאשׁוֹן אֶת מוֹרְנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם
שְׁטֵרנְהַרְץ ז"ל קוֹל צַעֲקָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה לְפָנַי צַעֲקַת "הַמְּלֶךְ"
וְאַחַר כֵּן צוּעַק "הַמְּלֶךְ" מִיַּד אֶחָזוּ בְּגוֹפּוֹ כַּמִּין צְמַרְמֶרֶת,
וְכִלְשׁוֹנוֹ: "הָאֵט מִיר אַנְגֶּעֶכְאָפֶט אַמִּין צַאפֶּל", כִּי לֹא
שָׁמַע כְּזֹאת מֵעוֹדוֹ. רַק כְּשֶׁהִתְחִילוּ הַקְּהָל בְּמַחִיאַת כַּפַּיִם
כְּנֶהוּג, אָז פָּג בְּמַקְצַת פְּחָדוֹ. וְאָמַר כְּשֶׁאַחַר כֵּן שָׁמַע אֶת
הַשִּׂיחָה בְּשֵׁם מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל שֶׁאָמַר: "דִּיא גַאנְצֶע וִוּעֶלְט
שְׂרִייט הַמְּלֶךְ אָבְעֶר דִּיא קְרִינְאֶצִּיעַ אִיז אִין אַוּמָן (כָּל הָעוֹלָם
צוּעַק 'הַמְּלֶךְ' אֲבָל הַהִכְתָּרָה הִיא בְּאוּמָן)". אָז הִבִּין מִשְׂמַעוֹת
הַדְּבָרִים שֶׁל מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל.

⌘ קמו ⌘

וְאַחַר כֵּן שְׂאֵלְתִי אוֹתוֹ מֵהוּ מְקוֹר הַמְּנֶהֱגַ הַזֶּה שֶׁל
מַחִיאַת כַּפַּיִם, שְׂאֵינוֹ נֶהוּג כָּלֵל בְּעוֹלָם. הַשִּׁיב לִי:

דא פֿרעגט מען קשיות, אין אומן האט מען נישט גיפֿרעגט קיין קשיות, מפֿאטשט - פֿאטשט מען (פה מקשים קשיות, באומן לא שאלו קשיות; מחיאת כפיים - מוחים כפיים). שאלתי אותו אם הִיה נהוג זאת אצל רבנו ז"ל או מוהרנ"ת ז"ל, ומתי התחילו במנהג הזה. והשיב לי שאינו יודע, אבל הוא חושב שבתקופת רבי נחמן טולטשינער, כשרבי אליעזר ביאליסטוצקער הִיה הבעל שחרית והוא התחיל צעקת "המלך" בקול אימים (שממנו קבל מורנו רבי אברהם שטרנהרץ) אזי מרב התלהבות והתעוררות היו כמה מאנשי שלומנו שפֿחו כפיים, עד שבמשך כמה שנים פֿשט הדבר ברב הקהל. ור' לוי יצחק הרחיב אז הדבור קצת בענין זה אבל איני זוכר יותר.

קמז ס

ועוד הִיה מספר על עצמו, שבפעם הראשון ששלחו אותו להיות בעל שחרית אזי כשצעק "המלך" לא ידע כלל היכן הוא מחמת האימה והפחד שתקפוהו. והמנהג, שהחזן צועק "המלך" על הבימה ומיד הוא הולך אצל העמוד וממשיך לנגן התבות "יושב על כסא" וכו', אבל הוא לא הרגיש כלל איך שהוא הולך ולא ידע כלל מה נעשה אתו עד שמצא עצמו נצב ליד העמוד ואז חזר לדעתו והמשיך לנגן וכו'. ואמר ר' לוי יצחק, שכל כך הִיה ההתרומות והיראה, עד כדי התפשטות הגשמיות.

ס קמח ט

ספר רבי לוי יצחק, שרבי שכנא בן רבי דוד צבי נכד מוהרנ"ת ז"ל, נכנס פעם לאיזה בית המדרש בטולטשין מקום מגוריו, בעת שהתוכחו שם הלומדים בקולי קולות על איזה גמרא ולא יכלו להגיע לעמק השוה, ומיד כשראו את רבי שכנא אמרו: הנה הלמדן בא, הבה ונשאלה את פיו, והוא יעמיד לנו הסגיא על בוריה. ונגשו אליו ושאלוהו על דבר וכוהם שילבן להם הענין הקשה, ומאד נהנו מתשובתו המישבת והיה להם לנחת. והוא תכף ומיד עזבם ויצא מבית המדרש. וכששאלוהו אחר כך מדוע עשה כן וברח מהם, השיב: לא יכלתי להשאר שם פן אכשל במחשבת פגול של גאות ויהירות חס ושלום.

ומרבי אליהו חיים רוזין שמעתי בסגנון אחר, שרבי נשקע טולטשינער ספר לו שפעם עבר עם אביו רבי שכנא ליד בית המדרש בטולטשין, ושמעו קולי קולות של וכוהים ופלפולים בלמודם והיתה מריבה גדולה ביניהם, והוא ואביו נגשו אל פתח הבית המדרש לראות מה מתרחש שמה, המה ראו את רבי שכנא אמרו זה לזה: הנה רבי שכנא לפנינו והוא יגיד לנו את הפשט הנכון, כי הוא תלמיד חכם ולמדן גדול, כשמע רבי שכנא זאת מיד נשמט מהם ויצא במרוצה לדרכו, ושאל אותו בנו רבי נשקע: מדוע לא רצית לומר להם את הפשט הנכון ולא יריבו יותר, והשיב לו בזה הלשון: וואס זאל איך טיהן אז אין הימעל האט מען נישט קיין נחת פין

אֲזַא לְעַרְנָעַן (מָה אַעֲשֶׂה, שְׁבַשְׁמִים אֵין נַחַת רוּחַ מִלְמוּד כְּזֶה) - הֵינּוּ
עַל יְדֵי מְרִיבוֹת וְקִנְטוּרִים - וְוִיל אֵיךְ נִישֶׁט הָאָבֶן אַ חֵלֶק
אֵין אֲזַא לְעַרְנָעַן (אֵינְנִי חֲפֵץ שְׂיִהְיֶה לִי חֵלֶק בְּלְמוּד כְּזֶה)

אָמַר הַכוֹתֵב: כְּבָר אָמְרוּ חַז"ל (בְּרִכּוֹת יז.) הַלּוֹמֵד שְׁלֹא לְשִׁמָּה (הֵינּוּ
לְהַתִּיּוֹר וְלִקְנִטָּר וְלִקְפַח חֲבָרִיו כְּפִרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם) נוֹחַ לוֹ שְׁלֹא נִבְרָא.

קמט ט

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵר' אֶלְיָהוּ חַיִּים, שְׂרַבִּי שְׁכָנָא בֶן רַבִּי דְדוֹד
צְבִי נֶכֶד מוֹהֲרַנ"ת, הָיָה כְּרוּף אַחַר דְּוִדוֹ רַבִּי מִיכְלִי
(אֶח אָבִיו רַבִּי דְדוֹד צְבִי) וְהָיָה מְלִוְהוֹ בְּנִסְיַעוֹתָיו, פְּעַם אַחַת
כְּשֶׁחֲזְרוּ מְנַסְיַעְתָּם לְאוּמָן, וּבְכַנְיַסְתָּם לְעִיר טוּלְטִישִׁין לְיַד
הַמְּקוֹה, אָמַר לוֹ רַבִּי מִיכְלִי שְׂיִמְשִׁיךְ עִם הָעַגְלָה עַד הַבַּיִת
וְיִוְרִיד שָׁם אֶת הַחֲפָצִים בְּבֵיתוֹ וְהוּא בְּעַצְמוֹ יֵרֵד לְטַבֵּל
בַּמְּקוֹה. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ רַבִּי שְׁכָנָא: הֲלֹא אַתָּם עֵיפִים מְטַרַח
הַדֶּרֶךְ, וּבְכֵן תִּסְעוּ מִקֶּדֶם לְבֵיתְכֶם עִם הַחֲפָצִים וְתִנּוּחוּ
קֶצֶת וְאַחַר כֵּן תִּלְכוּ לַמְּקוֹה, וְהַשִּׁיב לוֹ דְּוִדוֹ: וְוֹאס זָאל
אֵיךְ טִיְהֵן אַז דָּאס קאַפִּיל הַאֲלֵט זֵיךְ מִיר נִישֶׁט אוֹיף מִיִּין
קאַפּ אָן מְקוֹה (מָה אַעֲשֶׂה שְׁהַכְּפָה אֵינָה מְחֻזְקָה עַל רַאשֵׁי בְּלִי מְקוֹה)
(הֵינּוּ כִּי אֵין לוֹ יָשׁוּב הַדַּעַת בְּלִי מְקוֹה).

קנ ט

כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵר' לִוִי יִצְחָק, שְׂרַבִּי מִיכְלִי הָיָה נִזְהָר מְאֹד
לְטַבֵּל בַּמְּקוֹה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְאַפְלוֹ לְעַת זְקִנְתּוֹ שְׁלָקַח
לוֹ זְמַן רַב (כְּשִׁתִּי שְׁעוֹת) לֹא הִסְתַּכֵּל עַל זֶה וְלֹא וְתַר עַל
הַמְּקוֹה, וּבְיוֹם שְׂשִׁי הָיָה טוֹבֵל פְּעַמִּים - בְּבִקְרָא לְפָנָי

הַתְּפִלָּה וְאַחֲרֵי הַצְּהָרִים לְכַבּוֹד שַׁבָּת. וּבְנֵי בֵיתוֹ אָמְרוּ לוֹ שֶׁמִּסְפִּיק לוֹ הַמְּקוֹה פַּעַם אַחַת לְכַבּוֹד שַׁבָּת מִחַמַּת הַקְּשִׁי שֶׁבְדָּבָר וְאִינוֹ צָרִיךְ לְהִטְרִיחַ עֲצָמוֹ יוֹתֵר מִדָּאִי, הַשִּׁיב לָהֶם בְּחִיוֹךְ עַל פָּנָיו: "וְוַאס ווילט איהר פִּין מִיר, אִיהֶר ווִיִּיסְט נִישְׁט אַז דָּאס קאַפּל שְׁטִיט מִיר נִישְׁט גִּיט אויפֿן קאַפּ הָאָן מְקוֹה (מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי, אֵינְכֶם יוֹדְעִים שֶׁהַכֶּפֶה אֵינָה עוֹמֶדֶת טוֹב עַל רֹאשִׁי בְּלִי מְקוֹה?!)".

קנא

שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק, שְׂרַבִּי סֶעֱנֶדְעֵר טְרַהֲאוֹוִיצְעֵר הָיָה גַם כֵּן נִזְהָר מְאֹד לְטָבֵל בְּכָל יוֹם, וְאַפְלוּ בִימֵי הַחֲרֹף שֶׁהָיוּ הַמַּיִם קָרִים מְאֹד וְכִמְעַט קְפוּאִים אָף עַל פִּי כֵן טָבֵל בָּהֶם. וּפַעַם אַחַת הָיוּ הַמַּיִם קְפוּאִים מְאֹד וְהַשִּׁיאוּ יִצְרוּ שֶׁהַפַּעַם יִמָּנַע עֲצָמוֹ מִלְּטָבֵל, הִתְגַּבֵּר עַל הַנִּסְיוֹן הַזֶּה וְגָעַר בְּגוּפוֹ וְאָמַר: "שְׁטִיק עָרֵד! וְוַאָרְף זִיךְ שׁוִין אַרִיין אֵין וְוַאסְעֵר אֵין טוֹבֵל זִיךְ (גּוֹשׁ אֲדַמָּה, הַשְּׁלֵךְ כָּבֵד עֲצָמְךָ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְטָבֵל עֲצָמְךָ!)".

קנב

וְזְכוּרֵנִי, שֶׁהַחֲסִיד רַבִּי יוֹנָה לְבַל שֶׁהָיָה נִזְהָר מְאֹד בְּטָבִילַת מְקוֹה וְהָיָה הוֹלֵךְ לְטָבֵל כַּמָּה פַּעַמִּים בְּיוֹם, וְשַׁבַּת חֲנֻכָּה בְּמִירוֹן הָיוּ מִי הַמְּקוֹה קָרִים מְאֹד כִּי לֹא חָמְמוּ בְּזַמַּיִם הַקּוֹדְמִים, וְהָיָה עוֹמֵד לְיַד הַמְּדֻרְגוֹת שֶׁל הַמְּקוֹה וְאוֹמֵר לְעֲצָמוֹ: "יוֹנָה! אֵיידְעֵר דִּי תְּכַרְא קִדִּישָׁא קוֹמְעֵן דִּיר טוֹבֵל'ן - טוֹבֵל זַאךְ אַלִּיין (יוֹנָה! לִפְנֵי

שֶׁתִּכְרָא קַדִּישָׁא בְּאִים לְהַטְבִּיל אוֹתָךְ, טַבַּל עֲצָמָךְ לְבַד), "וְכֵן הָיָה
 אֹמֵר: "יֹנָה! וּוּאֲרַף אַרְיִין דְּעַם זְעָקִל בִּיּוֹנָעֵר אִין מְקֹנָה.
 יֹנָה! הָאֵב רַחֲמָנֹת אוּיָף דִּיין גְּרָאֲבֵן גּוּף, זִי אִיהֶם מְטֵהָר
 מִיט דִּיא מְקֹנָה (יֹנָה! הַשְּׁלֵךְ אֶת שֶׁק הַעֲצָמוֹת לְתוֹךְ הַמְקֹנָה. תִּרְחַם עַל
 גּוּפָךְ הַמְגָשִׁם וְטֵהָר אוֹתוֹ בַּמְקֹנָה!). "וְכֵן עוֹד כְּמָה לְשׁוֹנוֹת כְּאֵלוֹ.
 וּבְכַף הָיָה מְחִזֵּק וּמְעוֹרֵר עֲצָמוֹ וּמְתַגְבֵּר עַל הַקָּר וְקוֹפֵץ
 לְתוֹךְ הַמְקֹנָה.

קנג ט

כְּשִׁשְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ לָמָּה הוּא הוֹלֵךְ לְמְקֹנָה כְּמָה פְּעָמִים
 בְּיוֹם (אוּלֵי חֲמֵשׁ שָׁשׁ פְּעָמִים) וְלֹא דִי לוֹ בְּפַעַם
 אַחַת, הָיָה מְשִׁיב בְּבִדְיָחוֹת הַדְּעַת וְאוֹמֵר: בְּאַמַּת
 כְּשִׁשְׂאֵלִים מֵהַמְקֹנָה לְרַחוּב וְהַשְּׁפָרְג'קִטוֹרס (כִּף הָיָה מְכַנֶּה
 אֶת הָעֵינִים) חוֹטְפִין אִיזָה הַסְּתַכְלוֹת שְׂאִינָה הַגּוֹנָה אִזִּי
 צְרִיכִים מִיד לְחֹזֵר לְמְקֹנָה וְלִטְבַּל, אָבֵל קָשָׁה לְבַצֵּעַ זֹאת,
 לְהִיּוֹת בַּמְקֹנָה רוֹב הַיּוֹם, "אָבְעֵר סְאִיז דָּאךְ שְׁוועֵר
 אוּיִסְצוֹפִירֵן צִי זִיין אִין מְקֹנָה רוֹב טָאג", לְכֵן לְכָל הַפְּחוֹת
 כְּמָה פְּעָמִים בְּיוֹם, כְּמָה שְׂאֵפְשֵׁר.

קנד ט

שְׁמַעְתִּי עַל אֶחָד מִגְּדוּלֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ (אִינִי זוֹכֵר שְׁמוֹ, אוּלֵי
 זֶה הָיָה מוֹרְנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטַעַרְנֶהאַרְץ זצ"ל) שֶׁהוֹכִיחַ
 אַבְרָךְ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹקֵד עַל לְמוֹדִיו אָבֵל
 לֹא רָאָהוּ אַף פַּעַם מְחִזֵּק הַלְקוּטֵי מוֹהַר"ן בְּיָדוֹ לְלַמֵּד

וְלִהְיֶה סֵפֶר בּוֹ, וְאָמַר לוֹ בְּעֶרְךָ כֹּהֲאֵי לִישָׁנָא: "הָעַר זִיךְ אֵיין יוֹנְגֶערִמָּאן וואס אײך וויל דיר זאגן, זאלסט וויסן אז דעם הייליגן רעבינס ספר איז פיל מיט חדושים, פיל מיט השגות, פיל מיט טייערע עצות, פיל מיט אהבת ה' ויראת שמים, עס עפינט דעם מח, עס טרענט אדערן, עס גיט אריין א חשק אין א התעוררות צום לערנען און דאווינען, עס איז מקדש ומטהר דעם מענטשין וויא אזוי ער איז, אז מען עפינט און מען לערנט דעם ספר פין טאול צו טאול זעהט מען דאס אלעס ארויס, אין מען שפירט א זיסקייט אין א הייליגער חיות אין א גיהויבנקייט סיי אין לערנען תורה, סיי אין עבודת ה', היינט פֿרעג אײך דיר פֿארנוואס זאלסטו נישט לערנען דעם רעבינס ספר, ער האט דאך גיזאגט אז ווער סאיז מערער למדן איז מערער מסגל ציא זיין ספר."

(שמע נא אברהם, מה שאני רוצה לומר לך, תדע שהספר של הרבי הקדוש הוא מלא חדושים, מלא השגות, מלא עצות יקרות, מלא אהבת ה' ויראת שמים, זה פותח המח, בוקע הגידים, זה מכניס חשק והתעוררות לתורה ותפלה, זה מקדש את האדם באיזה מצב שהוא. כשפותחים ולומדים את הספר מתחלתו ועד סופו, רואים את כל זאת, ומרגישים מתיקות וחיות דקדושה והתרוממות, הן בלמוד התורה, הן בעבודת ה'. ועתה, אני שואל אותך, מדוע לא תלמד את ספרו של הרבי? הלא הוא אמר מי שהוא למדן יותר, הוא מסגל יותר לספרו).

אמר הכותב: עין במכתבי רבי נתן ב"ר ליבלי ראובנ'ס בספר נתיב צדיק שהוא כותב שם שהספר לקוטי מוהר"ן הוא גן עדן העליון והלקוטי הלכות הוא גן עדן התחתון עין שם וינעם לך.

קנה

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַחֲסִיד הַלְמַדֵּן רַבִּי נַחוּם יִצְחָק פְּרָאֲנֵק ז"ל
 שְׁשָׁמַע בְּעֵצְמוֹ מִפִּי הַשּׁוֹחֵט הִירוּשָׁלַמִי הַנּוֹדֵעַ
 רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַגְמָן ז"ל שֶׁסִּפֵּר אֲשֶׁר הָיָה דֶרֶכּוֹ לְנִסְעַ לְבֵית
 הַמְּטַבְּחִים עִם עוֹד כַּמָּה שׁוֹחֲטִים בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר לְשַׁחֵט
 שָׁם, פַּעַם אַחַת בָּעֵת נָסְעוּ לְשָׁם וְהִדְרִיךְ עוֹבֵר לֹא רַחוּק
 מֵאֲזוּר מְעֵרַת שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק (כְּמוֹ הַיּוֹם) וְהִנֵּה כְּשֶׁעָבַר
 בְּנִסְיַעְתּוֹ קָרוֹב לְאֲזוּר הַמְּעֵרָה הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת וְצִעֲקוֹת
 מִחֲרִידוֹת וְנוֹרָאוֹת, וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד מִי יָכוֹל לְצַעֵק בְּשָׁעָה
 כְּזוֹ שְׁעֵדִין לֹא הָאִיר הַיּוֹם וּבַחֲוִיץ חֲשֵׁךְ וְאַפְלָה וְגַם גְּשָׁמִים
 עֲזִים יוֹרְדִים בְּשֵׁטֶף. וַיֹּאמֶר לְהִנָּהֵג שְׁיַעֲצֹר אֶת רַכְבּוֹ כִּי
 אֵינוֹ יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ בְּנִסְיַעְתּוֹ וְהוּא מְכָרַח לָרֶדֶת וְלִרְאוֹת
 מֵהֵיכָן בּוֹקְעִים הַזְּעָקוֹת הָאֵלוֹ, אוֹלֵי אֵיזָה יְהוּדֵי נִמְצָא
 בְּמִצּוֹקָה אוֹ בְּסַכְנָה וְקוֹרָא לְעֲזָרָה וְצָרִיכִים לְהַצִּילוֹ.

כְּשִׁירָד מֵהֶרֶב וְהֵלֵךְ מֵעֵט, הַבְּחִין שֶׁהַקּוֹלוֹת בָּאִים מִכּוּוֹן
 הַמְּעֵרָה וְזָרוּ עֲצָמוֹ לְלַכֵּת לְעֵבֶר הַמְּעֵרָה, כְּשֶׁהִגִּיעַ
 לְשָׁם מָה הוּא רֹאֶה שְׁאִישׁ אֶחָד יוֹשֵׁב לִיד פֶּתַח הַמְּעֵרָה
 כִּי הַשַּׁעַר הָיָה סָגוּר וְצוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, נִגַּשׁ אֵלָיו לְהוֹכֵחַ
 וְלִרְאוֹת מִי הוּא הָאִישׁ הַלָּזֶה הַיּוֹשֵׁב תַּחַת גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף כְּזֶה
 וְצוֹעֵק נוֹרָאוֹת, וּמַחְמַת שֶׁהָיָה חָשׁוֹף בְּכָל הָאֲזוּר הַזֶּה עַל
 כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ סָמוּךְ לוֹ קָרָא אֵלָיו בְּקוֹל הַרְבֵּה פְּעָמִים: רַבִּי
 יְהוּדִי מִי אַתֶּם? אָבֵל אֵין עוֹנֶה וְהָאִישׁ לֹא קָם וְלֹא זָע רַק
 מִמְּשִׁיךְ בְּקוֹלוֹתָיו, וַיִּתְקַרֵּב אֵלָיו עִם הַפָּנִס שְׁבִידוֹ וְהָאִיר
 בְּפָנָיו וַיִּסְתַּכֵּל הַיֵּטֵב וְנִבְהַל וְנִשְׁתַּוְּמֵם מְאֹד הֲלֹא זֶהוּ
 רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁפִירָא הַחֲסִיד הַמְּתַבּוּדָד יוֹשֵׁב לוֹ לְבַדּוֹ

וְעוֹבֵד הַשֵּׁם בְּהִצְנֵעַ לָכֵת בְּלִתי יוֹדֵעַ לְאִישׁ, וְהוּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן שׁוּחַט, תָּפַס אוֹתוֹ בְּמַעֲשֵׂהוּ הַנּוֹרָא הַזֶּה בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלְאָה, וַיִּצְעַק אֵלָיו: רַבִּי שְׁמוּל! מַה קָרָה אֲתָכֶם? אִיךָ אַתֶּם מְסַכְּנִים עֲצַמְכֶם לְשָׁהוֹת כָּאֵן בְּשָׂדֵה פְתוּחַ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְהַגְּשָׁמִים שׁוֹטְפִים וְהַקָּר עוֹ? הֲלֹא אַתֶּם רְטָבִים כְּכָר עַד הָעֲצָמוֹת וְאַתֶּם עֲלוּלִים חֲלִילָה לְהִתְקַרֵּר, לֹא מִצָּאתֶם לָכֶם מְקוֹם אַחַר לְהִתְבוֹדֵד וְלֹא תַחַת הַגֶּשֶׁם? וְכִךָ הַפְּצִיר לּוֹ בְּמַלִּים הַרְבֵּה וְהִתְחַנֵּן אֵלָיו שְׁיִלֶךְ לְמְקוֹם בְּטוּחַ יוֹתֵר, אֲבָל מַה גְּדֹלָה הַשְׁתוּמְמוֹתוֹ וְתַמִּיהָתוֹ שְׁבַעֲתִים כְּאֲשֶׁר רַבִּי שְׁמוּאֵל דִּנְן עוֹנָה וְצוּעַק לְעַמְתּוֹ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת בְּזֵה הַלְשׁוֹן: "יִצָּר הָרַע אֲוֹעַק! יִצָּר הָרַע אֲוֹעַק!" (יִצָּר הָרַע לָךְ! יִצָּר הָרַע לָךְ!) וְכִךָ צָעַק לוֹ הַמוֹן פְּעָמִים עַד שֶׁרַבִּי שְׁמַעוֹן שׁוּחַט הַשְׁתַּכְנִיעַ שְׁלֹא יוֹעִיל לוֹ שׁוּם דְּבוּרִים וְתַחֲנוּנִים וְלֹא יוּכַל לְהַזִּיזוֹ מִמְּקוֹם יְשִׁיבָתוֹ, וּבִינָתִים גַּם הַגֶּשֶׁם שׁוֹטֵף וְחָבַל לְהַתְמַהֵמָה כָּאֵן, וְגַם הָיָה נֶחֱפָז אֲזוֹ לְמַהֵר לְבֵית הַמְּטַבְּחִים לְשָׁחַט, וּבִכֵּן מָה עָשָׂה? פָּשַׁט אֶת מְעִילוֹ וְזָרַק עַל רַבִּי שְׁמוּאֵל לְפָחוֹת לְהַגֵּן עָלָיו מִשְׁטָף הַגְּשָׁמִים כְּכֹל הָאֲפָשָׁר שְׁלֹא יִצְטַנֵּן וְיִתְקַרֵּר חֲלִילָה, וְכִךָ הֵלֵךְ לוֹ לְדַרְכוֹ.

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שׁוּחַט, כְּשֶׁסִּפֵּר הַמַּחֲזָה הַנּוֹרָא הַזֶּה אָמַר כִּי לוֹלֵי שָׂרָאָה זֹאת בָּמוֹ עֵינָיו לֹא הָיָה מְאַמֵּין בְּשׁוּם אִפֵּן הַנִּמְצָא אִישׁ כְּזֵה בְּדוֹרָנוֹ כְּמוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁהִתְעַלָּה כָּל כֶּךָ לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּעִבּוּדַת בּוֹרָאוֹ עַד שְׁלֹא הִרְגִישׁ כְּלָל מַה מְתַרְחֵשׁ מְסַבִּיבוֹ וְלֹא יַעֲצִרְנוֹ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג (כְּמוֹ הַלֵּל הַזֶּקֶן בְּשַׁעֲתוֹ שֶׁשָּׁכַב תַּחַת הַשֶּׁלֶג שֶׁהָעֵרֶם עָלָיו עַל אַרְבַּת בֵּית הַמְּדֻרָשׁ וְלֹא הִרְגִישׁ כְּלָל כְּמִסְפָּר בְּגִמְרָא יוֹמָא לֵה ע"ב) עַד כָּאֵן הַסְּפוּר שֶׁשְׁמַעְתִּי מִפִּי הַנִּי"ל.

אמר הכותב: ונתקיים בו אז הכתוב "ויזעק שמואל אל ה' כל הלילה" כי מי יודע כמה שעות התמהמה שם ואולי ערך שם גם תקון חצות כדרכו הרבה הרבה פעמים במקום קדוש כזה מקום גניזת שמעון הצדיק שהיה משירי כנסת הגדולה (כמו ששנינו בתחלת מסכת אבות). וגם ביום חפתו היה במערה זו והיה בהתפשטות הגשמיות וכו'. כזה היה איש קדוש רבי שמואל שבודאי זה לא היה הפעם היחיד הראשון אצלו בעבודה נוראה מעין זו כי גם בזמן שלגים ורוחות עזות היה מתבודד בשדות ומערות ובקברי צדיקים, והמון פעמים אין מספר היה מסתתר אפלו מחבריו והולך לבדו לאיזה יער להתבודד שם כשאין בני אדם רואים ושומעים ומפריעים לעבודתו הצנועה והנסתרה ונתקיים בו "כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן" - כך תאר הפיטן (בפיט "כאהל הנמתח" וכו' אחרי סדר העבודה במוסף יום הכפורים) איך היה נראה הכהן גדול בשעת עבודתו ביום הכפורים, וכבר ידוע שגם רבנו ז"ל תאר במלים אלה את תלמידו רבי אהרן ז"ל הרב דברסלב כששלה את מוהרנ"ת אליו וראה אותו יושב בשלחן בעינים בוכיות כנראה מתבודד אז. וכבר אמרו חז"ל (הוריות יג) על הפסוק (משלי ג) "יקרה היא מפנינים" שהתלמיד חכם יותר גדול מהכהן גדול שנכנס לפני ולפנים. ומוכן שתלמיד חכם אמתי כמו רבי שמואל בודאי היה למודו בתורה הלוכו והנהגתו ועבודתו לפני הבורא גבוהה מאד מאד וכו'. (שמעתי מרבי מרדכי אלעזר רובינשטיין שהלך הרבה פעמים עם רבי שמואל להתבודד וכו'. ועוד חזון למועד להאריך בזה).

קנו ס

בעת שטבלו החברא-קדישא את הרב החסיד המקבל רבי שלמה ווקסלר ז"ל במקוה של בתי אונגריין, הינו למעלה בבית הכנסת מעל המקוה והיו שם מגדולי אנשי שלומנו ומהם מורנו הרב רבי אברהם סופר ז"ל, והרב רבי אלחנן ז"ל, והרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל ועוד

רַבָּנִים וּגְדוּלֵי הַחֲסִידִים, כִּי הָיָה מְקַבֵּל בְּצַדִּיקוֹתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ
אֶצֶל כָּל הַגְּדוּלִים. וְרָצָה ר' אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין ז"ל לְהַדְפִּיס
מוֹדְעוֹת עַל פְּטִירַת הַנ"ל מִטַּעַם יְשִׁיבַת "אוֹר הַנְּעֻלָּם"
וּחֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב. וְשָׁלַח אֶת בְּנוֹ הָרַב רַבִּי קֶלְמָן ז"ל וְאוֹתִי
לְדַפּוּס "חֹרֵב" לְעַרְךָ אֶת הַמוֹדְעוֹת, רָצִינוּ לְהַסְפִּיק עוֹד
אֶת הַלְוִיָּה לְכֵן רָצִינוּ מֵהַר לְבֵית הַדְּפּוּס, עוֹד לֹא הִגַּעְנוּ
לְסוֹף הַחֲצָר, וְהֵנָּה קוֹרָא אוֹתָנוּ הַר' אֱלִיהוּ חַיִּים וְאוֹמֵר:
הֲלֹא מוֹרְנוּ נִמְצָא אֶתָּנוּ כְּאֵן לְכָה וְנִשְׁאַלָּה אֶת פִּיו מָה הוּא
אוֹמֵר עַל זֶה.

לְשִׁמַּע הַשְּׂאֵלָה, שְׁמַעְתִּי שְׁמוֹרְנוּ אוֹמֵר בְּהַקְפָּדָה:
"חֲלִילָה, נִישֵׁט דְּרִיקָן דָּאס, בֵּיִיא אוֹנְזֶערֶע לִיִּט
הָאט מַעַן נִישֵׁט גְּעוֹוִיסֶט פִּין אַזְעֶלְכֶע זַאכֵן, מ'איז נִישֵׁט
אַרוִיס מִיט אַ פֶּרְסוּם אוֹן הֶסְפִּידִים אוֹיף לְוִיּוֹת, אוֹן אַזוֹי
הָאבֵן זִיךְ גְּעֶפִירֶט אוֹנְזֶערֶע לִיִּט אֵין אַלֶע דוֹרוֹת" (חֲלִילָה!
לֹא לְהַדְפִּיס זֹאת! אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לֹא יָדְעוּ מְדַבְּרִים כְּאַלָּה, לֹא יֵצְאוּ
בְּפֶרְסוּם וְהֶסְפִּידִים, וְכֵךְ נִהְגוּ אַנ"ש בְּכָל הַדוֹרוֹת). וְלִכְךָ לֹא נִדְפְּסוּ
כָּלֵל הַמוֹדְעוֹת.

קנז ט

פַּעַם אַחַת דִּבְרַתִּי עִם הָרַב הַחֲסִיד הַגּוֹתִיק ר' לִוִי יִצְחָק
ז"ל בְּעֵגְזֵן הַמְּנַהֵג בְּתַקוּפָה הָאַחֲרוֹנָה לוֹמֵר בְּצַבּוֹר
(בְּרַבִּים) הָעֵשְׂרָה מְזֻמּוֹרִים (הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם 'תַּקוּן הַכְּלָלִי') בְּשַׁבַּת
אַחֲרֵי תְּפִלַּת מוֹסֶף, אַךְ בְּבֵית מְדַרְשָׁנוּ בְּעִיר הָעֵתִיקָה
יְרוּשָׁלַיִם תְּכוּנֵן וְתַבְּנָה וּפְהַ שְׁכוּנַת קֶטְמוֹן לֹא נִהְגוּ כֵן
בְּחַיֵּי מוֹה"ר רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנְהַרְץ ז"ל, גַּם רַבִּי

אַבְרָהָם בִּרְ נַחְמָן וְחוֹתָנוּ רַבִּי נִפְתָּלִי כֹהֵן וְרַבִּי שְׁלֹמֹה וְוִקְסֵלֶר לֹא נִהְגּוּ בֵּן, רַק אַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹת מוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטַרְנְהַרְץ ז"ל, הִנְהִיג בֵּן הַחֲסִיד רַבִּי יִצְחָק מֵאִיר קוֹרְמָן ז"ל וְהוּא בְּעֶצְמוֹ נִגַּשׁ לְעַמּוּד לֹמֵר הַיּוֹד מִזְמוּרִים.

וְשָׂאֵלְתִי אֶת הַר"ר לְוִי יִצְחָק מֵהַחֲלוּקֵי דַעוֹת בְּזֶה, וְהַסְּבִיר לִי שְׂאֵמָנָם בְּקִלּוּיז בְּאוֹמָן לֹא הָיָה נִהוּג כָּלֵל לֹמֵר בְּצַבּוֹר בְּשִׁבְתוֹת, כִּי רַבְּנוּ ז"ל פִּקֵּד לֹמֵר זֹאת עַל קִבְרוֹ הַקְּדוֹשׁ אוֹ לְעֵנִין מְקַרְהַ בְּלִתִּי טְהוֹר רַחֲמָנָא לְצִלָּן. וּמוֹבֵן מֵאֲלִיו שֶׁלֹּא שִׁיף לֹמֵר בְּצַבּוֹר, וּמִי שֶׁרָצָה לֹמֵר הָיָה פּוֹקֵד אֶת צִיוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ אוֹ אֹמֵר בְּיַחֲדִיד כְּשֶׁנִּצְרָךְ לְזֶה. רַק בְּשָׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת כְּשֶׁבָאוּ הַמְּקַרְבִּים הַחֲדָשִׁים מִפּוֹלִין לְאוֹמָן וְרַבָּם הָיוּ בַּחוּרִים וְנִשְׁתַּקְּעוּ שֵׁם כִּי לֹא יִכְלוּ לְחַזֵּר לְפּוֹלִין מִחֲמַת סַכָּנַת הַדְּרָכִים הַמְּשַׁבְּשִׁים וּסְגִירַת הַגְּבוּל בֵּין פּוֹלִין לְרוּסְיָא, וְהַמְּקַרְבִּים הָאֵלוּ הָיוּ מֵהֶם לּוֹמְדִים וְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם וְחֲסִידוֹת בְּרִסְלָב בְּעַר בְּקַרְבָּם, וְהֵם רָצוּ לְהִנְהִיג אֲמִירַת "תִּקּוֹן הַכִּלְלִי" בְּצַבּוֹר גַּם בְּקִלּוּיז בְּאוֹמָן, כִּי הִרְגְּלוּ כֶּךָ בְּפּוֹלִין אֲשֶׁר שֵׁם הִנְהִיגוּ רָאשֵׁי חֲסִידֵי בְּרִסְלָב לְהַגִּיד זֹאת בְּצַבּוֹר, וְזֶה הָיָה אֶחָד מֵהַתְּקֵנוֹת שֶׁהַתְּקִינוּ בְּקִרְבַּ קְהֵלוֹת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, כַּנִּדְפָס בְּקִנְטָרַס "עֵין זוֹכֵר" (אוֹלֵי בְּגִלָּל שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם צִיוֹן רַבְּנוּ ז"ל). וְלִכֵּן מִיֵּד בְּבוֹאֵם לְאוֹמָן רָצוּ גַם בֵּן לְהִנְהִיג תְּקֵנָה זוֹ. אֲבָל כָּל זְקֵנֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וּבְתוֹכָם גַּם מוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר שְׁטַרְנְהַרְץ ז"ל, הִתְנַגְּדוּ נִמְרָצוֹת לְמִנְהַג אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּפּוֹלִין וְלֹא נָתְנוּ לְהִנְהִיג זֹאת בְּקִלּוּיז. אֲבָל בְּמִשְׁךְ הַשָּׁנִים כְּאֲשֶׁר הַמְּקַרְבִּים הַחֲדָשִׁים מִפּוֹלִין נִהְיוּ לְוִתִּיקִים וְהֵם הָיוּ רוֹב מִנֵּין וְרוֹב בְּנֵין בְּקִלּוּיז וְעַמּוּדֵי הַתּוֹךְ שֶׁבַחְבוֹרַת

"אנשי מעמד", וגם היו קבועים בקלויז רוב היממה, ממילא הצליחו לאט לאט לקיים המנהג של אמירת "תקון הכללי" בצבור גם בקלויז, עד שנהיה למנהג קבוע. וגם השפיעו על מורנו רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל, שגם הוא יאמר עמהם. וכה סיים ר' לוי יצחק, שכאשר נגש מורנו אל העמוד לומר העשרה מזמורים היה מסים כל מזמור בקול בערבות ונעימות - ווען רבי אברהם סופר (שטרנהארץ) איז ציא גיגאנגען צים עמוד זאגן דיא עשרה מזמורים, האט ער אויסגעלאזט יעדן קפיטיל אויפן הויכן קול מיט א זיסקייט אין א גישמאק, מיט א בעזינדער הארציגן נסח, וואס צוליב דעם אליין איז שוין גיווען כדאי ציא זאגן "תקון הכללי" בצבור. עס האבן זיינע תנועות אריינגעבראכט אין הארצן א הרהור תשובה, אין אמאל אויך א טרער. דער עולם האט באקימען א התעוררות ביים זאגן דיא מזמורים. (פֿשר' אברהם נגש אל העמוד לומר את העשרה מזמורים, הוא הניח כל מזמור בקול רם במתיקות ונעימות, בנסח לכבי אחר, שרק עבור זה לבד היה כדאי לומר תקון הכללי בצבור, תנועות הנגון שלו הכניסו בלב הרהור תשובה, ולפעמים גם דמעה, הצבור קבל התעוררות באמירת המזמורים).

ומני אז היה מורנו רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל, רוב פעמים חזן של התקון הכללי, אפלו פרעמדע מענטשן פין דער שטאט וואס פלעגן צי קימען בייא אונז דאווינען זענען נתעורר גיווארן פין דעם "תקון הכללי", פין יעמאלט איז רבי אברהם סופר גיווען כמעט יעדן שבת דער חזן קבוע פין דעם "תקון הכללי" (אפלו אנשים זרים מהעיר שנהגו לבוא אצלנו להתפלל, התעוררו מהתקון הכללי. מאותו

זמן רבי אברהם היה כמעט בכל שבת החזן הקבוע בתקון הכללי. (ולכן כשָׁבא רבי אברהם לעיר העתיקה ושָׁמָה לא אָמְרוּ, וגם לא היו שם אנשי פולין, ממילא גם הוא לא אָמַר כְּמוֹכֵן, אָבֵל בְּיָמֵינוּ הִנְהַג לומר זאת בכל בתי הכנסת של אנשי שלומנו).

קנח ט

מורנו רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל היה מרגלא בפומיה לומר להבעלי בתים והבעלי מלאכה והסוחרים שאין זמנם פנוי להקדיש עצמם ללמוד ולעבודת ה' כל היום, "טוב מעט" - "אביסעלע איז אויך גיט" (מעט, הוא גם טוב), וכמו שאמר רבנו ז"ל למוהרנ"ת. והעולם אומרים: "אביסעלע, אביסעלע, ווערט א פילע שיסעלע" (מעט, מעט, ונעשית הקערה מלאה). ואם חזקים במעט הטוב הזה זוכים אחר כך שנכנס ברכה במעט הזה ומוסיפים בקדש, והשם יתברך מרחיב לו זמן וכו'. (שמעתי ממנו ז"ל כמה פעמים)

קנט ט

הגאון החריף רבי וועלוול צ'צ'יק ז"ל (אחיו של החסיד הלמדן רבי שמואל) היה מנאמני ביתו של הרב הגאון הגרי"ז מברסק זצ"ל פה עיר הקדש ירושלים תכונן ותבנה, וגם היה הבעל תפלה אצלו. הוא היה מהלומדים החריפים בישיבה הגדולה 'עץ חיים' פה עיר הקדש, הוא היה גאון ובקי בראשנים ואחרונים כאחד הגאונים, והצטין להפליא במיחד בבקאות כל באורי הגר"א על השלחן ערוך כפי מה שראיתי ושמעתי ממנו בוכוחו ופלפולו עם גדולי וטובי הלומדים בישיבה. ובהיותי

לומד בישׁיבָה זו לְמַעַלָּה מֵעֶשֶׂר שָׁנִים הַזְדַּמֵּן לִי בְּאַחַת
הַיָּמִים לְשׁוֹחַח אֶתוֹ בְּעֵינַי חֲסִידוֹת וְרֵאִיתִי שְׁגָם בְּזֶה יֵשׁ
לוֹ בְּקִיאוֹת, וּמַעֲנִין לְעֵנִין שְׁאַלְתִּיו מֵהוּ אוֹמֵר עַל הַלְקוּטֵי
מוֹהַר"ן וְאִם לְמַד בּוֹ?

הַשִּׁיב לִי שֶׁהוּא עֹבֵר עַל הַסֵּפֶר מֵרֵאשׁוֹ לְסוּפּוֹ, רַק אַתָּם
הַחֲסִידִים לּוֹמְדִים בּוֹ עַל דֶּרֶךְ הַחֲסִידוֹת וְהַנְּסֻתָר
וּמֵצֵד הָאֱמוּנָה וְהַקְדָּשָׁה בּוֹ, אֲבָל אֲנִי עֹבֵרְתִי עַל הַסֵּפֶר גַּם
מֵצֵד הַנְּגָלָה וְנוֹכַחְתִּי שְׁמֵלְבָד הַבְּקִיאוֹת הַנְּפֹלְאָה הַנִּמְצָא
בּוֹ הוּא גַם מְלֵא עֲמֻקּוֹת וַחֲרִיפּוֹת וְגֵאוֹנוֹת, וְאֶפְשָׁר לְגַבֵּב
שָׁם סְגִיּוֹת הַש"ס וְסִפְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים וְכוּ'.
וְשְׁאַלְתִּיו אֵיךְ יִתְכַּן זֹאת הֲלֹא רוֹב רַבָּם שֶׁל הַש"ס
וְהָרֵאשׁוֹנִים הֵם הַלְכוֹת וְשִׁקְלָא וְטְרִיא וּפְלִפּוּלִים וְכוּ' וּמָה
הֵם שִׁיכִים (לְכַאוּרָה) לְלִקְוּטֵי מוֹהַר"ן שֶׁהוּא סֵפֶר חֲסִידוֹת
וְלֹא פְסָקֵי הַלְכוֹת? וְעֵנָה לִי אַתָּן לָךְ דְּגָמָא מְסַגֵּיא אַחַת
שֶׁל "תַּגְרֵי לוֹד" בְּפֶרֶק הַזֶּהב אֵיךְ הִיא מְפֹרֶשֶׁת בְּאִיזָה
מֵאֲמָר בְּלִקְוּטֵי מוֹהַר"ן (כְּמִדְמָה בְּהַתּוֹרָה ל"ה שְׁמִדְבָר שָׁם מַעֲנִין
מִשָּׂא-וּמִתָּן) וּבֵיֵאָר בְּזֶה מַחְלֶקֶת רַבִּי טְרַפּוֹן וַחֲכָמִים וְכוּ' (אֲבָל
אֵינִי זוֹכֵר הַמַּהְלֵךְ שְׁלוֹ). וְנִדְהַמְתִּי מְאֹד שְׁגֵאוֹן כְּמוֹהוּ יְכוּל
לְמַצָּא הַכֹּל בְּסֵפֶר זֶה וְאַפְלוּ סְגֵיא קְשָׁה כְּזֹאת.

וְאָמַר לִי: מָה אַתָּה מְתַפְעֵל מֵזֶה, הֲלֹא רַבִּי נַחְמָן בְּעֶצְמוֹ
אָמַר שְׁעָם כָּל מֵאֲמָר שְׁלוֹ יְכוּלִים לְעֹבֵר כָּל הַתּוֹרָה
כְּלָה, מִמִּילָא אֵינָךְ צְרִיךְ לְהִסְכָּמְתִּי, הֲלֹא תִרְאֶה בְּעֵינֶיךָ
שְׁגָם רַבִּי נַתָּן תִּלְמִידוֹ פִּרְשׁ הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ עַל פִּי הַרְבֵּה
מֵאֲמָרִים מֵהַלְקוּטֵי מוֹהַר"ן אִם כֵּן יֵשׁ בְּסִיס עַל מָה
שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ. וְאַחַר כֵּן אֲמַרְתִּי לוֹ שֶׁהֵרֵב הַגֵּאוֹן רַבִּי נַחְמָן

אב בית דין טשערין ז"ל עשה ספר "נחת השלחן" שפרש ג' חלקי שלחן ערוך על פי מאמר א' בלקוטי מוהר"ן, והצעתי לו שגם הוא יעשה כזאת על פי מאמר ב' בלקוטי מוהר"ן, וענה לי שגם הוא יכול כזאת אבל אין לו הזמן לזה. ובקש ממני שאביא לו הספר הנ"ל כי לא ראה אותו מעולם, אבל בתקופה ההיא היה קשה להשיגו מחמת שנשאר אחד בעיר ושנים במשפחה, כי מאז ההדפסה הראשונה שנת עת"ר, לא נדפס עדיין. וחבל על דאבדין, כי הייתי צריך אז ללחץ קצת עליו שיפרש לכל הפחות מאמר קטן אחד בלקוטי מוהר"ן כדי להראות לעולם נפלאות עמקות תורת רבנו ז"ל על פי דרכו של גאון כמוהו.

ועין בחיי מוהר"ן סימן ש"כ שרבנו ז"ל אמר: מי שהוא למדן ביותר הוא מסגל ביותר. ושם בסימן שמ"ו: "כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו" עין שם. ובסימן שס"ב כותב שם: "ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט ובדרך סוד ונסתר" וכו' עין שם. ועין בימי שמואל' חלק א' מה שאמר רבי בעריל ווארשווער ז"ל על הלקוטי מוהר"ן.

ס ק ס

שמעתי מרבי הירש לייב ליפל, שרבי ישראל הכהן המכנה רבי ישראל טרהאוויצר והוא היה כבר זקן מפלג, הוכיח אותו ושאר בני הנעורים באמר להם: "איהר האט דאך יונגע מוחות, פארנוואס זעהט איהר

נישט אז איהר זאלט זיין קלאר אין לקוטי מוהר"ן אויף אויסנווייניג, איך בא דרייצן יאר האב איך שוין גיקענט בעל פה דעם לקוטי מוהר"ן (הלא יש לכם מחות צעירים, מדוע לא תשתדלו שתהיו בקיאים בלקוטי מוהר"ן בעל-פה, אני בגיל שלש עשרה ידעתי בעל-פה את הלקוטי מוהר"ן)."

אמר הכותב: מורנו רבי אברהם סופר שטרנהרץ ז"ל, היה שגור בפיו הלקוטי מוהר"ן, והיה אומר בעל פה התורות בשבתות ובחגים ובפרט בראש השנה, ועין בחיי מוהר"ן סימן שמ"ו שרבנו ז"ל אמר מאחר שיצא הלקוטי מוהר"ן בעולם הוא רוצה שיהיה הספר שגור בעל פה עין שם.

קסא

שמעתי מידידנו החסיד המנוח רבי גדליה ברגר ז"ל, שפעם אחת דבר רבי אברהם בן רבי נחמן חזן ז"ל שיחה נוראה בענין מעלת קימת חצות ומגדל הנחיצות בעבודה קדושה זו על פי הזהר הקדוש והאר"י ז"ל ובפרט מה שרבנו ז"ל בשיחות הר"ן הזהיר על זה באמרו שעקר העבודה של איש הישראלי הוא בזה, והאריך מאד בענין זה. אחרי שגמר שיחתו אמרתי לו באנחה כבדה: "אוי רבי אברהם! וואס זאל איך טיהען איך בין אגרויסער פעפער סאיז מיר זייער שווער אויף צי שטיין חצות, אמר לי רבי אברהם בן רבי נחמן: שטייא זע אויף א שעה צוויי נאך חצות, סאיז אויך גיט. אמרתי לו: דאס איז מיר אויך שווער. אמר לי: שטייא זע אויף חאטש פאר טאג. שוב אמרתי לו: איך שטייא אויף קוים צים דאווענען, אמר לי: אויב אזוי היט זע האפ דעם

טאג". (אוי רבי אברהם, מה אעשה, אני בעל שנה חזקה, קשה לי לקום בזמן חצות. אמר לי רבי אברהם: קום שעה או שתיים אחרי חצות, גם זה טוב. אמרתי לו: גם זה קשה לי. אמר לי רבי אברהם: קום לפחות לפני עלות השחר. שוב אמרתי לו: אני קם בקשי להתפלל. אמר לי: אם כן, תשמר לך את היום) כלומר תשתדל לפחות למלא את כל היום בתורה ותפלה ועבודת השם ואל תתן להבעל דבר שיכלה לך הזמן לריק חס ושלום.

אמר הכותב: כמדמה לי שאמר לו אז: "אז דער בעל דבר האט דיר גיגעבן א קלאפ ביי נאכט, גיב אים א קלאפ ביי טאג" (הבעל דבר הכה אותו בלילה, תכה אותו ביום).

קסב

עוד שמעתי מרבי גדליה ברגר ז"ל, שדברו לפני רבי אברהם בן רבי נחמן חזן ז"ל מענין כת המשכילים הציונים, ענה ואמר: "זייא בלאנז'ען, אבער זייא בלאנז'ען קיין ארץ ישראל" (הם תועים, אבל הם תועים לארץ ישראל). ועוד שמעתי בנסח זה, שאמר לענין ששאלו אותו מה בין היהודים הקומוניסטים ברוסיא לבין היהודים המשכילים הציונים בארץ ישראל, ענה ואמר: "ביידע בלאנז'ען זייא, נאר די ציונים בלאנז'ען חאטש קיין ארץ ישראל" (שניהם תועים הם, רק הציונים תועים לפחות לארץ ישראל).

אמר הכותב: הבנתי מפי הנ"ל שעל קלפת הקומוניסטים נאמר כל באיה לא ישובון, אבל הציונים, יכול להיות שקדשת ארץ ישראל מסיעתם לחזר בתשובה שלמה, ויש תקנה לאחריהם.

ס קכג ס

עוד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי גְדַלְיָה בְּרַגְרֵי ז"ל, כְּשֶׁשָּׂאֵלְתִי אוֹתוֹ מַה שְׂרַבִּי אֲבָרְהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן ז"ל כּוֹתֵב בְּבֵאוֹר הַלְקוּטִים דֵּף מ"ב ע"ב שֶׁבְהִיּוֹתוֹ עַל צִיּוֹן מוֹהֲרַנ"ת ז"ל בְּבִרְסֻלָּב בָּא אָצְלוֹ בְּמַחוֹ עֲנִיָּן נוֹרָא עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר הַנ"ל שֶׁשָּׁמַע מִמֶּנּוּ שֶׁהִתְנוּצֵץ אָז בְּמַחוֹ הַפְּסוּק "וְדוֹר רַבִּיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה". וְאָמַר עַל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא דוֹר רַבִּיעִי מֵרַבֵּנוֹ ז"ל אֲשֶׁר גָּלָה גְדַל קִדְשֵׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשָׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת יְהוּדֵי עוֹלָה מְדַרְגָּא לְדַרְגָּא בְּלִי זֶה וְכוּ'. (הַיְנוּ: רַבֵּנוֹ ז"ל, וּמוֹהֲרַנ"ת ז"ל, וְרַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר ז"ל, וּבְנֵי רַבִּי אֲבָרְהָם ז"ל). וְעַל כֵּן הִתְיַשְׁבּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתוֹ צָעִיר לְיָמִים רַק בֶּן אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים עוֹד קִדְמָה הִיּוֹתוֹ בֶּן שְׁשִׁים, וְאֵלּוֹ תְּלַמֵּי־דֵי מוֹהֲרַנ"ת וּבְנֵי רַבִּי יִצְחָק ז"ל בָּאוּ לְגוֹר כָּאֵן אַחֲרֵי הִיּוֹתָם בְּנֵי שְׁשִׁים. וּבְזֶה הַדְּבָר הוּא חוֹשֵׁב עֲצָמוֹ לְדוֹר רַבִּיעִי מֵרַבֵּנוֹ ז"ל.

אָמַר הַכּוֹתֵב: גַּם מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי אֲבָרְהָם שְׁטַרְנְהַרְץ ז"ל אָמַר עַל עֲצָמוֹ בְּהִיּוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּתְקַיֵּם בּוֹ הַפְּסוּק הַנ"ל, כִּי הוּא דוֹר רַבִּיעִי מִמוֹהֲרַנ"ת ז"ל - אֶחָד הַמֵּיחָד בְּתַלְמֵי־דֵי רַבֵּנוֹ ז"ל, אֲשֶׁר מָסַר נַפְשׁוֹ לְנִסְעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר כָּתַב בְּאַרְיֵכוֹת הַנְּסִיעָה בִּימֵי מוֹהֲרַנ"ת חֶלֶק ב', וְאָף עַל פִּי שְׂאָבִיו שֶׁל מוֹרְנוֹ, רַבִּי הָעֵרֶץ סוֹפֵר ז"ל, הִיָּה גַם כֵּן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל לֹא הִתְיַשְׁבּ בָּהּ, וּמוֹרְנוֹ גַּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קְרוֹב לְעֶשְׂרִים שָׁנָה.

ס קכד ס

עוד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי גְדַלְיָה בְּרַגְרֵי ז"ל, שֶׁמְרַגְלָא בְּפוּמִיָּה שֶׁל רַבִּי אֲבָרְהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן לֹאמַר בְּעֲנִין הַזְּכוּרֹן

שֶׁל יוֹם הַמִּיתָה: "סְאִיז נִישֵׁט דָּא אַזאַ וְדָאוֹת ווִיא דְּעֵר
 יוֹם הַמִּיתָה, אִין סְאִיז נִישֵׁט דָּא אַזאַ הַעֲלָמָה ווִיא דְּעֵר
 יוֹם הַמִּיתָה" (אִין וְדָאוֹת פֿזאַת פֿמוּ יוֹם הַמִּיתָה, וְאִין הַעֲלָמָה פֿזאַת
 פֿמוּ יוֹם הַמִּיתָה).

אָמַר הַכּוֹתֵב: בְּזֶה מוֹבֵן מֵאִמֵּר הַגְּמָרָא (בְּרִכּוֹת ה) "לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם
 יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע וְכוּ' אִם נִצְחוּ - מוֹטָב, וְאִם לֹא וְכוּ' יִזְכִּיר
 לוֹ יוֹם הַמִּיתָה וְכוּ'", לָמָּה לְהִזְכִּיר לוֹ, הֲלֹא זֶה וְדָאֵי שְׂיִמוֹת וְיִתֵּן
 דִּין וְחֶשְׁבוֹן עַל פְּתוּיֵי הַיֵּצֵר הָרַע בְּעוֹלָם הַזֶּה? אֶלָּא מִפְּנֵי שְׂגָם יוֹם
 הַמִּיתָה נֶעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ בְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ, לְכֵן צָרִיךְ לְהִזְכִּיר לוֹ.

ס קסה ט

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי גְּדַלְיָה בְּרֻגְר ז"ל, שֶׁשָּׂאָלוּ אֶת רַבִּי
 אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן, מִדּוּעַ מְטַלְטֵל עֲצָמוֹ
 בְּטִלְטוּלִים קָשִׁים לְנִסְעַ כָּל שָׁנָה מֵאַרְץ-יִשְׂרָאֵל לְאוּמָן
 וּמֵאוּמָן לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל הֲלֹא זֶהוּ עֲבוּדָה קָשָׁה שֶׁל טִלְטוּלֵי
 דְּגַבְרָא כְּדַבְרֵי חַז"ל, וּבִיחּוּד כְּשֶׁזֶה מַחְלִישׁ כּחוֹ וּבְרִיאֹתוֹ.

עָנָה וְאָמַר לָהֶם: תִּאֲמִינוּ לִי כְּשֶׁאֲנִי יוֹשֵׁב בְּאַרְץ-יִשְׂרָאֵל
 בּוֹעֵר בְּלִבִּי קִדְשֵׁת רַבְּנוּ ז"ל וּמֵרַב הַשְּׁתוֹקְקוֹתַי
 וְנַעֲגוּעֵי אִינִי יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק בְּשׁוּם אוֹפֵן מִלְּנִסְעַ אֵלָיו,
 וְאוֹתוֹ הַדָּבָר כְּשֶׁאֲנִי בְּאוּמָן אֶצֵּל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל מִתְחִיל
 לְבַעַר בְּקִרְבִּי קִדְשֵׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּמִתְחִיל אֲנִי לְהִתְגַּעְגַּע
 וְלִכְסֹף עַד כָּלוֹת הַנֶּפֶשׁ לְעוֹף וְלִפְרֹחַ לְכָאן, וְכִמוּ שֶׁאֲמַר
 דּוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם: מִי יִתֵּן לִי אֶבֶר כִּיּוֹנָה אֶעוֹפָה
 וְכוּ'. וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "בֵּין אֵיךְ אִין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כֹּאפֵט
 מִיר הָאן אַזאַ בֵּינְקַעֲנִישׁ צִים רַעֲבִינְס צִיּוֹן אַז אֵיךְ קָאן

זִיךְ נִישְׁט אײַנְהאַלְטן און מײַז פֿאַרן אַהײַן, בײַן אײַךְ בײַם
רעבינס צײַון כאַפֿט מײַר האַן אַזאַ בײַנקעניש קײַן אַרץ-
יִשְׂרָאֵל אַז אײַךְ מײַז פֿאַרן אַהײַן" (פֿשאַני באַרץ-יִשְׂרָאֵל תּוֹקֵפִים
אוֹתִי געגועים פֿאלוּ לְצײַון רבֵּנוּ, וְאִינִי יְכוּל לַעֲמֹד בְּפָנֵיהֶם וְחַיֵּב לְנִסֵּעַ לָשֶׁם.
וּכְשֶׁאֲנִי בְּצײַון רבֵּנוּ תּוֹקֵפִים אוֹתִי געגועים פֿאלוּ לְאַרץ-יִשְׂרָאֵל שְׂאֲנִי חַיֵּב
לְנִסֵּעַ הֵנָּה).

וְהִזְכִּיר אַז אֶת הַתּוֹרָה י"ב שְׁמֵבִיא שָׁם רַבֵּנוּ הַגְּמָרָא
"וְקִיַּיִמִין אֶתְרֵי גְּשָׁרֵי דְדוֹנָג וְשׁוֹר מֵהָאֵי לְהָאֵי
וּמֵהָאֵי לְהָאֵי" וְכוּ' וְעַיִן שָׁם דְּבָרִים נִפְלְאִים. הֵינּוּ שְׂאִינוּ
יְכוּל לַעֲמֹד עַל גְּשֶׁר שֶׁל שַׁעוּה וּמְכָרָח לְקַפֵּץ עַל הַגְּשֶׁר
הַשְּׂנַי, וּמְחַמַּת שֶׁהוּא גַם בֵּן שֶׁל שַׁעוּה הוּא מְכָרָח לְקַפֵּץ
עַל גְּשֶׁר הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא גַם בֵּן שֶׁל שַׁעוּה, וְכֵן הוּא קוֹפֵץ
מִזֶּה לָזֶה וּמִזֶּה לָזֶה וְכֵכָה חוֹזֵר חֲלִילָה וְכוּ'. וְאוֹתוֹ הַדְּבָר
אַצְלוּ שְׂאֲרֵץ-יִשְׂרָאֵל וְאוּמָן הֵם שְׁנֵי הַגְּשָׁרִים שְׁמֵכְרָחִים
לַעֲבֹר דֶּרֶכָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמְחַמַּת תְּבַעֲרַת לְבָבוֹ וְתִשׁוּקָתוֹ
וְגַעגוּעָיו בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ לְשְׁנֵי הַגְּשָׁרִים הָאֵלֶּה עַל כֵּן הוּא
מְכָרָח לְנִסֵּעַ מֵהֶכָּא לְהֵתָם וּמֵהֵתָם לְהֶכָּא, הֵינּוּ מֵאַרץ-
יִשְׂרָאֵל לְאוּמָן וּמֵאוּמָן לְאַרץ-יִשְׂרָאֵל וְכוּ', כְּפִי תִּשׁוּקַת
לְבָבוֹ הַבּוֹעֵר בְּקָרְבוֹ וְכוּ'.

קסו

וּמַרְבִּי לױ יִצְחָק שְׁמַעְתִּי, שְׂאֲצֵל רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי
נַחֲמָן הָיוּ שְׁנֵי הַקְּדוּשׁוֹת הָאֵלֶּה, הֵינּוּ אַרץ-יִשְׂרָאֵל
הַקְּדוּשָׁה וְהַצִּיּוֹן הַקְּדוּשׁ בְּרֵאשׁ מַעֲיָנִיו וְכִסּוּפִיו, וְכַמְעַט
שְׁלֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ וְלֹא זָז מִחֻבָּבָם בְּשִׁיחוֹתָיו וְדַבּוּרָיו עִם

אוצר נחמני

אנשי-שלומנו. באומן היה נכסף ומשתוקק לארץ-ישראל ומרבה לדבר מחבת ארץ-ישראל וקדשתה ומעלתה לאין ערך, וכשהיה בארץ-ישראל היה בוער בקרבו חבת הקדש של ציון רבנו ז"ל, ושח רבות מנחיצת ההשתטחות על ציונו הקדוש ומההבטחה הנאמנה של רבנו ז"ל לדורות עולם לכל מי שיבוא על קברו ויקים מאמרו וכו', גם רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן תנינא סימן קט) לענין קבר הבעל שם טוב ז"ל הפסוק (תהלים לז) "צדיקים יירשו ארץ" שהצדיקים יורשים ארץ-ישראל, שמקום גניזתם הוא קדוש בקדשת ארץ-ישראל ממש עין שם. ומדי פעם בפעם האריך לדבר מזה בהפלגה גדולה מגדל יקר מעלת הציון הקדוש, עד שנתעורר לבבו וכלתה נפשו ונסע להשתטח על ציונו הקדוש.

אמר הכותב: עין במכתבו של אביו רבי נחמן מטולטשין ז"ל מאומן לאנשי-שלומנו יושבי ארץ-ישראל שכותב שם בלשונו הנפלא: "אשריכם אשר אתם יושבים בצל ארעא קדישא ומסתמא משתוקקים ומתגעגעים להתאבק בעפר ציון הקדוש והנורא אשר חפר ומצא שרש קדשת ארץ ישראל, כמרמז בספריו הקדושים והנעימים. ואשרינו שאנחנו זוכים להתאבק בפה בעפר ציון הקדוש והנורא אשר חפר ומצא שרש קדשת ארץ ישראל, ומשתוקקים ומתגעגעים להתאבק בעפר אדמת קדש ארץ הקדש" וכו' עין שם.

ועין עוד בהמעשה הנוראה של הז' בעטלירס מיום ג' מענין המעין והלב אשר משתוקקים וכוספים זה לזה בכלות הנפש ובגעגועים נוראים מאד מאד, עין שם נפלאות לעניננו.

וגם עין בבאור הלקוטים מרבי אברהם בן רבי נחמן אחרי התורה ט' תקונין בהשמטות בסופם שכותב שם בזה הלשון: "כמו שאין ביכלת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מוהר"ת ז"ל, כי בו

לבד נשפּע מנשמת ודעת רבנו ז"ל להיות ביכלת לקבל מאתו. כן בענין ארץ ישראל, כי בה לבד נשפּע ונתן מאור ודעת אדמו"ר ז"ל להיות ביכלת לקבל מאתו" עד כאן לשונו הזהב.

ס סז

ספר לי רבי הירש לייב ליפל, שבהיותו כמה פעמים במוסקבא לרגל בקשת התר יציאה מרוסיא כדי לעלות לארץ ישראל, ואכסניא שלו היתה על פי רוב אצל החסיד רבי משה מוסקובר (ירוסלבסקי) ועל פי חק הקומוניסטים אסור היה להחזיק בבית אנשים זרים שלא מתושבי מוסקבא, והענש על זה היה חמור מאד עד כדי משלוח לסביר, אבל רבי משה הנ"ל הסתכן במסירות-נפש על מצות הכנסת אורחים ולא השגיח על החק.

וספר רבי הירש לייב שכמה פעמים חשקה נפשו לזמר הזמירות במוצאי-שבת בקול רם כדרכו תמיד, אבל זאת לא היה יכול לעשות בבית רבי משה הנ"ל, כדי לא לעורר עליו חשד מהשכנים ומהבולשביקים העוקבים אחרי הזרים, ולכן מצא לו עצה טובה לצאת לרחוב העיר ועשה עצמו כשכור כמו שאר השכורים הנכרים הנמצאים אז ברחוב כמנהגם, והתחיל לשיר אז הזמירות בצעקות ובקולי קולות כאנת נפשו, ולפעמים בדרך הלוכו היה דוחף איזה גוי כדי שיתרחקו ממנו כי על פי חקם היה אסור לנגע בשכור, ויוכל לזמר באין מפריע, ואמר רבי הירש לייב שהשמחה והחיות וההתעוררות שהרגיש אז בעת הזמירות בפרט בהזמר "אדיר אים ונורא" לא יסלא

בְּפִזּוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְזִמְרַת "אֵלֶיהוּ הַנְּבִיא" בְּתַבּוֹת "אִישׁ סָחוּ
 אַחֲרָיו ה' הוּא הָאֱלֹקִים" צָעַק אָז בְּקוּלֵי קוֹלוֹת וּבְכָל
 הַכַּחוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים "ה' הוּא הָאֱלֹקִים", וְחָשַׁב שְׁגָם
 אֵלֶיהוּ הַנְּבִיא נִשְׁאָר נְבִיא ה' לְבָדוֹ בֵּין תְּשַׁע מְאוֹת
 וְחַמְשִׁים נְבִיאֵי הַבַּעַל וְהָאֲשֵׁרָה, וְהֵנָּה גַם הוּא נִמְצָא כְּעֵת
 בְּרַחוּב מְלֵא שְׁכוּרִים וּנְגִינֹת שׁוֹתֵי שֶׁכָּר וְהוּא לְבָדוֹ לְבוֹ
 לְשָׁמַיִם בְּזִמְרֹת שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְכוּ'.

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינַי בִּימֵי מוֹהֲרַנ"ת חֶלֶק ב' שְׁמוֹהֲרַנ"ת ז"ל וְתִלְמִידוֹ
 רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר רִקְדוּ עַל הַסְּפִינָה עִם הַמַּאֲטְרָאִסִּין, אָבָל הֵם רִקְדוּ
 וְשָׂמְחוּ וְלֹא יָדְעוּ מַה שְׂמַחְתֶּם, וְאַנְחָנוּ תְּהִלָּה לְאֵלֵינוּ וְשָׂמְחָנוּ
 שְׂאֵנוּ זֹכִים לִילֵךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהַפִּיר אֶת מִי שְׂאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם.
 וּמִבֵּיא שֵׁם הַמְּשַׁל הַיְדוּעַ מֵהַתּוֹלְדוֹת בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל "הֵם
 רִקְדוּ וְשָׂמְחוּ מֵהוֹלְלוֹת וְשִׁכְרוּת" וְכוּ' עֵינַי שָׂם.

ספח ט

סִפֵּר לִי הַחֲסִיד רַבִּי יַעֲנֹקֵל כֹּהֵן (רַבִּי יַעֲקֹב זָאב בְּרוֹזְסְקֵי ז"ל),
 שֶׁהוּא וְכַמָּה מְאֻנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ נִכְנְסוּ לְבַקֵּר אֶת הַיְשִׁישׁ
 רַבִּי נִפְתָּלִי כֹהֵן (חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן ז"ל) שֶׁהָיָה חוֹלָה
 וְתָשׁוּשׁ מְאֹד וְקָרוֹב לְפִטְיָתוֹ, וְרַבִּי יַעֲנֹקֵל בְּהִיּוֹתוֹ כֹּהֵן
 נִזְהָר מְאֹד שֶׁלֹּא לְהִיּוֹת בְּבֵיתוֹ בְּזִמְנֵי הַפְּטִירָה, וְהַשְּׂגִיחַ עַל
 פָּנָיו לְרֹאוֹת אִם אֵין לוֹ סִימְנֵי גְסִיסָה. וּבְתוֹךְ כֵּן בִּקְשָׁה
 זוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי נִפְתָּלִי שִׁישְׁתָּה קִצֵּת לְהַחֲיֹת אֶת נַפְשׁוֹ,
 וְהוּא סָרַב לְשִׁתּוֹת, כִּנְרָאָה שִׁידַע שֶׁלֹּא יִתְמַהְמַה עוֹד
 הַרְבֵּה בְּזֶה הָעוֹלָם, אָבָל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ הִפְצִירוּ בּוֹ מְאֹד
 שִׁיעֲשֶׂה רְצוֹנָה כִּי יֵשׁ לָהּ צֶעַר גָּדוֹל מְזֵה, וּבִכֵּן הִתְיַשְּׁב
 בְּכָל כַּחוֹ עַל מִטָּתוֹ וּבִרְךְ בְּרַכַּת שֶׁהַכֹּל בְּקוֹל וּבְדַבְּקוֹת

עצומה, וכשהגיע לתבות "שהכל נהיה בדברו" התלהב
מאד ואמרם בהדגשה יתרה וברכתו עשה רשם גדול
עליהם, ושתי קצת ואחר כך אמר אז להנוכחים שתבות
אלו; ש'הכל נ'היה ב'דברו, הם ראשי תבות נ'חמן ב'ן
ש'מחה - כי הוא השיג דבר ה' שמשם נמשך כל הרפואות
שב'עולם (עין בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן א' באריכות מזה). וסמוך
לזה אחרי שעה מועטת נפטר לעולמו לחיי עד, אשרי לו
ואשרי חלקו ששם רבנו ז"ל היה שגור בפיו ברגעי חייו
האחרונים, והוא הוא אשר זכה לבנות הקלויז באומן
בשנת תרס"ג אשר עד היום הבנין עומד וקיים, תהא
נשמתו צרורה בצרור החיים במחצת רבנו ז"ל.

קפט ט

שמעתי מרבי איטשע מאיר קורמן, שאחרי ראש השנה
כשחזרו אנשי-ש'לומנו מהקבוץ בלובלין נסעו
על הרכבת איש איש לעירו, ושם נסעו גם כן הרבה
חבורות חסידים שונים, ונפל וכוח קשה בין החסידים
למי היה יותר חסידים, זה אומר כך וכך חסידים היו וזה
אומר כך וכך וכו', עד שכמה מהם אמרו: מה אתם
מתפארים עם המספרים שלכם? הלא אצלנו היו אלפי
חסידים בדחק כזה, ממש סכנת-נפשות!.

כשנגמרו הוכוחים ביניהם, אז נטפלו לחבורת אנשי-
ש'לומנו ושאלו אותם בקנטור: איך היה
אצלכם, ומה כבר היה יכול להיות בלי רבי? נענה אחד
מאנשי-ש'לומנו (כמדמה שזה היה הרב רבי מרדכי סוקולובער ז"ל)

וְאָמַר לָהֶם: "וּוֹאס זָאגט אַיָּהר, אַז בַּיַּא אַיִךְ אִיז גִּיּוּעֶזִין
מִמֶּשׁ סַכָּנַת נַפְשׁוֹת, בַּיַּא אִינז אִיז גִּיּוּעֶזִין מִמֶּשׁ מַחֲיָה
נַפְשׁוֹת!" (מָה אומרים אתם, שְׁאָצְלֶכֶם הָיָה מִמֶּשׁ סַכָּנַת נַפְשׁוֹת? אָצְלֶנּוּ
הָיָה מִמֶּשׁ מַחֲיָה נַפְשׁוֹת!).

⌘ קע ⌘

שְׁמַעְתִּי כַּמְדָּמָה מִרְבִּי גְדֻלָּהּ בְּרִגְר אוּ מִרְבִּי שְׁמוּאֵל
מֵאִיר אַנְשִׁין, שְׁרְבִי אַבְרָהָם בְּ"ר נַחֲמָן הָיָה
מְזַהֵיר אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהַשְׁתַּדֵּל לְקִנּוּת לְכָבוֹד שַׁבַּת
קֹדֶשׁ רַק דָּגִים טְרִיִּים, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "מִילָא דִּי
חֲסִידִים וּוֹאס נִיֶּצֶן זִיךְ יָא מִיט דְּאֶקְטוֹרִים קַעֲנַעֵן זִיךְ
עַרְלוֹיֶבֶן צִיא עֶסֶן שַׁבַּת אַפְלוּ נִישְׁט קִיִּין פֶּרִישְׁע פִּישׁ,
טָאמֶער וּוְעֶרט זִיא קֵאלִיעַ דְּעֶר מָאגֶן לוֹיֶפֶן זִיא בַּאֲלֵד
זוֹנְטִיג צוּם דְּאֶקְטִיר נַעֲמַעֵן אַ רִיצַעֲפֶט, אָבֶער אִינזְעֶרע
לִיִּט וּוֹאס גִּיעֵן נִישְׁט צִיא קִיִּין דְּאֶקְטִיר דֶּארְפֶן זִיךְ זִיעֶר
הִיטֵן נִישְׁט צִיא קֵאלִיעַ מֵאֲכֵן דְּעֶם מָאגֶן".

(מִילָא הַחֲסִידִים שֶׁהֵם כֵּן מִשְׁתַּמְשִׁים עִם הַרוֹפְאִים, אֲפֹשֶׁר לָהֶם לֶאֱכַל בַּשַּׁבַּת
אֲפְלוּ דָגִים שְׂאִינִם טְרִיִּים, בְּאֵם נִתְקַלְקַל לָהֶם הַקֶּבֶה הֵם רְצִים לְמַחֲרַת בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן אֶל הַרוֹפֵא שִׁירְשֵׁם לָהֶם תְּרוּפָה, אָבֵל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שְׂאִינִם הוֹלְכִים
אֶל הַרוֹפֵא, צְרִיכִים לְהַזְהֵר מְאֹד שְׁלֵא לְקַלְקַל אֶת הַקֶּבֶה עִם דָּגִים שְׂאִינִם
טְרִיִּים [וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם]).

⌘ קעא ⌘

סִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָם בְּ"ר נַחֲמָן ז"ל שְׁשָׁמַע מֵאֲבִיו רַבִּי נַחֲמָן
טוֹלְטְשִׁינְעֶר ז"ל, שְׁפַעֵם אַחַת בְּהִיוֹתוֹ עַל צִיּוּנוּ

הקדוש של רבנו ז"ל פגש שם את רבי חייקל ז"ל החזן והמשמש של רבנו ז"ל, שהיה משתטח ומתחנן לפני בזה הלשון: "רבי, רבי, איך האב אליין גיהערט פין אייער מויל אז דער "צ'לם אלקים" שיינט נישט אויפ דעם מענטש סיידן ער ענדיגט לערנען דעם ש"ס, בכך בעט איך אייך הייליגער רבי האט רחמנות אויף מיר אין זעהט ציא פויעלן בייא השם יתברך ער זאל רחמנות האבן אויף מיר אז איך זאל זוכה זיין אז מיינע קינדער אין אייניקלאך זאלן אויסלערנען דעם ש"ס אין מקבל זיין דעם צ'לם אלקים (רבי, רבי, אני בעצמי שמעתי מפיכם שהצ'לם אלקים אינו זורח על האדם, רק אם גומר למוד הש"ס, בכך הנני מבקש מכם רבי קדוש, רחמו עלי ותפעלו אצל השם יתברך, שירחם עלי שאזכה שילדי ונכדי ילמדו ויסימו את הש"ס, לקבל את הצ'לם אלקים)". (שמעתי מר' איטשע מאיר קורמן וגם מר' אליהו חיים רוזין, ואחר כך גם מר' לוי יצחק. ויש אומרים שרבי נחמן טולטשינער לא שמע זאת מרבי חייקל, רק אחד ספר לו ששמע מרבי חייקל)

קעב

מוהרנ"ת ז"ל שאל את רבנו ז"ל אחרי פטירת אמו מה יוכל לעשות לעלוי נשמתה [כי אמרו חז"ל (קדושין לא ע"ב): "מכבדו בחייו, מכבדו במותו"], השיב לו רבנו ז"ל: זאלסט מאכן אנערנסטן "אשר יצר" (תברך בכונה "אשר יצר"), וכונן לדעתו כי באמת היה צריך אז לברך ברפת "אשר יצר". (שמעתי זאת מכל זקני אנשי-שלומנו וכנרפס באבניה ברז"ל חלק ב').

וְאָמְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עַל זֶה, שְׂכֻנַּת רַבֵּנוּ ז"ל הִיא לְלַמְדָּנוּ
 שְׂאִין צָרִיךְ דִּיִּיקָא לַעֲשׂוֹת עֲבֹדוֹת גְּדוּלוֹת לְטוֹבַת הַנֶּפֶטָר,
 אֲלֵא אֶפְלוּ עֲבֹדוֹת פְּשׁוּטוֹת כְּגוֹן בְּרַכַּת "אֲשֶׁר יֵצֵר"
 שְׂרָגִילִים בְּזֶה כַּמָּה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וּכְבָר נַעֲשֶׂה מְצוֹת
 אַנְשִׁים מְלַמְּדָה, וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה שְׁעוֹשִׁין אוֹתוֹ
 בְּאֵמֶת וּבְכַוֵּנַת הַלֵּב, הֵרִי נִשְׁמַת הַנֶּפֶטָר נִתְעַלָּה מִזֶּה וַתֵּהָא
 צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים.

קעג ט

רַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֵבֶר ז"ל מִתְלַמְּדֵי הַמְּבַהֲקִים שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת
 ז"ל אָמַר בְּעֵינֵי הַלְמוּד מִשְׁנֵיּוֹת לְעֵלוֹי נִשְׁמַת הַנֶּפֶטָר,
 שְׁשִׁמַּע מִמוֹהֲרַנ"ת ז"ל שְׁנוֹסֵף עַל לְמוּד מִשְׁנֵיּוֹת שְׁנוֹהֲגִים
 הָעוֹלָם לְעֵלוֹי נִשְׁמַת הַנֶּפֶטָר, יִלְמְדוּ גַם כֵּן אֵיזָה תוֹרָה
 מִלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן וַיֵּאמְרוּ בְּפִרוּשׁ שֶׁלְמוּד זֶה יִהְיֶה לְעֵלוֹי
 נִשְׁמַת הַנֶּפֶטָר. (שְׁמַעְתִּי מִרַבִּי לױ יִצְחָק, וְעַל יְסוּד שִׁיחָה זו הַדְּפִיס ר'
 יִנְקֵל (יִעֲקֹב) מְלַמֵּד קְלִמְנוֹבִיץ קוֹנְטָרַס קָטָן בְּשֵׁם "נֵר לְצַדִּיק" שֶׁהוּא לְקוּט
 תּוֹרוֹת קִטְנוֹת מִסְפֵּר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן עַל פִּי סֵדֵר א"ב, שְׁיֻכַּל כָּל אֶחָד לְקַיֵּם
 זֹאת וּלְלַמֵּד בְּנִקְל בְּלִי חֲפוּשׁ בְּלִקוּטֵי מוֹהֲר"ן. אֲשֶׁרִי לוֹ).

קעד ט

שְׁמַעְתִּי מִרַבִּי אֵיטְשֶׁע מֵאִיר קוֹרְמָן, שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-
 שְׁלוֹמֵנוּ שָׂאֵל אֶת רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל אֵיזָה עֵינֵין אוֹ
 עֲצָה וְעֲנָה לוֹ, אַחַר כֵּךְ שָׂאֵל גַּם כֵּן אֶת רַבִּי נַחְמָן
 טוֹלְטְשִׁינֶר ז"ל אוֹתוֹ הִדְבָּר וְהִשִּׁיב לוֹ אַחֲרָת. אָמַר לוֹ

הַאִישׁ: הֲלֹא שְׁאַלְתִּי זֹאת מֵרַבִּי נִפְתָּלִי וְלֹא אָמַר לִי כֶּךָ
וְהוּא תַלְמִיד רַבְּנֵי ז"ל? (כְּאוֹמֵר הֲלֹא צְרִיכִים לְהִתְחַשֵּׁב יוֹתֵר בְּדַעְתּוֹ
שֶׁל רַבִּי נִפְתָּלִי בְּגַלְל שֶׁהוּא תַלְמִיד רַבְּנֵי ז"ל, וְרַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשֵׁינֵר הוּא רַק
תַלְמִיד מוֹהֲרֵנ"ת).

עָנָה לוֹ רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשֵׁינֵר: "אֵיךְ וּוִיס נִיט וְוֹאס דִּיר צוֹ
זַאגֵן, אָבְעֵר דָּאס וּוִיס אֵיךְ אַז אֵיךְ הָאב מְקַבֵּל גִּיווּעֵן
פּוֹן אַ תַּלְמִיד שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתוֹ (אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לֹּמַר לָךְ, אָבֵל זֹאת
יודע אני; שְׁקַבְּלֵתִי מִתַּלְמִיד שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתוֹ)".

(וְכִמוֹ שֶׁאָמַר הַנְּגִיד רַבִּי בְּעֵר מִטְשְׁעֵרִין לְרַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלָכֵר: "אַתֶּם קַבְּלֵתֶם
מֵרַבְּנֵי ז"ל עַל יְדֵי מוֹהֲרֵנ"ת, יוֹתֵר מִמָּה שֶׁקַּבְּלָנוּ מֵרַבְּנֵי ז"ל בְּעֶצְמוֹ").

קעה ט

סִפֵּר לִי הַחֲסִיד הַיְשִׁישׁ רַבִּי נִתָּן ב"ר אַבְרָהָם שְׁטֵרְנֵהָרִץ
ז"ל, שֶׁזָּקְנָו רַבִּי יוֹסֵף יוֹנָה ז"ל בֶּן מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל (אָבִי
אִמּוֹ הַצַּדִּיקַת מֵרַת אֵיטָא בְּתִיָּה עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם), הָיָה נוֹהֵג בְּכָל יוֹם
לַעֲת עָרֵב לַעֲמֹד לִיד הַחֲלוֹן וְלְהַסְתַּכֵּל הַחוּצָה וְלִשְׂא עֵינָיו
לְמָרוֹם, וְהָיָה אוֹמֵר בְּאַנְחָה כְּבֹדָה: "אוֹי לִי כִי כְּבֹר פָּנָה
הַיּוֹם וְהִלֵּךְ לוֹ בְּלֹא כְּלוֹם (מִיט וְוֹאס אִיז מִיר אַרִיבְעֵר דְּעֵר טָאג,
מִיט גַּאָרְנִישֵׁט)". וְאַחֵר כֶּךָ הָיָה מְזַכִּיר בְּהַשְׁתַּוְּקָקוֹת נִמְרָץ מַה
שְׁמוּבָא בְּהַמְעֶשֶׂה שֶׁל הַז' בְּעֵטְלִירֶס יוֹם ג': "אַזוֹי וּוִיא
עֵס קוּמֵט נָאנֵט צוּם סוֹף טָאג, אַזוֹי הֵיִיבִין זִיךְ הָאן צוֹ
גִּיזְעִינְעֵן דָּאס הָאָרֶץ מִיטֵן קְנוּאֵל, אוֹן זֵיִיא הֵיִיבִין הָאן
צוֹ זַאגִּין חִידוֹת אֵין שִׁירִים אֵיִינְעֵר צוּם אַנְדְּעֵרִין מִיט
גְּרוֹיִס לִיבְשֵׁאפֵט אוֹן בֵּיִינְקֵאכֶץ" וְכוּ' (וְאִזִּי סְמוּךְ לְגַמֵּר הַיּוֹם,
אִזִּי מִתְחִילִין הַלֵּב וְהַמְעִין לְטוֹל רְשׁוֹת זֶה מְזֵה, שְׁקוֹרִין "גִּיזְעִינְיִן" נֶאֱחֻלִּים

וברכות פרדה] ומתחילין לומר חידות ושירים [שקורין "לידער"] נפלאים זה לזה באהבה רבה והשתוקקות גדול מאד מאד).

ואחר כך הרים את ידיו למעלה והפטיר בתחנונים: "אוי רבוננו של עולם! זאל שוין זיין דער מארגן שענער פון היינט (שהמחר יהיה יפה יותר מהיום)", ואמר רבי נתן הנ"ל שכל זה היה אומר אחרי יום מלא וגדוש של תורה ותפלה ועבודת השם והתבודדות וחסדות.

קעו ט

רבי יצחק ז"ל בן מוהרנ"ת ז"ל נחלה פעם במחלה קשה ומסכנת, והתחנן מאד להשם יתברך שירפאהו מהמחלה הקשה הזאת, וכה טען בתפלתו: רבוננו של עולם, וואס קען איך דיר צו זאגין אז דיא וועסט מיר אויסהיילן פון דיא מחלה, זאל איך דיר צי זאגין אז איך וועל שוין זיין פון איצטער אן א איש כשר באמת, דאס קען איך נישט, ווארים איך בין פארט אבשר ודם מיט אגרויסן יצר הרע, וואס וויס איך וואס שפעטער וועט זיין, אבער דאס קען איך דיר יא צי זאגין, אז אויב די וועסט מיר געזונט מאכין וועל איך קיינמאל נישט פארגעסין די גרויסע חסדים וואס די האסט גיטאהן מיט מיר, אין איך וועל דיר שטענדיג דאנקען פאר דיין טובה אין רחמנות וואס די האסט גיטאהן אויף מיר (רבוננו של עולם, מה אוכל להבטיחך אם תרפאני מהמחלה הזאת? שאבטיחך שמעתה אהיה איש כשר באמת? זה אני יכול, כי אני סוף כל סוף בשר ודם עם יצר הרע גדול, אבל זאת פן אבטיחך, שאם תרפאני, לא אשכח לעולם את

החסדים הגדולים שעשית עמדי ותמיד אודה לך על טובותיך ורחמנותך שהיה לך עלי". ואחר זה יצא מהספנה והבריא לגמרי בחסדו הגדול יתברך. (שמעתי מר' לוי יצחק)

אמר הכותב: על כגון זה אמרו חז"ל: "יפה תפלת החולה" וכו'.

קעז ט

שמעתי מהנ"ל בשם רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל: "אז מ'הייבט אן דעם טאג מיטן לערנען דעם רעבינס ספרים, גיט דאס חשק אין התעוררות צי אלע למודים פון דעם גאנצן טאג" (כשמתחילים את היום בלמוד ספרי רבנו, זה נותן חשק והתעוררות לכל הלמודים של כל היום).

אמר הכותב: מהשיחה הזאת משמע שמה שמוכא בשיחות הר"ן שלמוד הזהר הקדוש נותן חשק לכל הלמודים, סובב הולך גם על ספרי רבנו ז"ל. ומזה תבין מה שנוהגין הרבה מאנשי-שלומנו ללמוד אחרי תקון-חצות שעור בספרי רבנו ז"ל ובלקוטי הלכות, שזה כבר תחלת היום, ולפי עניות דעתי זה כלול במה שאמר רבנו ז"ל "ועכשו" וכו' ומוהרנ"ת פרש ואמר: "אין היינט איז די התחלה פון רעבין" (ועכשו ההתחלה מרבנו), ממילא מובן שכל ההתחלות גם תחלת היום צריכים להתחיל מרבנו ז"ל. וכמו שכתב רבי נתן בן רבי ליבלי ראובנ"ס ז"ל תלמיד מוהרנ"ת ז"ל: "שמעתי מאדמו"ר רבי נתן וצוק"ל מענין פורים שאמר רבנו ז"ל מתחלה היו כל התחלות מפסח ועכשו וכו' ולא סיים, ושמעתי ממנו ז"ל שאמר: "ועכשו יש רבנו ז"ל שכל ההתחלות מאתו". (נתיב צדיק יא).

קעח ט

שמעתי מרבי גדליה ברגר וגם מרבי לוי יצחק בשם רבי אברהם ב"ר נחמן, אשר פעם אחת דבר בארקה

מגדלת רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, וסיים באמרו בזה הלשון:
 "עס איז נאך אזא רבי נישט גיווען, און עס איז נאך
 אזא תלמיד נישט גיווען" (עוד לא היה רבי כזה, ועוד לא
 היה תלמיד כזה).

אמר הכותב: עין בכוכבי אור חלק חכמה ובינה אות מ"א שכותב
 שם בזה הלשון: כי הוא הרב והתלמיד שהביטו והסתכלו עליהם
 מיום בריאת העולם עד הנה, ועל ידם יהיה נפעל ונגמר התקון
 של כל העולמות בתכלית תכלית השלמות, שגם אם לא היה אוכל
 האדם את עץ הדעת לא היה תקון עולמות כזה, ועל כן יתהפך על
 ידי זה חטאו לזכות וכו' עד כאן לשונו. עמד מרעיד ומשתומם
 עד היכן מגיעים הדברים. וגם רבנו ז"ל אמר למוהרנ"ת בנסיעתו
 לאומן שהכל שלנו כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כל הלא
 נוסעים כאן נחמן ונתן, וכותב מוהרנ"ת ז"ל (בימי מוהרנ"ת חלק ב'):
 ואם כן שתף אותי עמו לענין בריאת העולם בששת ימי בראשית
 (עין שם נפלאות).

קעט ט

רבי יצחק מנדל רוטנברג מזקני אנשי-שלומונו (גר
 באמריקא), בהיותו בבקור בארץ ישראל (לרגל הכנסיה
 הגדולה של אגדת ישראל שנת תשל"ג-ד), נכנס פעם לחנותי ושוחח
 עמי ארכות מעניני רבנו ז"ל, ובסוף שיחתו אמר לי: הלא
 אתה אוהב לשמע ספורים ושיחות מרבי אברהם ב"ר
 נחמן, אספר לך מה ששמעתי ממנו, שבהיותו נער קטן
 הלך פעם עם אביו להשתטח על ציון רבנו ז"ל, בדרך
 הלוחם המטירו עליהם המתנגדים אבנים, עד כדי סכנת
 נפשות ממש, ומיד פשט אבי את מעילו וכסה אותי מכף
 רגל ועד ראש, ואמר לי כך: "מילא וואס סי וועט זיין

מִיט מִיר זאל שוין זיין, אָבער דיר באַדאַרף נאָך די וועלט
 צי האָבן (מילא מה שיהיה אתי, שיהיה, אַבל אוּתָךְ עַדִּין צְרִיכִים
 לְעוֹלָם). "וְאַחַר כֵּן סִפַּרְתִּי זֹאת לְר' לִוִי יִצְחָק וְקִלְסִיָּה מְאֹד.
 וְאָמַר לִי אֲזַ שְׁמֵה־סְפוּר הַזֶּה רוּאִים עַד הֵיכָן הִגִּיעַ דְּעוּר
 וְוִיטִינן קִיק פּוֹן (הַמְבַט הַרְחוֹק שֶׁל) רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְט־שִׁינֵר אֲשֶׁר
 חָזָה מֵרֵאשׁ שֶׁהֶשְׁאָרָה שֶׁל הַטּוֹב הַגָּנוּז מֵרַבְּנֵי ז"ל יַעֲבֹר
 דְּרָךְ הַנְּעַר הַקָּטָן הַזֶּה אֲשֶׁר יִגְדֵל וְיִצָּץ וְיִפְרַח וְיִפְאַר שֵׁם
 רַבְּנֵי ז"ל בְּעוֹלָם עַל יְדֵי גְדֹל צְדָקוֹתָו וְעֲנוּתָנוֹתָו וְלִמְדוֹתָו
 וְגֵאוּנוֹתָו וְעִבּוּדָתוֹ בְּקִדְשׁ בְּהַצְנֵעַ לְכַתּוּב וּבְמִסִּירוֹת-נַפְשׁ,
 וְאַחַר כֵּן גָּר בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקִּדְשׁ כְּעֶשְׂרִים שָׁנָה וְנָסַע
 מִשָּׁם כָּל שָׁנָה לְאוּמָן עַל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא
 הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בָּנִים כִּי מֵתוּ בִּילְדוּתָם רַחֲמָנָא לְצַלָּן, אֲבָל
 הִשְׁאִיר אַחֲרָיו חֲלִיפּוֹת תְּלָמִידִים וְתְלָמִידֵי תְלָמִידִים
 הַמְּמַשִּׁיכִים דְּרִכּוֹ בְּקִדְשׁ לְהַפִּיץ שֵׁם רַבְּנֵי ז"ל בְּעוֹלָם,
 וּמְנוּחָתוֹ כְּבוֹד בְּאוּמָן.

ס ק פ ט

מורנו הרב רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל ספר שבימי
 נעוריו בהיותו באומן אזי בערב ראש השנה קרא
 אותו פעם אחת זקנו הטשערינער רב ואמר לו: "גייא זע
 ווי אזוי א יונגער מאן רעדט פון רעבינס זאך (לך נא וראה
 איך אברך מדבר מענין רבנו ז"ל)", והראה באצבעו על רבי
 פנחס'ל קיבליטשער שעמד אז בתוך חבורת אנשי-
 שלומנו הסוכבים אותו ודבר עמהם בעבודת השם ותברך
 על פי דעת רבנו ז"ל, ואמר מורנו שהדבורים של רבי
 פנחס'ל היו בהשתוקקות וכסופין כאלו אשר הפיחו רוח

חיים תְּדַשָּׁה בְּלֵב הַשּׁוֹמְעִים וְעוֹרְרוּ מְאֹד לְעִבּוּדַת הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ עַל פִּי עֲצוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, וְכִי זָקְנוּ רָאָה עָלָיו
 כָּלִי מִפְּאֹר לְהִבִּין וּלְהַשְׁפִּיל דַּעַת רַבֵּנוּ ז"ל בְּקֶרֶב אַנְשֵׁי-
 שְׁלוֹמֵנוּ (שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִי יִצְחָק וּמִר' הִירֵשׁ לֵיב לִיפֵל וּמִר' אֶלְיָהוּ
 חיים רוזין).

⚡ קפא ⚡

שְׁמַעְתִּי מִהֵנָּה לְבָשֶׁם מוֹהֲרֵינֵינוּ ז"ל שֶׁאָמַר לְבַתּוֹ חֲנָה
 צִירָל, שֶׁבַעַת הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת לְכַבוֹד שַׁבַּת וַיּוֹם-
 טוֹב יְכוֹנּוּ הַנְּשִׁים: "אֲזוּי זָאל דָּעַם רַעֲבִינְס אֹר לִיִּכְטִין
 אִין אַלֶּע וְוֵעֵלְטִין (כֶּף יָאִיר אֹר רַבֵּנוּ ז"ל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת)". וּבִנְסַח
 אַחֵר: שֶׁאָמַר לְבַתּוֹ בְּפִרְטִיּוֹת שֶׁהִיא תְּכוּן כַּנָּל.

⚡ קפב ⚡

שְׁמַעְתִּי מִרְבִּי לִוִי יִצְחָק, שֶׁהַחֲסִיד רַבִּי מֹשֶׁה שְׁמִיל ז"ל
 מֵאוֹמֵן (הוּא רַבִּי מֹשֶׁה שְׁמוּאֵל לִוִין מִחֲבֻרַת אַנְשֵׁי מַעְמֵד
 בְּהַקְלוּיָז) שֶׁמֶשׁ הַרְבֵּה פְּעָמִים אֶת רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן
 חֲזַן הַלִּוִי בְּשָׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת, וְהָיָה מְלֻוֶּה אוֹתוֹ וּמּוֹלִיכּוֹ
 בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה צָרִיף לְלַכֵּת שָׁמָּה גַם הָיָה מְלֻוֶּהוּ
 תָּמִיד בְּלִכְתּוֹ לְהַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, וְסִפֵּר רַבִּי מֹשֶׁה שְׁמִיל,
 שֶׁפַּעַם אַחַת בְּהַשְׁתַּטָּחוּ עַל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, קָלְטוּ אֲזַנָּיו
 שֶׁהָיָה מִתְחַנֵּן וְאוֹמֵר בְּדַבְּקוֹת: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, הָאֵב
 רַחֲמָנוֹת אוּיָף מִיר, הָעֵלְף מִיר אַז אִיךְ זָאל זִיךְ לִיבֵן אִין
 דִּיר, אִיךְ זָאל זִיךְ פֶּאַרְכֵּטִין פִּין דִּיר" (רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, רַחֵם עָלַי,

עזר לי שאתאהב בך, שאירא ממך), וככה חזר כמה פעמים
אין מספר.

אמר הכותב: בלקוטי מוהר"ן סימן י"ז איתא שאהבה ויראה אי
אפשר לקבל כי אם על ידי צדיקי הדור, כי הצדיק הדור הוא המגלה
האהבה והיראה עין שם נפלאות, ורבנו ז"ל אמר: אני האוצר
של יראת שמים, ומובא בזהר הקדוש (תקוני זהר תקונא עשיראה):
"אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא" - תורה בלא יראה
ואהבה אינה עולה למעלה, ומובא בירושלמי סוף ברכות "עשה
מאהבה עשה מיראה" ופרשו המפרשים שאהבה היא שרש הרמ"ח
מצות עשה, והיראה היא שרש השס"ה לאוין. ומוכן מכל זה ששם
בהציון הקדוש שם המקום לבקש מהשם יתברך לקבל האהבה
והיראה בזכות הצדיק הדור השוכן שם כי הוא המגלה האהבה
והיראה, ודי למבין.

ס קבג ט

שמעתי מר' לוי יצחק ומר' אליהו חיים רוזין ומעוד
אנשי-שלומנו הזקנים, שפעם אחת דבר רבנו
ז"ל מהטעות שנתפשט בעולם בענין הכבוד המדמה
והגאות ואפלו בין הגדולים והצדיקים נתפס בהם
ההתנשאות והרמת קרנם בכמה ענינים, ואמר אז לאנשיו:
"אבער אייך האב איך אריינגיבראכט אזוי פיל אמת אז
איהר וועט נישט קענען הייבין דעם קאפ ציא מקבל זיין
כבוד אין גאות ווארים ס'וועט אייך נישט באקימען" (אבל
אתם - הכנסתי בכם כל כך הרבה אמת, שלא תוכלו להרים את הראש כדי
לקבל כבוד וגאות, מכיון שזה לא יגיע לכם) [וע"ן בחיי מוהר"ן
סימן תקל"ח: "אמר על אנשי-שלומנו, שקשה להם

אוצר נחמני

שְׁרִימוֹ אֶת עֲצֻמָּן לְהִנְהִיג בְּרַבְּנוֹת וְהַתְּנַשְׂאוֹת, מַחְמַת
שֶׁהַכְּנִסְתִּי בָּהֶם אִמַּת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדִּי].

קפד ט

שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי לִוִּי יִצְחָק וּמֵרַבִּי אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין, שְׁרַבִּי
נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר הַקְּפִיד מְאֹד שְׁאֵלוֹ שָׂבָאוֹ
לְאוֹמָן לְהַשְׁתַּטַּח עַל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, שְׁלֵא יִשְׁהוּ בְּאוֹמָן
יוֹתֵר מִשְׁנֵי שָׁבוּעוֹת רְצוּפִים, אֲף עַל פִּי שָׁבוּעֵר לְבָם
לְשָׁהוֹת עַל הַצִּיּוֹן יוֹתֵר מִזֶּה, הֵן מַחְמַת שְׁלוֹם בֵּית וְטָהֳרַת
הַמַּחְשָׁבָה וְכוּ', וְהֵן מַחְמַת שְׁלֵא יִהְיֶה קָל בְּעֵינָיו קִדְשֵׁת
הַמָּקוֹם בְּגִלְלַת הַשְּׁהִיָּה הַמְּשֻׁכָּת.

וּסְפַר רַבִּי לִוִּי יִצְחָק שְׁבַדִּידיָה הָיָה עוֹבְדָא, שְׁפַעַם אַחַת
נָסַע לְאוֹמָן וְזֶה הָיָה בְּרֵאש־חֹדֶשׁ אִיר וְשָׁהָה שָׁם
בְּעֶרְךָ שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, וְחָשְׁקָה נַפְשׁוֹ לְהַשְׁאֵר שָׁם גַּם בְּלִ"ג
בְּעֶמֶר, אֲבָל זֶה הָיָה כְּבָר בְּשָׁבוֹעַ הַשְּׁלִישִׁי, וְצָוָה עָלָיו רַבִּי
אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן שְׁיַסֵּעַ לְבֵיתוֹ וְשְׁלֵא יִשְׁמַע לְאֵלוֹ מֵאַנְשֵׁי-
שְׁלוֹמֵנוֹ שְׁמִיעֵצִים לוֹ לְהַשְׁאֵר וְאַחַר כֵּן כְּשִׁיחֹזֵר לְבֵיתוֹ
יִתְעוֹרֵר לוֹ שׁוֹב הַשְׁתוֹקְקוֹת וְכִסּוּפִין לְהַשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹן
הַקְּדוֹשׁ, אֲזִי כּוֹל לָבוֹא עוֹד הַפַּעַם וְלְשָׁהוֹת שׁוֹב שְׁנֵי
שָׁבוּעוֹת, כִּי רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן הַקְּפִיד מְאֹד לְקַיֵּם
רְצוֹן אָבִיו כְּנ"ל.

קפה ט

שָׁמַעְתִּי מֵהַנ"ל, כְּשֶׁהִזְהִיר מְאֹד רַבְּנוֹ ז"ל לְבָלִי לְהִרְגִיל
עֲצֻמֵנוּ בְּעֲשׂוֹן הַטִּיטוֹן וְהַלּוּלְקִי וְהַטְּבָק אָמַר אֲזִי

בְּזֶה הַלְשׁוֹן: סֵעַ אִיז קֶאָרְג תְּאֹוֹת דָּא אוּיָף דְּעֵר וּוְעֵלְט,
 דְּאָרְף מְעֵן נְעֻמְעֵן אוּיָף זִיךְ נָאָךְ אַ תְּאֹוֹה? ! (מְסַפִּיק תְּאֹוֹת יֵשׁ
 בְּעוֹלָם, צְרִיךְ לְקַחַת עַל עֲצֻמוֹ עוֹד תְּאֹוֹה?!) וּבְנִסָּח אַחַר שְׁמַעְתִּי
 מְמַנּוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: סֵעַ אִיז קֶאָרְג תְּאֹוֹת דָּא, וּוֹאס מִידְאָרְף
 דִּי תְּאֹוֹה אוּיָף? ! (מְסַפִּיק תְּאֹוֹת יֵשׁ בְּעוֹלָם, לְשֵׁם מָה צְרִיכִים גַּם אֵת
 הַתְּאֹוֹה הַזֹּאת?). וְאָמַר ר' לִוִי יִצְחָק שְׁבָאוּמָן הָיָו גּוֹעֲרִין בְּאֵלוֹ
 הַמְעַשְׂנִים וְהַמְרִיחִים טְבָק בְּקִלוּזוֹ, וְאָמְרוּ לָהֶם: "הֲגַם
 לְכַבּוֹשׁ אֵת הַמְּלָכָה עַמִּי בְּבֵית" - כָּאֵן בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁל
 רַבֵּנוּ ז"ל יִמְרוּ כְּנִגְדּוֹ חֵס וְשְׁלוֹם? !.

וְגַם הַחֲסִיד רַבִּי אֵיִצִּיק בְּאַבְרִינִיִצֶר נִכְד מוֹהֲרַנ"ת ז"ל גָּעַר
 בְּמִקְרָב חֲדָשׁ שֶׁהִתְחִיל לְחַלֵּק טְבָק בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ
 בְּאָמְרוֹ: "אֵין רַעֲבִינְס בֵּית מְדֻרָשׁ טְבָק? !" (בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ שֶׁל
 רַבֵּנוּ טְבָק?!) וְרַבִּי טֵיִיבִיעַ (טוֹבִיָּה) הִתְפָּאָר לְפָנָיו מוֹתוֹ בְּאוֹמְרוֹ:
 דְּאִנְקֵעֵן גָּאט אֵיךְ גִּיִי אַוּוֹעַק פּוֹן דְּעֵר וּוְעֵלְט מִיט אַ רִיִּינֵעַ
 נָאֵז (הַתּוֹדָה לָא-ל, אֲנִי הוֹלֵךְ מִן הָעוֹלָם עִם אֵף נְקִי), כִּי לֹא הָרִיחַ
 טְבָק מִיָּמָיו.

ס ק פו ס

סִפֵּר רַבִּי מְאֵטִיל שׁוֹחַט (הוּא הַחֲסִיד רַבִּי מְרֻדְכִי בֶן רַבִּי מִשֵּׁה שׁוֹחַט
 נִכְד מוֹהֲרַנ"ת ז"ל), שֶׁהָיָה פַּעַם אַחַת אֶצֶל רַבִּי נַחֲמָן
 טוֹלְטְשִׁינְעֵר עַל שַׁבַּת, וְרַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר הָיָה מְרַבֵּה
 בְּאֶכִילָתוֹ, בְּפִרְט בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ הוֹסִיף לְאָכַל הַרְבֵּה, וְרָאָה
 שְׂאֵחַר כָּל הַסְּעֵדָה שֶׁל הַדְּגִים וְהַמְּרָק וְהַבֶּשֶׂר וְשְׂאֵר
 הַמְּאָכְלִים אוֹכֵל עוֹד חֲלָה, וְאָחַד יָשָׁב שָׁם וְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל

זֶה בְּאִפְּן מְשֻׁנָּה אֵיךְ שְׁאַחַר כָּל הַמְּאָכְלִים הוּא אוֹכֵל עוֹד חֲלָה, "אִוֵּן עַר הָאֵט זֵיךְ צוֹגְעֶקוּקֵט אוֹיף רַבֵּי נַחְמָנִין, עַר הָאֵט נִישְׁט גִּיפְרֶעגֵט נָאר ס'אִיז אִים אוֹיִסְגֶּעקוּמֶען עֶפֶיס נֶאכֵן גֶּאנְצֵן עֶסֶן עֶסֶט עַר נֶאךְ חֲלָה".

וְרַבֵּי נַחְמָן טוֹלְטִישְׁינְעֶר הֶרְגִּישׁ זֹאת וְלָקַח חֲתִיכָה חֲלָה בְּיָדוֹ וְאָמַר: "אִז דָּעֶר רַבֵּי זָאגֵט סִי כָּלוּ אֱלֻקוֹת כָּלוּ קוֹדֶשׁ, נֶאךְ אֲשֻׁטִיקֵל חֲלָה, אִיז נֶאךְ אַבִּיסֵל אֱלֻקוֹת, נֶאךְ אֲשֻׁטִיקֵל, נֶאךְ אֱלֻקוֹת" (כְּשֶׁהֶרְבֵּי אוֹמֵר שׁ"כָּלוּ אֱלֻקוֹת כָּלוּ קוֹדֶשׁ" - עוֹד חֲתִיכַת חֲלָה, עוֹד מְעַט אֱלֻקוֹת, עוֹד חֲתִיכָה, עוֹד אֱלֻקוֹת).

קפז ט

רַבֵּי נִשְׁקַע סֵפֶר, שְׁדוּדוֹ הִצְדִּיק רַבֵּי מִיכְלֵי זַצ"ל, הֵלְכוּ קִצַּת אַבְרָכִים לְאַכְסִינְיָתוֹ בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ שְׁאַחַר רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוֹמֵן וְסָעְדוּ אֶצְלוֹ, וְאֶחָד מֵהַמְּסֻבִּים הִשְׁאִיר קִצַּת מָרֵק, וְאָמַר רַבֵּי מִיכְלֵי בְּהַקְפָּדָה: "אִז דָּעֶר רַבֵּי זָאגֵט סִי כָּלוּ אֱלֻקוֹת אַ מְאָכֵל פֹּון שַׁבַּת, לָאזֵט מָעַן אֵיבְעֶר?!" (כְּשֶׁהֶרְבֵּי אוֹמֵר שׁ"כָּלוּ אֱלֻקוֹת" - מְאָכֵל שֶׁל שַׁבַּת מִשְׁאִירִים!?) וְהָרִים קוֹלוֹ "כָּלוּ אֱלֻקוֹת!...".

וְרַבֵּי מִיכְלֵי בְּעֶצְמוֹ הָיָה נוֹהֵג לְבַקֵּשׁ שְׁלֵא יִתְּנוּ לוֹ הֶרְבֵּה מְאָכֵל בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ - וְוִיִּל אֵיבְעֶר לְאִזֵּן טָאָר מָעַן נִישְׁט אֵיבְעֶר לְאִזֵּן אֲשַׁבְּתִ'דִּיג מְאָכֵל, הָאֵט עַר גִּיבְעֶטֶן מָעַן זָאל אִים נִישְׁט גִּיבֵן קִיִּין סָאךְ (מִפְּנֵי שְׁלֵהִשְׁאִיר, אִין רִשְׁאִים לְהִשְׁאִיר מְאָכֵל שֶׁל שַׁבַּת, אִז הוּא בְּקִשׁ שְׁלֵא יִבִּיאוּ לוֹ הֶרְבֵּה).

קפח ט

רבי נשקע ה' יקם דמו (הוא החסיד רבי נחמן בן רבי שכנא בן רבי דוד צבי שטרנהרץ מטולטשין נכד מוהרנ"ת) היה חדוש נפלא במסירות נפשו לכל עניני רבנו ז"ל, ואנשי-שלומנו אמרו עליו שאלו היה מאריך ימים וואלט ער גיווען דער אנדערער רבי נתן (היה כמו רבי נתן). והוא מת מרעב לא עלינו, בשנת תש"ב בתקופת השואה, בגיל קרוב לששים שנה, על ידי הרומנים שנכנסו לטולטשין ביחד עם הגרמנים הנאצים ימח שמם וגרשו כל יהודי טולטשין למחנה הסגר והרעיבו את כל האנשים עד שנגוועו ברעב ומתו בכפן רחמנא לצלן.

ובתו של הרב רבי פיניע דיין מטולטשין שהיה אוהד לאנשי-שלומנו נצלה בנס, וספרה שאביה לפני גויעתו אמר לה המלים האחרונות: מיין קינד די וועסט איבער בלייבן זאלסט זיך האלטן! (ילדתי, את תשארי, שתחזקי!) והיא נשארה מכל משפחתה והיא בהשתדלותה הביאה לקבורה את כל אנשי טולטשין. (ר' לוי יצחק)

קפט ט

רבי נשקע רצה להדפיס ברוסיא את סדור "דרך החיים" על זשארגאן (באידיש) והגיש בקשה בחרקוב, ומסר שם במשרד את הסדור לדגמא, ובאותו זמן הגיש בקשה גם בן הסוחר הגדול של ספרים שמו גינזבורג להדפיס סדור קטן רק שחרית ומנחה מעריב ומוסף ולא יותר,

אוצר נחמני

וְגִינְזְבוּרְגַּ שְׁחַק מִמֶּנּוּ שְׁמַבְקֵשׁ לְהַדְפִּיס סְדוּר גְּדוֹל כְּזֶה
 עִם כָּל הַהֲלָכוֹת, וְאָמַר לוֹ: מִיֵּלֵא אָנִי מְגִישׁ בְּקֶשֶׁה קִטְנָה,
 מִמֵּילֵא יֵאָשְׁרוּ לִי, אֲבָל אַתָּה שְׁהַנְּךָ רוּצָה לְהַדְפִּיס סְדוּר
 גְּדוֹל כְּזֶה, אֵיךְ יֵאָשְׁרוּ לָךְ? מִסְתַּמָּא כְּשֶׁאַתָּה מִפְרִיז
 בְּבִקְשֶׁתְךָ בּוֹדֵאֵי לֹא יֵאָשְׁרוּ לָךְ. וְסֵפֶר רַבִּי נִשְׁקַע, שְׁחֲסִידֵי
 לְיוֹבֵאֵיטֵשׁ הִזְהִירוּ אוֹתוֹ לְבַל יִהְיֶה לְהַכְנִס לְשֶׁאֵל כָּלֵל אִם
 אֲשֶׁרוּ לוֹ בְּקִשְׁתּוֹ כִּי בּוֹדֵאֵי יֵאָסְרוּ אוֹתוֹ מִיַּד עַל בְּקֶשֶׁה
 נוֹעֵזָה כְּזוֹ, אֲבָל הוּא לֹא הִסְתַּכֵּל עַל זֶה.

וְסֵפֶר רַבִּי נִשְׁקַע שְׁבַלִּילָה לְפָנָי כְּנִיסְתּוֹ לְמִשְׁרָד לְשֶׁאֵל עַל
 בְּקִשְׁתּוֹ רָאָה אֶת זְקֵנוֹ מוֹהֲרַנִּ"ת ז"ל בְּחֵלוֹם, וְהוּא
 בְּיַחַד עִם שְׂאֵר בְּשָׂרוֹ אֵיִצִּיקֵל (אָבִיו שֶׁל ר' דָּוִד כּוֹכַב-לֵב) יָשְׁבוּ
 לְפָנָיו, וְמוֹהֲרַנִּ"ת מְזַג כּוֹס יַיִן וְנָתַן לָזֶה חֲצִי כּוֹס וְלָזֶה
 חֲצִי כּוֹס, וְאָמַר לוֹ: "מִיֵּינן קִינֵד, טְרִינֵק! דְּעַר אוֹיְבֵעַרְשֶׁטְעַר
 וְוַעֲט דִיר הָעֵלְפֵן! (ילדי, שְׁתֵּה! הַשֵּׁם יַעֲזֹר לָךְ!)."

וְנִכְנָס הַחֵלוֹם הַזֶּה בְּלִבּוֹ כִּי לְמַחֵר הוּא צָרִיךְ לְהַכְנִס
 בְּעֵינֵי הַסְדוּר אִם יֵאָשְׁרוּ לוֹ לְהַדְפִּיס. וְאֲנָשֵׁי חַב"ד
 וְגִינְזְבוּרְגַּ הִזְהִירוּ אוֹתוֹ מְאֹד וְאָמְרוּ לוֹ: רַבִּי נַחֲמָן, גִּיט
 נִישְׁט אַרִיין, אֵיִהָר וְוַעֲט נִישְׁט אַרוֹיס גִּיין צוֹרִיק (אל תִּכְנָסוּ,
 אַתֶּם לֹא תִצְאוּ בַחֲזָרָה), כְּלוּמַר הֵם יֵאָסְרוּ אוֹתוֹ וְיִתְכַן שִׁישְׁלַחוּ
 אוֹתוֹ לְסַבִּיר. אֲבָל רַבִּי נִשְׁקַע לֹא נִשְׁמַע לָהֶם וְכֵן נִכְנָס
 בְּבִטְחוֹנוֹ הַחֲזָק בְּה' שְׁלֵא יֵאָרַע לוֹ שׁוּם רָע, וּבְרַב חֲסֵדוֹ
 יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁרוּ לוֹ. וְאֵלּוֹ לְגִינְזְבוּרְגַּ לֹא אֲשֶׁרוּ כָּלֵל הַסְדוּר
 הַקָּטָן, וְהַתְּפִילָּה גִינְזְבוּרְגַּ מְאֹד עַל זֶה, וְרַבִּי נִשְׁקַע הַדְּפִיס
 אֲלֵפִים סְדוּרִים וְגַם צָרַף לָזֶה קוֹנְטְרַס שֶׁל הַתְּקוּנָה הַכָּלְלִי
 אֲשֶׁר זֹאת לֹא הִרְאָה לָהֶם כָּלֵל, וְנִדְפָּס בְּפוֹלְטָבָה וְצִיָּן עַל

השער "פעל טבא" [פולטובה] (פה אל תבוא - שמעתי מרבי אליהו חיים).

ושם בתרקוב היה רבי נחום דין מאנשי חב"ד, ונתפעל מאד מרבי נשקע, ואמר עליו: "מיר זענען דאך פין חב"ד, אזעלכעס האבין מיר נאך נישט גיזעהן!" (אנו הרי מחב"ד, כאלה עוד לא ראינו).

רבי נשקע הדפיס הספודי מעשיות בברדיטשוב. היה שולח כספים לרבי אברהם ב"ר נחמן בארץ-ישראל.

קצ

החסיד רבי נשקע טולטשינער נכד מוהרנ"ת היה אומר שהעולם מדברים רק מדודו רבי מיכלי (בגדלת צדקתו), אבל מזקנו אינם יודעים, ואמר: אז דער זיידע איז גיווען זייער א געוואלדיגער א הויכער סארט מענטש נאך מערער פין דער פעטער רבי מיכלי (הסבא היה אדם מרום, נושא נוראות, עוד יותר מהדוד רבי מיכלי).

רבי נשקע היה בן עניים פי אביו רבי שכנא היה עני, ולא היה להם מה לאכל, והוא ידע שאצל זקנו רבי דוד צבי אוכלים מאכלים טובים, אבל זקנו היה רק טועם מזה ואוכל משהו מזה והיתר הניח לאחרים, ורבי נשקע היה בא אצל זקנו בעת האכל ועמד על יד הפתח, וכשזקנו ראהו קרא אותו: נשקע! קח את האכל, ובניו לא רצו שיתן לאחרים רק הם בעצמם רצו לאכל, אבל זקנו קרא אותו ונתן לו המאכל, ומזה כבר ראה את חשיבותו של

זָקְנוּ שְׁלֵא הָיָה אוֹכֵל מֵאֲכָלוֹ רַק טוֹעַם מְזָה וְלֹא יוֹתֵר, כִּי הָיָה רַחוּק מִתַּאֲוֹת אֲכִילָה וְהִסְתַּפֵּק בַּמוֹעֵט כְּדֶרֶךְ הַצַּדִּיקִים.

קצא

רַבִּי נִשְׁקַע טוֹלֵט שִׁינָּעַר ה' יָקָם דָּמוֹ (הוא רבי נחמן ב"ר שכנא שטעננהארץ נכד מוהרנ"ת) אָמְרוּ עָלָיו אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמְנוּ "וְוַעַן עַר וְוַאֲלֵט מֵאָרִיךְ יָמִים גִּיּוּעֵהֶן וְוַאֲלֵט עַר אוֹיְסִגִּיוֹוֹאֲקִסֵּן דְּעַר אַנְדְּעָרַעַר רַבִּי נִתָּן" (אלו הֵיָה מֵאָרִיךְ יָמִים, הוא הָיָה כְּמוֹ רַבִּי נִתָּן). כִּי הָיָה חֲדוּשׁ נִפְלָא בְּהַתְנַהֲגוּתוֹ בְּלִמּוּדוֹ וּבְהַתְבַּוְּדוּתוֹ וּבְדַבּוּרוֹ עִם אֲנָשִׁים לְקַרְבָּם לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּלֵם עָלָה בְּמִסִּירוֹת-נִפְשׁוֹ לְמַעַן הַחֲנוּךְ לְיִלְדֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה סוֹבֵב בְּהַרְבֵּה עֵירוֹת לְהַצִּיל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִצַּפְרָנֵי הַקּוֹמוֹנִיסְטִים וְלְהַשִּׁיבָם לַיהוּדוּתָם וְלֹא הִסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל הַסְּכָנוֹת הַגְּדוֹלוֹת מֵהַשְּׁלֵטוֹנוֹת, הַכְּרוּכוֹת בְּזֶה, כִּי הֵם רָדְפוּ אֶת הַדָּת עַד חֲרָמָה פִּידוּעַ. וְאַחַד מִחֲסִידֵי חַב"ד שְׁהָיָה שׁוֹחֵט בְּפוֹלְטוּבָא סֵפֶר לְרַבִּי לױ יִצְחָק קֶצֶת מִפְּעָלָיו הָאֲדִירִים לְמַעַן הַצִּלַּת הַיְהוּדוּת בְּמִסִּירוֹת-נִפְשׁ עֲצוּמָה, וְאָמַר "אֲזוּי אַ מְסִירוֹת-נִפְשׁ אִיד וְוִיא נִשְׁקַע הָאֵב אִיךְ נָאךְ נִישְׁט גִּיּוּעֵהֶן אִין מֵיִן לְעִבִּין" (כֵּן הָיָה יְהוּדֵי שֶׁל מְסִירוֹת-נִפְשׁ כְּמוֹ נִשְׁקַע, עוֹד לֹא רָאִיתִי בְּחַיִּי). (שְׁמַעְתִּי מֵר' לױ יִצְחָק, וַיֵּשׁ עוֹד הַרְבֵּה סְפוּרִים וְעוֹבְדוֹת מִמֶּנּוּ וַיְבוֹאוּ בְּמָקוֹם אַחֵר)

קצב

רַבִּי נִשְׁקַע הַנִּ"ל הָיָה נִזְהָר מְאֹד מְאֹד בְּקִדְשַׁת הַתְּפִלִּין, וְלֹא הָיָה מְשִׁיחַ בָּהֶם שׁוֹם דְּבוּר שֶׁל שִׁיחַת חֲלִין,

וְאִם הָיָה מְכָרְח לְדַבֵּר אֵיזָה דְּבַר נְחוּץ, אֲזִי מֵיָד הָיָה חוֹלֵץ
הַתְּפִלִּין כְּדִי שְׁלֹא יִפְגַּם בְּקִדְשָׁתָם, וְאַחֲרֵי שֶׁגָּמַר שִׁיחָתוֹ
חָזַר לְלִבְשָׁם, וְסִפֵּר לְרַבִּי לִוִּי יִצְחָק שֶׁהִנְהִיגָה קְדוּשָׁה זֹאת
קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ עוֹד מִיּוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַנְּחִת תְּפִלִּין שְׁלוֹ
בְּהַשְׁפָּעַת דוּדוֹ הַצְּדִיק רַבִּי מְעַכְלָע ז"ל אַח זָקְנוֹ רַבִּי דוּד
צָבִי ז"ל, כִּי רַבִּי מְעַכְלָע הָיָה נוֹהֵג לְדַבֵּר עִם כָּל הַנְּעָרִים
שֶׁהִגִּיעוּ לְמִצְוֹת מַגֵּדֵל קְדָשֶׁת הַתְּפִלִּין וְלַעוֹרָרָם וְלַחֲזִקָם
שְׁלֹא יִשְׁיחוּ שִׁיחָה בְּטִלָּה וְשׁוּם דְּבוּר חַל כְּשֶׁהַתְּפִלִּין
עָלִיהֶם כִּי אִם דְּבָרֵי תוֹרָה וְקְדָשָׁה, וְהָיָה מְבָרְכֶם שְׂאֵם
יִזְהָרוּ בָּזֶה יִזְכוּ לְאַרְיִכוֹת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים וְלֹא־הִבַּת
תוֹרָה וְיִרְאֵת שָׁמַיִם וְלִמְעֻשִׁים טוֹבִים, וּמִנִּי אֲזִי שֶׁשָּׁמַע מִפִּי
דוּדוֹ כְּדְבָרִים הָאֵלֶּה, קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְשָׁמַר עַל קְדָשֶׁת
הַתְּפִלִּין כְּכַבֵּת עֵינוֹ.

(שְׁמַעְתִּי מִר' לִוִּי יִצְחָק, וְחִשְׁבֹתִי שְׂרָאוּי מְאֹד לְהִנְהִיג זֹאת לְפָחוֹת אֲצֵל נְעָרֵי
הַבַּיִת מִצְוֹת שֶׁל אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וְאַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע וְיִשִּׁים זֹאת עַל לְבוֹ,
וְטוֹב לְגַבֵּר כִּי יִשָּׂא עַל מְנַעוּרָיו. וּבַתוֹרָה ע"ב חֶלֶק ב' אוֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל שְׂרָאוּי
שִׁיפֵל יִרְאֶה וּבּוֹשָׁה גְדוּלָּה עַל מִי שֶׁחוּטֵף הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם כְּתָרֵי דְמַלְכָּא וּמְנִיחָם
פְּתָאוּם עַל הָרֵאשׁ, עֵינַי שָׁם, וּמִמֵּילָא מוּבָן שְׂאֵם הֵם כְּבָר מְנַחִים עַל הָאָדָם
שֶׁיְהִיּוּ בְּקִדְשָׁה וּבְטָהֳרָה שְׁלֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ וְלֹא יִשְׁיחַ בָּהֶם דְּבָרֵי חַל).

קצת

בְּעִיר חֶרְקוֹב אֲשֶׁר בְּרוּסְיָה הָאוֹקְרַאִינִית (מְלַפְנִים הָיְתָה חֶרְקוֹב
בִּירַת אוֹקְרַאִינָה בְּמִקוֹם הָעִיר קִיּוֹב שֶׁל הַיּוֹם). הָיָה גֵר אֶחָד
מֵאֲנָשֵׁי חֶסֶדֵי בְּרֶסֶלֶב בְּשֵׁם רַבִּי חַיִּים פּוֹקֵס ז"ל. מוֹצֵאוֹ

הָיָה מְפוֹלְנֵיהָ וּבְפֶרֶץ הַמְּלַחְמָה הָעוֹלָמִית הָרֵאשׁוֹנָה (שְׁנַת תרע"ד) נָדַד אַחַר כָּף לְרוֹסְיָה וְהִתְיַשֵּׁב בְּעִיר חֶרְקוֹב.

רַבֵּי חַיִּים זֶה, עוֹד מִשְׁחַר נְעוּרָיו הָיָה אִישׁ מְשָׁכִיל וְנָבוֹן וְלִמְדָן בְּגִמְרָא פְרוּשׁ רַש"י כִּי לָמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה בְּבַחֲרוּתוֹ אֶצֶל רַבְּנֵי עֵירָתוֹ, כֵּן הִצְטִיֵן בְּמִזְגוֹ הַטּוֹב; לְהִיּוֹת נוֹחַ לְבָרִיּוֹת וּמוֹכֵן לְעֶזֶר לְכָל פּוֹנֵה לְעֶזְרָתוֹ.

אֲךָ פְּגַעֵי הַזְּמַן חוֹלְלוּ תִּהְיוּכּוֹת בְּהִלְיֻכּוֹת חַיָּיו. כִּי מֵאַרְעוֹת הַמְּלַחְמָה הָעוֹלָמִית טִלְטְלוּהוּ מְעִיר לְעִיר וּמִמְדִּינָה לְמְדִינָה, וְהִרְחִיק נָדַד לְמַרְחָקִים בְּכַדֵּי לְהִצִּיל נַפְשׁוֹ מִסְּכָנוֹת מָוֶת שׁוֹנוֹת שְׂרַחְפוֹ עָלָיו אֲזוּ, וּבַד בְּבַד עִם רַבּוּי נְדוּדָיו לְמִקּוֹמוֹת נְדָחִים שׁוֹנִים, כֵּן חָלְפוּ עָלָיו תְּמוֹרוֹת בְּחַיָּיו הָרוּחָנִיִּים, וּבְאֵין מַעְצוֹר נִסְחַף עִם הַזָּרֵם הַכֹּבֵיר וְהַמְּשֵׁב רוּחַ שֶׁל הַתְּפָרְקוֹת וְהַתְּעַרְטָלוֹת מַחַיֵּי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, כִּי רוּחוֹת רָעוֹת אֵלוּ נָשְׁבוּ אֲזוּ בְּמֵלֶא הַסַּעַר. וְעָשׂוּ שְׁמוֹת נוֹרָאוֹת בְּקֶרֶב מִיֵּטֵב הַנֶּעַר הַיְּהוּדִי אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנִים קָשׁוֹר בְּכָל נִימֵי נַפְשׁוֹ וּלְבָבוֹ לְרוּחַ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה.

מִבְּלִי לְהֶאֱרִיךְ בְּחַיֵּי עֶבְרוֹ שֶׁל רַבֵּי חַיִּים זֶה (אֲשֶׁר יִסְפָּר עָלָיו אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּאֶחָד הַגְּלִיוֹנוֹת הַבָּאִים) נִדְּלַג עָלֵיהֶם וְנִגְיַע לְעֶקֶר הַסַּפּוֹר שְׁלָנוּ.

אַחֲרַי שְׁקַבַּע מוֹשָׁבוֹ בְּעִיר חֶרְקוֹב, הִכִּיר שָׁם בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן אֶת אֶחָד מִחֻשׁוּבֵי אַבְרָכֵי חֲסִידֵי בְּרִסְלָב הַנוֹדָע לְשֵׁם וְלַתְּהֵלָה בְּחִסִּידוּתוֹ הַמְּפֹלָגָת וּמְסִירוּתוֹ הַנְּאֻמָּנָה לְכָל

דבר רבנו ז"ל כקטן כגדול, שמו הרב רבי נחמן בן רבי שכנא ז"ל שטרנהרץ מעיר טולטשין נכד מוהרנ"ת זצ"ל (ידוע בפי חסידי ברסלב בפנוי "נשק'ע טולטשינר") נשק'ע זה שמש לחסידי ברסלב דגמא של חסיד מבהק בארחות חיו הגשמיים והרוחניים. ובכן פאשר נתגלגל לידיו של נשק'ע האפשרות להכיר את רבי חיים (של אז) וראה אצלו תכונות נפלאות במזגו הטוב ולבו הזהב, וכן שמע ממנו חיי נעוריו היפים, החל לקשר עמו ידידות ולבלות אתו יחד הרבה בצותא ולדבר עמו דברים המתישבים על הלב הנובעים מתורת מוהר"ן ז"ל, עד שבמשך הזמן עלתה בידו של נשק'ע להשפיע עליו לעזב דרכיו הרעים והמקלקלים ולעבר לחיי תורה ומצות ככל ישראל הכשרים, ובהשפעתו נהפך בתכלית לאיש כשר ומאמין רודף צדקה וחסד אשר ידו היתה פתוחה לכל דורש ומבקש נדבתו הטוב, גם היה חרד אל דברי רבנו ז"ל באמת ובתמים. ובמיחד היה אצלו הנסיעה על ראש-השנה לאומן מקום גניזת מוהר"ן ז"ל ענין של חק ולא יעבר אף אם היתה הנסיעה פרוכה בסכון ממונו ונפשו, כי תמיד עמד לנגד עיניו אזהרתו וצויו של רבנו ז"ל "להיות אצלו על ראש-השנה".

והנה בעת פרץ המהפכה בממשלת הקסריות ברוסיה, והשלטון עבר אז לידי הקומוניסטים והבולשיביקים, החלו להטפל כידוע אל כל בעלי ההון והעסק באמצעים שונים והחרימו רכושם של העשירים באמתלאות של עלילות, ובהעלאת מס רכוש באחוזים גבוהים ומפרזים מאד ממעל היכלת, ומוכן שבדרך זו

חִסְלוּ אֶת כָּל בְּעָלֵי הָעֶסֶק, וּמִמֵּילָא נָפְלוּ כָּל בְּתֵי הַחֲרָשֶׁת
וְהַמְּפַעְלִים יֵשֶׁר לַיָּדַי הַשְּׁלֵטוֹן כְּדָג בְּפִי הַחֲכָה.

רַבִּי חַיִּים זֶה, אֲשֶׁר הָיָה בַעַל עֶסֶק מְבֹסֵס וּפְרֻנָּסָה מְכַבֶּדֶת
מֵהַבֵּית חֲרָשֶׁת שְׁלוֹ הַמְּכַנִּיס לֹו רְוָחִים הַגּוֹנִים, גַּם
עָלְיוֹ עָבַר כּוֹס הַתְּרַעְלָה מִמֵּהִפְכַּת סְדוּם הַזֶּה. וְלֹא זֹו
בְּלִבְד שֶׁשָּׁבְרוּ מִטָּה לְחַמוּ בְּהַחְרִימָם אֶת מִפְעָלוֹ, אֲלֵא אֶף
גַּם גּוֹלְלוּ עָלְיוֹ אֲשָׁמוֹת כְּבִדוֹת שׁוֹנוֹת, וּבָדוּ מְלָבָם תּוֹאֲנוֹת
וְעֲלִילוֹת שׁוֹא כְּאֵלוֹ, אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָם צְפוּיָה לֹו מִשְׁפָּט מוֹת,
אוֹ לְהֶאֱרִיךְ יָמָיו בְּגָלוֹת סְבִיר מְבִלִי לְרֹאוֹת עוֹד אֲוִיר
הָעוֹלָם. וּבְכֵן נִקְטוּ נִגְדוּ תְּהֵלִיכִים מִשְׁפָּטִיִּים לְהַעֲמִיד
אוֹתוֹ לְדִין וְלַחֲרֹץ גּוֹרְלוֹ בַּפֶּסֶק דִּינוֹ.

רַבִּי חַיִּים, בְּרֹאוֹתוֹ כִּי הַמְּצַב הוּא מְאֹד רְצִינִי וְכִי עָלוּל
הוּא לְאֵבֶד חַיָּיו בְּמִשְׁפָּט כְּזֶה, מֵהֵר וְהִשְׁקִיעַ מֵאֲמָצִים
לְשֹׁכֵר עוֹרֵף דִּין גְּבוּהָ מְאֹד שֶׁיִּגְוֶנֶן עָלְיוֹ וַיִּפְרִיךְ טַעֲנוֹתֵיהֶם
אוֹלֵי יִצְלִיחַ לְהַמְעִיט וְלְהַקְטִין אֶת סַכָּנָתָם עַד קֶצֶה הַיְכָלָת,
אֲבָל זֹאת יָדַע בְּהַחֲלִט שְׁחָלַק לְגַמְרֵי לֹא יֵצֵא מֵהֶם בְּאֲשֶׁר
"בְּמִקּוֹם הַמְּשַׁפֵּט שָׁמָּה הָרָשָׁע."

וְהִנֵּה כִּבְר יָדוּעַ מְכָל סִפְרֵי קִדְשׁ, שֶׁעַל כָּל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה
יֵשׁ נִסְיוֹנוֹת אֵין מְסֻפָּר, וְהַכֹּל לְמַעַן הַבְּחִירָה שֶׁל
"זֶה לְעַמַּת זֶה". וְכֹל מֵה שֶׁהַקְּדָשָׁה יוֹתֵר גְּבוּהָה כֵּן הַנְּסִיוֹן
יוֹתֵר גָּדוֹל, וּבְיַחּוּד בְּדְבָרִים הַנוֹגְעִים בְּרוּם מַעֲלַת הַנְּשָׁמָה
אֲשֶׁר בָּהֶם תְּלוּי גַם שְׁלֵמוֹת נַפְשׁ הָאָדָם, שֶׁם הַנְּסִיוֹן הוּא
בַעַל מִשְׁקָל כְּבִד בְּיוֹתֵר. אֶף לֹא בְּכָל פַּעַם בּוֹלֵט עֲצָמַת
הַנְּסִיוֹן בַּעֲבָדָא דְקִדְשָׁה. וְלִפְעָמִים אֶף נִרְאָה כְּדָבָר רָגִיל

וּשְׁגַרְתִּי מִבְּלִי לְהִרְגִישׁ שְׁכָאן עוֹמֵד לְפָנָיו אֵיזָה נְסִיוֹן,
 אֲבָל יֵשׁ שְׁעָה וְעֵבֶדָא שְׁמַעְמִידִים לְפָנֵי הָאָדָם נְסִיוֹן רְצִינִי
 וְעֵצוֹם מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר לְפִי דְמִיוֹנוֹ נִרְאָה לוֹ שְׂזָה לְמַעְלָה
 מִגָּדֵר יִכְלָתוֹ לְעַמֵּד בּוֹ. וְכֵאֵן הוּא הַמְּבַחֵן הָאֲמִתִּי שֶׁל
 הָאָדָם אִם לְבוֹ שְׁלָם עִם אֱלֹקָיו בְּדַבָּר מְצֹוֶה זֶה (וּבְאֵמַת יְדוּעַ
 שְׁאִין שׁוֹלְחִים עַל הָאָדָם נְסִיוֹן מִלְּמַעְלָה יוֹתֵר מִכְּפִי כַחוֹת נִפְשׁוֹ רַק בְּמִדָּה
 וּבְמִשְׁקָל שֶׁל "זֶה לְעַמַּת זֶה". וְהָאָדָם מַחֲמַת שְׁאִינוֹ יוֹדַע מַעְצָם כַחוֹתֵיו עַד
 הֵיכֵן מַגִּיעִים, לְכֵן נִדְמָה לוֹ שֶׁהַנְּסִיוֹן הוּא מִמַּעַל כַחוֹ. וְאִם הוּא חֲזָק בְּדַעְתּוֹ
 וּמַחוֹ וּמִנְצֵל אִמְץ לְבוֹ וְנִפְשׁוֹ אֲזֵ הוּא מִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַנְּסִיווֹת
 הָעוֹמְדִים בְּדַרְכּוֹ. וְכֵמוֹ שְׁאוֹמְרִים הָעוֹלָם "שֶׁהֲרֵצוֹן שׁוֹכֵר אֶפְלוֹ בְּרוּל").

אֶף גְּבוּר סְפוּרָנוֹ רַבִּי חַיִּים שְׁלָנוֹ, לֹא פָּסַח עָלָיו כּוֹר
 הַבְּחִינָה וְהַנְּסִיוֹן, בְּאֲשֶׁר הָיָה רָגִיל כְּבָר שָׁנִים רַבּוֹת
 לְנִסְעַ לְאוּמָן עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה וְלִשְׁבֹר בְּכָל פַּעַם מְנִיעוֹת
 שׁוֹנוֹת בְּגוּפוֹ וּמְמוֹנוֹ, יְהִיו הַמְּנִיעוֹת אֲשֶׁר יְהִיו הוּא עֹמֵד
 בְּכָלֶם, וּמִמִּילָא נִקְבַּע אֶצְלוֹ הָרִגְל וְשִׁגְרָה שֶׁל הַלוֹף וְשׁוֹב,
 נוֹסְעִים עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה וְחוֹזְרִים אַחֲרֵי רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, וּבְכֵן
 הַפַּעַם נִתְּנָסָה רַבִּי חַיִּים קָשׁוֹת וְהִזְמִינוֹ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם
 נְסִיוֹן וּמְבַחֵן רְצִינִי הַקָּשׁוֹר גַּם בְּסַכְּנַת חַיָּיו, לְרֵאוֹת הֵי עֹמְדוֹ
 לוֹ דְּבָרֵי אֲזַהֲרַת רַבְּנוֹ ז"ל בְּדַבָּר נְסִיעַת רֵאשׁ-הַשָּׁנָה אֶצְלוֹ
 אֲשֶׁר אָמַר "שְׁאִין דְּבָר גְּדוּל מְזָה".

בְּמַהֲלָךְ הַמְּשַׁפֵּט נוֹדַע לוֹ לְדַאֲבוּנוֹ הַגְּדוּל מִפִּי הָעוֹרֵף
 דִּין כִּי הַכְּרַעַת הַפֶּסֶק דִּין שְׁלוֹ בְּמִשְׁפָּטוֹ הַקְּבַע
 דּוּקָא בְּתַאֲרִיק שְׁחַל בּוֹ רֵאשׁ-הַשָּׁנָה, וְעָלָיו לְהִתִּיצֵב
 הַמְּשַׁפֵּט בְּיוֹם זֶה בְּלִי שׁוּם תְּרוּצִים וּמַעֲנוֹת. הַהוֹדָעָה
 הַמְּפִתִיעָה הַזֹּאת פִּגְעָה בְּלְבוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים כְּרַעַם בְּיוֹם

בְּהִיר וְכָל גּוֹפוֹ אָחִז חֲלָחְלָה וּרְעָדָה לְשִׁמְעָה זֹאת, וּמִיָּד
הִתְחִיל לְבַקֵּשׁ מִהָעוֹרֵךְ דִּין שְׁלוֹ בְּכָל מִיָּנִי תַחֲנוּנִים
וּבִקְשׁוֹת, כִּי יַעֲשֶׂה לְמַעַנּוֹ כָּל הַמְּאֲמָצִים שְׁבַעֲוֹלָם, וּבְלִבֵּד
לְדַחוֹת אֶת הַמְּשַׁפֵּט לְיוֹם אַחֵר, כִּי לֹא יִתְכַן כָּלֵל בְּשׁוּם
פָּנִים וְאִפֵּן שִׁוְפִיעַ בְּבֵית הַמְּשַׁפֵּט בְּעֶצֶם יוֹם הַדִּין הַקָּדוֹשׁ
וְהַנּוֹרָא הַמְטִיל אִימָה וּפְחַד עַל כָּל יְהוּדֵי, וְחֲלִילָה לוֹ
לְחַלֵּל קִדְשָׁתוֹ עִם נוֹכְחוֹתוֹ בְּבֵית הַמְּשַׁפֵּט לְהִתְעַסֵּק בְּדַבְרֵי
חֲלִין וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִקִּדְשַׁת הַיּוֹם. אֲךָ הִלָּה בְּמַעֲנָה שְׁלוֹ,
הַתְּאָרִיךְ הַמְּקַבֵּעַ מֵרֹאשׁ הוּא הַחֲלִטִי וְסוֹפִי וְאִין לְשַׁנּוֹת
בְּכָל מַחִיר.

מוֹבֵן מֵאֲלֵיו, עַד כַּמָּה גְּדֻלָּה מְבוֹכָתוֹ שֶׁל רַבֵּי חַיִּים אֲשֶׁר
הִכָּה בְּתַדְהֵמָה לְשִׁמְעָה מַעֲנָה כְּזוֹ. וְלֹא יָדַע לְשִׁית
עֲצָה בְּנַפְשׁוֹ מִה לַעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן נְסִיעָתוֹ, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר
שִׁיעֲבְרוּ עָלָיו יְמֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשִׁים מִבְּלִי לְהַמְנוֹת
יַחַד עִם חֲבֵרָיו חֲסִידֵי בְּרֶסֶלַב אֶצֶל צִיּוֹן רַבֵּנוּ ז"ל בְּאוֹמֶן,
אֲשֶׁר תָּמִיד מָסַר נַפְשׁוֹ עַל נְסִיעָה זוֹ וּבְחֻבַּת קִדְשׁ הַתְּכוּנִין
עָלֶיהָ כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה, וְעַכְשָׁיו יֵהָא מְכָרַח לְעֵבֵר עַל
אַזְהָרָתוֹ ז"ל "שְׁכַלְמֵם יִהְיוּ אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִישׁ לֹא
יַעֲדֵר וְכָל עֲנִיָּנוֹ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה". אָבֵל מֵאִדָּךְ גִּיסָא
הַצִּיק אוֹתוֹ מִחֻשְׁבָּתוֹ: הֲלֹא תוֹצְאוֹת הַמְּשַׁפֵּט הוּא שְׂאֵלָה
שֶׁל חַיִּים וּמּוֹת, אִם כֵּן אֵיךְ יִשְׁתַּמֵּט מִלְּהוֹפִיעַ בְּבֵית
הַמְּשַׁפֵּט בְּשַׁעַה גּוֹרְלִית זוֹ? וּבְכֵן, יִסְרוּהוּ כְּלִיּוֹתָיו שֶׁל רַבֵּי
חַיִּים מְזָה וּמְזָה וּמִחֻשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּמַחוֹ אַחַת הִנָּה
וְאַחַת הִנָּה מִבְּלִי לְדַעַת הָעֲצָה הַנְּכוֹנָה בְּמַצָּב מְסַבֵּךְ הַזֶּה,
אִם לְנַסֵּעַ אוֹ לְחַדֵּל.

בִּינְתֵימִים מִתְקַרְבִּים וּבָאִים יָמֵי רֵאש־הַשָּׁנָה הַקְּדוּשׁ וְעֵדִין
 רַבֵּי חַיִּים עוֹמֵד נְבוֹךְ וְנֹדֶהֶם וְאוֹבֵד עֲצוֹת. וְלִבּוֹ
 מֵלֹא הַסּוּסִים וּפְקוּקִים אִם יִסְכֵּן נַפְשׁוֹ בְּנִסְיָה אִם לֹא,
 וְהִנֵּה בִפְתַע פְּתָאם הַבְּרִיק רַעֲיוֹן בְּמַחוּ, לַעֲשׂוֹת נִסְיוֹן
 הָאֲחֵרוֹן לְהַצִּיעַ מִשְׁאֵלָה לְפָנֵי הָעוֹרֵךְ דִּין שְׁלוֹ בְּנִסְחַ כְּזֶה:
 הֵיטֵוֹת וְהוּא נְחָפֵז מְאֹד לְדַרְכּוֹ כִּי יֵשׁ לְפָנָיו נִסְיָה הַכְּרַחֲתִית
 לְרַגֵּל עֲנִין דְּחוּף מְאֹד מְאֹד, וְהוּא מְכָרַח לְהִתְעַכֵּב שָׁם זְמַן
 מְסִים אֲשֶׁר גַּם יוֹם הַמִּשְׁפָּט בְּכֻלָּל זֶה, וְלִכֵּן הוּא מְבַקֵּשׁ
 עֲצָתוֹ שִׁדְרִיכוּהוּ מֶה עָלָיו לַעֲשׂוֹת וְהָאִם בְּאֵמֶת נְחוּץ כָּל
 כֶּךָ הַדְּבָר שֶׁיְהִי נוֹכַח בְּמִשְׁפָּטוֹ, הֲלֵה, בְּשִׁמְעוּ אֶת שְׁאֵלָתוֹ
 שֶׁל רַבֵּי חַיִּים הַבֵּיט עָלָיו בְּעֵינַיִם תְּמַהוֹת גְּדוּלוֹת וְאָמַר
 לוֹ: הָאִם יֵשׁ לְאָדָם דְּבָר יוֹתֵר נְחוּץ וְחָשׁוּב מֵאֲשֶׁר חַיֵּי
 נַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר אֵתָּה מְזַלְזֵל כָּל כֶּךָ בְּחַיִּיךָ? הֲלֹא אֵיךְ תּוֹכֵל
 בְּנִסְבוֹת אֵלוֹ לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתְּךָ מַחְשָׁבָה שֶׁל הָעֲדֵרוֹת
 מִהַמְּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ יִחְרֹץ גּוֹרֵל חַיִּיךָ?!

רַבֵּי חַיִּים, בְּשִׁמְעוּ אֶת הַמַּעֲנָה וְהַתּוֹכָחָה הַזֹּאת מִפִּי
 הָעוֹרֵךְ דִּין שְׁלוֹ, אֲשֶׁר בְּמוֹכֵן הַגִּשְׁמִי צְדָקוֹ מְאֹד
 דְּבָרָיו, וְתִשׁוּבָתוֹ קוֹלַעַת יִשְׂרָאֵל לְמִטְרָה הַנְּדַרְשָׁת, הַתְּרַגֵּשׁ
 נוֹרָאוֹת וְהַחֵל לְפַעַם בְּקִרְבּוֹ רוּחַ קִדְשָׁה שֶׁל הַקְּרָבָה
 וּמִסִּירוֹת-נַפֶּשׁ לְמַעַן כָּל הַיָּקָר לוֹ וּמַחְשָׁבָה אַחַת וַיִּחִידָהּ
 הַתְּחִילָה לְהַצִּיץ אֶת כָּל מַחוּ וְלִבּוֹ, בְּאִמְרוֹ לְנַפְשׁוֹ: אִם כֵּן
 הַדְּבָר, שְׂאִין לְהָאָדָם דְּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב וְנַעֲלָה מֵאֲשֶׁר חַיֵּי
 גוּפוֹ, הֲרִי אִם לֹא אֲזַכֶּה חֲלִילָה לְהִיֹּת בְּצוֹתָא יַחַד עִם
 חֲבֵרֵי בְּאוּמָן עַל רֵאש־הַשָּׁנָה. לְמָה לִּי חַיִּים? (יְדוּעַ מְאֹד
 חַז"ל תַּעֲנִית כַּג, "אוֹ חֲבֵרוֹתָא אוֹ מִיתוּתָא") וּבִכֵּן, אִם בְּאֵמֶת חַיֵּי

אוצר נחמני

יְקָרִים לִי, אֵין לִי שׁוּם דְּרָךְ וְעֵצָה אַחֲרַת זֹלַת לְנִסְעֵי לְאוּמָן
וּלְהַרְגִישׁ שָׁם טַעַם הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים, כִּי רַק זֶהוּ עֵקֶר
הַחַיִּים שְׁלִי הַיְקָרִים לִי מְכַל יְקָר. וּבִיחֻד כְּשֶׁרַבְנוּ ז"ל
פָּקַד וְאָמַר שֶׁהָרֵאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁלוֹ עוֹלָה עַל הַכֹּל וְאֵין דָּבָר
גָּדוֹל מִזֶּה.

וּבְהֵיּוֹת רַבֵּי חַיִּים שְׁקוּעַ כֶּף בְּהַרְהוּרֵיוֹ, הִתְחִיל לְהַרְגִישׁ
כִּי אֵי שָׁם מִמַּעַמְקֵי לְבוֹ בּוֹקֵעַ אֵיזָה קוֹל פְּנִימִי
חָנוּק הַצּוֹעֵק אֵלָיו: חַיִּים! עוֹד מַעֲט יִגִּיעַ רֵאשׁ-הַשָּׁנָה. יוֹם
הַדִּין הַגָּדוֹל, וְעֲלִיךָ לְתַת דִּין וְחֻשְׁבוֹן עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ לְפָנַי
שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשׁ כָּל חַי, וּבְלִי סִפְק זְקוּק
אֲתָה לְפָרְקִלִיטִים וְסִנְגוּרִים אֲשֶׁר יִמְלִיצוּ טוֹב בְּעַד נַפְשֶׁךָ
לְמַעַן חַיִּיךָ, וּבְכֵן אֲשַׁאלְךָ, הֲאֵם יֵשׁ לְךָ מְלִיץ יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֵב
נְאֻמָּן שְׂיַעֲמַד לִימִינְךָ לְהַצִּיל חַיִּיךָ, יוֹתֵר גָּדוֹל מֵאֲשֶׁר רַבְּךָ
הַצַּדִּיק עֲלִיוֹן רַבֵּי נַחֲמָן מְבָרְסֵלָב ז"ל אֲשֶׁר אֲתָה מְקַשֵּׁר
אֵלָיו? וְכֵן מִי יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת לְךָ טוֹבָה זֹו לַעֲמַד לְפָנַי כְּפִסָּא
הַכְּבוֹד לְמַעַנְךָ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ? (גְּדוּלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם יוֹתֵר
מִבְּחַיֵּיהֶם). אֲדַרְבָּא, עַכְשָׁיו יוֹתֵר מִתְמִיד נַחוּצָה מְאֹד נְסִיעַתְךָ
לְאוּמָן עַל רֵאשׁ-הַשָּׁנָה לְעוֹרֵר זְכוּת רַבְּךָ הַגָּדוֹל עַל נַפְשֶׁךָ
הַנְּתוּנָה בְּסַכָּנָה חֲמוּרָה מְאֹד. וְנִסְיָעָה זֹו הִיא בְּאַמַּת עֵקֶר
חַיִּיךָ וְאָרְךָ יָמֶיךָ.

כְּשֶׁרַעֲיוֹנוֹת מַעֲיִן אֵלוֹ הִתְחִילוּ לְהַכּוֹת שְׂרָשִׁים בְּקֶרֶב
לְבוֹ שֶׁל רַבֵּי חַיִּים, אַז נִתְחַנַּן לוֹ בְּרוּרוֹת כִּי
גוֹרֵל חַיִּיו יִתְרַץ בְּאוּמָן וְלֹא בְּחֶרְקוֹב, וְהַמְלִיץ הָאֲמִתִּי הוּא
רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הָעוֹרֵךְ דִּין, וְהַשׁוֹפֵט הָעֲלִיוֹן הוּא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא בֶּשֶׁר וְדָם. וְכֵךְ נִגְמָלָה בְּלְבוֹ הַחֲלָטָה

נחושָה וְאַמִּיצָה לְנִסְעַ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמָן בְּכָל מַחִיר,
וְיֵהי מָה.

יְדִיד נִפְשׁוֹ הַטּוֹב שֶׁל רַבֵּי חַיִּים, נִשְׁקָע טוֹלְטְשִׁינְעֵר הַנִּ"ל
הַתְּכוּנָן לְנִסְיַעְתּוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאוּמָן, אֲבָל לֹא
יָדַע עֲדֵינַי מֵהַחֲלֻטָּתוֹ וּמִסְקָנָתוֹ שֶׁל רַבֵּי חַיִּים הַמוּכָן לְנִסְעַ,
וְלִכֵּן כְּשֶׁבָא לְאוּמָן סִפֵּר שָׁם לְפָנָי חֲסִידֵי בְּרֶסֶלָב אֵת כָּל
מֵה שְׂאַרְע לְרַבֵּי חַיִּים, וְהִצָּרָה הַנּוֹרְאָה שֶׁפָּקְדָה אוֹתוֹ אֲשֶׁר
סִכְנַת מוֹת מְרַחֶפֶת עָלָיו וּמִי יוֹדֵעַ אִם עוֹד יִזְכֶּה לְהִיּוֹת
אִתָּם יַחַד בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְעַל כֵּן עוֹרְרִים וְזוֹרְזִים מְאֹד מְאֹד
לְהַעֲתִיר בְּעֵדוֹ עַל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְלְהַרְבּוֹת בְּשִׁבְלֵי רַחֲמִים
וְתַחֲנוּנִים שְׂיִזְכֶּה בְּדִינוֹ לְהוֹצִיא מִשְׁפָּטוֹ לְאוֹרָה.

עוֹדֵם מְדַבְּרִים עִם נִשְׁקָע מְרַבֵּי חַיִּים, וּמֵה מְאֹד גְּדֻלָּה
תְּמִיּהָתָם וְנִשְׁגָּבָה פְּלִיאָתָם בְּעֵינֵיהֶם בְּרֹאוֹתָם יַחַד
וְהִנֵּה רַבֵּי חַיִּים בָּא וּמִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם, אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ
לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם, וּבִשְׂמֻחָה רַבָּה וְאַהֲבַת נֶפֶשׁ נִגְשׁוּ כָּלֵם
אֵלָיו בְּבִרְכַּת "שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" כְּנֶהוּג, וְהִתְחִילוּ לְשָׂאֵל לוֹ
לְשִׁלּוּמוֹ הַטּוֹב וּבְדַבַּר מִשְׁפָּטוֹ. אֵךְ מִיָּד נִשְׁבַּר לָבָם בְּקִרְבָּם
בְּגוֹלְלוֹ לְפָנֵיהֶם אֵת כָּל הַמוֹצְאוֹת אוֹתוֹ, וּמוּכָן שֶׁצִּעֲדוּ
הָרֹאשׁוֹן שֶׁל רַבֵּי חַיִּים הָיָה יִשְׂרָאֵל לְבֵית צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל
רַבְּנוּ ז"ל לְהִשְׁתַּטַּח וְלִשְׁפֹךְ שָׁם שִׁיחַ וּתְפִלָּה עִם כָּל לִבָּבוֹ
הַמֵּר וְהַנִּשְׁבָּר. וְהִתְחַנֵּן בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ עַל חַיֵּי נִפְשׁוֹ
הַנְּתוּנִים בְּסִכְנַת מוֹת.

וְכֵן בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשׁ, שֶׁפֶךְ אֵת כָּל לְבוֹ בְּתַפְלָתוֹ
אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹקֵעַת רְקִיעִים. וּבְלֵב קְרוֹעַ וּמְרַתַּח

אוצר נחמני

התחנן והתפלל בכונה גדולה מאד, וכל מלה ומלה מנסח
התפלה של יום הדין קבלה אצלו משמעות מיחדת,
וביחוד בקטעי תפלות אלו: ובריות בו יפקדו להזכירם
לתים ולמות... ותפתח את ספר הזכרונות... ותכתב את
גזר דינם... מי יחיה ומי ימות... באין מליץ ישר מול
מגיד פשע... וצדקנו במשפט המלך המשפט... הגואל
ממות ופודה משחת... לפועל רחמיו בדין... ועוד כדומה,
ובהדגשת תפלות אלו, הרגיש היטב, כי יותר מהראשי
שנים הקודמים זקוק הוא עכשיו ביום הדין הזה לרחמים
גדולים ומרבים שירחמו עליו מן השמים ויצדיקו אותו
בדין משפטו להכריעו לכף זכות ולהנטותו לתחיה,
ובהגיע עת משפטו שהיה מכרח להיות נוכח אז בבית
המשפט, צמרמרת חלפה על כל גופו מרב דאגתו מי
יודע איזה גזר דין צפוי לו. וכך עברו עליו ימי ראש-
השנה בתפלה וברעדה ובתקנה...

תכף אחר ראש-השנה, חזר רבי חיים לביתו בחרקוב,
ובלב מלא פחד ודאגה לעתידו הלך מיד להעורף
דין שלו להודע מה התרחש במשפטו בזמן היותו באומן,
והעקר צפה במתיחות לשמע ממנו מה עלתה לו מפסק
דינו. הלה, הסתכל עליו בעיניו מפיקות חמלה ואמר לו:
אינני יודע כלל מה קרה כאן להפתעתי הגדולה, כי
אתמול (בראש-השנה) היה צריך להתקיים המשפט כמדבר
מראש, והנה התובע הראשי לא הופיע כלל בבית
המשפט, כי חלה פתאם, ולכן נדחה המשפט לעוד
כמה חודשים.

רבי חיים, בשמעו מפּי העורך דין את הבשורה המפתעה
 חצי הנחמה, החלו עיניו זולגים דמעות גיל מרב
 שמחה וחדוה והודיה להשם יתברך על כי נסיעתו לאומן
 לא הזיקה כלל לעצם המשפט, ואדרבא, זכות הנסיעה
 להצדיק הקדוש עמד לו להנצל בינתיים ממשפט מות
 ולהשאר עוד בחיים.

והנה כבר אמרו חז"ל "בת דינא בטל דינא" (אם הלינו את
 המשפט ונדחה, אזי המשפט בטל). וכן נתקיים כאן, כי
 במשך חדשי הדחיה האשם התובע הראשי בעברות
 שונות, ומיד סלקו אותו מתפקידו כתובע, והשני שבא
 אחריו למלא את מקומו, היה איש ישר והגון וטוב לב,
 ובכך זכה את רבי חיים אשר יצא נקי לגמרי ממשפט
 מעות הזה.

אז נפקחו עיניו של רבי חיים, בראותו בעליל גדל כחו
 של אדמו"ר הקדוש מוהר"ן זצוק"ל, ואשר בקיומו
 דבר אזהרתו "להיות כלם אצלו על ראש-השנה" לא
 הפסיד כלום, רק אדרבא; על כי מסר נפשו וסכן חייו
 כדי לשמע דברי חכמים ולקיים עצת צדיקים, להמנות
 יחד עם חבריו אצל הצדיק הקדוש ולהתועד עמהם ביום
 הדין ולהתפלל אתם בצותא, כן גמל עמו השם יתברך
 משפט צדק מדה כנגד מדה, וסבב כמה סבות להפר עצת
 אויביו, ולהראות בגלוי כי המשפט לאלקים הוא, ולב
 מלכים ושרים ביד ה' להטות לבם לטובתו של רבי חיים,
 למלטו מידי משפט מעקל ולהציל ממות נפשו וכל זה
 בזכות מסירותו הנאמנה והתמימה עבור הצדיק האמת

(ועין בלקוטי מוהר"ן סימן ס"א שעל ידי אמונת חכמים זוכים למשפט אמת ונצולים ממשפט מעקל ונמחקים כל הדינים והצמצומים שיש על האדם, עין שם). וכבר ידוע אמרת קדשו של רבנו ז"ל: "צ"א מיר האט נאך קיינער נישט דערלייגט (בענין שלי, עוד לא הפסיד אף אחד). (שמעתי מר' אליהו חיים רוזין ז"ל ומר' לוי יצחק ז"ל ונדפס על ידי בקבץ 'אולפן חד"ת' שיצא לאור בשנת תשכ"ז).

קצד ט

בטולטשין קראו את האחים רבי דוד צבי ורבי מיכלי נכדי מוהרנ"ת "דיא קינדער" ("הבנים") הם גרו בבנין אחד שירשו מאביהם רבי יצחק בן מוהרנ"ת, שניהם עבדו בהפאסט (בדאר), רבי דוד צבי הפסיק לעבד בפאסט בהיותו בן שבעים שנה ומסר זאת לבניו, ורבי מיכלי החזיק את הפאסט עד הסוף, ופעם אמר רבי דוד צבי לאחיו: "מיכל! ביזן גרוב אריין דארפסטו גיין אין דער פאסט?! (עד הקבר צריך אתה ללכת לדאר?! - כאומר, אינך צריך להיות שקוע בעניני עולם הזה בגיל הזקנה, רק לחשב על התכלית ולהכין צידה לדרך לעלמא דאתי).

אבל רבי מיכלי לא ענה אותו כלום, ורבי דוד צבי לא ידע למה הוא מתעקש דוקא להחזיק את הפאסט, אבל אחר פטירתו של רבי מיכלי ירשו בניו את חלקו בהפאסט ונסתבכו קצת עם עניני הממון, ואז נוכחו לדעת למה לא מסר להם את הפאסט בחייו. כי רבי דוד צבי היה לו למי למסר את הפאסט, אבל רבי מיכלי לא היה לו למי להשאיר. רבי מיכלי נפטר בגיל 78 בשנת תרע"ז.

רבי דוד צבי נפטר בגיל 87 בשנת תרע"ו. לרבי מיכלי
 היה בן רבי אהרן הוא היה אדם גדול (והיה חתנו של רבי
 שמשון מהיער) גם רבי מיכלי היה חתנו, וגם רבי הערץ סופר
 היה חתנו בזווג שני. (שמעתי מר' לוי יצחק)

קצה

שמעתי מר' לוי יצחק כשילמד בין מנחה למעריב
 בלקוטי מוהר"ן תורה ריט - "בצע אמרתו"
 וכו'. ספר אז המעשה מהדרשן שבא לעיר טולטשין
 ונתאכסן שם בבית נגיד אחד שעשה לכבודו סעודה
 והזמין הרבה מבני העיר לשמע דרשתו כי נשא חן
 בעיניו, אחרי הדרשה כשהלכו כלם מביתו, ראה והבחין
 הנגיד שמעל שלחנו נעלם אחד מכלי הכסף החשובים
 והיקרים (כמדמה שזה היה גביע הכסף), וחשב בדעתו שבודאי
 בתוך הבאים להדרשה היו שם גם אינשי דלא מעלי ואחד
 מהם חמד לקחתו, כי חפש בכל הבית ולא מצא.

הדרשן הזה נפרד ממנו ונסע לעיר ברסלב לדרש גם
 שם, ובינתיים נתפרסם הדבר שבא דרשן לעיר,
 והרבה מאנשי העיר נתאספו לשמע דרשתו, וכשהיה אצל
 רבנו ז"ל וישב על שלחנו אמר לו רבנו דברי צחות על
 פסוק הנ"ל "בצע אמרתו", שאומר תורה בשביל בצע
 וממון. ואז ישב שם אחד מאנשי טולטשין שיידע מגנבת
 כלי הכסף, וכשמעו דברי רבנו ז"ל להדרשן התנוצץ
 במוחו והבין שמסתמא ידו של הדרשן בלקיחת הכלי,
 ומיד חזר לטולטשין וספר להנגיד את כל הדברים האלה,

וְנִזְדָּרְזוּ הַנְּגִיד וְנִסְעוּ לְבִרְסֻלָּב וְעַל סִמְךָ דְּבָרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל חִפְּשׁוּ
בְּכָלֵינוּ שֶׁל הַדְּרָשׁוֹן וּמִצָּא הַכְּלִי הַמְּבַקֵּשׁ, וְהַדְּרָשׁוֹן הֵלֵךְ
מִשָּׁם בְּבִשְׁת פָּנִים, וּמֵאֵז הַפְּסִיק לֹאמַר דְּרָשׁוּתֵינוּ בְּעִירוֹת.

קצו ט

וְכֵן שָׁמַעְתִּי מֵהַנ"ל בְּשָׁעָה שֶׁלְּמַד אֶז תּוֹרָה ר"כ שְׂאוּמַר
שֶׁם רַבְּנֵנוּ ז"ל שְׂאֵפְשָׁר לְפַעַל וּלְהוֹשִׁיעַ מִצְעָרוֹ אֶצֶל
חָכָם גְּבוּר וְעֶשִׂיר וְכו' עֵינֵי שָׁם, וְסִפֵּר שֶׁעַל סִמְךָ זֶה הָיוּ
נוֹהֲגִין אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמָן לְתַת עַל
פְּדִיוֹן לְהַנְּגִיד רַבִּי אַבְאֵלִי ז"ל מִטְּשַׁעְרֵין (שְׁמוֹ הָיָה רַבִּי אַבְרָהָם
אַבָּא רַבִּינְאוּוֹיטֵשׁ) וְכַמוֹכָא בְּשִׁיחֹת הָר"ן שְׁבַעְרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה
רְאוּי לְתַת עַל פְּדִיוֹן, וְכֵן נִהַג רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ ז"ל מִגְּדוּלֵי
אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִטְּשַׁעְרֵין.

נִתְיַנַּת הַצְּדָקָה בְּעָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמָן הָיָה מִחֻזָּה
נִפְלָא, לְחֻזוֹת בְּאַנ"ש אֵיךְ נוֹתְנִים צְדָקָה בְּמֵלָא
חִפְּנִים מִבְּלֵי לְסַפֵּר הַכֶּסֶף שֶׁהוֹצִיאוּ מֵהַשְּׁקִיּוֹת.

קצז ט

וְכֵן שָׁמַעְתִּי אֶז מֵהַנ"ל בְּלְמַדוֹ תּוֹרָה רִי"ח שְׂרַבְּנֵנוּ ז"ל
אוֹמַר שָׁם: "וּמִזָּה הָיָה הַסְּתַלְקוֹת צְדִיק גְּדוּל מְאֹד
שֶׁפֶתְאָם רָצָה לְנִסְעַ לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל וְכו' וְהָיָה פְּרִסּוּם גְּדוּל
וְנִסְתַּלַּק בְּאוֹתוֹ הַדְּרָךְ, וְכֵן אֵרַע בְּזַמְנֵנוּ בְּסָמוּךְ ה' יִצְיָלְנוּ"
עֵינֵי שָׁם. וְאָמַר ר' לֹוִי יִצְחָק שֶׁהַצְּדִיק הָרֵאשׁוֹן הָיָה הָרַב
הַקְּדוּשׁ רַבִּי נִפְתָּלִי כֶּץ זַצ"ל בְּעַל מַחְבֵּר סֵפֶר "סְמִיכַת

חכמים" שנפטר באיסטנבול בדרך לארץ-ישראל כידוע, והצדיק השני היה הרב הקדוש רבי ליב טראסטנינעצער זצ"ל (חותנו של רבי יודל תלמיד רבנו זל) שנסתלק על הים. ויש סברא שהוא היה מאנשי סודו של הבעל-שם-טוב כמרמז במכתבו שהזכיר שם את רבי ליב וכו'. וכתב שם במכתבו שהוא נחוץ לו מאד כדי שיוכלו ביחד לבטל איזה גזרה רעה שנגזר על ישראל חס ושלום.

קצח ט

וכן ספר הנ"ל שרבי ליב הנ"ל בנסיעתו לארץ-ישראל נפטר על הספינה, וכשהגיעו לעיר הקרובה לחוף הים הורידוהו שמה והודיעו לאנשי העיר שמנח פה צדיק וצריך לטפל בקבורתו כפיאות לכבודו, כשהגיעו למקומו ראו שמרחף עליו כמין עמוד אש ונזכרו בצואתו של הצדיק הנסתר, ומעשה שהיה כן היה, שכמה שנים מקדם בא לעירם צדיק נסתר שהיה שד"ר [שלוחא דרבנן] מארץ-ישראל לקבץ מעות עבור עניי ארץ-ישראל, ונחלה שם וראה שהגיע קצו למות, ואמר להם בצואה שבאם יגיע לעירם איזה נפטר ויתראה מעליו עמודא דנורא אזי יקברוהו סמוך אליו, ולכן כעת שראו כזאת על רבי ליב קימו צואתו וקברוהו ליד קברו.

ובהוספות לחיי מוהר"ן סימן תרי"א בענין הסתלקותו של רבי ליב הנ"ל מובא שם הסתלקותו וקבורתו הנפלאה בזה הלשון: "הרב ליב הנ"ל נסתלק על הים בנסיעת ארץ-ישראל ואמר: אם היה בכאן חתני

הָרַב יוֹדִיל, אָזִי לֹא הָיָה מְנִיחַ אוֹתִי לְהִסְתַּלַּק כָּאֵן. שְׁמַעְתִּי, בְּשָׁעָה שְׁנַסַּע הָרַב לִיב הַנַּ"ל עַל הַיָּם, הוֹשִׁיטָה חֲזִיה אַחַת אֶת רֵאשָׁה מֵהַמַּיִם וְהִלְכָה כְּנֶגֶד הַסְּפִינָה, וְנִפְלְאָה אִמָּה וַתְּרַדָּה גְדוֹלָה עַל הָאֲנָשִׁים מֵהַסְּפִינָה, שְׁלֹא תִהְיֶה אֶת הַסְּפִינָה. וְלִבַּשׁ הָרַב לִיב הַנַּ"ל אֶת הַטְּלִית וַתְּפָלִין וְהִלְךְ לְנִגְדָה, וְנִכְנְסָה לְהַיָּם. לְאַחַר הִסְתַּלְּקוֹתוֹ הַנִּיחוֹ אוֹתוֹ עַל דָּף עַל הַמַּיִם, וְצָפָה הַדָּף אֶל הַנָּמַל, וְעָמַד עָלָיו עֲמוּדָא דְנוּרָא, וַיֵּצֵאוּ כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ. וּבְאוֹתָהּ הָעִיר מִכַּמָּה שָׁנִים מִקֵּדָם הָיָה חֲכָם, וְעָשָׂה צוּאָה, שְׁלֹא יִנִּיחוּ אֶצְלוֹ שׁוּם בַּר-נֶשׁ, וּכְשִׁיבּוֹא חֲכָם מֵאֶרֶץ פּוֹלְנִיָּה וַיַּעֲמֵד עָלָיו עֲמוּדָא דְנוּרָא, אָזִי יִנִּיחוּ אוֹתוֹ אֶצְלוֹ." עַד כָּאֵן.

עוֹד שְׁמַעְתִּי מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ בְּעִנְיַן הַנַּ"ל, שֶׁבְּהִסְתַּלְּקוֹתוֹ לֹא יָדְעוּ אֲנָשֵׁי הַסְּפִינָה מַה לַּעֲשׂוֹת אִתּוֹ וּפְחָדוֹ לְנִגְעַ בּוֹ פֶּן יִפְגְּעוּ בְּכְבוֹדוֹ וַיִּבְלַע לָהֶם, מִחֲמַת שָׂרְאוֹ גְדֹל קִדְשָׁתוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לְהַצִּיל הַסְּפִינָה, וְאִיךְ אֶפְשָׁר לְהִבְיֹאוֹ לְקַבּוּרָה בְּלִב יָם, וְעַל כֵּן הִתְיַעֲצוּ בֵּינֵיהֶם לְהַנִּיחוֹ עַל אֵיזָה דָּף וְלַהֲשִׁיטוֹ בְּמֵי הַיָּם בְּאֶמְרָם אִם בְּאֶמְתַּ הָיָה צְדִיק קְדוֹשׁ אָזִי הַדָּף הַזֶּה לְבִדּוֹ יָבִיא אוֹתוֹ לְמִקּוֹם קַבּוּרָתוֹ הַשְּׁמוּר לוֹ, וְכֵן הָיָה שֶׁהַדָּף הַזֶּה צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם מְכוּן בְּנִתִּיב שֶׁהוֹבִילוֹ לְהָעִיר הַנַּ"ל, וּמִחֲמַת הָעֲמוּדָא דְנוּרָא שֶׁרַחַף מֵעָלָיו הִבְחִינוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר בְּהַדָּף שֶׁגּוּפוֹ מוּטָל עָלָיו, וְאִזּוֹ נִזְכְּרוּ בְּצוּאָתַת הַחֲכָם הַנַּ"ל.

אָמַר הַכוֹתֵב: סְמוּכִין לְהַנַּ"ל רָאִיתִי לְהִבְיֹא כָּאֵן מַה שְׁמוּבָא מֵעֲשָׂה נִפְלְאָה בְּסֵדֶר הַדּוֹרוֹת [ד"א ת"ר] בְּשֵׁם "שְׁלִשְׁלַת הַקַּבְּלָה": רָאִיתִי בְּקִנְטָרְס אֶפֶן קַבּוּרַת רַב עֲמָרָם, הוּא הָיָה בְּמַגְנָצָא וְהִלְךְ לְהַקִּים יְשִׁיבָה בְּעִיר קְלוּנִיָּא. וַיְהִי כִי זָקֵן מְאֹד צִוָּה לְתַלְמִידָיו שְׂאֲחָרֵי מוֹתוֹ יִקְבְּרוּהוּ

אצל אבותיו במגנצא, ויענו תלמידיו כי זה להם ספנה גדולה, והשיב להם: תטהרו אותי ותשימוני בארון ואחר כך בספינה קטנה על הנהר ותניחו הספינה שתלך מאליה, וכן עשו תלמידיו אחר מותו, והספינה הלכה מיד אחר מרוצת המים עד שהגיע נגד עיר מגנצא, ויתמהו אנשי העיר ויאמרו כי יש ארון ואיש מת בתוכו, אז אמרו קדוש הוא שבא להקבר בארצנו, וישלחו ידם להחזיק בהספינה והיא נרתעה לאחור, וישתוממו האנשים ויגידו הדבר אל שר העיר, וישובו כלם אל שפת הנהר, ובהיות יהודים עמם נתקרבה הספינה אל היהודים, וישלחו הכותים להחזיק הספינה ולא יוכלו כי בורחת מהם, וכן עשו פעמים רבות עד שראו במופת כי מתקרבת ליהודים ולא להם. ויקראו ליהודים ויאמרו להם הכנסו בספינה וראו מה זה, והספינה נתקרבה להם, ויכנסו ויפתחו הארון והיה בו כתב כתוב האומר:

אחי ורעי בעלי ברית קהלת-קדש מגנצא, הנה באתי אליכם כי נפטרתי לעולמי בקהלת-קדש קלונגיא, ומבקש אני שתקברוני בקבר אבותי ולכלכם חיים ושלוה, נאם עמרם. ובראותם המכתב התחילו להתאבל עליו והוציאו הארון ממנה, והעזו אנשי העיר ויתחזקו על היהודים ויכום, אבל לא יכלו לזוז הארון ממקומו, ומיד צוה לשמר אותו שם, ובנו עליה בית תפלתם גדולה מאד, והיהודים השתדלו עם תחנונים והוצאות להשיג הארון ולא יכלו, ובכל לילה היה רב עמרם בא בחלוה להרבה בחורים ואומר להם: תקברוני בקברי אבותי. ויתיעצו החורים וילכו בלילה חוץ לעיר ויקחו תלוי שהיה על העצים וילבשו בגדים לבנים ויגנבו רב עמרם וישימו התלוי תחתיו ויקברו הגאון בקבורת אבותיו, וה' היה עמם שלא נודע ולא נתגלה הדבר". (עד כאן העתקתי בקצור מסדר הדורות הנ"ל, והוא פלא והפלא).

קצט

פעם אחת בעת השעור של רבי לוי יצחק בין מנחה למעריב ולמד בלקויטי מוהר"ן התורה קכ"א אז

אוצר נחמני

אמרתי הנה באתי במגלת ספר כְּתוּב עָלַי, אָמַר אֶז הָרַב רַבִּי אֶלְחָנָן סִפְקָטוֹר בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק'ל אוֹטְבוּצְקָר ה' יָקָם דְּמוֹ, שְׁתַּבַּת "בְּמַגְלַת" רְאֵשֵׁי תְבוּת: מ'צוּה גְדוּלָה ל'הֵיּוֹת ב'שְׁמַחָה ת'מִיד, הַמוּבָא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן תַּנְיִנָא סִימָן כ"ד.

אַחֲרֵי הַשְּׁעוֹר שְׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי אֶלְחָנָן ז"ל, מַה שְׂיָךְ הָרְאֵשֵׁי-תְבוּת הַזֶּה שֶׁל "בְּמַגְלַת" לְהַמְאָמֵר הַזֶּה, הֲלֹא אֵינּוּ מְדַבֵּר מִשְׁמַחָה? וְהַשִּׁיב לִי שֶׁהוּא יָשַׁב אֶז בְּשַׁעַת לְמוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק'ל בְּהַמְאָמֵר הַזֶּה, וְהֶאָרִיךְ אֶז כְּדָרְכוֹ בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת גְּדָל נְחִיצוֹת קִיּוּם הַמְאָמֵר הַזֶּה לְעוֹבְדָא וּלְמַעֲשֵׂה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו שְׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים: "וְאִם רַבְּנּוּ ז"ל אוֹמֵר "מ'צוּה גְדוּלָה ל'הֵיּוֹת בְּשְׁמַחָה ת'מִיד", זֶהוּ גַם כֵּן "כְּתוּב עָלַי", שְׂאֲנִי צָרִיךְ לְלַמֵּד עַל עֲצָמִי?" (וְהִפְרַת פְּנִיּוֹ עָנְתָה בּוֹ שֶׁהוּא עֲצוּב וְנִשְׁבֵּר וְקִצַּת בְּמֶרֶה-שְׁחָרָה), וּמִיָּד בּוֹ בְּמָקוֹם בְּלִי הַסּוּס הַשִּׁיב לוֹ רַבִּי יִצְחָק'ל: "בּוֹדָאִי וּבּוֹדָאִי זֶה גַם כֵּן כְּתוּב עָלֶיךָ שְׁתַּהֲיֵה בְּשְׁמַחָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְזֶה רְמוּז בְּתַבַּת "בְּמַגְלַת" רְאֵשֵׁי תְבוּת: מ'צוּה גְדוּלָה ל'הֵיּוֹת ב'שְׁמַחָה ת'מִיד".

וְאָמַר רַבִּי אֶלְחָנָן ז"ל, שְׁנִשְׁתּוּמִים אֶז מְאֹד מִדְּבָרֵי רַבִּי יִצְחָק'ל שְׁקָלַע לְמַצְבוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה עִם הָרְאֵשֵׁי-תְבוּת שְׁלוֹ שְׁכַמְעַט רוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִזְרָקָה בּוֹ, (וְאֶז אָמַרְתִּי לוֹ שְׁגַם אֲנִי מְרַגֵּשׁ פְּזוּאָת). וְאַחֲרֵי גָמַר הַלְמוּד הַנִּלְהָב שֶׁל רַבִּי יִצְחָק'ל יָצְאוּ בְּרִקּוּד נִלְהָב כְּדָרְכָם שֶׁל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ בְּפוּלִין לְצֵאת בְּרִקּוּדִים אַחֲרֵי הַלְמוּד מִיָּד וְלֹא אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה כְּדָרְכָנוּ (כִּי שְׁמַעְתִּי גַם מְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוּ יוֹצְאֵי פוּלִין). וְהָאִישׁ הַנִּלְ

מדי פעם בפעם באמצע הרקוד צעק בשמחה לעבר רבי יצחק'ל "מצוה גדולה!" וכו' כמה וכמה פעמים, ומני אז השתנה האיש לטובה ונהיה "א פרייליכער איד" (יהודי שמח), ואמר לי רבי אלחנן ז"ל שלשמע השעור של רבי יצחק'ל בספרי רבנו ז"ל היה יכול להיות כמעט בטול הבחירה.

אמר הכותב: עין בלקוטי מוהר"ן תנינא כג, על פסוק: "ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה".

ס ר ט

שמעתי כמה פעמים מכבוד אבי מורי [שיחיה] ז"ל, שכשהיה בעיר ורשה לרגל עסוקו בענין הנסיעה לארץ-ישראל, בקש ממנו רבי שלמה יהודה אפרים הופמן ה' יקם דמו (הוא היה הבעל שחרית בקבוץ לופלין בראש השנה וקולו היה כשאגת ארי) להתלוות אליו לאסוף צדקה ביום חמישי, ונסעו לאוטבוצק עיר מגוריו של רבי שלמה יהודה והיו אצל רבי יצחק'ל קראקובסקי אוטבוצקער ה' יקם דמו, בלילה נתן לו מקום ללון בחנותו, כי בביתו לא היה לו מקום בשבילו, וכשסגר עליו דלת החנות, אמר לאבי: "איהר זאלט שלאפן בשמחה" (תישן בשמחה).

ס רא ט

עוד שמעתי מאבי, שהוא הלך פעם עם רבי שלמה יהודה הנ"ל ביום חמישי לגבות צדקה כדרך, והלצים אמרו עליו בדרך זלזול: "הנה כבר תפס עוד

אִיזָה קָרְבָן (הַכֹּנֶנָה עַל אָבִי) לְסַחֵב אוֹתוֹ לְהִסְתוֹכֵב וְלִקְחַת נְדָבוֹת" וְכוּ', אָבִי [שְׁיַחֲיָה] ז"ל נִפְגַּע מְאֹד עַל בְּזִיוֹן כְּבוֹדוֹ (כִּי הוּא יָדַע גְּדֻלְתּוֹ וְצַדִּיקוּתוֹ), וְרַבִּי שְׁלֹמֹה יְהוּדָה לֹא נִתְפַּעַל כָּלֵל מֵהַמְלַעֲיָגִים, וְאָמַר לְאָבִי: "אַתָּה רוֹאֶה, יֵשׁ לִי שְׁנֵי כִּיסִים, אֶחָד לְמַעוֹת צְדָקָה, וְאֶחָד לְבְזִיוֹנוֹת וְעֵלְבוֹנוֹת, וּמִמִּילָא אֵין לָךְ לְהִתְבַּיֵּשׁ וּלְהִתְפַּעַל מִדְּבָרֵי לִיצְנוּתָם".

אָמַר הַכוֹתֵב: שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְאֵלּוֹ הָאֲנָשִׁים הַלְצִים הַמְבִזִּים אוֹתוֹ וְסָרְבוּ לְתַת צְדָקָה: "מִילָא כִּיס אֶחָד מִשְׁנֵי הַכִּיסִים כְּכֹר מִלְּאֲתֵי בְּהַבְזִיוֹנוֹת שְׁלָכֶם, אָבֵל הַכִּיס הַשְּׁנִי הַמֵּיַעַד לְצַדִּיקָה לְהַחֲיוֹת נְפֹשׁוֹת הָעֲנִיִּים מִי יִמְלֵא אוֹתוֹ? כִּי הַלִּיצְנוֹת וְהַבְזִיוֹנוֹת שְׁלָכֶם לֹא יִשְׁבִּיעוּ אֶת הָעֲנִיִּים". וְהָיוּ כְּאֵלֶּה שֶׁנִּתְפַּיֶּסוּ בְּדְבָרֵי אִמַּת שָׁלוֹ וְנִתְנַדְּבוּ לְצַדִּיקָה.

ס רב ט

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי [שְׁיַחֲיָה] ז"ל, שֶׁרַבִּי שְׁלֹמֹה יְהוּדָה הֵנִ"ל בָּא פַּעַם לְעֵזְרָה "פּוֹלְטוֹסְק" (מְקוֹם מְגוּרֵי אָבִי, וְעִיר מוֹלְדָתִי), וְלָמַד לְפָנָי צְבוּר אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו אָמַר, שֶׁהָרַבִּי אוֹהֵב "אֶ פְּרִיִּילִיכְעֵר בַּעַל עֵבְרָה" (בַּעַל עֵבְרָה שְׁמַח). וְתַמָּה אָבִי עַל דְּבָרָיו, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ, אֲדַרְבָּא הֲלֹא צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּעֵצְבוֹן וּמְרִירוֹת וְשִׁבְרוֹן לֵב מִן הָעֵבְרָה?

וְהוּא עָנָה לְאָבִי "אֵיִי דִיא בִּיזֵט נָאךְ אֶ גְּרִינְעֵר" (אֵיִי, אַתָּה עוֹד "יֹרֵק"). וְאָמַר לוֹ אָבִי, אוֹיֵב אַזּוֹי ווִיל אֵיךְ טַאקְע פֶּאַרְשְׁטֵיין דַּעַם וּוּאָרְט [אֵיִידְעֵר אֵיךְ וְוֵעֵר אוֹיס גְּרִינְעֵר] (אִם כֵּן, רוֹצֶה אֲנִי בְּאִמַּת לְהַבִּין אֶת הָעֲנִיָּן), וְהִסְבִּיר לוֹ זֹאת, עַל פִּי דְבָרֵי מוֹהֲרַנ"ת ז"ל שֶׁאָמַר: "דַּעַר בַּעַל דְּבָר מֵיִינְט נִישְׁט אַזּוֹי דִיא עֵבְרָה, ווִיא דִיא עֵצְבוֹת אוֹן מָרָה שְׁחוֹרָה נָאךְ

דִּיא עֲבָרָה" (הבּעל-דְּבַר אִינוּ מִתְפַּנֵּן כָּל כֶּף לְעֲבָרָה, כְּמוֹ לְעֲצָבוֹת וְהִמְרָה-שְׁחָרָה שְׁאֲחָרִיהָ), שְׁאֵז הוּא מְכַשִּׁילוֹ בְּיוֹתֵר וּמְפִיל אוֹתוֹ לְגַמְרֵי מִמְדַּרְגָּתוֹ כְּדִי שְׁלֵא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הָעֲבָרָה מִחֲמַת יְאוּשׁוֹ, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה אֲפִלּוֹ אַחַר הָעֲבָרָה כְּדִי שְׁיֻכַּל לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה מִתּוֹךְ יְשׁוּב הַדַּעַת.

וְזֶהוּ פִּרוּשׁ "א פְּרִיִּילִיכְעַר בַּעַל עֲבָרָה" (בַּעַל עֲבָרָה שְׂמַח) הֵיִינוּ שֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה אֲפִלּוֹ אַחֲרֵי הָעֲבָרָה וְאִינוּ מִנִּיחַ עֲצָמוֹ לְפַל בְּיַדֵּי הַבַּעַל דְּבַר שְׂרוּצָה לְמַנְעוֹ מִתְּשׁוּבָה עַל יְדֵי מָרָה שְׁחָרָה וְעֲצָבוֹת וְיְאוּשׁ, כִּי הוּא שְׂמַח עַל זֶה שֶׁהוּא יְכוּל לְשׁוּב בְּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יְתַבְּרֵךְ אֵף עַל פִּי שְׁעֵבֵר מַה שְׁעֵבֵר רַחֲמָנָא לְצַלֵּן. וְאָבִי מוֹרֵי [שְׂיַחְיָה] ז"ל קִבֵּל אֶז מִדְּבָרָיו הַנְּעִימִים הַתְּחִזְקוֹת עֲצוּמָה לְעִבּוּדָתוֹ יְתַבְּרֵךְ לְהִיּוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה בְּכָל מַה שְׂיַעֲבֹר עָלָיו.

אָמַר הַכּוֹתֵב: עֵינַי בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה ו' כ"ט.

ס רג ט

שְׂמַעְתִּי מִר' לְוִי יִצְחָק שְׁמוֹהֶרֶן"ת ז"ל הָיָה מְמַעַט כְּכֹל הָאֶפְשֵׁר מְלַהֲסֵתְכֹל בְּחִיזוֹ דְּהָאִי עֲלָמָא, וְעַל כֵּן צָוָה לְכַסּוֹת חֵלוֹן חֲדָרוֹ בְּוִילוֹן אֲפִלּוֹ בַּיּוֹם, כְּדִי שְׁלֵא יִבִּיט אֲפִלּוֹ מִבֶּט חָטוּף בַּחוּץ, וְאָמַר: "וּוִינְצִיגְעַר אֲקוּק אוּיָף דְּעַר וְוַעֲלֵט" (הַבְּטָה אַחַת פְּחוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה). וְר' אֱלִיָּהוּ חַיִּים רוֹזִין הוֹסִיף שְׁמוֹהֶרֶן"ת אָמַר: "אִיִּין קִיק וּוִינְצִיגְעַר אִין דְּעַר וְוַעֲלֵט, אִיז אִיִּין בְּרִיא וּוִינְצִיגְעַר אִין גְּהִינוּם" (הַבְּטָה אַחַת פְּחוֹת בְּעוֹלָם, הִיא כְּוִיָּה אַחַת פְּחוֹת בְּגִיהֶנּוּם).

⌘ רד ⌘

שָׁמַעְתִּי מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ (כַּמְדָּמָה מֵרַבֵּי יַחֲיָאֵל גְּרִינֹולֵד אוּ מִבְּנֵי רַבֵּי יִשְׁעִיָּה), שֶׁפַּעַם אַחַת בִּקֵּר אֶצֶל רַבֵּי אֶפְרַיִמ'ל (הוּא הַגָּאֹן הַחֲסִיד רַבֵּי אֶפְרַיִם צָבִי קְרֵאקוּבְסְקִי זצ"ל) אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁבָּא מִמְּקוֹם רְחוֹק מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וְהֵבִין רַבֵּי אֶפְרַיִם שֶׁזֶה בְּוַדָּאֵי כַּמָּה שָׁעוֹת שֶׁהָאוֹרַח לֹא אָכַל, וְעַל כֵּן הִצִּיעַ לוֹ שִׁיטֵל יָדָיו לִסְעָדָה, אָמַר לוֹ הָאוֹרַח: "חֵס וְשָׁלוֹם, אַל תִּטְרַחוּ בְּעַדֵי בְהֻכָּנָה מְרַבָּה, תָּנוּ לִי קֶצֶת מְזוֹנוֹת וְלֹא אֶצְטַרֵךְ לְנִטִּילַת יָדַיִם וְלִבְרַכַת הַמְּזוֹן" (וְכוֹנְנָתוֹ הָיָה שֶׁלֹּא לְהִטְרִיחַ אֶת רַבֵּי אֶפְרַיִם, כִּי הָיָה אִישׁ חָלוּשׁ, וְגַם כִּדֵי לְקַצֵּר הַבְּקוֹר).

אָמַר לוֹ רַבֵּי אֶפְרַיִם: "הַגְּמָרָא אוֹמְרַת (שְׁבַת כז ע"א):
 גְּדוּלָה הַכְּנַסַת אוֹרְחִים מִקְבֵּלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, וְאַתָּה
 אֵינְךָ רוֹצֵה לְכַבְּדֵנִי בְּמִצְוֵה רַבָּה כְּזוֹ? וּבִפְרֹט אוֹרַח
 מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ הֵיךְר וְהַחֲבִיב לִי מְאֹד, וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר:
 "אֵ אוֹרַח, נָאךְ אֵ שְׁטִיקֵל בּוֹלְקֵע! (אוֹרַח - עוֹד חֲתִיכַת חֵלָה!)."
 וּמִלְבַד זֹאת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה אוֹתָךְ רָעֵב כִּי הוּא
 רוֹצֵה לְשַׁמַּע מִמֶּךָ בְּרֻכּוֹת נִטִּילַת יָדַיִם וְהַמוּצִיא וּבְרַכַת
 הַמְּזוֹן שֶׁהִיא מִדְּאוֹרִיתָא, וְאַתָּה רוֹצֵה לְפַטֵר הַבְּרַכּוֹת
 הָאֵלֶּה בְּחֲתִיכַת מְזוֹנוֹת וְלִמְנַע נַחַת רוּחַ הַזֶּה מִהֲנֹוֹתֵךְ לְחַם
 לְכָל בָּשָׂר? חֲבַל עַל הַהִפְסַד הַזֶּה!"

⌘ רה ⌘

רַבֵּי מְרֻדְכִי בְּאַבְרִינִיצָר הָיָה לוֹ יֶאֱרֻצִּיִט בְּיוֹם כ"ד תַּמּוּז
 אַחֲרֵי אָבִיו רַבֵּי טוּבְיָה וְהָיָה נוֹהֵג לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם זֶה,

ובלילה היה אוכל, והלך אחרי ערבית לביתו ביחד עם
הבחור יענקל בנו של החסיד רבי איציקל באברניצ'ר,
ובדרך דבר אתו מעניני רבנו ז"ל ושם ידו על כתפו בדרך
חבה, ובדרך הלוחם ברחוב פגע בהם חוט חשמל שנקרע
אז, ונתחשמלו במקום. ובנו של רבי מרדכי, ישראל שמו,
ראה שאביו מאחר זמן רב והוא צריך לאכל לפני תענית
היא-צייט, והלך לחפשו, ואחר כך מצאו אותו ברחוב
שוכב מת ביחד עם יענקל וידו על כתפו מחבקים יחד.

(ר' לוי יצחק)

ס ר ס

שמעתי מרבי לוי יצחק, בשם רבי אברהם ב"ר נחמן,
לענין הספר "מורה נבוכים" שרבנו ז"ל הזהיר
אותנו מאד מאד לבלי ללמד בו ואפלו להסתכל בו, וכן
בשאר ספרי חקירות (עין חיי מוהר"ן), ודבר מזה רבי אברהם
ב"ר נחמן ואמר שלעמת זה נתן לנו רבנו ז"ל העבודה
של "אודיע אמונתך בפיי" והזהיר אותנו להתבודד ולשוח
בינו לבין קונו ולישב דעתו ולדבר דברי אמונה להנצל
מכל מיני חקירות וכפירות ובלבולי אמונה, כי הדבורים
האלו חוקקין בלב האמונה הצרופה והתמימה בלי שום
חכמות וחקירות, ומי שאינו עוסק בהתבודדות ואינו
מישב דעתו לפני השם יתברך, אזי הבעל-דבר מלמדו
בעל פה את ה"מורה נבוכים" ומכניס בלבו כל מיני
ספקות ובלבולי אמונה וקשיות, וממילא כל דרכיו נבוכים
מחסרון שלמות האמונה, ועל כן אין לזה עצה אחרת כי

אוצר נחמני

אם הישוב הדעת של ההתבודדות והשיחה נכח פני ה' את כל אשר עם לבבו, והיא עצה שוה לכל נפש כמאמר רבנו ז"ל, אשרי שיאחז בו.

ומרבי אליהו חיים רוזין שמעתי קצת בסגנון אחר: ששמע מרבי אברהם ב"ר נחמן, מה שרבנו ז"ל אומר על שני דברים שאפשר להכיר בהפנים של האדם - א) אם היה לו התבודדות. ב) אם למד ספר מורה נבוכים (עין ח"י מוהר"ן). ורבי אברהם ב"ר נחמן קשר את שני הדברים יחד באמרו שבאותו היום שאין האדם עוסק בהתבודדות אזי לומד עמו הבעל-דבר מורה נבוכים, פי מאחר שאינו מישב דעתו בהתבודדות הוא רחוק מהשם יתברך, כמאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן תנינא סימן י'), ואז אין אמונתו שלמה בהשם יתברך מחמת הרחוק, אין דער בעל-דבר שפריצט אין איהם אריין אין מח קשיות מיט חכמות חיצוניות (והבעל-דבר מטיף במוחו קשיות וחקמות חיצוניות) המובאים ב"מורה נבוכים". פי הם עוברים במוחו ושכלו אפלו בדקות שאינו מרגיש בהם, ויוכל לפל על ידי זה לדמיונות ואמונות כזביות רחמנא לצלן, אבל כשמישב דעתו ומחו לפרש שיחתו בינו לבין קונו בדבורי אמונה ותפלה לקיים "אודיע אמונתך בפיי" - ריידן מיטן מויל (לדבר עם הפה) דבורי אמונה, אזי הוא קרוב להשם יתברך, בחינת "שפכי כמים לבך נכח פני ה'", והוא מקבל מזה פנים דקדשה, וזוכה לאמונה צרופה וברורה, נקי מחכמות זרות ודעות נכריות המבלבלים את האדם כל ימי חייו ועוקרים אותו מהעולם משני עולמות רחמנא לצלן.

ס רז ס

שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים רוֹזִין, שֶׁהַחֲסִיד רַבִּי דָּוִד צָבִי
 דֹּאשְׁעוּוֹסְקִי ז"ל (נִכְדוֹ שֶׁל הָרַב הַמְקַבֵּל רַבִּי יוֹדִיל פִּלְמִיד
 רַבֵּנוּ ז"ל) הָיָה נֹזֶהר מְאֹד מְאֹד לְקַיֵּם עֲצַת רַבֵּנוּ ז"ל לְהַתְּבוּדָד
 יוֹם יוֹם, וּבְהַלְוִיתוֹ אָמַר רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן עָלָיו:
 "אֵיךְ קָעַן מַעִיד זַיִן אוֹיֵף דָּעַם נַפְטָר אַז עַר הָאֵט גִּיהָאֵט
 אַלְע טָאג הַתְּבוּדָדוֹת" (יְכוּלְנִי לְהַעִיד עַל הַנַּפְטָר, שֶׁהָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם
 הַתְּבוּדָדוֹת).

וּמֵרַבִּי לְוִי יִצְחָק שְׁמַעְתִּי, שֶׁהוּא נַפְטָר בְּחַל הַמוֹעֵד סְכוּת
 י"ט תְּשַׁרִי תַרְע"ג, לְמַחְרַת הַהַלּוּלָא שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל,
 וּבִשְׁעַת הַלְוִיתוֹ שֶׁהִמְתִּינוּ עַל עֲרִיכַת הַטְּהָרָה כְּנֶהוּג אַז
 דִּבֵּר רַבִּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן בְּשִׁבְחוֹ וְכֹה אָמַר עָלָיו: "הָאֵט
 דָּאֵס אִיז גִּיווּעַן אַ אִיד וְוַאֵס הָאֵט גִּיהָאֵט אַלְע טָאג אַ
 שְׁעָה הַתְּבוּדָדוֹת" (זֶה הָיָה יְהוּדִי שֶׁהָיָה לוֹ בְּכָל יוֹם שְׁעָה הַתְּבוּדָדוֹת).
 אֲשַׁרִי לוֹ.

ס רח ס

רַבִּי יִצְחָק-בְּעַר מְטַעֲפְלִיק (מִקְדָּם גַּר בְּטְרָאוּוִיֶּצֶע) הָיָה עוֹבֵד ה'
 כָּל הַיּוֹם, תְּפִלָּתוֹ הָיְתָה בְּדִבְקוּת וּבְהַתְּלֵהְבוּת עֲצוּמָה
 כְּמַעַט בְּהַתְּפַשְׁטוּת הַגְּשָׁמִיּוֹת וְלֹא הִרְגִישׁ שׁוֹם אָדָם
 מִסְבִּיבוֹ, פַּעַם אַחַת כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבִרְכַּת "הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
 בְּאַהֲבָה" וְרָצָה לֹאמַר "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" אַזִּי מֵרַב דִּבְקוּתוֹ
 וּבִטּוֹל עֲצָמִיוֹתוֹ הִתְעַלֵּף עַד שֶׁעוֹרְרוּהוּ בְּנֵי בֵּיתוֹ. (שְׁמַעְתִּי
 מֵר' לְוִי יִצְחָק).

עוד שמעתי מהנ"ל, שמוהרנ"ת ז"ל אמר לרבי נחמן
טולטשינער בשבחו: "רבי יצחק-בער דאווינט מיט
מסירות-נפש" (רבי יצחק בער מתפלל במסירות-נפש).

אמר הכותב: כבר אמרו חז"ל (תענית ח ע"א): אין תפלתו של אדם
נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו.

ט ט ט

ספר רבי לוי יצחק כמה פעמים מגדל עבודתו יתברך
שעסק רבי יצחק-בער מטעפליק מעת חצות לילה
עד תפלת המנחה ברציפות בתורה ותפלה ועבודת השם,
ואי אפשר אז לדבר אתו כלל, וקדשתו היתה להפליא כל
כך, עד שהיה אומר שכל אחד צריך להיות קדוש בבחינת
קדשת התפלין, שהרי אמרו חז"ל (ברכות ו, ע"א) שבתפלין
דמרי עלמא כתוב בהם "ומי כעמך ישראל", נמצא
שהקדוש ברוך הוא מתפאר כביכול בתפלו עם קדשת
ישראל, ואם חס ושלום אחד מישראל פוגם איזה פגם
בקדשת ישראל נגד רצונו יתברך אזי זה נוגע לתפלו של
הקדוש ברוך הוא, ויכול לגרם חס ושלום איזה פסול
באותיות של תבות אלו "ומי כעמך ישראל" שחסר בהם
כביכול ההתפארות שהקדוש ברוך הוא מתפאר בו.

אמר הכותב: שמעתי בשם הרב הקדוש מבארדיטשוב או מאיזה
צדיק אחר, ששמע שאחד מדבר סרה על חברו, והעיר לו הרב:
חלילה וחלילה אל תעשה זאת, כי אתה פוסל בזה את התפלין דמרי
עלמא שכתוב בהם "ומי כעמך ישראל". ובנסח אחר שמעתי שאמר
לו: הלא אתה פוסל את התורה חלילה שכל אחד מישראל יש לו
אות בתורה.

ס ר י ס

עוד שמעתי מהנ"ל, שאשת החסיד המפלא עובד ה' במסירות-נפש עצומה רבי געצ'י, מרת אסתר (מגזע רבנו ז"ל), ספרה לו אחרי מות בעלה, שפעם אחת בליל שבת-קדש באמירתו "שלום עליכם" ו"רבון העולמים" אזי מרב התעוררותו והתלהבותו התעלה ואבד הכרתו ומיד רצה החוצה לזעק להשכנים עד שעוררוהו מעלפונו וחזר להכרתו, ומאז והלאה שמרה עליו שלא יחזר הדבר.

ס ר י א ס

אחד מרבותיו ומלמדיו של החסיד מורנו הרב רבי שמואל הורביץ ז"ל בצפת בימי בחרותו, היה רבי בערל ווארשיווער ז"ל שהיה מורה-הוראה אצל ה"אבני נזר" משך שלשים שנה וגם היה מלמד אצל ה"חדושי הרי"ם", גדלתו וגדל חריפותו ובקיאותו אין לתאר, שקדן ומתמיד עצום יומם ולילה בלי לבטל רגע כאחד הגאונים הראשונים, והיה גומר הש"ס כל חדש, היה בקי בכל ספרי הראשונים ולא נזדקק להביט בספרי האחרונים כי תמיד היו מוצאים דבריו וקשיותו ותרוצו בספרי המהרש"א ובמהר"ם שיף ובפני יהושע וכו', והיה מתרץ תמיד הקשיות של התוספות, והיה מפלפל כמה ימים בתוספות קטן בחריות על חריפות עם תלמידיו ומתעמק כל כך בחריות, עד שפניו היו מאדימות וחששו שלא יצא דם ממו. והיה בקי בכל ספרי קבלה, בעץ חיים ופרי עץ חיים מהאריז"ל, כבקיאות יהודי ב'אשרי'.

וּכְשֶׁלֹא הָיָה מְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידָיו, הָיָה לוֹמֵד בְּעֶצְמוֹ יוֹמָם
וְלַיְלָה בְּהַתְמָדָה עֲצוּמָה.

רַבִּי בְּעֶרְל הַנִּ"ל הָיָה מְקָרֵב מְאֹד לַחֲסִידוֹת בְּרֶסֶלֶב, וּבְקִי
וְחָרִיף בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל וּמוֹהֲרַנִּ"ת וְעוֹבֵד ה' עַל פִּי
דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, וּמַחֲמַת הַהֲתַנַּגְדוֹת הָעֲצוּמָה עַל חֲסִידוֹת
בְּרֶסֶלֶב שֶׁל הַחוֹלְקִים וְהַעֲזִי פָּנִים שֶׁהָיָה אֵז בְּצַפַּת (אֲשֶׁר כִּנּוּ
אוֹתָם בְּכָל מִינֵי גֵנְאֵי וּבְזִיוֹן וְסִבְלוּ מְאֹד מִזֶּה הַמְּקָרְבִים הַחֲדָשִׁים), יִגַּע
וְלַמֵּד בְּסִפְרִים אֵלּוּ בְּהֲצַנֵּעַ לְכַת, בְּדַבְּקוֹת וּבְעֲמֻקּוֹת, וְעַל
פִּיהֶם עֲבַד אֶת בּוֹרְאוֹ בְּכָל לְבוֹ וּנְפִשׁוֹ וּבְכָל כַּחוֹ כְּחַד מִן
קַמְיָא, נוֹסֵף עַל הַתְּמָדָתוֹ הָעֲצוּמָה בְּגִמְרָא פְּרוּשׁ רַש"י
תּוֹסְפוֹת, וְכַמְעַט שְׁלֹא יֵדְעוּ הַמְּתַנַּגְדִּים מִחֲסִידוֹתוֹ זֹאת.

סִפֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ, שֶׁבְּתַחֲלַת הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְסִפְרֵי
רַבְּנוּ ז"ל וְהוּא עֵדִין בְּחֹר צְעִיר, הִתְעוֹרַר מִזֶּה מְאֹד
מְאֹד לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּמִצָּא בָּהֶם דִּי סְפוּקוֹ לְרוֹת
צְמֵאוֹנוֹ וְתִשׁוּקָתוֹ וְחִפְצוֹ לְקַרְבַּת אֱלֹקִים בְּחֲמִימוֹת
וְהַתְּלַהּבוֹת, וְשָׂאב מֵהֶם חַיּוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת וּמִתִּיקוֹת בְּלִמּוּד
הַתּוֹרָה וּבְתַפְלָה וּבְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה. וְאֵז לֹא יָדַע שִׁישׁ
חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב שְׁלוֹמְדִים סִפְרִים אֵלּוּ וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי
הָאֵלּוּ, וּכְשֶׁכָּמָה אֲנָשִׁים מִצַּפַּת רָאוּ אוֹתוֹ עוֹסֵק בְּסִפְרִים
אֵלּוּ, הִתְחִילוּ לְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּבָרֵי בְּלַע וְהַתְּנַגְדוֹת עֲלֵיהֶם
וּבְלַבְּלוּ אֶת דַּעַתוֹ בְּכָל מִינֵי סְפוּרִים וּכְזָבִים שְׂאִין כְּדָאֵי
לְכַתְּבָן, וּלְכָל מִי שֶׁשָּׁאֵל הַתְּנַגֵּד לָהֶם.

וּבִכֵּן, לֹא יָדַע בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת וּנְתַעוֹרְרוּ אֶצְלוֹ סְפָקוֹת
גְּדוּלוֹת, אוּלַי הַמְּתַנַּגְדִּים צוֹדְקִים וְאִינוּ יְכוּלִּים לְהַלֵּךְ

נגד כל העולם. אבל החיות וההתעוררות שקבל מספרים אלו לכל דבר שבקדשה, לא ראה שקבל אצל המתנגדים, ובתוך כך הוא רואה ומרגיש שהוא מתחזק ביתר שאת בלמוד התורה והקיום המצוות ובעבודת התפלה ובאמירת תהלים ובצעקה ושועה להשם יתברך, על כן החליט בנפשו: יהיה מה שיהיה, אני לא אתנתק חלילה מספרים אלו המחיים את נפשי, ולכך היה מתירא ופוחד לדבר בענין זה עם מורו ורבו רבי בערל הנ"ל, שמא הוא גם כן ידבר דברי התנגדות ביתר שאת (כי לא ידע עדין שהוא בעצמו ברסלבר חסיד).

אבל ביום בהיר אחד, חברו של רבי שמואל שלמד אתו יחד אצל רבו אומר לרבו: "הידעתם מזה כי רבי שמואל נהיה ברסלבר חסיד והוא לומד הספרים שלהם?", והוא מחכה לשמע מענה רבו לזה, ורבי בערל בשמעו זאת, תכף ומיד קם מלוא קומתו ונתלהב מאד בפניו ובתנועותיו והתחיל לומר בהתרגשות גדולה מאד: "איזה זכיה! איזה זכיה!", ומאד מאד התחיל לשבח ולפאר ולרום חסידות ברסלב בלי שעור, ואמר: "הלא הם כלם יראים ושלמים, צדיקים ממש!". וכנהנה וכנהנה הרעף שבחים רבים על החסידים הללו ההולכים על פי ספרים אלו.

באותו יום שנודע לרבי בערל שתלמידו רבי שמואל מתקרב לחסידות ברסלב, עזב את למודו לכמה שעות וישב עם תלמידו ודבר עמו מגדלת רבנו ז"ל וגדלת ספריו הקדושים וגדלת אנשיו, ואמר לו שטובה

אוצר נחמני

לְהַנְשֵׁמָה לְלַמֵּד וְלוֹמַר סֵפֶר לְקוּטֵי מוֹהַר"ן, אֶף עַל פִּי
שָׂאִין מְבִינִים מַה שְּׂאוֹמְרִים מְרַב הָעִמְקוֹת שֵׁישׁ בּוֹ (וּפְעַם
אַחַת אָמַר לוֹ שְׂגַם בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ בְּמִקְוֹמוֹת שְׁנַדְמָה שְׁמְבִינִים, שֶׁם יֵשׁ סוּדוֹת
יֹתֵר גְּדוֹלִים מִבְּמִקְוֹמוֹת שְׁלֵא מְבִינִים כְּלוּם). וְגַם סֵפֶר לוֹ מִגְדֵּלֶת
נוֹרְאוֹת הַצִּיּוֹן שֶׁל רַבְּנֵנוּ ז"ל בְּאוֹמֵן וְשֶׁהוּא מְשִׁתּוֹקֵק מְאֹד
לְהִיּוֹת עַל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ. וּמֵאֵז נִתְחַבֵּר אֶתוֹ הַרְבֵּה בְּעִבּוּדֵת
הַשֵּׁם, וּמִמֶּנּוּ קִבַּל חֲזוֹק עֲצוּם לְהִשָּׂאֵר עַל עֲמָדוֹ וְלֹא
לְהִבִּיט עַל שׁוּם הַתְּנַגְדוֹת.

וְאָמַר לְתַלְמִידוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל עַל הַלְקוּטֵי מוֹהַר"ן, כִּי אֵין
סֵפֶר חֲרִיף כְּמוֹהוּ בְּעוֹלָם, כִּי לָמַד בּוֹ עַל פִּי קִבְּלָהּ
וְרָאָה שְׂעֵדִין חֶסֶר לוֹ הַפְּשֵׁט הָאֲמֵתִי, וְחָזַר וְלָמַד עוֹד פְּשֵׁט
בְּעִמְקוֹת יוֹתֵר, וּכְשֶׁגָּמַר אֶת הַלְמוּד רָאָה שְׂעֵדִין לֹא הִגִּיעַ
לְעִמְקוֹ, וְלָמַד עוֹד הַפְּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעִמְקוֹת וְחֲרִיפוֹת.
וְכֵן לָמַד בּוֹ אַרְבַּע פְּשֻׁטִים אֶחָד עִמְק מֵהַשְּׁנַי, וּבַפְּעַם
הַחֲמִישִׁית כָּלֵל כָּל הָאֲרַבְעָה פְּשֻׁטִים בְּיַחַד וּמִפְּנֵי גְדֹל
הַחֲרִיפוֹת שְׂאֵמֵץ אֶת מַחוּ יוֹתֵר מְדִי, גָּרַם נֶזֶק לְמַחוּ
וְנִתְעַוָּר בְּעֵינָיו וְהִפְסִיק לְרֵאוֹת, וְאַחֲרֵי שֶׁבַע שָׁנִים פְּתָאוּם
חָזַר אֵלָיו כַּח הָרֵאוֹת. וְכֵן סֵפֶר לוֹ אָבִיו שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל
כְּמָה שָׁנִים לְפָנָיו זֶה שְׂרַבִּי בְּעָרֵל נַעֲשֶׂה פְתָאוּם סוּמָא,
וְאַחַר אֵיזָה שָׁנִים הִתְחִיל לְרֵאוֹת מַעֲצָמוֹ. וְהִדְבָּר פְּלֵא.

סֵפֶר חֲבֵרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ רַבִּי בְּעָרֵל
הֵנ"ל שֶׁאָמַר בְּפִרְהָסְיָא בִּישִׁיבָה בֵּין כָּל הַמְתַּנְגְּדִים,
שְׂרַבְּנוּ ז"ל כּוֹלֵל אֶת כָּל כְּתָבֵי הָאֶרֶץ ז"ל כִּי בְּדַבּוֹר אֶחָד
שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, כָּלוּל עֲשָׂרִים דָּף מִכְּתָבֵי הָאֶרֶץ ז"ל. וְאִם הָיָה
אִישׁ אַחַר מְדַבֵּר דְּבוּרִים אֵלּוֹ בְּצַפֵּת בְּפִרְהָסְיָא, כָּבַר לֹא

הָיָה יוֹצֵא חַי, כִּי הָיוּ מְמִיתִים אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם (מַעֲצָם הַהִתְנַגְּדוֹת),
 רַק מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַבִּי בְּעָרְל הָיָה הַלְמָדָן הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה רַבִּים
 שֶׁל כָּל הָרַבָּנִים בְּגָלִיל, כִּי הָיוּ תַלְמִידָיו, וְגַם אָבִיו שֶׁל רַבִּי
 שְׁמוּאֵל הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי יִשְׁעִיָּה הַלּוֹי הוֹרְבִיץ ז"ל לְמַד
 אֲצָלוֹ שְׁבַע שָׁנִים. בְּגָלִיל זֶה לֹא נִגְעוּ בּוֹ לְרַעָה וְשִׁתְּקוּ לוֹ.

⚡ רבי ש ⚡

רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּעַר אֲדַעסֶער ז"ל, הָיָה גֵר בְּטַבְּרִיָּה,
 וְכִשְׁהִתְקַרַב לְבִרְסָלָב בְּבַחְרוֹתוֹ עַל יְדֵי הַחֲסִיד
 הַצְּדִיק רַבִּי יִשְׂרָאֵל קַאֲרֶדוֹנֶר הַלְפְּרִין הַלּוֹי ז"ל, קָמָה עָלָיו
 הַתְּנַגְּדוֹת גְּדוֹלָה וּמָרָה, וְאַחֲרֵי הַחֲתָנָה נִכְנַס לְלַמַּד בִּישִׁיבַת
 רַבִּי מֵאִיר בַּעַל הַנֶּס, וּבְרַבּוֹת הַיָּמִים הִתְגַּבְּרָה עָלָיו
 הַהִתְנַגְּדוֹת הָעֶזָה בְּכָל עֵז, כִּי בָנֵי הַיִּשִּׁיבָה הָיוּ כָּלֵם
 מִתְּנַגְּדִים נוֹרְאִים עַל רַבָּנוֹ ז"ל, עַד כְּדֵי כֶּף שֶׁהָאִיצוֹ בְּהָרַב
 לְהַפְסִיק לְשֵׁלֶם לוֹ הַתְּמִיכָה הַחֲדָשִׁית שֶׁל הַיִּשִּׁיבָה, וְאַף
 עַל פִּי כֵן הִמְשִׁיךְ לְלַמַּד אֵיזָה תְּקוּפָה, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחֶרְפַּת
 רָעַב לֹא עָלִינוּ.

וְהַלֵּךְ לְהָרַב הַגָּאוֹן הַצְּדִיק הַמְּקַבֵּל רַבִּי שְׁלֵמָה אֱלִיעֶזֶר
 אֶלְפַּנְדֵּרִי ז"ל וְסִפֵּר לוֹ זֹאת, שֶׁלְקַחוּ לְחֵם חֲקוּ
 הַדְּלָה בְּעַבּוֹר שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּעַבּוֹדַת הַשֵּׁם עַל פִּי דֶרֶךְ
 מוֹהֲר"ן מְבַרְסָלָב, וְטַעַן בְּפָנָיו: "הֵיטְכֵן כֹּזֵאת, בְּגָלִיל שְׁאֵנִי
 קָם בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה וּבּוֹכָה עַל חֶרְבֵן בֵּית הַמְּקַדָּשׁ וְעַל גְּלוּת
 הַשְּׂכִינָה וְעַל גְּלוּתֵי אֲצֵל הַבַּעַל-דְּבָר וְהַיִּצָר הָרַע, וְלוֹמַד
 וְעוֹסֵק בְּהַתְּבוּדוֹת וְתַחֲנוּגִים לְשַׁפֵּךְ שִׁיחֵי לְפָנֵי הַשֵּׁם

יְתַבְרַךְ, עֲבוּר זֶה צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג אִתִּי בְּאַכְזָרִיּוֹת כְּזוֹ, לְגֹזֵל
אֶת פְּרוֹסַת לַחֲמֵי מִבֵּיתִי, לָמָּה נִגְרַע?

וְשָׁלַח הָרַב הַנַּ"ל לְקָרָא אֵלָיו (כַּמְדָּמָה שָׁגַר אֶז בְּצַפַּת, או שְׁבַקְר
בְּטַבְרִיָּה) אֶת הָרַב שֶׁל הַיְשִׁיבָה וְנִזְף בּוֹ וְגַעַר עָלָיו
בְּצַעֲקָתוֹ: "אֵיפּוֹא אֶצְלֶךָ הֶרַחֲמָנוֹת שֶׁל רַחֲמָנִים בְּנֵי
רַחֲמָנִים, הָאֵם חֲפֵץ אַתָּה שְׂיָמוֹת בָּרַעַב וַיְהִיָּה הַקּוֹלֵר תְּלוּי
בָּךְ? אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ מְבַרְסֵלְב, הוּא צְדִיק
יְסוּד עוֹלָם, וְכֹל הַנוֹגֵעַ בּוֹ וּבַחֲסִידָיו כְּאֵלוֹ נוֹגֵעַ בְּבִבְת
עֵינָיו וְלֹא יִנְקָה רַחֲמָנָא לְצַלֵּן? וּמַהֵר צֵא מִכָּאן כִּי אֵינִי
יְכוֹל לְסַבֵּל אֲנָשִׁים בְּעָלֵי מַדּוֹת רָעוֹת כְּאֵלֶּה!". (הָרַב הַגָּאוֹן
רַבֵּי שְׁלֵמָה אֱלִיעֶזֶר אֶלְפַנְדֵּרִי הַנַּ"ל הֵיךָ תִקְיָף בְּדַעְתּוֹ בְּלֵי נְשִׂאוֹת פָּנִים אֶפְלוֹ
לְרַבָּנִים, וְקַיִם לֹא תִגּוּרוּ מִפָּנֵי אִישׁ וְכֹלֶם חֲרָדוֹ מִפָּנָיו וְנִשְׁמָעוּ לְקוֹלוֹ). וּמֵאֵז
וְהִלָּאָה חֲדָשׁוֹ לְרַבֵּי יִשְׂרָאֵל בְּעַר אֶת אֲסַפְקָתוֹ וּמְחִיתוֹ
מִהַיְשִׁיבָה בְּאֵין פּוֹצָה פֶּה וּמְצַפְצֵף. וְאֵף עַל פִּי כֵן בִּסְתֵר
וּבְהַחֲבֵא גִרְמוֹ לוֹ כֹּל מִיָּנִי סָבַל וְתִלְאוֹת וְכוּ' מִחֲמַת גִּדְל
וְחֹזֵק הַהִתְנַגְּדוֹת שְׁשׂוּרָה אֶז.

❧ רִיג ❧

לֵיד הָעִיר לּוּבְלִין בְּאַרְץ פּוֹלִנְיָה הִיְתָה עֵירָה אַחַת בְּשֵׁם
נְלִינְצ'וֹב, עֵירָה זוֹ הִתְפָּרְסָמָה בְּכֹל גְּלִילוֹת פּוֹלִנְיָה
בְּשָׁל הַיּוֹתָה מְקוֹם מְרַפָּא וְהַבְּרָאָה לְאֲנָשִׁים חוֹלִים שׁוֹנִים
עֲקָב מְרַחֲצָאוֹתֶיהָ וּמַעֲיִנוֹתֶיהָ הַחֲמִים שֶׁנִּתְבָּרְכָה בָּהֶם.
מִיָּמֵי הַמַּעֲיָנוֹת הָיוּ סְמִיכִים כְּעֵין רֶפֶשׁ וְטִיט וְהַכִּילוּ
בְּקִרְבָּם גְּפָרִית וְחֹמֶר מִיִּנְרָלִי מִיָּחַד אֲשֶׁר בְּכַחַם לְרַפָּאוֹת

מחלות קשות. לעירה זו נהרו מכל קצוי הארץ אלפים ורבבות חולים למטרות רפוי. העירה נמצאה באזור הררי מקפת יערות גדולות דבר שמשך לשם רבים למטרות נפש ומרגוע.

לפני יותר מתשעים שנה נמצאה בנליינצ'וב קהלה יהודית קטנה בת ארבעים משפחות ובתוכם גם בעל הספור הזה שהתפרנס אז ממכירת סחורות שונים וגם משקאות קלים, בין יהודי העירה היה איש אחד ידוע בשם ישראל מאיר, מקור פרנסתו היה מקצוע הפחחות אשר התמחה בה היטב והיה בעל מקצוע מאמן, מלאכתו היתה מרכזת בעקר בעשית גגות מפחונים ותקונים. לרגל עבודתו היה רגיל לעתים תכופות לערוך נסיעות לכפרים שבסביבות העירה כדי לתקן גגותיהם הרעועים או להחליפם בחדשים. מקצוע זה הכניס לו רוחים גדולים ופרנס את בני משפחתו בכבוד, ובמוכן הגשמי היה נחשב לבעל-בית מכבד כשאר בעלי בתים חשובים.

אך לא כן היה ישראל מאיר זה במצב הרוחני, מצב יהדותו היתה בשפל המדרגה, רוח אמונתו הלכה ונתרופפה אצלו ונשארה על קצה המזלג ומסעותיו התכופות לכפרים הם בעקר היו בעוכריו, כי רב זמנו היה צריך להיות מערב בין הגויים בני הכפרים, ובהיותו תדיר במחצתם למד ממעשיהם המקלקלים והמשחתים, והתרגל לחייהם המגשמים והבהמיים של הגויים הכפריים, וכך התידד עמם עד כי הרגיל עצמו לבלות אתם יחד באחווה ורעות מבלי משים לב שהוא יהודי,

אוצר נחמני

וּלְאֵט לְאֵט הִחֵל לְשַׁכַּח מְקוֹר מַחְצַבְתּוֹ הַיְהוּדִי, וּמִדְּחֵי אֶל
 דְּחֵי הַתְּחִיל לְהִדְרֹדֵר לְעַמְּקֵי תְהוֹם אֶל עֲבָרֵי פִי פַחַת, עַד
 אֲשֶׁר הוֹרִיד אֶת מַסּוּהַ הַבּוֹשָׁה מֵעַל פָּנָיו וְהִרְהִיב עַז
 בְּנַפְשׁוֹ לְטִיל וּלְשַׁחַק עִם נְכָרִיּוֹת רַחֲמָנָא לְצֹלֵן, וּמוֹבֵן
 שְׁבַכְךָ נַפְסְקוֹ קְשָׁרִיו לְחֻלוּטִין עִם יְהוּדֵי הָעֵירָה.

שְׁמוֹעוֹתָיו הִרְעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח עַל דְּבַר
 דְּרָכָיו הָעֵקֶלְקֵלוֹת וְהַתְּנַהֲגוֹתוֹ הַמְּבִישָׁה
 הַצְּמִיחוֹ כְּנַפִּים וְהִגִּיעוּ לְאַזְנֵיהֶם שֶׁל תּוֹשְׁבֵי הָעֵירָה,
 וּבִיּוֹתֵר הִכּוּ גְלִים אֲצֵל יְהוּדֵי הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נִדְּהָמוּ לְמִשְׁמַע
 אֲזָנָם וְלֹא יָכְלוּ לְהִשְׁלִים עִם הָעֵסֶק בֵּישׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר
 הַפְּחָח אֲשֶׁר בְּתוֹר יְהוּדֵי מֵהָעֵירָה עָשָׂה רֶשֶׁם מְזַעְזַע עַל
 תּוֹשְׁבֵי הָעֵירָה וְהִמִּיט קֶלוֹן וְחִרְפָּה עַל כָּל הַקְּהֵלָה
 הַיְהוּדִית, בְּהַכְּתִימוֹ אֶת שְׁמֵם וְגָרָם לָהֶם עֲגוּם וְצַעַר רַב
 מְזֵה וְאֵף בְּזִיוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵי הַתּוֹשְׁבִים הַנְּכָרִים אֲשֶׁר בְּלֹאוֹ
 הָכִי הָיוּ לְלַעַג וּלְקָלָס בְּעֵינֵיהֶם, מִכָּל שָׁכֵן אַחֲרֵי מִקְרָה
 מַעְצִיב זֶה שֶׁסָּפַק חֹמֶר בְּיָדָם בְּמָה לְהַתְּקַלֵּם מִיְהוּדֵי
 הָעֵירָה, אֵךְ מָה יָכְלוּ קִמְץ הַיְהוּדִים לַעֲשׂוֹת עִם בֶּר-נֶשׁ
 כְּזֵה, הָרוֹדֵף אַחַר בְּצַע תְּאוֹתָיו וּמוֹכֵן לְהַפְּקִיר נַפְשׁוֹ
 וְנִשְׁמָתוֹ וְכַבּוֹד אָבוֹתָיו וְכַבּוֹד חַיָּיו עֲבוּר חַיֵּי הוֹלְלוֹת
 וְתַעֲנוּגִים מְדַמִּים, מִבְּלֵי לְהַתְּחַשֵּׁב כָּלֵל בְּרַגְשֵׁי אָחָיו
 הַיְהוּדִים הַנְּאַנְחִים מָרָה עַל כָּל אֲשֶׁר עוֹלִל לָהֶם, וְדוּוּיֵי יָב
 וְרוּוּיֵי יָגוֹן הַכְּרָחוֹ לְבַלַּע גְּלוּלָה מָרָה זוֹ וּלְהִשְׁאִיר בְּעַמְּקֵי
 נַפְשָׁם כְּאֵב עָצוּם וְעֲצוּר עַל אֲבָדוֹן נִשְׁמַת יְהוּדֵי בְּקֶרֶב
 הַגּוֹיִים, וּמַעְצָמַת הַתְּדַהֲמָה וְהַדְּכָאוֹן אֲשֶׁר הִכּוּ, לֹא קָמָה
 עוֹד רוּחַ בָּהֶם לְאָזֵר עַז וְאִמְץ בְּכַדֵּי לְהִשְׁפִּיעַ עָלָיו
 וּלְהַחְזִירוֹ לְמוֹטָב, וַיַּעַן שָׁגָם בְּעֵינֵיהֶם הָיָה נִרְאָה כְּמִיאֵשׁ

וּכְכֹלֵי לֹא יִצְלַח מִלְּהַשִּׁיבוֹ עַל תְּקוּנֹו וּמְכוּנֹו, לְכֵן הַשְּׁלִימוּ
עִם הַמָּצָב הַזֶּה.

לְיִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח הָיָה בֵּן בְּשֵׁם לֵיִיבֵל, הַבֵּן הַזֶּה
כְּמוּבֵן הָיָה מְאֹד מְזֻנָח בְּחֻנוּכוֹ, וּמְכִיּוֹן שְׂאֲבִיו
לֹא הִשְׁגִּיחַ אֶף עַל עֲצָמוֹ וְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְכֵי הַמְּכַעְרִים,
מִמִּילָא לֹא שָׁם לְבוֹ לְדַאג לְמַעַן חֲנוּךְ וְהַדְרָכָת בְּנוֹ בְּדַרְךְ
הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה, וּבְנִסְבּוֹת כָּאֵלוֹ מֵהַ יַעֲשֶׂה הַבֵּן וְלֹא
יִחָטָא, וְעַל כֵּן גַּם לֵיִיבֵל זֶה הָלַךְ אַחֲרֵי שְׂרִירוֹת לְבוֹ וְתַאֲוֹת
נִפְשׁוֹ וְהַחֵל לְרֹדֵף אַחֲרַי הַפְּקָר וְהוֹלְלוֹת וּמִצָּא מִיַּן אֶת
מִינוֹ לְהַתְרוּעֵעַ עִם חֲבֵרִים רָעִים כְּמוֹתוֹ רִיקִים וּפּוֹחֲזִים
מִבְּנֵי הָעֵיָרָה וְאַתֶּם יַחַד בְּלֵה אֶת רַב זְמַנּוֹ.

כְּמוּבֵן, שֶׁהַתְּנַהֲגוּתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ לְמוֹרַת רוּחַ לְכָל
יְהוּדֵי הָעֵיָרָה, כִּף חֵי לֵיִיבֵל בְּצוֹתָא עִם חֲבֵרָה
סוֹרְרָה מִימֵי יְלָדוּתוֹ עַד שֶׁהַחֵל לְהַתְּבַגֵּר וּלְהַגִּיעַ כְּכֹר
לְפָרֵק שְׁנוֹתָיו שָׁבוּ הָיָה צְרִיךְ לְחַשֵּׁב עַל הַתְּכֵלִית לְבָנוֹת
בֵּית וְלִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהַקִּים מִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּדַרְךְ
כָּל הָאָדָם.

וְהִנֵּה, אָבִיו יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח בִּידְעוֹ הֵיטֵב אָמַתּוֹ שֶׁל
דָּבָר אֵיךְ הוּא מְבֻזָּה וּמְאוּס בְּעֵינֵי יְהוּדֵי הַקְּהֵלָה
בְּשָׁל הַתְּנַהֲגוּתוֹ הַמְּחַפְּיָרָה וְגַם יָדוּעַ הוּא לְשִׁמְצָה בְּקֶרֶב
שָׂאָר יְהוּדֵי הַסְּבִיבָה, יָדַע נְאֻמָּנָה שְׂאִין אִישׁ מֵהֶם חוֹלֵם
לְהַעֲלוֹת עַל דַּעְתּוֹ אִיזָה מַחְשָׁבַת פְּגוּל לְבּוֹא אֶתוֹ בְּמַגָּע,
וּמֵה גַם לְהִיּוֹת מְחַתֵּן עִמוֹ, בְּעוֹד שְׂגָם בְּנוֹ הַ"תְּכֵשִׁיט"
בְּעֲצָמוֹ נְתַפְרָסִם בְּמַעֲלָלָיו. וּמִי יִרְצֶה לְמַסֵּר בְּתוֹ בִּידֵים

כֵּאלוֹ? וּבִכְן, קִנְן בְּלִבּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח דְּאָגָה
 עֲמָקָה וּרְצִינִית נֶכַח הַמָּצֵב הַמְּבִישׁ הַזֶּה שְׁנוֹצֵר סְבִיב גּוֹרֵל
 עֲתִידוֹ שֶׁל בְּנוֹ לֵיִבֵּל בְּאֵין פְּנִיָּה יָמִין וּשְׂמָאל. וְנִשְׁאָר נְבוֹךְ
 וְנִדְהָם מְאֹד בְּהוֹכַח לוֹ בְּמוֹ עֵינָיו שְׁפָאן הַגִּיעַ לְמָבוֹא
 סְתוּם אֲשֶׁר נִצְבֵּת לְפָנָיו חוֹמַת בְּרֹזֶל גְּבוּהָה, בְּעֵיָה רְצִינִית
 שְׂאִין לְפִתְרָה עַל נִקְלָה, וְכָל הַ"עֲתִיד" שֶׁל בְּנוֹ מְנַח עַל כַּף
 הַמְּאֻזְנִים וְתִלּוּי בַּחוּט הַשְּׁעָרָה.

בָּרַם, יִשְׂרָאֵל מֵאִיר זֶה עִם כָּל הַתְּלַבְּטִיּוֹתֵינוּ הַמְּפַתְלוֹת
 וְהַמְּבוֹכוֹת, לֹא אֶבֶד עֲדִין עֲשֵׁתוֹנוֹתֵינוּ וְרַעֲיוֹנוֹתֵינוּ
 וְלֹאט לֹאט הַתְּאוֹשֵׁשׁ וְהַתְּעוֹדֵד וְהַתִּיר עֲצָמוֹ מִכְּבָלָיו
 הַנִּפְתָּלִים, כִּי הִרְגֵּל חֲיָיו הַמְּפַקְרִים הַכְּשִׁירוּהוּ כְּבָר לְכָל
 צֵעֵד הַגְּרוּעַ בְּיוֹתֵר וְלִמְדוּהוּ הֵיטֵב מֵהַ לַעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן זֶה,
 וְעַד מְהֵרָה צָצָה וְצָפָה כְּבָר עַל מַחְשַׁבְתּוֹ רַעֲיוֹן נוֹעֵז בַּל
 יִשְׁעַר, (אֲשֶׁר רַק לְאַנְשִׁים מְסוּגוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר שְׁפָנוּ עֶרְף לְדַת יְהוּדוּתָם
 אֲפֹשֶׁר לְבַצֵּבֵן בְּמַחֵם מַחְשָׁבוֹת מֵעֵין אֵלוֹ) לְהַמְצִאת פְּתָרוֹן תְּמִידִי,
 בְּהִמָּרַת דַּת בְּנוֹ וְהַעֲבָרְתּוֹ לְאַמוֹנָה אַחֶרֶת, וְאֵת אֲשֶׁר לֹא
 הִסְפִּיק הוּא בְּעֲצָמוֹ לְהַשְׁלִים פָּרֵק זֶה בְּמַסְכַּת חֲיָיו
 הַקְּלוּקָלִים, חָשַׁב לְהַשְׁלִימָהּ עַל יְדֵי בְּנוֹ בְּמַסּוּהָ
 שֶׁל הַצָּלְתּוֹ.

וַיִּתְכַן מְאֹד, שֶׁשָּׁקַל בְּמַאֲזְנֵי רַעֲיוֹנוֹתֵינוּ גַם הָאֲפֹשְׁרוֹת
 לְשׁוּב וּלְחִזּוֹר לְחִיק הַיְהוּדוּת, וּבְכֵךְ הָיָה פּוֹתֵר
 בְּקִלּוֹת אֵת כָּל בְּעִיּוֹתָיו בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַרְצוּי וְהַנְּכוֹן, וּבְלִי
 סִפֵּק הָיָה מְצִיל בְּדֶרֶךְ זֶה אֵת עֲצָמוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְאֵת כָּל
 דוֹרוֹתָיו וְאֵף כְּבוֹד אֲבוֹתָיו, וְהַכֵּל בְּדֶרֶךְ שֶׁל כְּבוֹד וְהַגִּיוֹן
 אֲנוּשִׁי, כִּיֵּאָה לְיִהוּדֵי תוֹעָה אֲשֶׁר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עָלָיו וְהִ'

אַלְקִיּוֹ עָמוּ בְּכָל קְצוֹת דְּרָכָיו, וְאִין דְּבַר נִמְנָע מִמֶּנּוּ לְהִקְרָא
שׁוֹב יְהוּדֵי כָּל יְתֵר הַיְהוּדִים.

אוּלָּם דְּמִיּוֹנוֹ וּמַעֲשֵׂי תַעְתּוּעָיו הִטְעוּ אוֹתוֹ לְחֶשֶׁב, כִּי
הַדֶּרֶךְ חֲזָרָה לְמִקּוֹר יְהוּדוּתוֹ אֶטוּמָה וּסְגוּרָה
לְחִלוּטִין בְּפָנָיו כֶּךָ שְׁאִין עוֹד תִּקְוָה לְפָנָיו לְשׁוֹב לְחִיק
אֲבוֹתָיו, אַחַר שֶׁהִזְדַּקֵּן כָּבֵד בְּהַרְגֵּל מַעֲשָׂיו כָּל כֶּךָ עַד
שְׁאִינוֹ רוֹאֵה אֶפְשָׁרוֹת וְדֶרֶךְ לְהִפָּרֵד מֵהֶם, וּכְאֵלוֹ חָיִו
תְּלוּיִים בָּהֶם. (כִּי כֶּךָ דִּרְכוֹ שֶׁל הַבַּעַל-דְּבַר לְהַכְבִּיר עַל הַחוּטָא וּלְחַסֵּם
בְּפָנָיו דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה בְּמַכְשׁוּלִים וְאֲבָנֵי נֶגֶף בְּכַדֵּי לִיאֶשׁוּ לְגַמְרֵי מַעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה). לְבַעֲבוֹר זֶה תִּקַּף אוֹתוֹ מִיֵּן יְאוּשׁ פְּנִימֵי אֲשֶׁר דָּחַף
אוֹתוֹ עַל כְּרַחוֹ לְדֶרֶכֵי חִלְקִלְקוֹת בְּאִין מַעֲצוֹר, וְכֶךָ נוֹצֵר
בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעִיזוֹן הַנוֹאֵשׁ הַזֶּה כְּצַעַד רֵאשׁוֹן לְפִתְרוֹן
בְּעֵית בְּנוֹ.

וּבַכֵּן, קָרָא יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפֶּתַח לְבָנוּ לֵיבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ:
"שְׁמַע בְּנֵי הַיֵּטֵב לְאֲשֶׁר אָמַר לָךְ. אַתָּה הִגַּעְתָּ כָּבֵד
לְגִיל אֲשֶׁר בּוֹ בַּחוּרִים כְּמוֹךָ מִתְחַתְּנִים וּמְקִימִים בַּיִת
וּמִשְׁפָּחָה, אֲבָל הִנֵּךְ יוֹדֵעַ שְׁכֵלֶם מְכִירִים אוֹתִי הַיֵּטֵב
וַיּוֹדְעִים אֶת מַעֲשֵׂי וּמִפְרָסֶם אָנִי יוֹתֵר מִדֵּי, לְזֹאת צָרִיךְ
אַתָּה לְהִבִּין כָּבֵד מַעֲצָמָךְ כִּי אִין לָנוּ שׁוֹם מְקוֹם וּמַעֲמָד
בֵּין הַיְהוּדִים אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ כְּצַנִּינִים בְּעֵינֵיהֶם, וּמִמִּילָא גַם
אִין לָךְ שׁוֹם סְכוּיִים לְקַחַת מֵהֶם אִשָּׁה וּלְבָנוֹת לָךְ בַּיִת
בְּתוֹכֶם. וְאִם כֵּן מָה יִהְיֶה הַתְּכַלִּית מִמֶּךָ הֲלֹא תִשָּׂאֵר גְּלַמּוּד
וְעִרְרֵי כָּל יְמֶיךָ וְלֹא תִשָּׂאֵר זִכָּר אַחֲרֶיךָ לְנֶצַח?" - וְכֶךָ
הִחַל לְתַאֵר לְפָנָיו אֶת גּוֹרֵל עֲתִידוֹ בְּתַמוּנוֹת שְׁחָרוֹת
וְעִגּוּמוֹת, כְּדֵי שִׁשְׁפַּע מִדְּבָרָיו לְקַבֵּל עֲצָתוֹ וּלְהַגְשִׁים

רְעִיוֹנו, מְבַלִּי לְהַשְׁאִיר בְּלֵב בְּנוֹ שׁוֹם מְקוֹם לְחַשֵּׁשׁ וּלְהַסֵּס
עַל הַתְּמוּנָה הַנּוֹרָאָה שֶׁיַּחֲלִיל צַעְדוֹ זֶה בְּחַיֵּי הַפְּרָטִיִּים
וְהָאִישִׁיִּים, וּבְדַבְרֵי הַמְּשַׁכְּנָעִים, הַכְּשִׁיר אֶת הַקְּרָקַע לְגַבְיֹ
שֶׁיֻּכַּל לְדַבֵּר אֶתוֹ בְּרוּרוֹת וּלְגַלוֹת לוֹ סוּד הַרְעִיוֹן הַכְּמוּס
אֶתוֹ, וְלֵב בְּנוֹ בַּל יִתְפַּלֵּץ לְשִׁמְעַ אֲזַנּוֹ הַצָּעָה נּוֹרָאָה כְּזוֹ
מֵאֲבִיו בְּעֶצְמוֹ.

וְכִּף הַמְּשִׁיף יִשְׂרָאֵל מֵאִיר אֶת דְּבָרָיו בְּאִמְרוֹ לְבָנוּ: "דַּע
לִךְ בְּנִי, כִּי גּוֹרֵל חַיִּיךָ נָתוּן בְּיָדְךָ, אֲמָנָם זֶה תְּלוּי
הַרְבֵּה בְּעֶצֶה אַחַת שֵׁישׁ לִי עֲבוּרְךָ, אֲשֶׁר בְּזֶה תּוּכַל אֶתָּה
בְּעֶצְמְךָ לְחַרֵּץ גּוֹרֵל הַחַיִּים בְּדֶרֶךְךָ לְעֵתִיד, וּבְאֵם תִּקְבְּלָהּ
בְּחַיִּיב, כְּאֲשֶׁר מִצָּבֶךָ הַנּוֹכַחִי מְחַיֵּב זֹאת, אֲזִי יוֹסֵר מֵעֲלֶיךָ
חֲרֻפַּת חַיִּיךָ וְתַגִּיעַ לְחַיִּים מְאֻשָּׁרִים בְּעֶשֶׂר בְּשִׁלוּהַ וְכָבוֹד,
לְכֵן אֵל תַּחֲשַׁב הַרְבֵּה עַל הַדְּבָר הַזֶּה, רַק שְׁמַע בְּקוֹלִי
לְאֲשֶׁר אֵי עֲצָךְ בְּנִי.

בֵּין יְדִידֵי וּמְכָרֵי מִתּוֹשְׁבֵי הַכְּפָרִים יֵשׁ לִי יְדִיד מְשָׁבַע אֶכָּר
עָשִׂיר אֶחָד, וְלוֹ בַּת אַחַת, שְׁלֹדְעָתִי הִיא מִתְּאִימָה
מְאֹד כְּבַת זוּג בְּשִׁבְלֶךָ, וְגַם אָבִיָּה בְּעֶצְמוֹ יִשְׁמַח מְאֹד עַל
הַצָּעָה זוֹ, וּבְחֻפְזָן לֵב יִתְרַצֶּה לְתַת לֶךָ אֶת בֵּיתוֹ בְּאֲשֶׁר הוּא
יְדִידֵי וּמְכָרֵי הַטּוֹב. וְשֵׁם לֹא תִדַּע שׁוֹם מְחֻסּוֹר כִּי הוּא
עָשִׂיר לְמִדֵּי וּבֵיתוֹ מְלֵא מְכֹל טוֹב וּבְכֶךָ תִּהְנֶה מְחַיֵּי עֶשֶׂר,
אֲבָל עָלֶיךָ לְדַעַת, שְׁכָדִי לְרַכֵּשׁ אֶת בֵּיתוֹ וְעָשְׂרוּ שָׁל הָאֶכָּר,
תִּהְיֶה מְכָרָח מְקַדֵּם לְהַמִּיר דָּתְךָ וּלְהַשְׁתַּמֵּד, וְאֲזִי הִנֵּךְ מֵאֲשֶׁר
לְעוֹלָם בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אֶכָּר וְרַק בְּדֶרֶךְ זוֹ תּוּכַל לְעֲשׂוֹת
תְּכָלִית בְּחַיִּים, וְאֵל יִפְלֵא בְּעֵינֶיךָ, מֵה שְׁאֲנִי אוֹמֵר לֶךָ זֹאת
וּכְשֶׁלְּעֶצְמִי לֹא עָשִׂיתִי כְּזֹאת, תִּדַּע שְׁגַם אֲנִי בְּעֶצְמִי הֵייתִי

עושה כְּמוֹךָ אוֹלָם אֲנִי זָקֵנְתִי כְּכֹר, וּמִבְּחִינַת הַפְּדָאִיוֹת
אֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם לִי לַעֲשׂוֹת כְּדָבָר הַזֶּה, אֲבָל אַתָּה, דְּרָךְ אַחֲרֵת
אֵין לָךְ, וּמִי יִדְאָג בְּשִׁבִיל עֲתִידֶךָ אִם לֹא אֲנִי, עַל כֵּן בְּתוֹר
אָב רַחֲמָן הִנְנִי מֵיַעַן לָךְ שֶׁבֶל תַּחֲשֹׁב אַחֲרַי, רַק עֲשֵׂה כְּמוֹ
שֶׁאֶמְרָתִי."

לִיִּבֶל זֶה, בְּשִׁמְעוּ בַּחֲרֻדָּה אֵת כָּל דְּבָרֵי אָבִיו הַנֶּאֱמָרִים
אֵלָיו כְּדָבָר אִישׁ אֶל בְּנוֹ הַדּוֹאֵג אֵת עֲתִידוֹ הַבֵּין
מִיֵּד הַדְּבָרִים כִּהְיוּתָן, וְנִתְחַוֵּר לוֹ בְּרוּרוֹת לְגַבִּי מְבוֹכוֹתָיו
וּבְעִיּוֹתָיו הָעֲתִידִים לְהוֹת מְכָשׁוּל רְצִינִי בְּדָרְכּוֹ לְחַיֵּיו
הָעֲצָמָאִים - וּבְלִי שׁוּם הַסּוּס הַסִּיק מִסְקָנָתוֹ בְּהַחֲלִטִיּוֹת
לְקַבֵּל הַצָּעַת אָבִיו.

וּבַהֲיוֹתוֹ צָעִיר לְיָמִים וַחֲסַר הַדְּרָכָה וַחֲנוּךְ, לֹא הִשְׁפִּיל
עַדִּין לְהַבְחִין מַה טָּמוּן בְּחִבָּה שֶׁל עֲצַת אָבִיו,
אֲשֶׁר בְּהַגְשִׁימוֹ אוֹתָהּ מְכָרִית הוּא אֵת עֲצָמוֹ וְנִשְׁמָתוֹ
לְצִמִּיתוֹת מַעַם הַנִּצְחִי, וּבְכֹמוֹ יָדָיו מִנְתַּק שֶׁלְשַׁלַּת אָבוֹתָיו
שֶׁל אֲלֵפֵי דוּרוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם לְהַמְשֵׁךְ דוּרוֹתֵיהֶם עַד
דוּרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, וּבְכֹךָ, הוּא עֲצָמוֹ חוֹרֵץ גּוֹרְלוֹ לְכַלְיוֹן
וְאֲבִדוֹן עוֹלָמִי רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וּמִהָעֵדֶר רָגַשׁ הַהִבְחָנָה
לְ"הַפְעֵל יוֹצֵא" מְצַעְדוֹ זֶה, לֹא שָׁם לְבוֹ לְהַתְּבוּנָן
וּלְהַתְּעַמֵּק בְּטִיב הַצָּעַת אָבִיו, רַק נוֹצְצוֹ וְהַבְּרִיקוֹ לְנֶגֶד
עֵינָיו כְּסָפוֹ וְזָהָבוֹ וּבִתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אֶכָּר עֲשִׂיר אֲשֶׁר הִבְטִיחַ
לוֹ אָבִיו וְתֹאֵר בְּפָנָיו הַחַיִּים הַמְּאֻשְׁרִים בְּמַחְצָתָם.

וַיִּלְךְ הַבְּחוּר לִיִּבֶל וַיַּעַשׂ כְּדָבָר אָבִיו וּבְצַעְדִּים בְּטוֹחִים
הַתְּכוּוֹנָן עֲצָמוֹ לְקִרְאָת פְּעֻלַּת "הַמְּרַת הַדָּת" אֲבָל

בסוד כּמוֹס, וְאֵף לְחִבְרֵיו לֹא גָלָה זְמָמוֹ וְתַכְנִיתוֹ לְעֵתִיד, וּבִהְיוֹדִיעוֹ לְכַמְרִים חֲפָצוֹ וּרְצוֹנוֹ, מִיָּד קִבְּלוּהוּ בְזָרוּעוֹת פְּתוּחוֹת וְהִכְנִיסוּהוּ לְמַנְזֵר תַּחַת מְשָׁמֵר אֲשֶׁר הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו בְּעֵין פְּקוּחָה לְבַל יִתְחַרֵּט אוֹ יִשְׁפִּיעוּ עָלָיו מֵהַחוּץ, וְלִיבָל זֶה נִשְׁאַר שֵׁם סָגוּר וּמְסָגָר בְּלִי שׁוֹם קָשֶׁר עִם הָעוֹלָם הַחִיצוֹן.

בֵּין יְהוּדֵי הָעֵינָה נִלְיִיצוּב הָיוּ גַם אֲנָשִׁים הַנְּמָנִים עִם חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב, בֵּינֵיהֶם הָיָה חֲסִיד אֶחָד אֲשֶׁר הִתְפָּרַס אַחַר כֵּף בְּשֵׁם הָרַב הַחֲסִיד רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר מוֹאֲרֶשָׁא ה' יָקָם דָּמוֹ. (כִּי עָבַר לְגוֹר בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן בּוֹרְשָׁא עִיר הַבִּירָה שֶׁל פּוֹלֵנְיָה כְּאֲשֶׁר יִסְפֹּר לְקָמֵן, וְהוּא הָיָה מַחְשׁוּבֵי חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב אֲשֶׁר הִפִּיץ בְּכָל גְּלִילוֹת פּוֹלֵנְיָה תּוֹרַת מוֹהֲרֵ"ן וְצוּק"ל וְלָמַד וְהִרְבִּיץ בְּרַבִּים חֲסִידוֹת בְּרֶסֶלֶב, וְעַל יָדוֹ נִתְקַרְבוּ לְדַעַת רַבְּנֵי ז"ל מְאוֹת אֲנָשִׁים מֵהֶם רַבָּנִים דִּינָיִם לוֹמְדִים מְפֻלְגִים וְכוּ' וְכוּ', וְסִתָּם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וְסוֹחָרִים וּבְעָלֵי מְלֶאכָה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ דְבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְשָׁאֲבוּ עֲדוּד וְחִזּוּק מִלֵּב דְּבוּרָיו שֶׁיִּצְאוּ מִפִּיו בְּמִתְקַן שְׁפָתַיִם, כִּי הָיָה בְּעַל כְּשָׁרוֹן נִפְלָא בְּכָלֵל הַמַּעֲלוֹת וּמְחֻנָּן בְּפֶה מְפִיק מְרַגְלִיּוֹת, וּמִלְבָּד זֹאת גַּם הָיָה מִמְּאֵרֵי דְחֻשְׁבָּנָא וּבְעַל מַעֲשִׂים לְזָכוֹת אֶת הַרְבִּים בְּתוֹרָה וְעִבּוּדַת הַשֵּׁם, וְהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה שׁוֹקֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעִבּוּדָה בְּאַמוּנָה וּבְטַחֲחוֹן וְתַמִּימוֹת וּפְשִׁיטוֹת וּבִירְאָתָהּ טְהוֹרָה וְכוּ' וְאֵין כָּאֵן הַמְּקוֹם לְהֶאֱרִיךְ בְּפָרְטֵי מַעֲלוֹתָיו וְתַקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ בְּעוֹלָמָם שֶׁל חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב וּמְסִירוֹת-נַפְשׁוֹ עֲבוּר עֶסְקֵי רַבְּנֵי ז"ל, וְעוֹד חַיִּים אֶתְּנֵנוּ תְּלַמִּידָיו מִזְקֵנֵי אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְאַרְךָ יָמִים וְשָׁנִים הַמְּסֻפָּרִים נִפְלְאוֹת מַעֲשָׂיו).

יוֹם אֶחָד עָלָה בְּרַעֲיוֹנוֹתָיו שֶׁל הָרַב רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר, לְחַטֵּף שִׁיחָה עִם יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח, וּלְנִסּוֹת הַפַּעַם לְהַשִּׁיבוֹ מִדְּרָכּוֹ הַתּוֹעָה לְדֶרֶךְ אֲבוֹתָיו, כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו

מֵאֵד עַל נַפֶּשׁ יְהוּדֵי כְּמוֹהוּ שֶׁתַּעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם חֲלִילָה מִתּוֹךְ חַיֵּיהָ "הַגּוֹיִי", לְבָלִי לָשׁוּב עַל עֲקֹבוֹת אֲבוֹתָיו וְלִמּוֹת כִּיהוּדֵי כָּשֶׁר כְּמוֹתָם, אֵךְ אֵיךְ יִתְכַן לְקַבֵּעַ פְּגִישָׁה עִם בְּרִנֵּשׁ הַזֶּה הַמְּבַלָּה יָמָיו וְלִילּוֹתָיו אֶצֶל הַנְּכָרִים הַכְּפָרִיִּים וּמִשְׁתַּמֵּט עֲצָמוֹ מְלֵהֲתָרְאוֹת עִם אָחִיו הַיְּהוּדִים, עַל כֵּן הִבִּיעַ מִשְׁאַלְתּוֹ וְחִפְצוֹ לִפְנֵי יְהוּדֵי הָעֵיָרָה וּבִקֵּשׁ מֵהֶם שִׁיעֲמָדוּ לְעֲזָרְתּוֹ לְחַפֵּשׁ כָּל מִינֵי עֲצוֹת וְתַחֲבוּלוֹת וּבִלְבָד שִׁיּוּכַל לְהַפְגִּישׁ אֹתוֹ.

הֵם, בְּשִׁמְעָם אֶת דְּבָרָיו הִבִּיטוּ עָלָיו בְּתַמְהוֹן גָּדוֹל כְּאִלוֹ עוֹמֵד לִפְנֵיהֶם אֶחָד שֶׁהִקִּיץ מִתּוֹךְ חִלּוּמוֹ וְאִינוֹ יוֹדֵעַ כָּלֵל מָה אֵרַע וּמָה טִיבוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח, וּמִתּוֹךְ רִגְשׁ שֶׁל בְּטוֹל לְרַעֲיוֹנוֹ הַמוֹזָר הַזֶּה הִתְחִילוּ לְצַחֵק בְּלַעַג עַל חִלּוּמוֹתָיו וְעַל דְּבָרָיו בְּאִמְרָם לוֹ: "רַבִּי יִצְחָק, כִּלְךָ לָךְ מִדֶּרֶךְ לֹא דֶרֶךְ זֶה, הָאֵם יֵשׁ אֶת נַפְשְׁךָ לְהַעֲשׂוֹת לְלַעַג וְלִקְלָס בְּפִי הַבְּרִיּוֹת וְלִהְיוֹת כְּמִצְחָק בְּעֵינֵיהֶם? וְכִי יֵשׁ עוֹד תִּקְוָה לְבַעַל הָעֵבֶרָה הַזֶּקֶן הַזֶּה שֶׁיִּיטִיב מִעֲשָׂיו, אֲשֶׁר אִתָּה חוֹשֵׁב עָלָיו לְהַחֲזִירוֹ אֶל חֵיק הַיְּהוּדוֹת?! הֲלֹא טוֹב לָךְ לְסַלֵּק רַעֲיוֹנוֹתֶיךָ וּמַחֲשָׁבוֹתֶיךָ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִהְיֶה לָרִיק עִמָּלְךָ וַיִּגִיעֶךָ, וּבִדְבָרִים מֵעֵין אֵלוֹ נִסּוּ לְשַׁכְנַעוּ כִּי יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי מְכָל הָרַעֲיוֹן הַזֶּה.

אָמְנָם הָרַב רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּטְעֵר, אַחֲרֵי שֶׁקוֹל דַּעְתּוֹ הִנְכוֹנָה בְּחֻשׁוֹבִים הַחִיּוּבִיִּים וְהַשְּׁלִילִיִּים שֶׁבְּדָבָר כָּבֵר הִיָּתָה הַחֲלָטָתוֹ נַחוּשָׁה לְהַכְנִס בְּעַבִּי הַקּוֹרָה וַיְהִי מָה, וּבִכֵּן לֹא נִתְפַּעַל מִדְּבָרֵיהֶם כָּלֵל וּכְלָל, וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי רוּחַ אַחֲרֵת הִיָּתָה בּוֹ עֲקֹב הַיּוֹתוֹ חֲסִיד בְּרִסְלָב בְּכָל לְבוֹ

וּנְפֹשׁוֹ, וַיִּדַע הַיָּטִב מִסִּפְרֵי מוֹהַר"ן ז"ל שְׁאִין שׁוּם יְאוּשׁ
 בְּעוֹלָם כָּלֵל, וַנִּשְׁמָה יְהוּדִית אֵינָה נִדְחַת לְגַמְרֵי, כִּי אֶפְלוּ
 בְּשָׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת וּמַתַּחֲתָיו רַחֲמָנָא לְצֻלָּן גַּם שֵׁם נִמְצָא
 הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל דּוֹרְשָׁיו וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַח מִמֶּנּוּ
 נִדְחַת, וַנִּקְדַּח הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה הַמְּשֻׁרְשֶׁת בְּלֵב הַיְהוּדִי
 אֵינָה נִכְבֵּית לְעוֹלָם רַק צָרִיכִים רוּחַ תּוֹרָה וַיִּרְאֶה כְּדִי
 לְנִשְׁבַּח וּלְנַפֵּחַ גַּחְלַת הָאֱמוּנָה. וְכַהֲנָה דְבָרִים נִפְלְאִים הַרְבֵּה
 הַמּוֹבָאִים בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל. וְגַם מִבְּאֵר
 בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן (סִימָן לֵג) דְּבָרֵי הִירוֹשָׁלַיִם (תַּעֲנִית פ"א) אִם
 יֵאמָר לֵךְ אָדָם הֵיכָן אֱלֹקֶיךָ תֵּאמַר לוֹ בְּכָרֶךְ גָּדוֹל שֶׁל רוּמֵי
 וְכוּ', הֵינּוּ אֶפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁהִיא מְלֵאָה גְלוּלִים וְעִבּוּדָה זָרָה
 וְשֵׁם מְדוּר הַקְּלָפוֹת, גַּם שֵׁם נִמְצָא אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וּמְשֵׁם
 אֶפְשָׁר לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְשׁוּב אֵלָיו בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלֵמָה (עֵינ עוֹד שֵׁם בְּחֵלֶק ב' סִימָן י"ב מֵה שֶׁמְּפָרֵשׁ בְּזֶה). וּבְכֵן, בְּכַח
 חֹזֶק אֱמוּנָתוֹ וְהַרְגָּשׁתּוֹ כִּי דְבָרִים עֶקְרוֹנִיִּים הֵלְלוּ סוֹבְבִים
 וְהוֹלְכִים גַּם עַל אֲנָשִׁים מִסּוּגוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח,
 הַצַּת בְּקִרְבּוֹ שֶׁל הָרֵב רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֶעֶר זִיק שֶׁל תִּקְוָה
 וּבִטְחוֹן כִּי יִצְלִיחֵהוּ ה' בְּמַעֲשָׁיו לְהַצִּיל נִשְׁמָה נִדְחַת
 וּלְהַשִּׁיבָה אֶל אָבִיהָ שְׁבַשְׁמִים, רַק בְּדָבָר אֶחָד הִתְלַבֵּט
 קְשׁוֹת אֵיךְ יוֹצֵר הַמַּגֵּעַ הַזֶּה עִם הַפְּגִישָׁה הַגּוֹרְלִית, וְעַל כֵּן
 חִפֵּשׂ דְּרָכִים וְאִמְצָעִים שׁוֹנִים לְמַעַן יוּכַל לְהַגְשִׁים
 מִטְרָה זו.

וְהֵנָּה, בְּאֶחָד הַיָּמִים אַחֲרֵי מֵאֲמָצִים מְרַבִּים, עָלְתָה סוּף
 כָּל סוּף בִּידוֹ שֶׁל הָרֵב יִצְחָק בְּרִיִּיטֶר לְהַשִּׁיג
 מִטְרָתוֹ הַנִּכְסֶפֶת הַמִּיחָלֶת לְפָגֵשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַפְּחָח,
 אֲשֶׁר תוֹךְ כְּדִי עִבּוּדַת הַפְּחָחוֹת שֶׁלוֹ אֶקְלַע פַּעַם לְבֵית

יהודי לצרף תקונו, וכך נתודע לרבי יצחק מקום המצאו ונוצר המגע אתו וחסף שיחה עמו על דא ועל הא בענינים שונים ובזהירות רבה שלא ירגיש כונתו העקרית המסתרת מאחורי דבריו, עד שמענין לענין העביר ברוב תבונתו ושקול דעתו גלגול שיחותיו על פסי ענינים רוחניים, ובעקר רכזם על נושא "האמונה והיהדות" ושם התלהב רבי יצחק באש דת האמונה הקדושה ובאוצר המאמרים המלהיבים של חסידות ברסלב, ובכח דבורו והשפעתו גלה לו דברים טמירים ונעלמים החבויים בנפש כל יהודי, וכן מעלת רוממות הנשמה אשר מכסא הכבוד חצבה, והיא עצם חלק אלוקי ממעל אשר נאלצה כביכול מאתו יתברך המאציל כל הברואים, כי חלק ה' עמו, ואין קץ לרב טוב הצפון לנשמות ישראל לעתיד בעולם הבא, להתענג ולחזות בנעם ה' ולהנות מזיו השכינה וכו' וכו'.

ובתוך להט דבריו התחיל להוכיחו במקל נעם איך הרחיק לכת בכסילות שכלו ובעכירת מעשיו, ואיך השליך עצמו מאגרא רמה לבירא עמיקתא והגיע לדיוטא התחתונה עד כדי אבדן חיי וקריתת נפשו מתיים הנצחיים וכן המשיך במתק שפתיו לשכנעו לעזב דרכו הרע והמשחת, וישליך כל חטאיו אחרי גוו לשכח כל העבר, ויפתח פרק חדש בתולדות חיי אשר יש לו עוד לחיות על פני האדמה.

ולאט לאט, התחילו דבריו הנוקבים ויורדים עד התהום לשבר את לב האבן של ישראל מאיר עד שנתרפק

אוצר נחמני

לְגַמְרֵי קְשִׁיּוֹת עָרְפוֹ, וְאִז הִתְחִיל לְהִתְפַּכַּח מִשְׁכָּרוֹת חֲמֻדָּת
הַבְּלִי הָעוֹלָם וְנִפְקָחוֹ עֵינֵי שְׁכָלוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּאִמָּת וּבְכִנּוּת
עַל כָּל הַנַּעֲשָׂה אֹתוֹ, וּלְאִיזָה תְהוֹם הִתְדַרְדֵּר בְּהִתְנַכְרוֹ
לְאַחֲיו הַיְהוּדִים וְנִתּוֹק נִשְׁמָתוֹ מִמְקוֹר הַחַיִּים וְהַפְקַרַת
חַיָּיו וּכְבוֹד אָבוֹתָיו עֲבוּר בְּצַע תְּאוֹתָיו הַמְדַמְיּוֹת, וְכִךְ
הִחֵל לְהִרְגִישׁ מוֹעֶקֶת מִצְפוֹן לְבָבוֹ וּמוֹסַר כְּלִיוֹתָיו עַד
שֶׁהִתְפָּרַץ בְּכִי גָדוֹל וְהִזִּיל דְּמָעוֹת שְׁלִישׁ עַל יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו
שֶׁעָבְרוּ בַחֲשָׁךְ.

רַבִּי יִצְחָק בְּרֵאוֹתוֹ שֶׁדִּבְרָיו חֲדָרוּ לְתוֹךְ מַעֲמָקֵי לְבוֹ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל מְאִיר, וּפָעֵלוֹ פָּעֲלָתָם הִרְצִינָה לְהַצִּית בְּקִרְבוֹ
הַזִּיק וְנִיצוֹץ הַיְהוּדִי, וְלַחֲלוּל מִהַפְּכָה גְדוֹלָה בְּנִבְכֵי נַפְשׁוֹ
עַד שֶׁתִּקְפוּהוּ רִגְשֵׁי חֲרָטָה עֲזִים וְאִמְתִּיִּים עַל כָּל עָבְרוֹ
הַמְכָּעָר, הִחֵל לְהִרְאוֹת לוֹ פָּנִים מְאִירוֹת וּמִסְבִּירוֹת בְּרוּחַ
אַבְהִית וּרְחוּמָאִית, וּלְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְּבָרֵי חֵן וְשִׁכָּל וְטוֹב,
דְּבָרִים הַמְתִּישְׁבִּים עַל הַלֵּב בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם, וְהַפִּיחַ
בּוֹ רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה, וְעוֹדְדוֹ וְחִזְקוֹ וְאַמְצוֹ לְעֵבֵר לְגַמְרֵי
עַל פְּסִים אַחֲרִים וּלְהִתְחִיל לְנַהֵל חַיִּים חֲדָשִׁים כְּאִלוֹ הַיּוֹם
נוֹלַד וְאִין לוֹ שׁוֹם קָשֶׁר כָּלֵל עִם הָעָבֵר, וְאַדְרָבָה אִם יִזְכֶּה
לְשׁוֹב תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה אֲזִי כָּל חֲטָאָיו יִתְהַפְּכוּ לְזִכִּיּוֹת
וְיִתְעַלֶּה לְדִרְגָּא גְבוּהָה מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּמִקּוֹם שֶׁבְּעָלִי
תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לְעַמֵּד, וּבְאִפְּן
כִּזֶּה יִשְׁיג שְׁלֵמוֹתוֹ וְיִקְנֶה עוֹלָמוֹ הַנִּצְחִי.

וְכֵן הִצְלִיחַ רַבִּי יִצְחָק לְהַחֲזִירוֹ לְמוֹטָב וּלְהַכְנִיסוֹ שׁוֹב
לְחִיק הַיְהוּדוֹת, וְנִהְפֶּךְ לְאִישׁ אַחֵר לְגַמְרֵי לִיהוּדִי כְּשֶׁר
לְהַפְּלִיא שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמְדַקְדָּק בְּמִצְוֹת קְלוֹת כְּבַחֲמוֹרוֹת

וּגְדַל זָקֵן וּפְאוֹת כָּכֵל אֶחָיו הַיְהוּדִים וְנַעֲשֶׂה בְעַל תְּשׁוּבָה
 גָּמוּר. וְכֹל הָעֵינָה הַתִּיחָסָה כְּלָפִיו בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְכַנּוּי שֶׁל
 כְּבוֹד "רַבֵּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר", וּבְכֹל נִימֵי נַפְשׁוֹ וּלְכַבּוֹ נִתְקַשֵּׁר
 לְרַבֵּי יִצְחָק כְּאוֹהֵב דְּבֵק מֵאֵח וְלֹא סָר מְדַבְּרָיו יָמִין
 וּשְׂמָאל, וְכֵן נִתְקַרַּב עַל יָדוֹ לְחִסְדוֹת בְּרִסְלָב וּבְצַמְאוֹן רַב
 שֶׁתָּה דְבָרָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל מוֹהֲרֵן זְצוּק"ל אֲשֶׁר מִשֵּׁם
 שָׂאב עֲדוּד וְנַחֵם וּמְרַגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ הַשׁוֹקֵקָה לְתַקֵּן אֶת הָעֶבֶר
 וּלְהַתְעַלּוֹת בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה כְּרֵאוּי, וְזָכָה יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר
 פְּעָמִים לְנִסְעַע עַל רֵאש־הַשָּׁנָה לְעִיר אוֹמֵן בְּרוּסְיָה מְקוֹם
 צִיּוּנוֹ הַקְּדוּשׁ שֶׁל רַבֵּנוֹ ז"ל מְבָרְסְלָב, וְלֹא זֶה בְּלִבְד אֶלָּא
 אִף גַּם זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים בְּזֶה שֶׁלְקַח אֶתוֹ בְּנִסְיַעְתּוֹ
 לְאוֹמֵן עוֹד חִסְדִּים עַל חֲשָׁבוֹנוֹ וְהוֹצָאָתוֹ, וְשָׁכַר לְמַטְרָה
 זֶה קְרוֹן מִיחָד אֲשֶׁר נִתְפָּרְסָם אַחַר כֵּן בְּשֵׁם "דְּעַר בְּרִסְלָב
 וְאוֹגְעֵן" (הַקְּרוֹן הַבְּרִסְלָבִיא).

וְלֹא הָיָה קֵץ לְאֲשֶׁרוֹ וּגְבוּל לְשִׁמְחָתוֹ עַל שְׂזָכָה לְשׁוּב
 לְמְקוֹר מַחְצַבְתּוֹ וְדַרְכֵי אֲבוֹתָיו וְלַחֲסוֹת בְּצַל כְּנָפֵי
 אֲדָמוֹר זְצוּק"ל וְלִהְנוֹת מְאוּרוֹ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוּשׁ, וְתָמִיד
 הָיָה רָגִיל לְרַקֵּד לְפִיזוֹ וּלְכַרְכֵּר בְּכָל עֵז וְהַתְלַהְבוֹת וְשִׁמְחָה
 עֲצוּמָה תוֹךְ נְתִינַת שִׁבַח וְהוֹדָאָה לְאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים שֶׁשָּׁפַר
 חֶלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהַבְדִּילוֹ מִן הַתּוֹעִים וְלֹא נִתְּנוּ לְהַטְמֵעַ בֵּין
 הָעֲכוּ"ם וְהַחֲזִירוֹ תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה.

אַבְל לְפִסְגַּת שִׁמְחָתוֹ וְשִׂיא חֲדוֹתוֹ הִגִּיעַ בְּלִיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ
 שָׂאז נָחָה עָלָיו הָרוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ יִתְרָה וְנִתְפָּרְצָה
 הַשְּׂמִחָה לְחוּץ בְּלֵי מְצָרִים וּגְבוּלִים, וּבְרַב לְהַט שִׁמְחָתוֹ
 יָצָא בְּמַחֹל וּבְרַקוּדוֹ הַנִּלְהָב אֶחָז בְּאִיזָה כֶּסֶא וְרַקֵּד, כִּי

כָּל כֶּךָ אָפְפָה אוֹתוֹ הַשְּׂמֵחָה הָאֲצוּרָה בְּלִבּוֹ כִּאֲשֶׁר יוֹקֶדֶת
 עַד שֶׁלִּבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו לְרִקְדָּה וּלְהַבִּיעַ עֵז שְׂמֵחָתוֹ בְּכָל
 צוּרָה וְאִפֵּן שֶׁתְּהִיָּה אֶפְלוֹ עִם כֶּסֶא. וְעַבְדָּא זֹאת נִתְגַּלָּה
 מִסֵּבָה זוֹ:

כְּאֲמֹר (בְּרֵאשׁ הַסְּפֹר) הִיְתָה הָעֵיזָרָה נִלְנִיִּצ'וֹב מְקוֹם מְרַפָּא
 וְהַבְּרָאָה, וּבֵין הַמְּבַקְרִים הָיוּ גַם רַבָּנִים
 וְאֲדַמּוּרִי"ם מְפָרְסָמִים, וְאֶרֶע שְׁפַעַם אַחַת הַתְּאֲכָסֵן אַחַד
 הָאֲדַמּוּרִי"ם עִם חֲסִידָיו בְּשִׁכְנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר,
 וּבַהֲגִיעַ לַיִל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ עָרַךְ כְּמִנְהַגוֹ רְקוּדָיו הָעֲלִיזִים, וְזֶה
 הַפְּרִיעַ מְאֹד לְחֲסִידִים בְּעֵת עֲרִיכַת הַשְּׁלַחֵן שֶׁל רַבָּם, וּבִכֵּן
 בָּאוּ לְבַקְשׁוֹ שֶׁלֹּא יַעֲוֹרֵר רַעַשׁ וְלֹא יַפְרִיעַ לָהֶם, אוֹלָם הוּא
 בְּשָׁלוֹ, רוֹקֵד וְצוֹהֵל בְּדַבְּקוֹת רַבָּה וְאִינוֹ שָׁם לֵב לָהֶם, וְהֵם
 דְּפָקוּ בְּחִזְקָה עַל דְּלָתוֹ וְחִלּוֹנוֹ, וְהוּא אִינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל רַק
 מִמְּשִׁיךְ לְרִקְדָּה בִּיתֵר הַתְּלַהֲבוֹת וּבַהֲתַפְּשֻׁטוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת,
 וְאֵז נִתְוַדַּע בְּרַבִּים מִרְקוּדָיו הַנִּלְהָבִים בְּלִיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ.

וְדָבָר מְעַנֵּין מְצִיֵּן בְּעַל הַסְּפֹר הַזֶּה, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ הָיָה לוֹ
 בְּעֵיזָרָה זוֹ חֲנוּת גְּלַנְטְרִיָּה וּבִימֵי הַקִּיץ הַלּוֹהֲטִים
 מְכַר גַּם כֵּן מִשְׁקָאוֹת קָרִים לְמְבַקְרֵי הָעֵיזָרָה לְשֵׁם הַבְּרָאָה
 וְנִפְשׁ, וּפְעַם אַחַת בָּא רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר וְקָנָה אֶצְלוֹ כּוֹס
 סוּדָה, וּכְשֶׁגָּמַר לְשִׁתּוֹת הַזֹּמִין אֶצְלוֹ כּוֹס שְׁנִי, אוֹלָם לִפְנֵי
 שִׁתְּיָתוֹ נִשְׂאָר עוֹמֵד שְׁקוּעַ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ בְּעַל
 הַחֲנוּת: מַה קָּרָה לָךְ וּמִדּוּעַ אֵינְךָ שׁוֹתָה?

עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר: אֲגִיד לָךְ סֵבֶת הַדְּבָר עַל
 מַה אֲנִי מְהַסֵּס לְשִׁתּוֹת כּוֹס הַשְּׁנִי, הִיּוֹת וּבְבִרְכָתִי עַל

כּוּס הָרָאשׁוֹן לֹא הִתְכַּוְּנֵתִי לְשִׁתּוֹת כּוּס הַשְּׁנִי, וּבְכֵן הִנְנִי מְסַתֵּף אִם הַבְּרָכָה עוֹלָה עַל כּוּס זֶה אוֹ לֹא. וּמִצִּין בְּעַל הַסְּפּוּר שָׂאז בְּשִׁמְעוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹצְאִים מִפִּי רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, עָמַד נִדְהָם וּמִשְׁתוּמֵם מוֹלוּ, הָאֵם זֶהוּ אוֹתוֹ הָעוֹכֵר יִשְׂרָאֵל מֵאִיר שֶׁהִיא מְפָרֶסֶם לְשִׁמְצָה בְּכָל הַסְּבִיבָה, וְעִכְשָׁיו עוֹמֵד לְנִגְדֵי כִּיהוּדֵי יִרָא וְחָרַד וְשָׁלֵם עִם אֱלֹקָיו הַזֵּהִיר וּמְדַקְדֵּק בְּכָל סְעִיף קָטָן שֶׁל הַשְּׁלֶחֶן עָרוֹף, וְעוֹד מְקַיֵּם מֵאֲמַר חַז"ל "מָאן דְּבַעֵי לְמַהוּי חֲסִידָא לְקַיֵּם מִלֵּי דְבְּרָכוֹת" (בָּבָא קָמָא דָּף ל.).

וְהַתְּפִיעַל מְאֹד מֵעֵצִים כָּחָה שֶׁל תְּשׁוּבָה שְׂיוֹכֵל אִישׁ כְּזֶה לְהַפְּךָ עוֹרוֹ וּלְהַשְׁתַּנּוֹת לְטוֹבָה מִן הַקָּצָה אֶל הַקָּצָה וּלְהַתְּעֵלוֹת לְמִדְרָגָה נְעִלָה כְּזוֹ, וְהוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל תַּחֲלָתוֹ שֶׁכָּל עֲמָלוֹ וַיִּגִּיעוּ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר (אֲשֶׁר כָּל הָעִירָה לְעֵגָה לְמֵאֲמָצִיּוֹ) לֹא הָיָה לְרִיק וְכָל פְּעָלוֹ וּמְרָצוֹ וְכַחוֹ שֶׁהִשְׁקִיעַ בְּאִישׁ הַזֶּה הַצְּמִיחָה כְּנַפְיִם וְנָשָׂא פְּרִי לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וְנִתְקַדַּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּכָל סְבִיבוֹתָיו עַל יְדֵי פְּעֻלָּתוֹ הַבְּרוּכָה, וְכִידוּעַ מְסַפְּרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁעַם נַפְשׁוֹת כָּאֵלוֹ מִתְּפַאֲרֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "חַזוּ בְּמָה בָּרָא קְאָתִינָא לְגַבְּךָ" וְכָל זֶה הוֹדוֹת לְכַחוֹת הַנְּפִשִׁים הַחֲזָקִים שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר שֶׁקִּבְּלָם מִתּוֹךְ שְׁקִידָתוֹ עַל סְפָרֵי מוֹהַר"ן מְבַרְסֵלָב אֲשֶׁר מִשָּׁם שָׂאב חֵמֶר לְמַכְבִּיר בְּעִנְיָנָי אֲמוּנָה וְתְשׁוּבָה וּבְטָחוֹן וְכוּ' וְגַם שָׁפָה בְּרוּרָה וְנִעִימָה וּלְשׁוֹן לְמוֹדִים לְדַבֵּר עַל לֵב הָאֲנָשִׁים תּוֹעִים וְטוֹעִים וּלְהַחֲזִירָם לְמוֹטֵב וּלְהַשִּׁיבָם אֶל אֲבֵיהֶם שְׂבִשְׂמִים.

כַּעַת נַחְזֹר לְהַפְרֹשָׁה הַמְּבִיֶּשֶׁה שֶׁל בְּנוֹ לַיִּיבֵל, כְּאִמּוֹר
 לַעֵיל, הַחֲלִיט לַיִּיבֵל לְהַמִּיר דָּתוֹ, וְלִכְן הִתְמַסֵּר
 עֲצָמוֹ לַיַּדֵּי הַכְּמָרִים וְהַכֵּנֶס תַּחַת שְׁמִירָה קַפְדָּנִית לְמַנְזֹר
 גָּדוֹל בַּעֲיָרָה בּוֹמְבֵלִיץ (וואמוועליץ) הַסְּמוּכָה לְנִלְנֵי צִ'וּב,
 וְשֵׁם הָיָה סְגוּר וּמְסֻגָּר אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא. חֲבָרִיו הִידוּעִים
 שֶׁל לַיִּיבֵל, אֶף שָׁגַם הֵם בְּעֲצָמָם הָיוּ רִיקִים וּפּוֹחֲזִים
 בְּמַעֲלָלֵיהֶם הַמְּשַׁחֲתִים מְכַל מְקוֹם נְדָהּמוֹ מְאֹד לְמִשְׁמַע
 אֲזָנָם עַל מַעֲשֵׂה הַפְּזִיזוֹת שֶׁל לַיִּיבֵל בְּהַמְרַת דָּתוֹ, וְלֹא
 יָכְלוּ לְעַכֵּל צַעֲדוֹ הַשֶּׁפֶל וְהַמְּחַפֵּיר הַזֶּה אֲשֶׁר הִנְחִית עֲלֵיהֶם
 מִהַלּוּמָה קָשָׁה בְּמַפְתִּיעַ, מְבַלִּי לְהַתִּיעֵץ אֶתֶם כָּלֵל וְכָלֵל
 וְאֶף לְגִלוֹת לָהֶם שְׁמֵץ דָּבָר מֵהוּ דָּבָר הַמְּנִיעֵנוּ לְהַמְּפַנֶּה
 הַחַד הַזֶּה שְׁעוֹמֵד לְחֹלֵל בְּמַסְכַּת חַיִּיו, אֶף מֵה יָכְלוּ
 לַעֲשׂוֹת לוֹ אַחֲרֵי אֲשֶׁר נֶעְלַם מֵאֶתֶם בְּפִתְאֻמִּיּוֹת כְּזוֹ שֶׁלֹּא
 הִשְׁאִיר אַחֲרָיו עֲקָבוֹת שְׁיוֹכְלוּ לְמַצְאוֹ, עַד שְׁנוֹדַע לָהֶם
 דָּבָר הַמְּצָאוֹ בְּמַנְזֹר סְגוּר, וּמִמִּילָא קֶצְרָה יָדָם מִלְּהַשִּׁיגוֹ.

כַּעֲבָר חֲצִי שָׁנָה לְעֶרְךָ לְהִיּוֹתוֹ בְּמַנְזֹר וּכְבָר עָבַר כָּל
 הַמְּבַחֲנִים וְתַהֲלִיכֵי הַשְּׂמֵד, הִלֵּךְ פַּעַם בְּחִבְרַת
 כְּמָרִים לְעֶרְךָ קְנִיּוֹת בְּשׁוּק, וְהִנֵּה פָּגְשׁוּ אוֹתוֹ חֲבָרָיו וּמִיד
 נִגְשׁוּ אֵלָיו מִן הַצַּד וְהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל פָּנָיו וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו
 קְשׁוֹת, הֲאֵם בְּשִׁבִיל לְלַכֵּת אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לְבָבְךָ וּלְסַפֵּק
 תְּאוֹתֶךָ בְּנִשְׂוֹאֵי נְכָרִית רַחֲמָנָא לְצַלֵּן הָיִיתָ צָרִיךְ לְהַחֲלִיף
 אֶת הַכְּתָנָת וּלְהַשְׁתַּמֵּד? מִדּוּעַ לֹא סִפְרָתָ לָנוּ מֵאֲשֶׁר
 מִתְרַחֵשׁ בְּלִבְךָ בְּנִדּוֹן זֶה וְהֵינּוּ בָּאִים לְעֶזְרָךָ בְּהַתְּלַבְּטִיּוֹתֶיךָ
 וּבְמַבּוּכוֹתֶיךָ וּמְסַפְקִים עַל נִקְלָה תְּאוֹת לְבָבְךָ לֹלֵא

צָרָךְ בְּאֵבוֹד עֲשֵׂתוֹנוֹתֶיךָ עַד כְּדֵי נִתּוּק יְהוּדוּתְךָ
וְחִבְרוּתְךָ אֲתָנוּ?!

אוֹלָם לְתַמְהוֹנָם הָרַב, עָנָה לָהֶם בְּשִׁלְלוֹת, שְׁבִשְׁבִילָם
הוּא אָבוֹד וְהוּא כָּבֵר אַחַר מַעֲשֵׂה הַהִשְׁתַּמְדוּת וְאִי
אֶפְשָׁר לוֹ לָשׁוּב וּלְחַזֵּר אַחֲרֵינוּ, וְאִין לָהֶם מָה לְדַבֵּר אֵתוֹ
יֹתֵר בְּזָה, וְכֵן נִפְרַד מֵהֶם. חֲבָרְיוֹ נִשְׁאַרוּ עוֹמְדִים נְדֵהֲמִים
וְנִכְלָמִים מְלִיבֵל הַמְשַׁמֵּד אֲשֶׁר נֹכַחוּ לְדַעַת כִּי דְבָרֵיהֶם
נִפְלוּ עַל אֲזָנַיִם אֲטוּמוֹת וְהוּא עוֹמֵד בְּמָרְיוֹ וּבְקִשְׁיוֹת
עָרְפוֹ, וּבְזִדּוֹן מְעַל בְּחִבְרַת יְדִידָיו הַטּוֹבִים בְּיֹתֵר, וּפְנָה
לָהֶם עָרְף בְּצוּרָה מְבִישָׁה כְּזֹאת, אֲשֶׁר גָּרַם לָהֶם מִפֶּחַ נֶפֶשׁ
וְהִכְאִיב לָהֶם מְאֹד, וּמִזֶּה שְׁכַנְעוּ שְׂאִין עוֹד שׁוֹם פֶּתַח
תְּקוּנָה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם וְשִׁנְתַּק הַקָּשֶׁר בֵּינוֹ וּבִינֵיהֶם לְנִצָּח
וַיֵּאבֵד מִתּוֹךְ הַקְּהָל.

בְּרַם, אַחַד שֶׁלֹּא אָבֵד אֶמוּנָתוֹ וְתִקְוָתוֹ וְחִפְשׁ עֲצוֹת
לְהַפְגִּישׁ עִם לֵיבֵל הַמְשַׁמֵּד וּלְהַחְזִירוֹ לְחִיק
הַמְשַׁפְּחָה - הָיָה רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר, אֲשֶׁר מִתּוֹךְ גְּסִיוָנוּ
הָעֶבֶר אֶצֶל אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה, רָאָה
בְּעֵלִיל שִׁיגִיעוֹ וְעָמְלוֹ בּוֹ לֹא הָיָה לְרִיק כָּלֵל וּכְלָל, וּפְעָלָתוֹ
הַנִּיבָה פְּרוֹת כְּמִסְפָּר לְעֵיל, וּבִכֵּן הִצְלָחָה רַבָּה זֹו הַפִּיחָה
בְּקִרְבּוֹ זִיק שֶׁל תְּקוּנָה שְׂגָם אֶצֶל בְּנוֹ הַמְשַׁמֵּד יוֹכֵל לְחוֹלֵל
נִפְלְאוֹת בְּכַח אֶמוּנָתוֹ וּבְטַחֲוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ הַצּוֹפֵה לְרָשָׁע
וְחָפֵץ בְּהַצְדָּקוֹ וְרוֹצֵה בְּתִשׁוּבַת רְשָׁעִים וְכוּ', וּבְחֻשְׁבוֹ עַל
הַצְּלָתוֹ שֶׁל לֵיבֵל הַבֵּין שָׂרָק חֲבָרְיוֹ לְשַׁעֲבֵר יְכוּלִים לְשַׁמֵּשׁ
לוֹ חוּט הַמְקַשֵּׁר הַיְחִידִי לְפִגְיֶשְׁתוֹ עִמוֹ.

וְאִמָּנָם, בְּאֶחָד הַיָּמִים נִתְרָאָה רַבִּי יִצְחָק עִם חֲבֵרָיו, וְהֵבִיא בְּפָנֵיהֶם מִשְׁאַלְתּוֹ וּשְׂאִיפָתוֹ לָבוֹא בְּמַגָּע אֹתוֹ. בְּקִשָּׁה מוֹזְרָה זֹו עוֹרְרָה תְּמָהוֹן רַב בְּפָנֵי הַחֲבָרִים וְהִקְשָׁה לַיהוּדֵי מְסוּגוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק עִם מִשְׁמַד כְּזֶה אֲשֶׁר נִתַּק עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי מַחִיק יְהוּדוֹתוֹ, אוּלָם בְּהִמְשֵׁךְ שִׁיחָתוֹ עָמוּ נִתְרַשְׁמוּ מִמֶּנּוּ בְּהִכָּרְתָם בּוֹ כְּאִישׁ חָשׁוּב פִּקַּח וּמְשֻׁכָּל וּבֵעַל הַשְּׁפָעָה וְשִׁכְנוּעַ, וְלִכֵּן מִתּוֹךְ הָעֲרָכָה וְהָעֲרָצָה לְאִישׁוֹתוֹ נִעְתְּרוּ לְבַקֵּשׁתוֹ בְּהִבְטָחָתָם לְמָסַר לוֹ מִדֵּי פַעַם אֵינְפוֹרְמָצִיָּה בְּנוֹגֵעַ לְתַנּוּעוֹתָיו שֶׁל לֵיִבֵּל, וּמֵהֶם נוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא עֹזֵב כְּבָר אֶת הַמְּנַזֵּר וְהוּא מִתְהַלֵּךְ כְּבָר בְּאִפְּן חֲפָשִׁי בְּרַחוּבוֹת הָעִיר.

וַיְהִי הַיּוֹם, וַחֲבֵרָיו הוֹדִיעוּ לְרַבִּי יִצְחָק שֶׁלֵּיִבֵּל מְבַקֵּר כְּמַעַט בְּכָל יוֹם בְּגֵן הָעִיר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בְּנִלְנֵי צ'וֹב וּמְבַלָּה שָׁם כַּמָּה שָׁעוֹת, מוּבֵן שְׁלֵא הָיָה קֵץ לְשִׁמְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק בְּבִשׁוּרָה מִיִּחְלָת זֹו, וְאִף שְׁלֵא יָדַע מִרְאֵשׁ כַּמָּה יִצְלִיחַ בְּפִגְיִשְׁתּוֹ וְאִיךְ יִפֹּל דָּבָר, מִכָּל מְקוֹם נִדְּלַק בְּקִרְבוֹ זִיק שֶׁל תְּקוּנָה שְׂאֵכֵן יִתְגַּשֵּׁם מִטְרָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ הַנִּכְסָפֶת זְמַן כֹּה רַב, וּמְבַלִּי לְחֹשֵׁב הַרְבֵּה הֵלֶךְ בְּצַעֲדִים בְּטוּחִים לְכוּוֹן גֵּן הָעִיר וּלְאֲשֶׁרוֹ מְצָא שָׁם אֶת לֵיִבֵּל יוֹשֵׁב עַל אֶחָד הַסִּפְסָלִים, וּבְלִי הַסּוּסִים נִגַּשׁ אֵלָיו וְשָׂאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ בְּסִבֵּר פָּנִים יְפוֹת וּבִידִידוֹת רַבָּה כְּאִלוֹ לֹא קָרָה אֹתוֹ שׁוֹם דָּבָר.

לֵיִבֵּל זֶה הִכָּה בְּתַדְהֵמָה גְּדוּלָּה לְמִרְאָה עֵינָיו שֶׁיְהוּדֵי חֲרָדֵי עִם זָקֵן וּפְאוֹת כְּרַבִּי יִצְחָק מְדַבֵּר אֵלָיו בְּנִעִימוֹת וִידִידוֹת כְּזוֹ, וְעוֹד יוֹתֵר נִשְׁתוּמָם מִרַבִּי יִצְחָק אֲשֶׁר בְּתוֹר תּוֹשֵׁב נִלְנֵי צ'וֹב שֶׁיְהוּדִיָּה הֵם מְתֵי מְסָפֵר - לֹא

יֵדַע כָּלֵל שֶׁהוּא לִיִּבֵל כָּבֵר הַמִּיר דָּתוֹ וְנִתְקַן כָּל קֶשֶׁר עִם הַיְהוּדִים? וּבְכָל הַהוֹפְעָה וְהַשְׂאִילַת שְׁלוֹם הַפְּתָאמִית וְהַיְדִידוּתִית שֶׁל רַבִּי יִצְחָק שְׁלֵא הַתְּכוּנֵן לָהֶם כָּלֵל לִיִּבֵל הַמְּשֻׁמֵּד, עָשְׂתָה עָלָיו רֶשֶׁם כְּבִיר וְחוֹלְלָה בְּקִרְבוֹ מֵהַפְּכָה זְעִירָה וְהַחְלִיט גַּם הוּא לְהַשִּׁיב שְׁלוֹם לְרַבִּי יִצְחָק וְלְהַתְנַהֵג אִתּוֹ כְּאִלוֹ לֹא קָרָה דְבָר, וְכָכָה נִכְנָסוּ שְׁנֵיהֶם בְּשִׂיחָה מִמְּשֻׁכָּת בְּנוֹשָׂאִים וְעִנְיָנִים שׁוֹנִים שֵׁשׁ בָּהֶם שְׁפָה מְשֻׁתְּפֶת, בְּגִמְרַת הַשִּׂיחָה הַזְּמִין אוֹתוֹ רַבִּי יִצְחָק לְהַפְגִּישׁ שְׁנִית לְמַחְרַת בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם, וְלִיִּבֵל זֶה מִתּוֹךְ סִקְרָנוֹת מְאֻפְקֶת מֵהַ רוּצָה מִמְּנוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַשׁוֹנוֹת נֶעְתָּר לְהַזְמִינָתוֹ לְמֵרוֹת אִי נְעִימוֹתוֹ וְהַרְגָּשָׁתוֹ הַמוֹזָרָה מֵהַמְּצָאוֹ בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל יְהוּדִי.

לְמַחְרַת, נִפְגְּשׁוּ שׁוֹב וְגַם הַפְּעַם נִסְבָּה שִׂיחָתוֹ הַזֵּהִירָה שֶׁל רַבִּי יִצְחָק עַל עִנְיָנִים שׁוֹנִים וְסִפּוּרִים מְעִנְיָנִים, בְּסוּף שִׂיחָתָם הֵעֵלָה שׁוֹב רַבִּי יִצְחָק מִשְׂאֵלָתוֹ עַל פְּגִישָׁה נּוֹסֶפֶת, וְכָכָה נִפְגְּשׁוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְשׁוֹחֲחוּ כְּבֵר בְּיַתֵּר יְדִידוֹת וְהַתְּעִנְיָנוֹת, וְלֹאט לֹאט בְּנַעַם הַלִּיכּוֹתָיו אִתּוֹ הַתְּחִיל רַבִּי יִצְחָק לְרַכֵּשׁ אֶת לְבוֹ, וְכֵן נּוֹצֵר בִּינֵיהֶם מִן קֶשֶׁר פְּנִימֵי הָדוּק, עַד שֶׁלִּיִּבֵל הִחֵל לְרֹאוֹת בּוֹ אִישׁ אֲמוּנִים חָכָם וּפְקָח וְעָשִׂיר בְּחָכְמַת חַיִּים וּכְדָאֵי לְהַתִּיַדֵד אִתּוֹ כְּדִי לְלַמֵּד מִמְּנוֹ הַרְבֵּה חָכְמָה וְתַבּוּנָה בְּתַהֲלוּכוֹת הַחַיִּים, וּבְסִבּוּבִים כְּאִלוֹ הַצְּלִיחַ רַבִּי יִצְחָק לְחַדֵּר לְתוֹךְ מִפְתָּחֵי לְבוֹ וְלִפְרֹט עַל גִּימֵי נִפְשׁוֹ עַד שֶׁנִּגַּע בְּנִקְדָּה הַעֲדִינָה שֶׁל עֲזִיבָתוֹ מְקוֹר מוֹצָאוֹ וְאֲמוּנַת אֲבוֹתָיו, וְאֵז הֵעֵלָה וְהַעֲבִיר עַל פְּנֵי תְמוּנָה שְׁחָרָה וְקוֹדֶרֶת מֵהַשְׂאוּל תַּחְתִּית שֶׁהוּא מְצוּי בָּהּ כְּעֵת, בְּאֲשֶׁר הֵלֵךְ לְחַצֵּב בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים וְלַהֲכָרִית עֲצָמוֹ מִמְּקוֹר הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים, וּמֵה

גְּדוֹל פִּשְׁעוֹ וְחַטָּאתוֹ בְּמַרְדּוֹ וּמַעֲלוֹ בְּאֱלֹהִים חַיִּים, וְהַעֲוֹל
הַעֲצוֹם שֶׁבָּצַע נֶגְד אָבוֹתָיו וְעַם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָרַץ וְגָזַר
כְּלִיזָן וְאַבְדוֹן עַל כָּל דּוֹרוֹתָיו, וּמָה בָּצַע כִּי הִחְלִיף דָּתוֹ
וּמָכַר נַפְשׁוֹ וְנִשְׁמָתוֹ לְהַשְׁטָן בְּעַד נְזִיד עֲדָשִׁים לְמַעַן
תַּעֲנוּגֵי בָשָׂר מִדְּמִיִּים הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה תְּמוּרַת הָעֶנְג הַנִּפְלָא
שֶׁבְּעוֹלָם הַגָּמוּל וְהַכְּלוּ טוֹב אֲשֶׁר אֵין קֶץ לְאֲשֶׁר הַמְּקוֹה
בְּעַתִּיד לְהַנּוֹת מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה לְעוֹלָמֵי עַד וְכוּ'.

וּבְטוֹב טַעַם וְדַעַת הִחַל לְהַסְבִּיר לוֹ רַבִּי יִצְחָק מֵעֵין אוֹתָם
הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁשׁוֹחַח עִם אָבִיו בְּעַת פְּגִשׁוֹ
אוֹתוֹ לְרֵאשׁוֹנָה לְפָנָי שׁוּבוּ לַיהוּדוֹתוֹ, אֲלָא הַפַּעַם אֲצֶל בְּנוֹ
לִיבֵל הַדְּגִישׁ בְּפָנָיו עוֹד יוֹתֵר בְּאַרְיִכוֹת הַהֶבְדֵּל הָעֵמֶק בֵּין
קְדֻשַׁת יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים בְּמַהוּת וְאִיכוּת, וְעַבְדָּא קְיָמַת זֹו כִּי
נִכְרִי הַמִּתְגַּיֵּר הוֹפֵךְ לַיהוּדִי לְכָל דְּבָר, אֲבָל יְהוּדִי הַמִּשְׁתַּמֵּד
חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה מִי שִׁיְהִיָּה אִם הוּא רַק נוֹלַד יְהוּדִי כְּכָר
אֵינוֹ יָכוֹל לְהַהֲפִיךְ לְנִכְרִי וּלְהַחְלִיף נִשְׁמָתוֹ הַיהוּדִית בְּשׁוֹם
אֲפֵן שֶׁבְּעוֹלָם וְלֹא יַעֲזֹר לוֹ שׁוֹם פְּעֻלָּה לְהַסִּיר יְהוּדוֹתוֹ
מִמֶּנּוּ, וְכָל חֻקֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל מִפִּי
הַגְּבוּרָה חָלִים עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו בֵּין לְשֹׁכֵר בֵּין לְעֶנְשׁ, "כִּי
קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרִיתָא וְיִשְׂרָאֵל כְּלָא חַד הוּא". וְאֵין
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֵה בְּנִתּוּק הַקָּשֶׁר שֶׁל הַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ הַזֶּה,
וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל אֵף עַל פִּי שֶׁחֲטָא יִשְׂרָאֵל הוּא, וְדַרְכֵי
הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחִים לְפָנָיו תָּמִיד, וְהוּא בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ פּוֹתַח
יָד בַּתְּשׁוּבָה לְקַבֵּל פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים, וּמִתְּשׁוּבַת הָרָשָׁעִים
לְהַנְדָּחִים הָאֵלֶּה נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר
וְיוֹתֵר, וְכַמּוּבָא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן בְּשֵׁם הַזֶּהר הַקָּדוֹשׁ עַל
יָתְרוֹ, בְּשַׁעֲהָ שֶׁאָמַר "עַתָּה יִדְעַתִּי כִּי גְדוֹל ה' מִכָּל

הַאֲלֵקִים". (אחרי שֶׁעָבַר כָּל מִינֵי עֲבוּדָה זָרָה שֶׁבְּעוֹלָם) אִזּוֹ נִתְעַלָּה וְנִתְיַקַּר שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכָל זֶה הָיָה מִגְדֵּל רַחֲמָנוּתוֹ וְחֲנִינּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל עִם סִגְלָתוֹ עִם הַנִּבְחָר מִכָּל הָעַמִּים כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה, וְעַל הַזְכָּיָה הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת שֶׁנִּפְּלַ בְּחֵלֶק ה' עִמּוֹ קָבְעוּ חֻכְמֵינוּ ז"ל לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם בְּרַכַּת הַוּדָאָה מִיַּחַדָּת "שְׁלֵא עָשִׂנִי גוֹי", וְכֵן בְּרַכַּת "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ".

וְכֵן הִרְאָה לוֹ רַבֵּי יִצְחָק נּוֹכַחוֹת שֶׁכָּל צַעֲדוֹ הָיָה רַק מִחֲמַת הַיְּאוֹשׁ שֶׁל אָבִיו וְשֶׁלּוֹ הַנוֹבֵעַ מִחֶסֶר הַיְּדִיעָה וְהַהֲפָרָה בְּכָל הַדְּבָרִים הַנִּלְוִין וְלָכֵן אָפְסוּ תְּקוּנָתָם שֶׁכָּבַד אֵין לוֹ דֶּרֶךְ חֲזָרָה לְשׁוּב לְאַמוּנַת אָבוֹתָיו וְלִבְנוֹת בֵּית בִּישְׂרָאֵל, אֲבָל כָּעֵת שֶׁשָּׁמַע כָּבַד הַפֶּרֶק חָשׁוּב בְּאַמוּנַת יִשְׂרָאֵל וְכַחֲזָה שֶׁל תְּשׁוּבָה, אִם כֵּן כָּל מַעֲשֵׂה הַשְׁתַּמְדוּתוֹ בָּטַל וּמִבְטָל בְּחֶרֶס הַנִּשְׁבֵּר וְהַנִּהוּי יְהוּדִי כְּמִקְדָּם לְכָל דָּבָר, וּבִתְשׁוּבָה גְמוּרָה וְחֲרָטָה עַל כָּל מַעֲשָׂיו יִתְעַלָּה לְמַדְרָגָה גְבוּהָה מְאֹד בְּמִקּוֹם שֶׁבְּעֵלֵי תְשׁוּבָה עוֹמְדִים, וְאִזּוֹ מִתְחִיל בְּחַיִּים חֲדָשִׁים וְאֵין דָּבָר חוֹצֵץ וּמַעֲכֹב בִּידוֹ לְהַקִּים בֵּית וּמִשְׁפָּחָה בִּישְׂרָאֵל וּלְהַמְשִׁיךְ שְׂרָשְׁרַת הַזֶּהָב עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

אַחֲרֵי הָאֵמֶת וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁיִּצְאוּ מִלְּבוֹ הַדּוֹאֵג וְהַכּוֹאֵב שֶׁל רַבֵּי יִצְחָק, הַתְּחִיל לִיִּבֵּל לְפָקַח עֵינָיִם וְלִרְאוֹת בְּעֵלִיל הַטְּעוֹת הַמְּרָה וְהַמְּשֻׁגָּה הַחֲמוֹר שֶׁעָשָׂה בְּחַיָּיו, וְשֶׁבְּאֵמֶת צָדֵק מְאֹד רַבֵּי יִצְחָק בְּכָל דְּבָרָיו וְרַק הַיְּאוֹשׁ וְאִבְדוֹן הַתְּקוּנָה גָּרַם לוֹ לְכָל זֶה, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה גְמָלָה הַהַחֲלָטָה בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יֵשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה וְיִחְזֹר כְּבָר לְאַמוּנַת אָבוֹתָיו, וְרֵאשִׁית צַעֲדוֹ יַחֲדֵל מִבְּקוּרָיו בְּמַנְזוֹר

וַיִּפְסִיק הַמַּגֵּעַ עִם הַכְּמָרִים שֶׁשָּׁהָה עַד כֹּה בְּמַחְצָתָם.
וְהִבִּיעַ זֹאת בְּפָנָי רַבִּי יִצְחָק, אֲמַנָּם הוּא מְתַלַּבֵּט קְשׁוֹת
אֵיךְ יוּכַל לְצִאת וּלְהִנָּצֵל מִצְּפָרְנֵיהֶם שֶׁל הַכְּמָרִים אַחֲרֵי
שֶׁהוּא קָשׁוּר בָּהֶם בְּכָל תְּהֵלִיכֵי תַיִו, וְהֵם בּוֹדְאֵי לֹא יוֹתְרוּ
עָלָיו וְלֹא יַעֲזֹבוּהוּ עַל נִקְלָה.

וּבְעֵינָהּ קָשָׁה זֹאת נִהְיְתָה בְּעֵינַי רַבִּי יִצְחָק מְכָשׁוּל רְצִינֵי
בְּדַרְכּוֹ חֲזָרָה שֶׁל לַיִּיבֵל, וְנִפְּל בְּדַעְתּוֹ לְגוּלֵל
הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת לְפָנָי אֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה אוֹלֵי יַעֲמְדוּ הֵם בְּעֲזָרְתוֹ
לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ שֶׁל לַיִּיבֵל, וּבְשִׂמְחָה רַבָּה סִפֵּר לָהֶם כֹּל
הַמְּאָרֵעַ עִם לַיִּיבֵל, וְאֵיךְ הִצְלִיחַ ה' בְּיָדוֹ לְפַגְּשׁוֹ וּלְשַׁכְנְעוֹ
שֶׁיָּשׁוּב לְחִיק הַיְיָדוּת וְשִׁימְנַע עֲצָמוֹ כְּכֹל הָאֲפָשָׁר לָבוֹא
בְּמַגֵּעַ עִם הַכְּמָרִים, וְעַתָּה זְקוּקִים לְטַכֵּס עֲצָה אֵיךְ לְהוֹצִיאוֹ
לְגַמְרֵי מִיַּד הַכְּמָרִים.

הֵם, בְּשִׂמְעָם זֹאת מִפִּי רַבִּי יִצְחָק הֵכּוּ בְּתַמְהוֹן גָּדוֹל וַיִּפְּג
לָבָם לְהֶאֱמִין זֹאת שֶׁלַּיִיבֵל הִמְשִׁמְד רּוֹצֵה שׁוֹב
לְהַתִּיּוֹד, אֲמַנָּם יָדְעוּ בְּרַבִּי יִצְחָק שֶׁאֵינּוּ מְכֹזֵב וְלָכֵן טָפְחוּ
לוֹ עַל שִׁכְמוֹ כְּגִבּוֹר וּמְנַצֵּחַ בְּפַעֲלוֹ הַנִּשְׁגָּב שֶׁל הַצִּלַּת נַפְשׁ
יִשְׂרָאֵל מִשְׁמֵד, וּכְמוֹ אֶצֶל אָבִיו רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר בֶּן
הַכִּירוֹ וְרָאוּ גַם עֲכָשְׁיוֹ בְּרַבִּי יִצְחָק אִישׁ חָסִיד וּבַעַל נַפְשׁ
אֲשֶׁר אָמוּנָתוֹ וּבְטַחוֹנוֹ וּמְסִירוֹתוֹ לְכֹל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה
שׁוֹאֵב מִמְּקוֹר נְאֻמָּן סְפָרֵי מוֹהַר"ן ז"ל מְבַרְסֵלֵב. אַחֲרֵי
הַבְּשׂוּרָה הַמְּשַׁמַּחַת תְּלוּי וְעוֹמֵד בְּפָנֵיהֶם הַשְּׂאֵלָה מֶה יֵשׁ
לַעֲשׂוֹת בְּנִדּוֹן הַצִּלַּת לַיִּיבֵל.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי הַקִּיץ וְהַעֲרִירָה נִלְנְיִיצוּב נִתְמַלְאָה נּוֹפְשִׁים
 וּמְבַרִיאִים, הַקְּרָה ה' שֶׁהִגִּיעַ גַּם לְנִלְנָצוּב אִישׁ
 עֲשִׂיר נְכַבֵּד יְהוּדֵי בְּנֵקָאֵי מַעִיר פְּלוֹנְסֵק הַרְחוֹקָה אֲשֶׁר
 נִמְצְאָת בְּקֶצֶה הַשָּׁנִי שֶׁל פּוֹלְנֵיָה, הוּא בָּא בְּפִקְדַת רוֹפֵא
 לְהַתְרַפֵּא שָׁם וְצוּה עָלָיו לְהֶאֱרִיף אֶת טְפוּלוֹ הַרְפוּאֵי עַד
 אַחֲרֵי חַג הַסְּכּוֹת עֵקֶב מַחֲלָתוֹ הַמְּשֻׁכָּת, וְנִזְדַּמֵּן שְׁבִימֵי
 חַג הַסְּכּוֹת כְּאֲשֶׁר יֵשֵׁב הַגְּבִיר הַנִּ"ל בְּסִכְתּוֹ שֶׁל אֶחָד
 מִנְּכַבְדֵי הַעֲרִירָה עִם עוֹד אַנְשֵׁי הַעֲרִירָה, נִתְגַּלְגְּלָה שִׁיחַתָּם
 מִעֲנִינּוֹ שֶׁל לֵיִיבֵל, הֵם סִפְרוּ לוֹ מֵה שֶׁהִתְרַחַשׁ עִמּוֹ וְאִיךְ
 הִצְלִיחוּ לְהַנִּיעוֹ מִחַיֵּי הַשְּׁמַד וְלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שִׁיּוּקִיר רַגְלָיו
 מִבֵּית הַכְּמָרִים, אֲבָל עֶקֶר דְּאֶגְתָּם כָּעֵת הוּא אִיךְ לְהִרְחִיקוֹ
 לְגַמְרֵי מֵהַמְּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר הוּא עָלוּל עוֹד חֲלִילָה לְפַל
 שׁוּב בְּיָדָם, בְּגִלְל קִרְבָּתוֹ אֲלֵיהֶם, הַגְּבִיר הַנִּ"ל בְּשִׁמְעוֹ כָּל
 זֹאת אָמַר לָהֶם שֶׁהוּא מְעַנֵּן מְאֹד לְרֵאוֹת אֶת לֵיִיבֵל, וּבְכֵן
 הִזְמִינוּ אוֹתוֹ לְסֶכֶה, כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ הַגְּבִיר מְצָא חֵן בְּעֵינָיו
 כִּי הוּא הָיָה יָפֵה תֹאֵר וְגַם פֶּקֶח, וּמְיָד הִצִּיעַ לוֹ לְנִסֵּעַ אִתּוֹ
 לְעִיר פְּלוֹנְסֵק, וּמִבְּלֵי לְהִסָּס בְּדָבָר הַסְּכִים לֵיִיבֵל לְהַצְעָתוֹ,
 וַיִּסְעוּ שְׁנֵיהֶם לְפְלוֹנְסֵק אַחֲרֵי חַג הַסְּכּוֹת, וּמִנִּי אֶז נִשְׁמוּ
 לְרוֹחָה יְהוּדֵי נִלְנָצוּב מֵהַפְּרָשָׁה הַסּוֹעֶרֶת שֶׁל לֵיִיבֵל.

בְּרַבּוֹת הַיָּמִים עָזַב גַּם רַבִּי יִצְחָק בְּרִיִּיטֵר אֶת נִלְנְיִיצוּב
 וְעָבַר לְגוֹר בְּעִיר הַבִּירָה וְרָשָׂא, וְנִסֵּעַ אִתּוֹ יַחַד גַּם
 רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַבַּעַל תְּשׁוּבָה עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ, כִּי נִפְשׁוּ
 נִקְשָׁרָה כָּל כֶּף בְּנַפְשׁ רַבִּי יִצְחָק עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַפְרֵד
 מִמֶּנּוּ וּלְהִיּוֹת בְּלַעְדּוֹ.

אוצר נחמני

שֵׁם בּוֹרְשָׁא, נֶהֱפֵךְ עָלָיו הַגְּלָגֶל. כִּי בְעִיר גְּדוּלָה כָּזוֹ
הִשְׁתַּנּוּ הַתְּנָאִים לְגַמְרֵי וּמִמְקַצְוֵוּ כִּפְחָח לֹא
הִתְפָּרַס בְּנֶקֶל כִּי לֹא הָיָה יְדוּעַ כְּבַעַל מְקַצוּעַ מְעָלָה, וְלִכֵּן
סָבַל הַרְבֵּה עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת אוֹלָם קָבַל הַיְסוּרִים בְּאַהֲבָה
בְּיָדְעוֹ שֶׁלְפִי הָעֶבֶר שְׁלוֹ עֲדִין מִתְנַהֵג עִמּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּחֶסֶד גָּדוֹל (וְעֵין בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן קס"ה שֶׁמְפָרֵשׁ שֵׁם הַפְּסוּק
"וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ אֲנִי ה' וְאַהֲבַת לְרַעַךְ, שְׁתֵּאֱהָב וְתִקְבַּל הָרַע וְהַיְסוּרִים
הַבָּאִים עָלֶיךָ חֵסֶד-וְשָׁלוֹם. כִּי כְמוֹךְ, כְּמוֹ שְׁאֵתָה הֵינּוּ לְפִי מֵעֲשִׂיךָ, אֲנִי ה', בַּעַל
הַרְחֵמִים עֲדִין מִתְנַהֵג עִמָּךְ בְּרַחֲמִים.) וְעַל כֵּן הִכְרַח רַבֵּי יִשְׂרָאֵל
מֵאִיר לְצַרְךָ פְּרִנְסָתוֹ לְהִסְתוּבַב בְּחִצְרוֹת וּבִבְתֵּימִים וּלְבַקֵּשׁ
שִׁיתְּנוּ לוֹ כְּלִים לְתַקֵּן.

אַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת הִצַּרְךָ בַּעַל הַסְּפוּר הַזֶּה (שֶׁהָיָה מִתּוֹשָׁבֵי
גְּלִיבֵי צוּב) לְנִסְעַ לְעִיר וּרְשָׁא, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ שֵׁם לְפָגֵשׁ
אֶת אַחֻתּוֹ שֶׁל לֵיִבֵּל, וְכִמּוֹכֵן שָׂאֵל אוֹתָהּ לְשָׁלוֹמוֹ שֶׁל
לֵיִבֵּל הֵגֵר בְּפְלוֹנְסֵק וּמָה עָלָה שָׁם בְּגוֹרְלוֹ, עָנְתָהּ וְאַמְרָה
לוֹ: לֵיִבֵּל? הוּא הַיּוֹם מִחֻשׁוּבֵי קְהֵלַת פְּלוֹנְסֵק, וְהִיא
סִפְרָה לוֹ שֶׁלֵיִבֵּל הִשְׁתַּנָּה לְגַמְרֵי, וּמְזוּלוֹ הָאִיר לוֹ פָּנִים
וַיְהִי שֵׁם אִישׁ מְצַלִּיחַ וְעוֹשֶׂה חֵיל, וְהוּא כָּעֵת אֶחָד
מִחֻשׁוּבֵי הָעִיר וְגַם אִישׁ אָמִיד וְעָשִׂיר גָּדוֹל, וְאִי אֶפְשָׁר
כִּיּוֹם לָבוֹא אֶל לֵיִבֵּל וּלְדַבֵּר אִתּוֹ בְּלִי הַזְּמָנָה שֶׁל כַּמָּה
יָמִים מֵרֵאשׁ, וְאֵין לָךְ מוֹסֵד יְהוּדִי בְּפְלוֹנְסֵק שֶׁלֵיִבֵּל אֵינוֹ
מֵיִצָּג שֵׁם, בְּקִצּוֹר לֵיִבֵּל הוּא יְהוּדִי חָשׁוּב בֵּין חֻשׁוּבֵי
הָעִיר וּמְעַרְבֵי וּמְעַרְבֵי בְּכָל עֲנִינֵי הַקְּהֵלָה, סוּף דָּבָר הָעֶבֶר
לֵיִבֵּל גַּם אֶת אָבִיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ מוֹרְשָׁא לְעִירוֹ פְּלוֹנְסֵק,
וְדָאג לְכָל צָרְכֵיהֶם, וַיִּכְלָל לֵיִבֵּל אֶת אָבִיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ
בְּכַבּוּד גָּדוֹל.

עוד ישנם אתנו כמה זקנים מחסידי ברסלב (ומהם גם בעל הספור) אשר הכירו היטב וזוכרים את ישראל מאיר הפּחח בפחזותו ובקלקולו ואחר כך את רבי ישראל מאיר הבעל תשובה בצדקתו וחסידותו, ויודעים לספר עליו נפלאות מעבודת הקדש שלו התמימה והפשוטה, שהיה בעל בכי גדול בעת תפלתו שהתפלל בחמימות הלב, תמיד היה מבקש מהשם יתברך שיחזירנו בתשובה שלמה, ויזכה לתקן בחייו את כל העבר שלו, ובעת הסתובבו בחצרות בעיר ורשא לבקש כלים לתקון היה נוהג לצעק בקול: "רבוננו של עולם, וויא בין איך זוכה זיך צי פארעכטיין אין צי פערלייטיין" (בלשון הקדש: רבוננו של עולם, איך אני זוכה לתקן ולהשלים את עצמי) והאנשים חשבו לתמם שהוא צועק שיתנו לו כלים לתקון ולבון. והודות לגבור ספורנו רבי יצחק ברייטר, זכה לאחרית טוב ולנחת יהודי.

בקשר לחזק אמונתו ובטחונו וכח עקשנותו וסבלנותו של רבי יצחק כלפי קרובים של רבי ישראל מאיר ובנו לייבל, כדאי לציין כאן מה שאמרו השלשה נכרים אחרי שנתגירו (שבת לא): "קפדנותו של שמאי בקשה לטרדנו מן העולם, ענותנותו של הלל קרבונו תחת השכינה".

(את כל הספור הנ"ל שמעתי מהחסיד רבי יחיאל גרינגולד ז"ל מלבלין, וגם מהרב רבי אלחנן ספקטור ז"ל, אשר הכירו את רבי ישראל מאיר, ונדפס על ידי בקבץ 'אולפן חד"ת' שיצא לאור בשנת תשכ"ז)

❧ ריד ❧

בפורים היו מתקבצים הרבה מאנשי שלומנו בבית מורנו רבי אברהם שטרנהרץ ז"ל, פעם אחת נתקבצו אצלו המון גדול מאנשי שלומנו (וביניהם הרב רבי אלחנן ספקטור והרב החסיד רבי לוי יצחק, רבי אליהו חיים, רבי יחיאל גרינולד, רבי זאב חשין ושאר אנשי שלומנו משערי חסד וכו') לשמח אתו בשמחת פורים ולשמע ממנו דברי אלקים חיים מעניני רבנו ז"ל כדרךכו בקדש בכל שנה ושנה, והשמחה גדולה עד מאד בשתיה כדת ובשכרות כדרך אנשי שלומנו בפורים, והללו בוכים משתית היין וצועקים מעמק הלב והללו שמחים ורוקדים מהיין המשמח.

והחסיד הנלהב רבי יונה לבל עליו השלום גם כן היה קצת בגלופין ונגש אל מורנו ושאלו: רבי אברהם, הלא הרבי אומר "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד" האם גם היום צריכים להיות בשמחה?

ואמר לו מורנו בתמיהה ובצחוק על שפתיו, יונה! וואס עפעס פאלט דיר איין צוא פֿרעגן אזא זאך? ! דער רבי האט גיהייסן פריילאך זיין תמיד א גאנץ יאר כדי אז עס קימט פורים זאל מען קענען מערער פריילאך זיין וויא גיוויינטליך "משנכנס אדר מרבים בשמחה", קומסטו מיר פֿרעגן אמשונה דיגע שאלה צוא מ'דארף היינט אויף פריילאך זיין?".

(פיצד נופל ברעיונה לשאל דבר כזה?! הרבי צוה לשמח תמיד, בכל השנה, כדי שששמגיע פורים ווכלו לשמח יותר מהרגיל - "משנכנס אדר

מַרְבִּים בְּשִׂמְחָה", אַתָּה בָּא וְשׂוֹאֲלֵנִי שְׂאֵלָה מְשֻׁנָּה אִם צְרִיכִים גַּם הַיּוֹם לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה?!). אָמַר לוֹ רַבֵּי יוֹנָה: אוֹיֵב אַזּוֹי פֶּאָרְוּוֹאֲז'עַ אונְזֶערַע לֵייט טְרִינקֶען אַסאַךְ ווִין און מֶען שִׂיכּוֹרֵיט זײַךְ הָאן און מ'וויינט בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ אַז הַיִּינֵט אִיז אַ טָאג פֿון שְׂמִיחָה? (אם כן, מִדּוּעַ כְּשֶׁאֲנִשִּׁי שְׁלוֹמֵנוּ שׁוֹתִים הַרְבֵּה יֵין וְנַעֲשִׂים שְׂכּוֹרִים, הֵם בּוֹכִים בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ, כְּשֶׁהַיּוֹם זֶה יוֹם שֶׁל שְׂמִיחָה?).

וְהַשִּׁיב לוֹ מוֹרְנוֹ: דָּאס הָאָסְטוּ גוּט גִּיפֶרֶעגֶט, אַוֵּדאי גִידֶענְקֶסטוּ וְוּאָס דְּעֵר רַבֵּי זָאגט אִין לְקוּטִי מוֹהֶר"ן (סימן קע"ה) אַז דְּעֵר עֶקֶר מַעֲלָה פֿון ווִינען הִיא כְּשֶׁהִיא מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה וְחֻדוּהָ, הַיִּינֵט פּוֹרִים הָאֵלְטֵן אונְזֶערַע לֵייט בֵּיאַ דִּיא הֶעכְסֶטֶע דְּרָגָא פֿון שְׂמִיחָה מִיט הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעִשְׂוֵי" און פֿון "כִּי בּוֹ יִשְׂמַח לְבַנּוֹ" וועלכֶעס מֶען בֵּיינְקֶט אויף דָּעם אַ גָּאנְץ יָאָר, און מ'הֵייבט הָאן צו שְׁפִירֵן דִּיא גְרוֹיֶסקֵייט פֿון הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ".

(הִיטְבֶּתְ לִשְׂאֵל, בּוֹדאי זוכר אַתָּה מֵהַשְּׁהַרְבֵּי אומֵר בְּלִקוּטֵי מוֹהֶר"ן סִימָן קע"ה, שְׁעֶקֶר מַעֲלַת הַבְּכִיָּה הִיא, כְּשֶׁהִיא מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה וְחֻדוּהָ. הַיּוֹם בְּפוֹרִים אוֹחֲזִים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּדְרָגָא הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר שֶׁל שְׂמִיחָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעִשְׂוֵי" כִּי בּוֹ יִשְׂמַח לְבַנּוֹ, כְּזוֹ שְׂמִשְׁתּוֹקֵקִים אֵלֶיהָ בְּכָל הַשָּׁנָה, וּמִתְחִילִים לִהְרַגֵּשׁ אֶת גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ). און הַיִּינֵט (וְעִכְשָׁיו) פּוֹרִים - נְכַנְס יֵין יְצָא סוֹד - מַעֲלַת הַבְּכִיָּה שְׂהִיא דִּיקָא מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה, וְזֶהוּ הַשְּׂמִחוֹת וְהַבְּכִיּוֹת אֲצֵל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּפוֹרִים, וְכַמוֹכָא בְּהַמְעָשָׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה "אִיז דָּאָרט גִּיוּוען שְׂמִחוֹת און בְּכִיּוֹת (שְׁהִיוּ שָׂם שְׂמִחוֹת וּבְכִיּוֹת)", עֵינֵן שָׂם.

ר טו

פֶּעַם אַחֲרַת בְּפוּרִים, נִגַּשׁ אֶל מוֹרְנוּ בְּעֵינַיִם זוֹלְגוֹת
 דְּמָעוֹת וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו: "אֹי רַבִּי אַבְרָהָם! אֹי רַבִּי
 אַבְרָהָם! הֵיִינְט אִיז פּוּרִים "נִכְנַס יֵין יֶצֵא סוּד" זַיִט אוֹנֵז
 מְגַלָּה דְּעַם סוּד וּוִיא אַזוֹי וּוְעֶרְט מְעַן אַנְהֶעֱרְלִיכְעֶר אִיד,
 וּוִיא אַזוֹי דִּינְט מְעַן דְּעַם אוֹיבְּעֶרְשְׁטִין בְּאַמֶּת? אֹי רַבִּי
 אַבְרָהָם! אֹי רַבִּי אַבְרָהָם! וּוִיא אַזוֹי בַּאֲקוּמְט מְעַן אַ
 רִיִּינְעַם מַח, אַ רִיִּינְעֵה הָאָרֶץ, צוּם אִיִּבְּעֶרְשְׁטִין? (הַיּוֹם פּוּרִים,
 "נִכְנַס יֵין יֶצֵא סוּד", גַּלּוּ לָנוּ אֶת הַסּוּד אִיךְ נַעֲשִׂים יְהוּדֵי כָּשֶׁר, אִיךְ עוֹבְדִים
 אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַמֶּת? אֹי רַבִּי אַבְרָהָם! אֹי רַבִּי אַבְרָהָם! אִיךְ מְקַבְּלִים
 מַח נְקִי, לֵב נְקִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ?) אֹי רַבִּי אַבְרָהָם! וְכַכָּה חֲזוֹר
 הַרְבֵּה פְּעָמִים עַד שֶׁהַדְּמָעוֹת חָנְקוּ אֶת גְּרוֹנוֹ וְלֹא יָכַל
 לְדַבֵּר עוֹד.

וְהַשִּׁיב לוֹ מוֹרְנוּ בְּמִתְקָן שְׁפָתָיו וּבְהֶרְמַת קוֹלוֹ קָצַת:
 יוֹנָה! הָאֵט דְּעַם סוּד הָאֵט אוֹנֵז שׁוִין דְּעַר
 הַיִּלְיָגֶעֶר רַבִּי פּוֹן לֵאנֵג מְגַלָּה גִיוּוֶעֶן, דוּרְךְ זַיִנְעֵה הַיִּלְיָגֶעֶ
 סְפָרִים אוֹן טַיִיעֶרֶע עֲצוֹת וּוֹאס אִיז פּוֹל מִיט הַתְּחִזְקוֹת
 אוֹן הַתְּעוֹרְרוֹת, בְּפֶרְט דְּעַר לְקוּטֵי הַלְכוֹת וּוֹאס אִיז פּוֹל
 מִיט חֵיוֹת אוֹן גְּעֶפִילֵן לְעַבּוּדַת הַשֵּׁם, אוֹן זִיךְ אוֹיִסְגִּיסֵן
 דָּאס הָאָרֶץ מִיטֵן לְקוּטֵי תְּפִלוֹת וּוֹאס גִּיט אַ וּוְעַג וּוִיא
 אַזוֹי צוּא הָאָבֶן הַתְּבוּדָּוֹת פֶּאַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". (אֶת הַסּוּד
 כָּבֵר גַּלּוּ לָנוּ רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ מִזְמַן, עַל יְדֵי סְפָרֵי הַקְּדוּשִׁים וְעֲצוֹתָיו הַיְקָרוֹת
 הַמְּלֵאִים הַתְּחִזְקוֹת וְהַתְּעוֹרְרוֹת, בְּפֶרְט הַלְקוּטֵי הַלְכוֹת אֲשֶׁר מְלֵא בְּחֵיוֹת
 וְהַרְגֵּשׁ לְעַבּוּדַת הַשֵּׁם, וְלִשְׁפֹךְ אֶת הַלֵּב עִם הַלְקוּטֵי תְּפִלוֹת אֲשֶׁר נוֹתֵן דְּרֶךְ
 אִיךְ לְהַתְּבוּדָּה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ).

היינטיגן טאג איז "כל הפושט יד נותנים לו", דער רבי זאגט אז "יד" איז תפלה, שפאר זיך צו צום אויבערשטין און רייד זיך אויס דאס הארץ פאר איהם האט דיא אלע זאכן וואס דו האסט מיר גיפרעגט, ער איז דאך א שומע תפלה ער וועט דיר ענטפערן און דיר געבן א משלוח מנות מיט מתנות לאביונים, אזוי שטייט - "כי שמע אל אביונים ה'". און דאס מעגסטו א גאנץ יאר בעטן דעם אויבערשטין, אזוי האט אונז דער הייליגער רבי גילערנט און דא ליגט דער סוד פון אידישקייט, און אויף דעם האט דער רבי גיזאגט "גאר מיין זאך איז תפלה", אויף האט דער רבי גיזאגט "אפלו אז מ'פאלט אריין אין א בלאטע, שרייט מען און מען שרייט און מ'בעט, דער עקר איז מבטן שאול שועתי".

(היום "כל הפושט יד נותנים לו", הרבי אומר ש"יד" זה תפלה - השתטח לפניו ותברך, ותשיח לפניו את לבך, את כל אלו הדברים ששאלת אותי, הוא הרי שומע תפלה, הוא יענה לך ויתן לך משלוח מנות ומתנות לאביונים, כך כתוב - "כי שמע אל אביונים ה'" ואת זאת אתה רשאי לבקש כל השנה מהשם ותברך, כך למדנו הרבי הקדוש, ופה מנח הסוד של היהדות, ועל זה אמר רבנו הקדוש "כל הענין שלי הוא תפלה", והרבי אמר "אפלו כשנפלים לרפש וטיט, צועקים וצועקים ומבקשים, העקר הוא "מבטן שאול שועתי").

כהנה וכהנה דבורים נפלאים ערכים ומתוקים דבר מורנו אל רבי יונה, והוא עומד ובוכה וצוחק בוכה וצוחק ומתחנן אל מורנו שאף על פי כן יגלה לו את הסוד איך יזכה להיות יהודי כשר כי גם רבנו אמר בעצמו "איך זוכין להיות יהודי?" ושוב ענה לו מורנו: היינט

אוצר נחמני

האבן מיר גיליינט אין דער מגלה "ויזעק זעקה גדולה ומרה" מרדכי הצדיק האט געשריגן צום אויבערשטיין ביז עס איז גיווארן א פורים פאר כלל ישראל ליהודים היתה אורה ושמחה וכו' עס איז גיווארן א נייער קימו וקבלו, רבי נתן שרייבט אין לקוטי הלכות (ברפת הרי"ח ה"ד אות כ"ה) אז דאס וואס דער רבי האט גיזאגט "ועכשיו - און היינט" מיינט דאס פורים, אזוי האט ער פארשטאנען פון רעבן אז היינט איז דיא התחלה פון פורים, האסטו יונה א גאלדערנע גילעגנהייט פון היינט האן הייבן שרייען אלע טאג צוא השם יתברך "רבנו של עולם! האב שוין רחמנות אויף מיר איך וויל ווערן פון היינט האן אנערליכער איד אזוי וויא דיא ווילסט, דוא האסט אונז אליין גילערנט אז מיר זאלן דיר בעטן תן לנו אתה יראת שמים, בעט איך דיר ברחמיה הרבים תן לי חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא וכו'" און אזוי זאלסטו זיך איינעקשנין בעטן און שרייען אלע טאג ביז דער רבנו של עולם וועט רחמנות האבן און דיר מזכה זיין מיט א אמת'ן משלוח מנות צו ווערן א איש כשר באמת, אז מ'איז זוכה באקומט מען משלוח מנות באלד אין פורים, און אז נישט באקומט מען שפעטער, אבער בתנאי אז מען בעט און מ'שרייט.

(היום קראנו במגלה "ויזעק זעקה גדולה ומרה", מרדכי הצדיק צעק להשם יתברך עד שנהיה פורים לכלל ישראל, "ליהודים היתה אורה ושמחה" וכו' נעשה "קימו וקבלו" מחדש. רבי נתן כותב בלקוטי הלכות כי מה שרבנו אמר "ועכשיו" הכונה על פורים, כך הבין מרבנו שעכשוו ההתחלה מפורים. יונה, יש לה הזדמנות-פז מעכשוו להתחיל לצעק כל יום להשם יתברך: רבנו

שֶׁל עוֹלָם! רַחֵם כְּבֹד עָלַי, אֲנִי רוֹצֵה מֵעַכְשָׁו לִהְיוֹת יְהוּדִי כְּשֶׁר כְּרֻצוֹנָה, הֲרִי אֶתָּה בְּעֶצְמְךָ לְמַדָּת אוֹתְנוּ שְׁנִבְקֶשׁ מִמֶּךָ "תֵּן לָנוּ אֶתָּה יְרֵאת שָׁמַיִם". מִבְּקֶשׁ אֲנִי מִמֶּךָ, בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּיבִים "תֵּן לִי חַיִּים שְׂיֵשׁ בָּהֶם יְרֵאת שָׁמַיִם וְיְרֵאת חֲטָא" וְכוּ' וְכִךְ תִּתְעַקֵּשׁ לְבִקֵּשׁ וְלִצְעֵק כָּל יוֹם עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ וְיִזְכֶּה אוֹתְךָ בְּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת אֲמִתִּי, לִהְיוֹת אִישׁ כְּשֶׁר בְּאֲמִת. אִם זוֹכִים - מְקַבְּלִים מִשְׁלוֹחַ מְנוֹת מִיָּד בְּפוֹרִים, וְאִם לֹא - מְקַבְּלִים זֹאת מֵאֲחֵר יוֹתֵר, אֲבָל בְּתַנְאֵי שְׁמִבְקָשִׁים וְצוּעָקִים).

מורנו ז"ל האריך עם רבי יונה איזה שעה ארכה ובודאי מי שעמד סביבם והאזין להם היה לו הרהורי תשובה אמתיים.

⌘ רטז ⌘

אֲנִי עוֹבְדָא יְדַעְנָא, מִהַחֲסִיד הַמְּנוּחַ אִישׁ הַחֶסֶד הַנִּפְלָא הִיקָר בְּאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ רַבִּי יוֹנָה לְאֲבָל עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׁבַתְקוּפַת לְמוֹדוֹ בִּישִׁיבַת "חַיִּי עוֹלָם" בִּירוּשָׁלַיִם תְּכוּוֹנָן וְתִבְנָה, הָיָה מְנַהֵגוֹ לְפָנָי הַלְמוּדִים לוֹמֵר הַתְּפִלוֹת שְׁבִסְפָר "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" הַמְּסֻדָּרִים לִימֵי הַשְּׁבוּעַ בְּהַשְׁתַּפְּכוֹת הַנִּפְשׁ וּבְהַשְׁתַּוְּקוּת נְמָרָץ, וּמִדֵּי פַעַם בְּפַעַם בְּאֲמִצַּע אֲמִירְתוֹ הַשְׁתַּפֵּךְ נִפְשׁוֹ בְּלֵב מָלֵא גַעְגּוּעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וּפּוֹרֵשׁ כְּפִיו וּמְרִים עֵינָיִם לְשָׁמַיִם וְאוֹמֵר בְּשִׁפְתוֹ בְּלִשׁוֹן אִיִּדִישׁ:

רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! טֹאטֶע אִין הַיִּמְעֵל! טִיעֵרֶעֶר בְּאַשְׁעֶפֶעֶר! אִיךְ בֵּין דָּאךְ פֶּאַרְט דִּיין קִינְד, הָאָב טֹאקֶע רַחֲמָנוֹת אוֹיף מִיר, הַעֲלֵף מִיר אִיךְ זָאל שׁוִין זִיין פִּין יַעֲצֹט הָאָן אַנְעֶרְלִיכֶער אִיד אַזוֹי ווִיא דוּ ווִילְסֹט. יוֹנָה ווִיל דִּיר דִּינֶען בְּאֲמִת. (אֲבִי שְׁבִשְׁמַיִם!, בְּכָל זֹאת אֲנִי בְּנֵה, אִם בֵּן

יְכַמְרוּ רַחֲמֵיךָ עָלַי, עֲזֹר לִי שְׂאֵהֲנִי כְּכֹר מַעֲתָה יְהוּדֵי כָּשָׁר כְּרַצוֹנְךָ, יוֹנָה רוֹצָה לְעַבְדְּךָ בְּאַמְתִּי).

וְכַהֲנָה וְכַהֲנָה הוֹסִיף לְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּנֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה
בְּדַבְרֵי רַצוֹנֵי וּפְיוֹסִים וְכוּ'. וְלִפְעָמִים הָיָה קָצַת
מֵאַרְיֵךְ בְּשִׁיחָתוֹ לְפָנָי קוֹנוֹ. וְאַחַר כֵּן פָּנָה לְלִמּוּדָיו. וְסִפְרוֹ
בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁיָּשְׁבוּ בְּסֻמוֹךְ לוֹ שֶׁהַמְּלִים הַלְּבָבִיִּים הָאֵלוֹ
חָדְרוּ בְּלִבָּם וְנִתְעוֹרְרוּ עַד כִּדֵי דְמָעוֹת מִמֶּשׁ.

וְכִשְׁהֵעִירוּ לוֹ מִהֵנְהָלָה בְּאַמְרָם אֱלֹיו: "כָּאֵן בִּישִׁיבָה
לוֹמְדִים וְלֹא אוֹמְרִים תְּפִלוֹת!", הַשִּׁיב לָהֶם
בְּתַמִּימוֹת נִפְלָא: "טִייעֶרע בְּרִידֶער, הָאט אִיֶּהר אַמָּאל
פֶּאר זוכט זאגן "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" פֶּאָרן לְעֶרְנִין, וויא אַזוי עָס
לְעֶרְנִיט זײַךְ נָאךְ דָּעם, סָע אִיז דָּאךְ אַ אַנְדֶּער סָארט לְעֶרְנִין
פֶּאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְוֹאס עַר אִיז אַ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אִין אַ
מְלַמֵּד תּוֹרָה" (אֲחִים יְקָרִים, טַעמָתָם פֶּעַם לוֹמַר 'שְׁעָרֵי צִיּוֹן' לְפָנָי
הַלְמוּד? הֲלֹא זֶה סוּג אַחַר שֶׁל לְמוּד לְפָנָי ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה
וּמְלַמֵּד תּוֹרָה).

וּבְפַעַם אַחֲרַת בְּזִמָּן שֶׁנִּתְּנָנוּ לוֹ הַתְּמִיכָה הַחֲדָשִׁית,
כְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ: תְּפִלוֹת קַעֲנִסְטוּ זָאגן (תְּפִלוֹת אַתָּה
יְכוֹל לוֹמַר) גַּם בְּבִתֵּי הַכְּנֻסֹת הַסְּפָרַדִּים (כִּי שָׁם רָגִילִין לוֹמַר כֹּל
מִינֵי תְּפִלוֹת), כָּאֵן מְשֻׁלְּמִים בְּשִׁבִיל לְמוּד תּוֹרָה! עֲנֵה לָהֶם:
נַעֲמַעַן גָּעֲלִיט פֶּאָרן לְעֶרְנִין? חֲלִילָה! אִיךְ נָעַם גָּעֲלִיט פֶּאָרן
קוֹמַעַן אִין יְשִׁיבָה, פֶּאָרן לְעֶרְנִין בְּאַצְאֲלִיט דָּעַר
אוֹיְבֵעֶרְשֶׁטֶער (לְקַחַת כֶּסֶף בְּשִׁבִיל לְמוּד? חֲלִילָה! אֲנִי לוֹקַח כֶּסֶף עַל
בוֹאֵי לְיְשִׁיבָה, עֲבוּר הַלְמוּד מְשֻׁלְּמִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא). הַיּוֹצֵא מִסְּפוּר

זֶה שְׁאֵנוּ רוֹאִים אִיךָ חֲסִיד בְּרִסְלָב מְבַהֵק הֲיָה שׁוֹקֵד עַל
הַ"שְׁעָרֵי צִיּוֹן" בְּקַבִּיעוֹת וְהֲיָה לוֹ חַיּוֹת גְּדוֹל מְזֵה.
(זאת ספרו בימי השבעה אחרי פטירתו).

❧ רי"ז ❧

וּזְכוּרָנִי שְׁבִימֵי נְעוּרַי וּבַחֲרוּתִי הַבְּחַנְתִּי בְּכַמָּה מֵאֲנָשִׁי
שְׁלוֹמְנוּ שֶׁיָּשְׁבוּ וְאָמְרוּ "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" בְּבֵית-
הַמִּדְרָשׁ. רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ הֲיָה רְגִיל בַּתְּפִלוֹת אֱלוֹ.
וְשָׁמַעְתִּי שְׁאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּפוֹלְגָנִיא הָיוּ נֹזְהָרִים לוֹמַר כָּל
יוֹם "שְׁעָרֵי צִיּוֹן" חֵק וְלֹא יַעֲבֹר. הָיוּ כְּאֵלוּ שֶׁאָמְרוּ זֹאת
בְּחֻצוֹת לֵילָה, וְהָיוּ כְּאֵלֶּה שֶׁאָמְרוּ בְּבִקְרֵי אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה,
אִישׁ אִישׁ כְּמִנְהַגּוֹ, אֲשֶׁרֵי לָהֶם!

❧ רי"ח ❧

דִּבַּרְתִּי פַעַם עִם רַבִּי לִוִי יִצְחָק בְּעַנְיָן זֶה וְאָמַרְתִּי לוֹ
שֶׁאֶחָד מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ אָמַר לִי שֶׁהוּא אֵינוֹ אוֹמֵר
הַתְּפִלוֹת שֶׁבְּ"שְׁעָרֵי צִיּוֹן" מִחֲמַת שֵׁישׁ לוֹ הַ"לְקוּוֹטִי
תְּפִלוֹת", וְהִקְפִּיד מְאֹד ר' לִוִי יִצְחָק וְאָמַר שֶׁזֶה טְעוּת
גָּמוּר לַחֲשֹׁב זֹאת, כִּי מוֹהֲרֵנִי"ת בְּעֶצְמוֹ הֲיָה אוֹמֵר "שְׁעָרֵי
צִיּוֹן". וְרַבְּנּוּ ז"ל נָתַן יוֹם קִיץ שְׁלֵם עַל הַ"שְׁעָרֵי צִיּוֹן"
(כְּמִבְּאֵר בְּשִׁיחוֹת הַר"ן אוֹת קסג). וְלֹא בָּא לְגַרְעַ חֵס וְשְׁלוֹם
מִתְּפִלוֹת אַחֲרוֹת, אֲדַרְבָּא, אֶחָז בְּזֵה וְגַם מְזֵה אֶל תַּנַּח יְדָךְ.
וְאֲנִי רָאִיתִי בְּמוֹ עֵינַי אִיךָ כָּל זַקְנֵי אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּאוֹמֵן
וְשָׂאָר עִירוֹת הַחֲזִיקוּ בְּתִדְרוֹת בְּהַ"שְׁעָרֵי צִיּוֹן" וְאָמְרוּ
בְּזֵה גַם הַתְּקוּן חֻצוֹת, וְהִקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה עַל פִּי

הָאָרִיז״ל. וְשָׂאֵר הַתְּפִלוֹת הַמְּסֻדָּרִים שָׁם עַל כָּל יוֹם, עַד שֶׁמִּתּוֹךְ הַהֲרָגָל הָיוּ מְצֻטְטִים בְּשִׂיחָתָם כָּל מִינֵי לְשׁוֹנוֹת מְעוֹרָרִים וּמְחֻזְקִים מִתּוֹךְ תְּפִלוֹת אֵלֹהֵינוּ.

עוֹד סֵפֶר: "פַּעַם אַחַת הָיִיתִי בְּטוּלְטְשִׁין וְהִלְכָתִי לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וּפְגַשְׁתִּי שָׁם אֶת רַבִּי מִיכְלֵי נֶכְד מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל וְרָאִיתִיו יוֹשֵׁב עִם הַ"שְּׁעָרֵי צִיּוֹן" וְאוֹמֵר הַתְּפִלוֹת מִיט אֲזַא זִיסקֵיט סַע אִיז צִי גֵאנְגֵעֵן אִין אֵלַע גְּלִידֵדֵר, יַעֲדֵר וְוֹאֲרֵט אִיז גִּיּוּוֹעֵן צִיִּקֵּעֵר זִיס (בְּמִתִּיקוֹת כְּזֹאת, שֶׁהִיא נִמְס בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוֹף, כָּל מֵלָה הִיא סֵפֶר מִתּוֹק)".

וְהַמְּשִׁיךְ רַבִּי לִוִי יִצְחָק: "שָׁמַעְתִּי מִרַבִּי אַבְרָהָם בְּ"ר נַחֲמָן ז"ל שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁמַע אֶת רַבִּי מִיכְלֵי נֶכְד מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל (שֶׁהִיא דְּרָכּוֹ לְדַבֵּר תָּמִיד מִעֲבוּדַת ה' וּמִירְאַת שָׁמַיִם וּמִהַתְּכַלִּית וְכוּ' עַל פִּי דַעַת רַבְּנוֹ ז"ל) שֶׁבְּשִׂיחָתוֹ הִרְחִיב אֶת הַדְּבָר עַל מַה שֶׁכָּתוּב בְּ"שְׁעָרֵי צִיּוֹן" בְּהַתְּפִלָּה לְיוֹם שְׁנֵי "וְהוֹדִיעַנִי הַדֶּרֶךְ שֶׁאַפִּיק דְּרָכֵי הָעֲנוּה" וְהָאָרִיךְ בְּעֵנִין זֶה בְּמִתְק שֶׁפָּתִיו בְּעֵנִין הָעֲנוּה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּזֶה כְּמָה דְּרָכֵים אֲבָל אֵינָם אֲמִתִּיִּים, כִּי יֵשׁ עֲנוּה שֶׁהִיא תְּכַלִּית הַגְּדֻלוֹת וְיֵשׁ עֲנוּה שֶׁהִיא שְׁלִימְזֻלְנִיק וְעֲצָלוֹת, וּמֵאַחַר שֶׁאִין יוֹדְעִים מִהוּ עֲנוּה וְשִׁפְלוֹת אֲמִתִּי, צְרִיכִים רַק לְבַקֵּשׁ מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכָּה לְעֲנוּה אֲמִתִּית כְּמוֹכָא בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן (בְּסִימָן י"א וּבְחֵלֶק ב סִימָן כ"ב. ע"ב. וְעוֹד). וְלָזֶה מְבַקֵּשׁ שָׁם בְּהַתְּפִלָּה: וְהוֹדִיעַנִי הַדֶּרֶךְ וְכוּ' הֵינּוּ הַדֶּרֶךְ הָאֲמִתִּי שֶׁל הָעֲנוּה.

וְרַבִּי אַבְרָהָם בְּ"ר נַחֲמָן הַתְּפַעֵל מְאֹד מְנַעֵם דְּבָרָיו שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים וּבְעֲנוּת חֵן וְנִעְנָה וְאָמַר

"עַר רְעֵדֵט וּוּיָא אַנְהֶעֱרְלִיכְעֵר אַיִד" (הוא מדבר כמו יהודי ירא וכשר). וַיְדוּעַ שְׂרָבִי מִיְכָלִי הַצֵּטִין מְאֹד בְּעֲנוּתָנוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ כִּי הָיָה שֹׁפֵל בְּרֶךְ וּבְרַח מִן הַכְּבוֹד וּמְכַל מִיְנֵי הַתְּמִנּוֹת שָׁמָּא יִלְכֵד בְּגָאוֹת. וַיֵּשׁ כַּמָּה סְפוּרִים מִמֶּנּוּ עַד כַּמָּה הַתְּרַחֵק מִן הַכְּבוֹד. וַיְדוּעַ הָעוֹבְדָא כְּשָׂרְצוֹ לְמִנּוֹתוֹ "בְּעַל מוּסָף" בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוּמָן מַחֲמַת קוּלוֹ הַנְּעִים וְהִירָאֵת שְׁמַיִם שְׁלוֹ (אחרי פטירת רבי ליבלי קוסטנטינר) סָרַב בְּכָל תַּקָּף לְקַבֵּל זֹאת מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ כְּבוֹד וְגָאוֹת, וְאָמַר: דַּאֲנִקְעֵן גָּאֵט וְאֵס אֵיךְ בֵּין נְצוּל גִּינְאָרֵן פִּין דְּעֵם (תּוֹדָה לֹא-ל שְׁנַצְלַתִּי מִזֶּה).

❧ רִיט ❧

שְׁמַעְתִּי מִכַּמָּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבְיַחֲוֹד מֵר' יֵאֲנִקִיל מְלַמֵּד, הוּא רַבִּי יַעֲקֹב קַלְמֵנוּבִיץ ז"ל, שֶׁהָיָה נוֹהֲגִין לוֹמַר הַמְּסִירַת הַתְּנוּעוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הַמּוֹבָא בְּשִׁיחוֹת הַר"ן (בְּסִימָן ב' וּבְסִימָן רל"ח) מִיַּד אַחֲרֵי אֲמִירָתָם 'מוֹדָה אֲנִי וְכוּ' וּנְטִילַת יָדַיִם, בְּנִסְחַ הַזֶּה: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָרִינִי מִשְׁלִיךְ יְהִיבֵי עָלַיךְ וְסוּמֵךְ עָלַיךְ לְבַד, וְאַנִּי מוֹסֵר הַיּוֹם כָּל הַתְּנוּעוֹת שְׁלִי וְשֶׁל בְּנֵי וְשֶׁל כָּל הַתְּלוּוִיִּים בֵּי, וְכָל הַהֲתַנְּהוּגוֹת וְהָעֲנִינִים שֶׁל כָּל הַיּוֹם (בְּשַׁבַּת יֹאמַר: שֶׁל כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וּבְיוֹם טוֹב יֹאמַר: שֶׁל כָּל הַיּוֹם טוֹב) שֶׁיְהִיָּה הַכֹּל כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב, אָמֵן, עַל דַּעַת רַבְּנוֹ הַקְּדוֹשׁ צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נִבְעֵ מְקוֹר חֲכָמָה רַבְּנוֹ נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ אָמֵן.

זְכוּרָנִי שֶׁהַחֲסִיד רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁפִירָא ז"ל הָיָה נוֹהֵג לוֹמַר 'מְסִירַת הַתְּנוּעוֹת' לְפָנָי תְּפִלַּת עַרְבִית וְכוּרֶךְ בְּיַחֲד

עם התפלה שמביא ה"באור הלכה" בתחלתו בשם הירושלמי לומר בערבית: יהי רצון מלפניך ה' אלקנו ואלקי אבותינו כשם שהייתי באפלה והוצאתני לאורה כן תוציאני מאפלה לאורה (עין שם כל התפלות).

ס רכ ט

שמעתי מאנשי שלומנו על הפסוק "עמלק יושב בארץ הנגב" שקלפת עמלק, הוא היצר-הרע, יושב ושורה בלבו של אדם המלא ארציות וגשמיות המנגבת מכל לחלוחית של קדשה ויראת שמים, בבחינת ויזנב בך כל הנחשלים אחריך וכו' ולא ירא אלקים. וכעין שאמרה בתו של כלב לאביה: "כי ארץ הנגב נתתני" ופרש רש"י: ארץ מנגב מכל טוב עין שם.

אמר הכותב: ידועים דברי הרמב"ם שאין היצר הרע מתגבר אלא בלב פנוי מן החכמה.

ס רכא ט

כמדמה לי שזה היה בשעורו של החסיד המנוח רבי אליהו חיים רוזין ז"ל בלמודו בלקוטי מוהר"ן בתורה ד' "אנכי" מענין שמביא שם רבנו ז"ל הגמרא במסכת סוטה (דף ז) שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגלגלין עד שאמר משה רבנו עליו השלום: שמע ה' קול יהודה, ומפרש רבנו ז"ל דהינו קול הודוי של יהודה, ועל ידי הודוי הזה נתתקנו

עצמותיו ונתחברו ועלו כלם למקומם. ואמר בשם אחד
מאנשי שלומנו באומן על זה בלשון חרוזי:

שֶׁכֶן הוּא הַדָּבָר בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵי שְׁמֵת־קָרְבִין אֶל
הַצַּדִּיק הָאֵמֶת וּמִתּוֹדִים לְפָנָיו, כַּמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה
הַזֹּאת, אֲזִי עֲצֻמוֹתָיו מְגַלְגָּלִים, וְעוֹנוֹתָיו חֲקוּקִים, וְאִי־כָרִיו
מְדַלְדָּלִים, וּמַחֲשֻׁבוֹתָיו מְבַלְבְּלִים, וּמַעֲשָׂיו מְקַלְקָלִים,
וְעִסְקָיו וּדְרָכָיו מְטַלְטְלִים וְכוּ'. וְאִינוּ מוֹצֵא אֶת עֲצֻמוֹ
בְּמָקוֹם הַנֶּכּוֹן הֵן בְּתוֹרָתוֹ הֵן בְּתַפְלָתוֹ הֵן בְּקִיּוֹם הַמְּצוּוֹת
וּבְשָׂר הַנְּהַגוֹתָיו הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת הֵן בְּרוּחַנִיּוֹת.

וְהַזְכִּיר אַז הַפְּסוּק "כְּמוֹ פֶלַח וּבִקְעַ בְּאֶרֶץ נַפְזָרוֹ עֲצֻמֵּינוּ
לְפִי שְׂאוֹל", הֵינוּ בְּחִינַת עֲצֻמוֹתָיו מְגַלְגָּלִים
וּשְׁבוּרִים וּמַפְזָרִים שֶׁלֹּא בְּמָקוֹמָם וְיוֹרְדִים וְנוֹפְלִים לְתוֹךְ
שְׂאוֹל תַּחְתִּית רַחֲמָנָא לְצַלֵּן בְּאֵין תְּקוּמָה חֵס וְשָׁלוֹם, אֲבָל
כְּשִׁזְזוּכִים לְהִתְקַרֵּב לְהַצַּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה
וּמִתּוֹדָה לְפָנָיו עַל גְּלַגּוּלָיו וּמַעֲשָׂיו הַמְקַלְקָלִים אֲזִי הַצַּדִּיק
מִתְקַן נִשְׁמָתוֹ מְכַל הַגְּלַגּוּלִים שֶׁעָבְרוּ עָלָיו וּמְפָרֵשׁ לוֹ
דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁיף לְשָׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ שִׁילֵךְ בָּהּ וְכֵן יִתְנַהֵג
כָּל יְמֵי חַיָּיו עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן וְאִז אֲשֶׁרִי חִלְקוֹ בְּזֶה
וּבְכָא לְנֶצַח.

אמר הכותב: ועין בפנים התורה הזאת וינעם לה. ועין בפרפראות
לחכמה דברים נפלאים בזה ובפרט בענין הודוי דברים בזמן הזה.
גם עין בלקוטי הלכות חשן משפט הלכות גבית חוב מהיתומים
הלכה ד'. ובספר המדות (אות הרהורים ג'): "מתשבות טובות באים
על ידי ודוי שמתודה לפני התלמיד חכם".

ס רכב ט

מַרְגְּלָא בְּפוּמִיָּה דְּרַבִּי אֲלֵיהּ חַיִּים רוּזִין ז"ל לומר בתוך
שיחותיו בשם אנשי שלומנו דאומן: "דיא הארץ
איז פארשטאפט, דער מח איז פארפאפט, און דער בעל
דבר טוט זיינס און מען האט נישט קיין שכל אויף צי
הויבן דיא אויגן צו השם יתברך און שרייען: רבנו של
עולם, מאך מיר ריין דאס הארץ מיטן מח איה זאל דיר
קענען דינען באמת" (הלב אטום והמח אטום, והבעל-דבר עושה את
שלו, ואין שום שכל לישא העינים להשם יתברך ולצעק: רבנו של עולם!
טהר לפי ומחי שאוכל לעבדך באמת).

ס רכג ט

ספר רבי לוי יצחק כמה פעמים מחתנת גיסו רבי הירש
ליב ליפעל שהיה בחור גבוה יפה תאר למדן ועובד
ה' מבני החבורה של רבי ברוך געצעס שהתפללו כל יום
כמה שעות בהתלהבות ובכח, והוא שדך אותו עם אחות
אשתו מרת ריזל בת רבי אהרן קיבליטשער שפכר לא
היה בחיים, ונקבע החתנה אחר שבועות שנת תרפ"ג
בערב שבת קדש.

וספר ר' לוי יצחק דבר נפלא מהחתן עובד ה', שבשבת
בבקר כשבאו העולם להתפלל בקלויז, אך נכנסו
לעזרה (הנקרא פאליש) לפני הקלויז, נדהמו לראות את החתן
עומד שם עם הטלית על כתפו בוער כלפיד אש באמירתו
"ברכי נפשי וכו' לשם יחוד" שלפני העטיפה, ובדבקות

וּבְהִתְלַהֲבוֹת שׁוֹאֵג בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת וּמִתְחַנֵּן בְּהַשְׁתַּוְּקָקוֹת
 וְכִסּוּפִים "הַרְיֵנִי מִתַּעֲטָף וְכוּ" כֵּן תַּתְעַטֵּף נַפְשִׁי וְרוּחִי
 וְנִשְׁמָתִי וְכוּ" וְכַשֵּׁם שֶׁאֲנִי מִתְכַּסֶּה בְּטִלִּית בְּעוֹלָם הַזֶּה כִּף
 אֲזֻכָּה לַחֲלוּקָא דְרַבָּנָן בְּגַן עֵדֶן". וְכֵה הַמְשִׁיךְ כָּאֵשׁ
 לוֹהֵט הַמְלִים "תִּנְצַל נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְתִפְלְתִי מִן
 הַחִיצוֹנִים" וְכוּ'.

וּבְרַב הִתְלַהֲבוֹתוֹ לֹא הִרְגִישׁ כָּלֵל וְכָלֵל בְּאֵלוֹ הַמִּתְפַּלְלִים
 שֶׁנֶּעְצְרוּ וְנִעְמְדוּ מֵאַחֲרָיו וְלֹא רָצוּ לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ
 הַקְּלוּיָז דֶּרֶךְ הַפְּאֵלִישׁ לְבַל יִפְרִיעוּ לוֹ בְּלֵהֵט אַמִּירַת
 הַ"לְשֵׁם יְחִוּד" הִרְאֵשׁוּנָה שְׁלוֹ, וְחִכּוּ לוֹ עַד גָּמְרוּ בְּרִכַּת
 "לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית" בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמֵמוֹ, וְאִז נִכְנָסוּ בַּפְּנִים
 הַקְּלוּיָז לְהִתְפַּלֵּל.

וְאָמַר ר' לִוִי יִצְחָק שְׁמִי שֶׁנִּכְחַח בְּמַעֲמַד הַמְרוֹמָם הַזֶּה,
 בְּלִי סִפְקָ שֶׁהָיָה לוֹ אִז הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה אֲמִתִּיִּים, כִּי
 זֶה עָשָׂה עֲלֵיהֶם רֶשֶׁם גְּדוֹל מִחֲמַת שְׁלֹא הִרְגְּלוּ לְרֵאוֹת
 שִׁחְתָּן אַחֲרֵי לַיִל חֲתַנְתּוֹ יִשְׁכִּים לְתִפְלַת שִׁחְרִית עוֹד לְפָנָי
 הַצָּבוּר כִּדֵּי לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲטִיפַת הַטִּלִּית בְּהִתְלַהֲבוֹת עֲצוּמָה
 כְּזֹאת, וְאַחַר כֵּן כֶּשֶׁנִּכְנָס לְהִתְפַּלֵּל "הָאֵט עַר גִּיפִייעֶרֶט
 בֵּיִים דְּאוֹוִעֶנְעֶן מִיט אַבְרַעֶנְעֶנְדִּיגֶע הָאָרֶץ וְוֹאס מַע זַעֶהֶט
 דָּאָס נִישְׁט (הוּא בָּעַר בְּתַפְלָה עִם לֵב בּוֹעֵר שֶׁאֵין רוֹאִים כְּזֹאת)". וְאַחַר
 כֵּן בְּמוֹצָאֵי-שַׁבַּת עָרְכוּ הַשְּׁבַע-בְּרִכוֹת בְּסַעֲדַת מְלוּגָה-
 מְלֻכָּה בְּשִׁמְחָה וּבְצִהָלָה בְּרִקּוּדִין וּמְחֹלוֹת שְׁעוֹת אֲרֻכוֹת
 כִּיאוֹת לְחֲתָן חֲסִיד כְּזֶה. (הַסְּפוּר "מִרְבֵּי נִיסָן דְּעַר זֵיגְעַר מֵאֲכַעַר"

יִכְתֹּב בְּמִקּוּם אַחֵר)

⌘ רכד ⌘

שְׁמַעְתִּי מֵהַחֲסִיד מֵאֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁפִירָא זצ"ל, הִנֵּה יְדוּעַ שְׁבִיאת מוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטַרְנֶהֱרֵץ זצ"ל לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיָּה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר תרצ"ו, וְהָיָה שְׁמַחָה גְדוֹלָה אֲצֵל כָּל אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, כִּי כָּבֵד שָׁמְעוּ אֶת שְׁמֵעוּ מִקֶּדֶם וַיֵּדְעוּ כִּי גִבְרָא רַבָּא הוּא רַב וּמוֹרָה צְדָק וְחֻזַּן וְסוּפֵר וְכוּ', וּבְהִגִּיעַ אֶז ז' אֲדָר הַלּוּלָא דְמִשָּׁה רַבְּנֵי רַעֲיָא מְהִימְנָא וְנִהְגוּ מְאֹד וּמִקֶּדֶם לְנִסְעֵי אֶל כְּפֹר מִירוּן מְקוּם קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים צִיּוֹן הַתְּנָא הָאֱלֹקִי הַרְשָׁבִי זי"ע, וּבְכֵן הִתְכוּנֵן מוֹרְנוּ לְעֶרְךָ הַנְּסִיעָה לְעֵלוֹת לְצִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה. וְנִתְעוֹרְרוּ אֲנָשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְנִסְעֵי אִתּוּ וְגַם לְשַׁבַּת שָׁם, וְאֶפְלוּ אֵלּוּ שְׁלֹא הָיוּ רְגִילִים לְנִסְעֵי וְעוֹד כַּמָּה חֲסִידִים, גַּם הֵם נִסְעוּ.

וְכֵן אָמַר לִי רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנִּלְ: "עַם אִיז גִּיּוּעֵהֶן אֲלִיכְטִיגְעֵר שַׁבַּת, רַבִּי אַבְרָהָם הָאֵט גִּידְאוּוֹנֵט זִיעֵר זִיס אוֹן גִּישְׁמַאק מִיט אַ הוֹיכֵן קוּל כַּמְעַט אֲלַע תְּפִלוֹת פִּין שַׁבַּת אִין דְּעֵר מְעָרָה בְּיֵיא דְּעַם צִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה, שְׁלֵשׁ סְעֻדוֹת הָאֵט מְעַן גְּעַפְרָאוּוֹעַט אוֹיבֵן אִין מוֹשֵׁב זְקֵנִים (מְקוּם הַיְשִׁיבָה לְמַעְלָה כְּהַיּוֹם) אִין רַבִּי אַבְרָהָם הָאֵט גִּיזְאָגֵט אַ תּוֹרָה אוֹיף אוֹיִסוּוִינִיג מִיט אַזָּא גִישְׁמַאקִיט אַז סְאִיז גִּיּוּעֵהֶן אַ מְחִיָּה צוּ הָעֶרֶן, דְּעֵר עֲרֻשְׁטֵן מְאֵל אִין מִיין לְעֵבֶן וּוֹאס אוֹיף הָעֵר אַזָּא לְעֶרְנֵעֵן מִיט אַזִּיִּסקִיט, זִיין תּוֹרָה זָאגֵן אִיז גִּיּוּעֵהֶן אוֹיִסְעֵר גִּיּוּינְדִּלְאָךְ, דְּעֵר עוֹלָם אִיז גִּיּוּעֵהֶן זִיעֵר נִתְפַּעֵל פִּין זִיין דְּאוּוֹעֵנְעֵן אִין לְעֶרְנֵעֵן, עֵר הָאֵט אַרִיין גִּיבְרָאכְט אַ נִיעַם חִיּוֹת מִיט אַ הִתְעוֹרְרוֹת

אין אונזערע לייט, זיין שמייכלדיגער פנים ווען ער האט גירעדט מיט אלע אונזערע לייט אין זיינע זיסע דבורים האבן גימאכט א שטארקן רשם בייא אלעמען. דער עולם פלעגט אשטיק צייט רעדן פין דעם שבת, בקצור דאס איז גיווען אליכטיגער שבת מען קען דאס נישט ארויסגעבן דיא הרגשה פין דעם עולם, אבער סאיז גיווען אליכטיגער שבת."

(היתה שבת מאירה, רבי אברהם התפלל מאד מתוך וערב בקול רם כמעט כל תפלות השבת במערת הציון הקדוש. בסעדה-שלישית התועדו למעלה ב'מושב זקנים' [מקום הישיבה למעלה פהיום], ורבי אברהם אמר תורה בעל-פה במתיקות כזאת, והיה מחיה לשמע; הפעם הראשונה בחיי שאני שומע למוד במתיקות כזו, אמירת התורה שלו היה מיחד במינו, ה"עולם" התפעל מאד מתפלתו ותורתו, הוא החדיר באנ"ש חיות והתעוררות חדשה. הפנים המחייכות שלו כשהיה מדבר עם אנ"ש והדבורים המתוקים שלו, עשו רשם חזק אצל כלם. ודברו זמן רב מהשבת. בקצור: זו היתה שבת מאירה. אי אפשר לבטא את ההרגשה של הצבור, אבל זו היתה שבת מאירה"). כך סיים רבי שמואל תאור השבת הזו וחזר כמה פעמים על משפט הזה.

א רכה א

עוד שמעתי מרבי שמואל שפירא ז"ל וגם מאבי מורי [שיתיה] ז"ל שבהיותו אז במירון דבר גם כן מזה שהיה ראוי להתקבץ שם על ראש-השנה מחמת גדל קדשת המקום והתעוררות שקבל שם כמו באומן על ציון הקדוש של רבנו ז"ל בפרט שהמקום כאן הוא רחב

אוצר נחמני

יָדִים וַיְכוּל לְקַלֵּט אֶת כָּל קְבוּץ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּאֶרֶץ-
 יִשְׂרָאֵל וּכְשִׁיתְּפִלְלוּ כָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּיַחַד עַל הַמָּקוֹם
 הַזֶּה בְּהִתְקַשְׁרוֹת לְרַבֵּנוּ ז"ל בְּוִדְאֵי תְהִיָּה הַהִתְעוֹרְרוֹת
 הַרְבֵּה יוֹתֵר כְּפָלִי כְּפָלִים מִבְּמָקוֹם אַחֵר כִּי רִשְׁבִּי הוּא
 "עִיר וְקִדְיֵשׁ" כַּאֲשֶׁר גָּלָה רַבֵּנוּ ז"ל וְכַחוֹ וְזִכּוֹתוֹ דְרִשְׁבִּי
 גוֹרֵם לְהִתְעוֹרְרוֹת וְדַבְּקוֹת וְטָהָרַת הַמַּחְשָׁבָה הַמְּכָרַח
 לְיוֹמָא דְדִינָא, וְחָשַׁב אֲזַ כִּמָּה רְמִזִּים לָזֶה (וּכְבָּר נְדַפְסוּ מִדְּבָרָיו
 בְּקִנְטֵרס שֶׁלּוֹ הַנִּקְרָא "אֲמֵרוֹת טְהוֹרוֹת").

אָבֵל לֹא אֶסְתִּייעָא מִלְתָּא עַד רֵאש־הַשָּׁנָה תְּש"א מִחֲמַת
 הַפּוֹגְרוֹמִים שֶׁפָּרְצוּ אֲזַ עַל יְדֵי הָעֲרָבִים מַחֵל הַמוֹעֵד
 פֶּסַח בַּשָּׁנָה הַהִיא וְנִמְשְׁכוּ כִּמָּה שָׁנִים עַד ת"ש, וְהָיָה
 סִכְנַת נַפְשׁוֹת לְהִתְקַבֵּץ בְּמִירוֹן אֲשֶׁר נִמְצָא בְּתוֹךְ
 כְּפַר עֲרָבִי.

וְכֵן סֵפֶר הַחֲסִיד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ רַבִּי יוֹנָה לְבַל ז"ל
 שֶׁבְּהִיּוֹת מוֹרְנוּ גַר אֲצִלוּ כִּמָּה שָׁבוּעוֹת בְּרֵאשִׁית
 בּוֹאוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, דְּבַר גַּם כֵּן מִזֶּה הַרְבֵּה, שֶׁמֵּאַחֵר שָׁאִין
 יְכוּלִים לְנִסֵּעַ לְאוֹמֵן, רָאוּי לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְסַדֵּר שֵׁם
 בְּמִירוֹן הַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ עַל רֵאש־הַשָּׁנָה כִּי הוּא מְרַגֵּישׁ שֵׁם
 מֵעֵין אוֹמֵן.

ס רכו ט

שָׁמַעְתִּי כִּמָּה פְּעָמִים מֵהַחֲסִיד הַנּוֹתִיק ר' לוי יִצְחָק בְּנֵדֶר
 ז"ל תֹּאוֹר עֵצִים כַּחוֹ הָאֲדִיר שֶׁל מוֹרְנוּ רַבִּי
 אַבְרָהָם סוֹפֵר שֶׁטְרַנְהֵרֶץ ז"ל בְּיַמֵּי רֵאש־הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשִׁים

בְּאוֹמֵן, הֵן בְּהִתְפַּלּוֹת הֵן בְּאִמִּירַת הַתּוֹרָה הֵן בְּשֵׁאֵר עֲנִינִים. וְתֵאֵר ר' לִוִי יִצְחָק בְּפָנֵינוּ מֵה זֶה כַּח וּגְבוּרָה מְמוֹרְנוּ שֶׁהִיא אֶז לְמַעַלָּה מְגִיל שְׁבַעִים (כִּי נִסַּע מֵאוֹמֵן לְאַרְץ-יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנַת תַּרצ"ו - "וְתַרְץ" בְּגִיל ע"ד, וְנָתַן סִימָן עַל זֶה בְּפִסּוּק "בְּטַחוּ בְּה' עַדִּי עַד"). וְזֶה הַחֵל מַחְצוֹת לַיְלָה הָאַחֲרוֹן שֶׁל עָרַב רֵאש־הַשָּׁנָה לֵיל "זְכוֹר בְּרִית" שֶׁהוּא חֲצוֹת לַיְלָה הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה עַל צִיוֹנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל. (וְכַמוּבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֵׂה י"ג יוֹם ד' שֶׁבִּהְגִיעַ הַלַּיְלָה בּוֹכִים אֲנָשִׁים...).

וְאַחֲרֵי כִּשְׁעָה מַחְצוֹת, הֵלֶךְ מִשָּׁם אֶל הַקְּלוּיָז לְהִתְכַּוֵּן כְּשֶׁלִּיחַ צְבוּר בְּאִמִּירַת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל "זְכוֹר בְּרִית" לְפָנֵי צְבוּר אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וְכִשְׂרָק הַתְּחִיל בְּקוֹל שֶׁאֲגַתּוּ הַנְּעִימָה אֶת הַפִּסּוּק "אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ" וְכוּ' מִיַּד חֵיל וְרַעְדָּה עָבַר בְּקֶהֱל הַקְּדוֹשׁ "עַס אִיז שׁוֹיֵן גִּיוּוֹאֲרָן אַ שְׁטִיק רֵאש־הַשָּׁנָה", וְצְבוּר גָּדוֹל שֶׁל אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁעַדִּין הִשְׁתַּטַּחוּ אֶז עַל הַצִּיוֹן הַקְּדוֹשׁ, נִחְרְדוּ לְמִשְׁמַע אֲזָנָם אֶת קוֹל הַשִּׁאָּגָה שֶׁלוֹ כְּקוֹל שׁוֹפָר חֲזַק מְאֹד, כְּאִלוּ זֶה קוֹל קְרִיאָה אֲלֵיהֶם לְבוֹא, וּמִיַּד נִחְפְּזוּ וּמְהֵרוּ לְרוּץ אֶל הַקְּלוּיָז בְּנִשְׁימָה אַחַת, וְקוֹלוֹ שֶׁל מוֹרְנוּ הַחֵל לְהִדְהֵד בְּחִלּל הַקְּלוּיָז וּלְהִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל הַסְּבִיבָה בְּכָל סִיוֵם קָטַע וְקָטַע מִהַסְּלִיחוֹת וּבִיחּוּד הַסִּיוֵם שֶׁל "אַל הוֹרִיתָ לָנוּ לוֹמַר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה" שֶׁשָּׁם קוֹלוֹ הוֹלֵךְ וְחֲזַק מְאֹד בְּנִעִימוֹת וּבְמַתִּיקוֹת וּבְקוֹל בְּכִיּוֹת וְתַחֲנוּנִים וְדַמְעוֹת זוֹלְגוֹת מֵעֵינָיו וְלִבּוֹ נִשְׁפָּף כַּמִּים וְכָל הַקֶּהֱל אַחֲרָיו וְכָל הַצְּבוּר הַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא בְּהַקְּלוּיָז כָּלֵם בְּלֵב אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד מִתְעוֹרְרִים בְּהִתְלַהֲבוֹת עֲצוּמָה וְשׁוֹאֲגִים בְּתַפְלָה וּבְכִכִּי וּבְתַחֲנוּנִים, מְלַבּוֹתֵיהֶם מִתְפָּרְצוֹת אֲנַחוֹת וּגְנִיחוֹת אֵימוֹת בּוֹקְעוֹת שְׁחָקִים, "דִּיא

קולות האבן... ממש עס קאכט זיך א קעסל", וכל הקלויז
במדורה אחת, בלהט קדש כזה עומדים רבו ככלו של
הקהל למעלה משלש שעות עד גמר אמירת הסליחות.

ואמר רבי לוי יצחק, שבפעם הראשונה שבא לאומן
בחדש אלול שנת תרע"ד ושמע ממורנו את
ה"זכור ברית", "האט מיר דיא סליחות געקלינגען אין
דיא אויערן אגאנצן ערב ראש-השנה, איך האב ניט
געוויסט אויף וועלכע איך בין, אזעלכעס הערט מען
נישט אין מען זייט נישט אין דער גאנצער וועלט, אין דא
האט מען אנגעטאפט וואס דער רבי האט געזעאגט:
אנדערע וואלטן זיך געווינטשן אזא ראש-השנה וויא
בייא מיר ערב ראש-השנה. עס האט גיברענט אפייער,
דיא קולות פין קלויז האבן האפ גיהילעכט אויף דעם
גאנצן געגינט, די פענימער האבן גיפלאמט, די הערצער
האבן גיברענט, א קלויז מיט פלאמען פייער, עס איז
נישט אויסצימאלן וואס פארא הערצער מ'האט יעמאלט
גיהאט צום אויבערשטין, ממש א בטול צום אור אין
סוף, מ'איז גיוועהן אין א בחינה פין התפשטות הגשמיות,
ווארים עס איז נישט געמאלט מ'זאל קענען שטיין מיט
אזא ברען מיט אזעלכע קולות כמעט עד כלות הנפש
כמה שעות".

(ה"סליחות" צלצלו באזני בכל משך ערב ראש-השנה, לא ידעתי היכן אני
מצוי, אין רואים ואין שומעים כאלה בכל העולם, כאן הרגישו בחוש את
מה שהרבי אמר: "אחרים היו מאחלים לעצמם ראש-השנה, כמו שאצלי
בערב ראש-השנה". בערה אש! הקולות של הקלויז התפשטו על כל

הסביבה, הפנים להטו, הלקבות בערו, בית-המדרש עם אש לוחטת, אי אפשר לציר אלו לקבות היו באותה עת להשם יתברך, ממש בטול לאור אין סוף, היו בבחינה של התפשטות הגשמיות, כי בלתי אפשרי לציר שיוכלו לעמד בתבערה כזאת, בקולות כאלו, כמעט עד כלות הנפש כמה שעות).

וממילא מובן שמהתלהבות וההתעוררות הזאת כבר השפיעה על כל עבודת היום של ערב ראש-השנה ובעקר ההשתטחות והתבערת הלב וההשתפכות הנפש באמירת היוד מזמורים שהם התקון הכללי על ציונו הקדוש של רבנו ז"ל.

וגם פתיחת הלב של אנשי-שלומנו בנתינת הצדקה היה למעלה מן המשער, כי לא ספרו סך הכסף הנתון, אלא חלקו הצדקה במלא חפנים ובשלהובין דרחימותא מתוך כיס צדקה המיוחד שהכינו וחסכו מפיהם משך כל השנה. זה היה מחזה נהדר ונדיר לראות רוח נדיבה נדיבות הלב של אנשי-שלומנו באפן נפלא כזה מיחד במינו שלא רואים כזאת באף מקום, (ומובא בספר המדות לתת צדקה בשתי ידים ועל ידי זה תפלתו נשמעת). מלבד מתן כסף הפדיונות לחשובי אנשי-שלומנו כנהוג לקים מאמר רבנו ז"ל בשיחות הר"ן: בערב ראש-השנה צריך לתן על פדיון. (ושמתי מהנ"ל שנהגו בהדור הקודם לתת פדיון להנגיד החסיד רבי אבאלע ז"ל על פי המובא בלקוטי מוהר"ן סוף סימן ר"כ עין שם). ונתינת הצדקה על ציונו הקדוש לפני אמירת העשרה קפיטל תהלים היתה עבודה מיחדת, כי צדקה זאת היא לכבוד נשמת אור חיינו רבנו ז"ל כי כן אמר: "וייתנו פרוטה לצדקה בעבורי" בשעה שגלה סוד התקון הנורא

שֶׁל הַתְּקוּן הַכִּלְלִי הָעֲשָׂרָה מְזֻמְרִים הַמִּיחָדִים לַתְּקוּן
הַכִּלְלִי וְכוּ'.

וְכֹל אוֹתוֹ הַיּוֹם עַד תְּפִלַּת הַמְּנַחָה הָמָּה הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ
מֵאוֹת אֲנָשִׁים נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים בְּאֵהָל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ
אֲשֶׁר הָיָה מוֹעֵט מַחְזִיק אֶת הַמְּרַבָּה, כִּי הָאֵהָל הָיָה קָטָן
מֵהַכִּיל אֲפִלּוֹ מִנֵּין אֲנָשִׁים וּבְעֶרְב רֵאשׁ-הַשָּׁנָה נִכְנָסוּ אֶל
הַקְּדֹשׁ פְּנִימָה עֲשָׂרוֹת אֲנָשִׁים בְּאֶפֶן נִפְלָא שְׂאִין לְהַבִּין
זֹאת, וְמָה שֶׁנַּעֲשָׂה שֵׁם בְּעֵת הַזֹּאת אִי אֶפְשָׁר לְתַאֵר בְּעֵט
אֲנוֹשׁ מַגְדֵּל הַהִתְעוֹרְרוֹת וְהַשְׁתַּפְּכוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַתְּפִלוֹת
וְהַבְּקָשׁוֹת וְהַיְדוּיִים וְהַבְּכִיּוֹת וְהַצְּעָקוֹת וְהַקּוֹלוֹת וְהַאֲנָחוֹת
וְהַגְּנִיחוֹת עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, וּמִמָּשׁ מִשְׁשׁוֹ בְּיָדַיִם הַתְּשׁוּבָה
וְהַחֲרָטָה וְהַקְּבָלָה בְּלֵב שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

ס רכז ט

שָׁמַעְתִּי מִפִּי יְדִידֵנוּ הַמְּנוּחַ הָרַב הַחֲסִיד רַבִּי בֶּן-צִיּוֹן
אֶפְטָעֶר ז"ל (יוֹם הַיָּאֲרָצִיִּיט שֶׁלּוֹ הוּא כ"א אֱלוּל), סְפוּר
נִפְלָא, אִיךָ הֵיְתָה הַקְּבָלַת פָּנִים הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁלּוֹ בְּבוֹאוֹ
לְקַהֲלַת-קְדֹשׁ אוֹמָן.

אַחַר תְּלָאוֹת רַבּוֹת וְטִלְטוּלֵי נְסִיעוֹת מִפּוֹלִין לְרוֹסְיָא, הָיָה
זֶה אַחֲרֵי חֲצוֹת לַיְלָה כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאוֹמָן, הַמְּקוֹם אֲשֶׁר
נִכְסַף לוֹ מֵהַרְגַע שְׁנַתְקַרֵּב לְדַעַת רַבְּנוּ ז"ל, וּמִיָּד הִלָּךְ
לְכוּוֹן הַקְּלוּיִז (בֵּית-הַכְּנֶסֶת) הַגָּדוֹל שֶׁל אַנ"ש, שֵׁם כְּבָר
הַתְּחִילוֹ בְּאִמִּירַת הַסְּלִיחוֹת שֶׁל "זְכוּר בְּרִית" בְּהַשְׁכָּמָה
גְּדוּלָה כְּנֶהוּג אֶצֶל אַנ"ש. מִרְחוֹק הִדְהִד כְּבָר קוֹל הַרְעֵשׁ

שֶׁל הַצְעָקוֹת וְהַבְּכִיּוֹת וְהַגְּנִיחוֹת וְהַאֲנָחוֹת, שֶׁנִּשְׁתַּלְבּוּ בְיַחַד עִם אֲמִירַת הַסְּלִיחוֹת, כְּדַרְכָּם בְּקֹדֶשׁ שֶׁל בְּרֶסֶלְבֵר חֲסִידִים הַמְּשַׁתְּפָכִים בְּנַפְשָׁם לְפָנֵי קוֹנֵם בְּתַפְלוּתֵיהֶם וּתְחִנוּתֵיהֶם.

וְהָרַב רַב־בֶּן-צִיּוֹן הַנִּי"ל, עִם שְׂקוֹ וְתַרְמִילוֹ הַכָּבֵד עַל גְּבוּ, נִכְנַס לְתוֹךְ הַפְּאֵלִישׁ (=חֲדָר קַדְמֵי לְבֵית-הַכְּנֶסֶת) וְחִפֵּשׂ אֵיזָה פְּנֵה לְהַגִּיחַ בָּהּ חֲפָצָיו, כְּשֶׁבְּאֲזֵנָיו בּוֹקְעִים הַקּוֹלוֹת קוֹרְעֵי הַלְּבָבוֹת שֶׁל הַסְּלִיחוֹת. וְהוּא בְּגִדְל תְּשׁוּקָתוֹ וְכִסּוּפוֹ לְהַכְלִיל יַחַד עִם אֲנָשֵׁי הַקְּלוּיִז אֹמְרֵי סֶלַח נָא, נִחְפָּז מְאֹד לְהַכְנִס בְּתוֹכָם וּלְהַתְחִיל בְּאֲמִירַת הַסְּלִיחוֹת.

אַחֲרֵי בּוֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, נִדְמּוּ הַקּוֹלוֹת לְאֵט לְאֵט, וּפְתָאוֹם כְּקוֹל רַעַם הַתְּחִיל לְרַעַם בְּנַעֲיֵמוֹת קוֹלוֹ הָאֲדִיר וְהַמְּחַרֵּד שֶׁל הַשְּׁלִיחַ צְבוּר, הַחֲזָן דְּקְלוּיִז, הוּא מוֹרְנוֹ הָרַב הַחֲסִיד הַמְּפֹלֵג רַב־אֲבָרָהָם שְׁטַרְנְהַאָרֶץ ז"ל, וּבְנִסָּח הַמְּקַבֵּל וְהַמְּיַחֵד הַיְדוּעַ לְאֲנִי"ש, הַתְּחִיל בְּקוֹל נַעֲיֵמָה, מְתִיקָא כְּדוּבְשָׂא, אֶת אֱלוֹ הַמַּלְיָם שֶׁלְּפָנָי הִי"ג מְדוּת: "א-ל הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמַר שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה", וּבִשְׂפָה בְרוּרָה וּבְנַעֲיֵמָה הַמְּשִׁיךְ קוֹלוֹ לְהִיּוֹת הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד וּמְרַעֵד כְּתִלֵי בֵּית-הַמְּדַרְשׁ, בְּקוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל. וּמֵיד נִדְלָקִים הַלְּבָבוֹת, וּמְכַל פְּנוֹת הַקְּלוּיִז נִפְלְטִים קוֹלוֹת זַעַק וּבְכִי וְאֲנָחָה מֵעוֹמְקָא דְּלְבָא, וְנִבְלָעִים וּמִתְמַזְגִּים יַחַד עִם קוֹל הַחֲזָן הַחוֹצֵב לְהַבּוֹת וְהַשׁוֹבֵר לְכַבּוֹת.

וְסִפֵּר הָרַב רַב־בֶּן-צִיּוֹן, שֶׁבַעֲת שָׁמְעוֹ אֶת הַקּוֹל הַנַּעֲיָם וְהַנְּפֵלָא וְהַנּוֹרָא, שֶׁל הַמַּלְיָם הַנִּי"ל, יוֹצֵא מִפִּי

אוצר נחמני

מורנו הנ"ל, אשר כזאת שמע לראשונה בימי חייו, נשאר עומד על עמדו, בלי זיז ותנועה, מרעיד ומשתומם, מרב התרגשות והתפעלות. וכמעט שלא ידע אז היכן הוא נמצא, ונדמה לו בשעה זו, כאלו בת קול ירדה מן השמים לתוך הקלויז ומרחפת בחללו ויוצאת דרך הפה של החזן ופולחת ובוקעת בנעימות נפלאה, לתוך לבותיהם ופיותיהם של כל אנשי הקלויז.

בספורו הדגיש, שאלו לא בא לאומן רק כדי לשמע סליחות כזאת, כבר היו כדאיים לו כל הנדוידים והטלטולים וסכנת הדרכים בשביל זה. ואמר, שאף על פי שעברו מאז המעמד הנשגב הזה יותר מיובל שנים ולמרות ששמע כזאת גם אחר כך הרבה פעמים מפי מורנו הנ"ל, עדין מצלצל באזניו הקול המרעים והמפליא של המלים "א-ל הורית לנו לומר וכו'" ששמע אז בפעם הראשונה בעת קבלת הפנים הראשונה שלו באומן בקלויז, ולא יוכל לשכח זאת לעולם, כי תמיד עומד לנגד עיניו המחזה הנפלא הזה.

בשוחחו אז מזה, חזר לפני קצת על המלים הללו, בנעימת הנסח, כפי החקוק בזכרונו מאז ומקדם והיה מתוק לחכי ועדיין לא פג טעמו ממני, תהלה לא-ל. ואמר לי אז הרב רבי בן-ציון, שמורנו היה חדוש נפלא במתיקות תפלתו וקול שאגתו, אשר היה עד להפליא, אין דגמתו. כי צלילי קולו הערבים והמתוקים, אשר יצאו מקירות לבו בכל מיני חן ותחנונים, נמסו בתוך לבבות שומעיהם, ורבים ככלם של באי הקבוץ

הקדוש של אַנ"ש, כְּקִטָּן כְּגֹדוֹל, נִתְעוֹרְרוּ מְאֹד מְאֹד מִמְתִּיקוֹת קוֹל הַתְּפִלוֹת שְׁלוֹ, וְהִרְבֵּה שָׁאֲבוּ חֵיוֹת חֲדָשׁ מִזֶּה עַל כָּל הַשָּׁנָה. כִּי קוֹל הַמְּשַׁפֵּר "הַיּוֹצֵא מִגּוֹפָא שְׁפִירָא" (עֵין לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן תַּנְיִנָא סִימָן פג) חָקַק בְּלִבָּם רֶשֶׁם אֲדִיר, בַּל יִמָּחָה.

הַרְבֵּה רַבֵּי בֶן-צִיּוֹן הַמְּשִׁיךְ בְּאַרְיֵכוֹת לְסִפּוֹר מְכַל הַנ"ל, אֲבָל אֵינִי זוֹכֵר כָּל שִׁיחָתוֹ בְּזֶה, וּמוֹבֵן שֶׁהַמוֹעֵט יִלְמַד עַל הַמְּרַבֵּה וְהַגְּלוּי עַל הַסְּתוּם. אֵךְ מִדֵּי כוֹתְבִי, נִזְכַּרְתִּי שֶׁהַזְּכִיר בְּתוֹךְ שִׁיחָתוֹ לְעֵנִין תְּפִלוֹת מוֹרְנוֹ אֶת הַתּוֹרָה "בְּחֻצְרוֹת" (סִימָן ה') שֶׁבְּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן שָׂרְבְנוּ ז"ל אוֹמֵר שֵׁם, שְׁמִי שִׁישׁ בּוֹ יֵרָאֵת שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין - הֵינּוּ, שֶׁמְקוֹל תְּפִלָּתוֹ נַעֲשֶׂה רַעְמִים וְאַשְׁתַּמַּע קָלָא לְבְרִיתָא הֵינּוּ לְהַעוֹמְדִים בַּחוּץ (עֵין בְּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן כ"ב), כִּי נִכְנָסִים הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה מִהַשְּׁפַעַת קוֹלוֹ שֶׁל הַבַּעַל-תְּפִלָּה הֵיִרָא שָׁמַיִם וּדְבָרָיו נִשְׁמָעִין, וְכִזּוֹ הֵיִתָּה תְּפִלַּת מוֹרְנוֹ, שֶׁבְּנַעֲיֵמוֹת קוֹל שֶׁאֲגַת תְּפִלָּתוֹ נַעֲשׂוּ רַעְמִים בְּלִב שׁוֹמְעוֹ.

זֹאת יְדוּעַ, כִּי מוֹרְנוֹ הָיָה חֲדוּשׁ מְפֹלֵג בְּעֵנִין בְּכִיתוֹ בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ לְפָנֵי הָעַמּוּד. כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלָל, אֵין הוֹלְכִים שְׁנֵי הַקּוֹלוֹת בְּיַחַד, הֵן קוֹל הַתְּפִלָּה וְהֵן קוֹל הַבְּכִי, מִחֻמַּת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהָרִים קוֹל הַתְּפִלָּה כְּרֵאוּי, כִּי הַבְּכִי מִחֲלִישׁ הַקּוֹל אוֹ מִפְּסִיקוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה דְּבַר יְדוּעַ אֲצֵל הַחֲזָנִים וְהַבַּעְלֵי תְּפִלָּה. אֲבָל לֹא כֵן הַדְּבַר אֲצֵל מוֹרְנוֹ, כִּי אֲדַרְבָּא, אֲצֵלוֹ נִתְמַזְגוּ ב' הַקּוֹלוֹת יַחַד בְּאִפְסָן נִפְלָא מְאֹד, כְּתָרִין רַעִין דְּלֹא מִתְּפָרְשִׁין. וְאֶפְלוּ כְּחוּט הַשְּׁעָרָה לֹא נִפְגַּם קוֹלוֹ בְּעַת הַרְמַת קוֹל תְּפִלָּתוֹ. וְהַנְּסִיוֹן הוֹכִיחַ, שֶׁקוֹלוֹ הָיָה מְתוֹק

אוצר נחמני

ביותר כשהבכי היה על פניו, ונחלי דמעות ירדו מעיניו.
וזה אחד מהפלאות שראינו אצל מורנו.

ואני השומע והכותב זכיתי בעצמי בעזרת ה' לשמע במו
אזני את קולו הנעים ותפלותיו הנוראות במשך ח"י
שנה לערך בימי זקנתו, עד עת פטירתו, בימים הנוראים,
במועדים וחגים, שבתות וראשי חודשים וגם בימות החל.
וברוך ה' שטעמתי בעצמי מצוף הדבש הזה, ועדין
תצלנה אזני מנעימת שאגת תפלותיו הנסוכות חן והדר,
אשר נבלעו ברמ"ח איברי ושס"ה גידי, שלמרות זקנתו
המפלגת וחלשת כחו, היה איתן ברוחו וקול תפלתו
הנעים הפליא פלאות בעיני שומעיו, כי בשאגתו והרמת
קולו בשעת תפלתו, הכניס הרבה הרهوري תשובה בלב
השומעים. וידוע שהמון אנשים נשתנו ונתחדשו לטובה,
מעצם מתיקות תפלותיו וקול בכיותיו, אשר הזיל דמעות
הרבה בהתחננו לפני אלקיו.

וזכורני שבימי ילדותי וגם בימי נעורי, היה אהוב עלי
מאד להיות נצב מול הדרת פניו, ולהננות מנעם
זיו פניו אשר התלהבו מאד בשעת רוממות קול תפלתו
ונתאדמו כמראה אש להבה, ובו בפרק, ידו אוחזת בשני
שולי טליתו ומתדקתם וסוגרתם על זקנו וצוארו, וידו
השנייה מחזקת במחזור או בסדור כשמדי פעם בפעם
הרעים בקולו קול עז, כשאגת ארי, ראשו כלפי מעלה,
ונחלי דמעה כשני פלגי מים, יורדים מעיניו ומתגלגלים
והולכים על לחייו ועל לבן זקנו והרטיבו את הטלית
והמחזור וגם את העמוד. היה זה לי לענג רב, לראות

מחזה פָּנִי בְּמָצָב וּמַעֲמָד כָּזֶה. וּמַעֲיִדֵנִי עָלַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ,
כִּי הַמַּחֲזֵה הַנִּפְלָא הַזֶּה שֶׁל תֹּאֵר קִלְסֵתָר פָּנָיו בְּעֵת תְּפִלָּתוֹ,
חֲקוּק וְחֲרוֹת עַל לִוַח לְבִי עֵמֶק עֵמֶק, וְלֹא יִמוּשׁוּ מְזַכְרוֹנַי
לְעוֹלָם דְּמוֹת דִּיּוֹקְנֵנוּ וּמִרְאֵה פָּנָיו בְּעֵת עֲמָדוֹ כְּשֶׁלִּיחַ צְבוּר,
לְחֵלוֹת וּלְחַנֵּן פְּנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הַשּׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וּמִתְרַצֶּה בְּדַמְעוֹת.

ס רכח ט

בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ כִּי תָבוֹא כ' אֶלּוּל תַּשִּׁס"א, חָל הַיָּאֵר-צִיִּיט
שֶׁל מוֹרְנוּ רַבֵּי אַבְרָהָם בֶּן רַבֵּי נַפְתָּלִי הַיֵּרֶץ
שְׁטַרְנֶהֱרֵץ ז"ל, וְלִכְבוֹדוֹ לְמַדְתִּי בְּסַעֲדָה-שְׁלִישִׁית הַתּוֹרָה
"תִּקְעוּ מְמִשְׁלָה" (בְּלִקוּטֵי מוֹהֲר"ן חֶלֶק ב' סִימָן א') בְּבֵית הַכְּנֶסֶת
"אוֹר אַבְרָהָם" בְּרִסְלָב פֶּה עִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם. כִּי שְׂמַעְתִּי
מִרַבֵּי יִצְחָק מְאִיר קוֹרְמָן ז"ל שֶׁבְּאוּמָן הָיוּ שְׁלֹשָׁה "תִּקְעוּ"
לְרַבֵּי אַבְרָהָם ב"ר נַחֲמָן ז"ל קָרְאוּ "תִּקְעוּ תוֹכְחָה" (שֵׁם
סִימָן ח') כִּי עַל פִּי רוֹב הָיָה לוֹמַד בְּרֵאש־הַשָּׁנָה לְפָנָי
חֲבוּרְתוֹ הַתּוֹרָה הַזֹּאת. לְמוֹרְנוּ רַבֵּי אַבְרָהָם שְׁטַרְנֶהֱרֵץ ז"ל
קָרְאוּ "תִּקְעוּ מְמִשְׁלָה" (שֵׁם סִימָן א') כִּי לְמַד בְּקִלוּיז הַתּוֹרָה
הַזֹּאת בְּרֵאש־הַשָּׁנָה בְּפָנָי רוֹב הַצְּבוּר. וְלְרַבֵּי שְׂמִשׁוֹן
בְּרִסְקֵי נֶכֶד רַבֵּנוּ ז"ל קָרְאוּ "תִּקְעוּ אֲמוּנָה" (שֵׁם סִימָן ה') כִּי
הוּא לְמַד לְבָנָי חֲבוּרְתוֹ הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

וְלִכֵּן בְּחֲרַתִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְלְמַדְתִּי לְפָנָי הַקָּהֵל הַקָּטָע
הַרְאֵשׁוֹן הַמִּתְחִיל: "כִּי אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי גִבְרָא שְׂיִהִיָּה
לוֹ מְמִשְׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים וְכוּ' וְלִתְכָלִּית זֶה הוּא גִבְרָא"
וְכוּ'. וְאִמְרַתִּי שְׂמוֹרְנוּ בְּאֵר זֹאת שֶׁהַמַּלְאָכִים כְּלוּלִים מִקְטָן

ועד גדול הינו מהיצר הרע שהוא גם כן נקרא מלאך (כי הוא שליח מן השמים ולפי הגמרא הוא גם השטן ומלאך המות) עד המלאך העליון שהוא מט"ט כמו שרבנו ז"ל מביא לקמן. הינו מהמדרגה התחתונה עד המדרגה העליונה. ובשביל זה כבר מחנכים התינוק בכסוי ראש ובנטילת ידים ובהאכלתו רק דברים המתרים ועוד כהנה שהוא בחינת ממשלה על מלאך היצר הרע (וידוע שרבנו ז"ל בהיותו תינוק נטלה אמו מרת פיגליע את ידיו קדם ההנקה). וכך מחנכים ומרגילים את התינוק כפי גילו להיות שולט על גופו לפרש מדברים הרעים שיסיתנו יצרו, ואחר כך נתגדל כילד, כנער, כבחור, כאברך, כבינוני, כזקן, כסב, כשישיש עד יומו האחרון. ובכל פעם עולה מדרגא לדרגא לעילא לעילא בקדושה וטהרה ופרישות מעלמא הדין, עד שישיש לו ממשלה על המלאכים. ורבי אברהם ב"ר נחמן בבאור הלכותים כותב שרבנו ז"ל גלה למוהרנ"ת ולרבי נפתלי שלאחר הסתלקותם יהיו מלאכים בעולם העליון ואמר להם את השמות שיקראו אותם וכתבו זאת בפנקסיהם. והוא דבר נפלא הפלא ופלא. וכתוב בספרים (כמדמה גם בלקוטי הלכות) שהמלאכים שהיו מקדם ילודי אשה כמו חנוך ואלהו הם הרבה יותר גבוהים מהמלאכים שנבראו לכתחלה מלאכים. על כל פנים, בחסדי ה' הארכתי בזה הרבה.

ואחר כך שחתי הרבה משבחו של מורנו רבי אברהם, וספרתי שרבי שלמה ווקסלר ז"ל היה שכן של מורנו בעיר העתיקה בבתי-מחסה, ורבי שלמה היה נכנס בכל יום אצל מורנו ומביא לו איזה פרי, פעם תפוח או

אָגס או עַנְבִּים או תְּאֵנִים וְכוּ' בְּתוֹרַת בְּכוֹרִים כְּמֵאֵמֶר
חז"ל כָּל הַמְּבִיא דוֹרוֹן לְתַלְמִיד-חֶכֶם כְּאִלוֹ הַקָּרִיב
בְּכוֹרִים. וְאַחַר כֵּן הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ רְקוּד וּמְשׁוֹחֲחִים מֵרַבְּנֵי
ז"ל וְחוֹזֵר לְבֵיתוֹ.

וְאִמְרָתִי לְהַקְהֵל שְׁבַשְׁעָה שְׁקָרָאֲתִי הַסְדֵּרָא בְּסֵפֶר תוֹרָה
בְּבִקְרָא כְּשֶׁהִתְחַלְנוּ פִּרְשַׁת בְּכוֹרִים נִזְכַּרְתִּי תוֹךְ
כְּדֵי הַקְּרִיאָה בְּסִפּוֹר זֶה, וְכִשְׁסִימַתִּי קְרִיאַת הַפְּרָשָׁה
רֵאשׁוֹנָה, חֲשַׁבְתִּי הֲלֹא אָמְרוּ חז"ל לִיכָא מִיָּדִי דְּלֹא רְמִיזָא
בְּאוֹרֵייתָא וְהִתְנוּצִץ בְּדַעְתִּי בְּסִיעֵתָא דְּשִׁמְיָא אֲזִי רְמַז נִפְלָא,
שְׁתַּבַּת "מֵרֵאשִׁית" (שְׂרַש"י אוֹמֵר עַל זֶה פִּיצַד מִצְוֹת בְּכוֹרִים) הוּא
רֵאשִׁי תְּבוֹת מ'וֹרְנוּ ר' בִּי א'בְּרָהֶם ש'טְרַנְהָרֵץ י'גִיד ת'וֹרָה
או י'תְּפִלָּה ת'פְּלָה, כִּי הוּא הָיָה קָדֵשׁ לְלַמֵּד תוֹרָה
לְפָנֵי אָנ"שׁ, וְגַם לְהִתְפַּלֵּל כְּחִזָּן לְפָנֵי אָנ"שׁ כְּמֵאֵמֶר
זְקֵנוּ מוֹרְנוּ הָרַב ר' נַחֲמָן מְטָשְׁעֵרִין זַצ"ל אֵלָיו.
(וְאֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת עוֹד צְרוּפִים).

וְאַחַר כֵּן לְפָנוֹת עָרַב כְּשֶׁהֲלַכְתִּי מִקְטָמוֹן לְבֵית הַכְּנֶסֶת
הַנִּזְכָּר לְתַפְּלָה, אֲזִי בְּדֶרֶךְ הַתְּנוּצִץ בְּדַעְתִּי בְּעִזְזוֹתוֹ
יִתְבָּרֵךְ גַּם כֵּן רְמַז נִפְלָא לָמָּה שְׁכוֹתֵב מוֹהֲרַנ"ת בְּמִכְתָּבוֹ
בְּכוֹתָרַת "פִּרְשַׁת כִּי תֵבֵא לְאוֹמֵן בְּשִׁמְחָה", וְלִיכָא מִיָּדִי
דְּלֹא רְמִיזָא בְּאוֹרֵייתָא כַּנִּזְכָּר: "וְהָיָה" - לְשׁוֹן שִׁמְחָה
כְּמֵאֵמֶר חז"ל, "כִּי תֵבֵא אֶל הָאֲרָץ" - רֵאשִׁי תְּבוֹת
ר' אֵשׁ ה'שְׁנָה א'וֹמָאן צ'יוֹן. גַּם "הָאֲרָץ" אוֹתִיוֹת "הָאֲרָץ"
(לֵב בְּאִיִּדִישׁ), כִּי רַבְּנֵי ז"ל הוּא הֵלֵב שֶׁל הָעוֹלָם. וְאִמְרָתִי
זֹאת לְקַהֵל וּנְשִׁתוּמְמוּ מִהֲרָמוּ הַנָּאָה.

וּסְפַרְתִּי הַרְבֵּה סְפוּרִים מִמּוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם שְׁטַרְנְהַרְץ
 ז"ל, מֵעֲנִין אֲמִירַת הַתּוֹרָה שְׁלוֹ בְּעַל-פֶּה בְּרֵאשׁ-
 הַשָּׁנָה בְּאוֹמֵן עַל הַבִּימָה כְּפִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבִּי לִוִי יִצְחָק
 בְּאַרְיֵכוֹת. וְגַם מֵרַבִּי אַבְרָהָם יַעֲקֹב גּוֹלְדֵרֵיץ שֶׁאָמַר לִי
 אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹתָיו שֶׁל מוֹרְנוּ, שֶׁבְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה בְּמִירוֹן רָצָה
 לְתַאֵר לְעֵצְמוֹ אֵיךְ הָיָה נִרְאֶה הַכֶּהֱן-גָּדוֹל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
 בְּשַׁעַת עֲבוֹדָתוֹ, וּבִכֵּן הָיָה הוֹלֵךְ מִמְּקוֹמוֹ בְּשַׁעַת תְּפִלַּת
 מוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם "הַנְּנִי הָעֲנִי מִמַּעַשׁ" וְכוּ' וְכֵן בְּאַמִּירַתוֹ
 "וַנִּתְּנָה תִקְוָה" וְרָאָה אֲזִי אֲדַמִּימוֹת פָּנָיו מוֹרֵם לְמַעְלָה
 מְאִירִים וּמְזַהִירִים כִּתְאֵר פָּנָיו מִלְּאֵךְ אֱלֻקִּים, וְעֵינָיו זוֹלְגוֹת
 דְּמָעוֹת וְנִגְרוֹת עַל לְחַיָּיו וְעַל זְקֵנוֹ וְעַל הַמַּחְזוֹר, וְקוֹלוֹ
 הוֹלֵךְ וְחֹזֵק בְּנַעֲיֵמוֹת וּמְתִיקוֹת שֶׁמַּעוֹרֵר אֶת הַלֵּב, וְהַנֶּפֶשׁ
 מִשְׁתַּפְּכֶת מֵרַב תַּעֲנוּג. וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם יַעֲקֹב הַנִּזְכָּר
 שֶׁהַמַּחְזָה הַנֶּפְלָא הַזֶּה חָרוּט וְחֻקוֹק בְּלָבוֹ כָּל הַיָּמִים
 לֹא יוּכַל לִשְׁכַּח.

גַּם סְפַרְתִּי לָהֶם שֶׁמוֹרְנוּ רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל בְּשָׁבוּעַ הָאַחֲרוֹן
 הָיָה חוֹלָה וְתִשׁוּשׁ מְאֹד וּבְשַׁבַּת הָאַחֲרוֹן עָרְכוּ הַשָּׁלֵשׁ-
 סְעֻדוֹת בְּחֻדְרוֹ, וַיּוֹמְרִים לְפָנָיו פְּטִירָתוֹ כְּשֶׁרָצָה לָקוּם בְּחֻצוֹת
 לֵילָה כְּמִנְהַגוֹ וְלָרַדַּת מִמַּטָּתוֹ הַתְּגַלְגָּל עַל הַרְצָפָה וְלֹא
 עָמַד בּוֹ כַחוֹ (בְּזִקְנָתוֹ הַמְּפִלְגָת בְּגִיל תִּשְׁעִים וְשָׁלֹשׁ וְחֲמֵשׁ חֲדָשִׁים)
 לָקוּם בְּעֵצְמוֹ, וְנִשְׂאָר כֶּךָ מִשְׁכָּב עַל הָאָרֶץ שָׁעָה אַרְכָּה
 וְלֹא רָצָה לְהַעִיר אֶת בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁהָיוּ יֹשְׁבֵים וּבְתוֹךְ כֶּךָ
 שָׁהָיָה מִנַּח וּמִטָּל עַל הַרְצָפָה אָמַר תְּקוּן-חֻצוֹת וּוְדוּי
 וְהַתְּבוּדוֹת וְחָשַׁב עַל הַתּוֹרוֹת בְּלֻקוּטֵי מוֹהַר"ן - הָרֵאשִׁי

פְּרָקִים כְּסֻדְרָן, אִיךָ הֵם נִקְרָאִים: אֲשֶׁרֵי תְּמִימֵי דְרָךְ, אָמַר
 אֶל הַכֹּהֲנִים, אֶקְרוּקְתָא, אֲנֹכִי, בְּחֻצְרוֹת וְכוּ' וְכוּ'. וְצִיר
 לְעֻצְמוֹ שְׁבַמְצַב כֹּזָה יִהְיֶה מְשַׁכֵּב עַל הָאָרֶץ מִיט דֵי פִיס
 צוֹ דֵי טִיר (עִם הַרְגָּלִים אֶל הַדֶּלֶת) לְפָנַי שְׁיַעֲבִירוּ אוֹתוֹ מֵעֲלָמָא
 הָרִין לְעֲלָמָא דְאַתִּי.

וְאַחֲרֵי כֵּמָה שָׁעוֹת שֶׁל מְנוּחָה, אָזַר כַּח וְהַשְׁתַּרְךְ אֶל
 הַמָּטָה וְאַחַז בְּרַגְלֵי הַמָּטָה וְהִצְלִיחַ בְּסִיעֶתָא
 דְשִׁמְיָא וּבִקְשֵׁי רַב לְעֵלוֹת עַל יְצוּעוֹ לִישָׁן עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר
 כְּדָרְכוֹ לַעֲת זְקֻנָתוֹ, אָבֵל לְלַכֵּת לְמִקְוֵה וּלְבֵית-הַכְּנֶסֶת
 כְּדָרְכוֹ בְּכָל יוֹם, לֹא יֵכֵל כְּבָר אֵיזָה שְׁבוּעַ מִקָּדָם.

בְּבִקְרָא סֵפֶר לְאָבִי מוֹרֵי [שְׁיַחְיֶה] ז"ל כֹּל מָה שְׁאַרְע לּוֹ
 בְּלִילָהּ, תָּמָה עָלָיו אָבִי [שְׁיַחְיֶה] ז"ל: "מִדּוּעַ לֹא
 קִרְאתֶם לִי לְעֹזֵר לָכֶם לְקוֹם?". עָנָה לוֹ מוֹרְנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם
 ז"ל בְּחִיוֹף עַל פָּנָיו כְּאֵלוֹ לֹא קָרָה כְּלוֹם: "בְּגִלְלַת הַדְּבָר
 הַזֶּה שְׂאִין בּוֹ סִכְנַת נְפֻשׁוֹת אֲקִים רַעַשׁ לְהַעִיר כָּל הַבַּיִת
 מִשְׁנַתָּן?! וּמָה בְּכַךְ אִם שְׁכַבְתִּי עַל הָאָרֶץ, הֲלֹא גַם בְּזֹאת
 עָשִׂיתִי חוֹבְתִי מָה שְׁמַטָּל עָלַי בְּקִימַת חֲצוֹת לְלֹא הַבְּדֵל
 בֵּין בִּישׁוּבָה עַל הַכֶּסֶּא בֵּין בְּשִׁכְיָה עַל הַקֶּרֶקַע בְּרוּךְ ה',
 וְהִנֵּה ה' הִיָּה בְּעֻזִּי וְקִמַּתִּי לְבַד רַק בְּחֻסְדּוֹ וְעֻזָּרְתּוֹ
 יִתְבָּרַךְ". וְאַפְשָׁר לְלַמֵּד מִזֶּה הַרְבֵּה, הַיְשׁוּב הַדְּעַת הַנִּפְלֵא
 שֶׁהִיָּה לוֹ בְּעַת כְּזֹאת בְּלִי שׁוֹם פֶּחַד וּמוֹרָא, וּבְלִי מַחְשָׁבוֹת
 מְבַלְבְּלוֹת מִהַגְּלָגוֹל הַזֶּה, וְלֹא אֶבֶד עֲשָׂתוֹנוֹתָיו אֶף
 לְשַׁעָה קְלָה.

⚡ רכט ⚡

ראש חדש ניסן תשס"ב יום גנוסיא דמלכא, הלקדת רבנו
ז"ל רבנו נחמן בן פיגא, יום שקבל עשר עטרות,
אני היום ילדתיך.

לפני קרוב לארבעים שנה בהיותי בבית ידידנו המנוח
איש חסיד רבי לוי יצחק בנדר ז"ל (כמדמה שזה היה
כמה ימים לפני או אחרי ראש חדש ניסן), אזי באמצע שיחתו אתי
מעניני רבנו ז"ל כדרכו, שאלתי אותו מענין לענין באותו
ענין אם אני יכול להגיד לו איזה חדוש לכבוד יום הלקדת
של רבנו ז"ל, וענה לי: זאג וואס דיא ווילסט זאגן (אמר
מה שברצונך לומר), ואמרתי לו הנה רש"י ובגמרא שבת דף
פ"ז מביאים שאותו היום נטל עשר עטרות וכו', ואפשר
לרמז בזה על הגלוי הנפלא שגלה רבנו ז"ל התקון הכללי
שהוא העשרה קפיטיל תהלים, עשרה מיני נגינה. והמגיד
הקדוש מטראוויצע כשהיה על ציון הקדוש של רבנו ז"ל
אמר עשרה מזמורים אלו בעשרה מיני נגינה ממש כל
מזמור בנגון אחר כידוע (כמדמה שרבי חייקל שמע ממנו זאת
בהיותו שמה, והוא היה חזן ומנגן יודע ומבין בנגינה, כי רבנו ז"ל נתן לו
כח הנגינה משרשה כידוע, ואחר כך ספרה לרבי נחמן טולטשינער).
והרבה צדיקים גדולים חתרו להשיג התקון הנורא הזה כי
ידעו שיש תקון לפגם מקרה לילה (ואחד מהם הרב הקדוש רבי
פנחס קאריצער זצ"ל אשר הוא כבר השיג שיש עשרה מזמורים, אבל עדן
לא השיג איזה מזמורים מסגלים לזה, ונסתלק לעולמו בלי ההתגלות הזאת)
אבל לא עלתה בידם, ורבנו ז"ל בהשגתו הנוראה נתנו לו
מתנה מן השמים לגלות לעם סגלה תקון העשרה

מזמורים בפרטיות, ולא קדמו אדם מעולם לגלות זאת, וזהו רמז למה שאמרו "בו ביום נטל עשר עטרות" (פי עטרה הוא ברית קדש כידוע), כי בו ביום נולד רבנו ז"ל שנטל עשר עטרות של העשרה מזמורים לתקון עטרת הברית.

ושאלתי אותו אז אם שמע כזאת מזקני אנשי-שלומנו, וענה לי שדברו מזה באומן, אבל מה שאמרתי לו מסביב לזה הוא חדוש נפלא, ושאלני אם זהו חדוש שלי או ששמעתי מרבי אברהם סופר או מרבי אלחנן או מרבי בן ציון אפטר או מאחד מאנשי-שלומנו, ועניתי לו הלואי שהייתי שומע כזאת מהם, אבל זהו חלקי וחדוש שלי שחנני השם יתברך.

ואחר כך אמרתי לו שיש לי עוד חדוש יותר חזק לגבי עשר עטרות, והאזין לי, ואמרתי לו: הנה מהנגלות לנו ממוהרנ"ת ז"ל בשיחותיו וספוריו הקדושים מרבנו ז"ל שכבר נדפסו אנו מוצאים דבר נפלא שיש הרבה דברים שרבנו ז"ל זכה להם כמתנה מן השמים והם לפחות עשרה במספר: א) ד' אמות בארץ ישראל - לנסע לארץ ישראל ולחזור במסירות-נפש עצומה כמעט למעלה מדרך הטבע כי היה כמה פעמים בסכנת מות וטביעה (כמספר בשבחי הר"ן) והשיג מה שהשיג ורצה לפעל וכו', ורבנו ז"ל זכה לזה מה שלא זכו הבעל-שם-טוב ורבי נפתלי כ"ץ ושאר הצדיקים הגדולים (והגר"א), רק אלו הצדיקים היחידים שהתישבו בארץ-ישראל הצליחו בזה, אבל נסיעת ארץ-ישראל רק בשביל ד' אמות זה זכה רק רבנו ז"ל ויש הרבה להאריך בזה. ב) ראש השנה - שאמר

אוצר נחמני

בפרוש שזהו לא ירשה מאבותיו אלא מתנה מהשם יתברך, לעסק בתקון העולם. ג) נשמת משיח הגואל צדק - פעל אצל השם יתברך שיהיה מיוצאי חלציו. ד) תקון הכללי על פגם הברית - שלא קדמו אדם מעולם להשיג זאת כמאמרו ז"ל. ה) ציונו הקדוש - אשר אלפים התעוררו ומתעוררים עד היום לתשובה וליראת שמים, והבטחתו הנוראה לכל מי שיבוא על קברו ויגיד שם העשרה מזמורים אזי יוציאו ויחלצו משאול תחתיות, וזהו בודאי מתנה מן השמים לרבנו ז"ל, שאף צדיק בעולם לא הבטיח כזאת. ו) הבטחה שהמקרבים אליו לא יסתלקו מהעולם לפני שיגיעו לענינם ולמדרגתם הקדושה אשר עבור זה נבראו ובאו לעולם הזה, ואין הקדוש ברוך הוא עושה לו זאת ליקח אחד מאנשיו באמצע עבודת הקדש שלו. ז) הבטחה שכל תינוק לפני שבע שנים שיבוא אליו יהא שמור מן החטא עד חתנתו כמובא בחיי מוהר"ן תקי"ז (וכותב רבי אברהם ב"ר נחמן בכוכבי אור: "נראה לעניות דעתי, שהיתה פונתו גם אחר הסתלקותו, לכל תינוק שיבוא אצלו קדם שבע שנים, ויקים כמאמרו הקדוש בנתינת הצדקה ואמירת העשרה קפיטל תהלים, וידעתי מאחד שבחן זאת, וכן הוה") ואף צדיק לא הבטיח כזאת מעולם. ח) פעל אצל השם יתברך שכל מי שבא אליו להתפלל עבור מקשה לילד, שתלד מיד כשבאים אליו. ט) שכל מי שבא אליו הוא יודע ומכיר כל גלגוליו עד אדם הראשון וגם קלקוליו ותקונו ועוסק ומגלגל עמו לתקן נפשו ורוחו ונשמתו בכל הגלגולים שעברו עליו, עד שיגיע לשלמות תקון הנפש בזה ובבא לנצח, וגם יודע כל הצדיקים מאדם הראשון עד עכשיו

מאיזה מקום היו ומהיכן מקבלים התורה שלהם. י) עשרת הדברות שיצאו מפיו בהמעשה מהלחם שאכל האותיות וראה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, זהו מתנה יקרה שביקרים, ועל כלם המתנה הגדולה אשר לא טעם טעם חטא מימיו ונשמתו לא טעמה מעץ הדעת וכו', גם הידיעה של בעל השדה אף אחד לא ידע כמוהו.

רבי לוי יצחק בשמעו זאת יצא מגדרו ואמר בהדגשה גדולה: "דאס איז א שיינער און א שטארקער געדאנק!" (זהו רעיון נאה וחזק!) ואחר כך אמר לי אם אתה מסגל כל כך לחדש חדושים כאלה "לייג אריין דעם קאפ אין רעבינס ספר (בלקוטי מוהר"ן) און זיי מחדש שיינע פרושים אויף זיינע תורות מיט שיינע גידאנקען" (תכניס את ראשך בספרו של רבנו (הלקוטי מוהר"ן) ותחדש פרושים נאים על התורות שלו עם רעיונות יפים).

וספר אז כמה דברים ושיחות בנוגע לחדושים ולמודים בספר לקוטי מוהר"ן, ומהם אני זוכר מרבי זלמן לובערסקי ז"ל (נכד רבנו ז"ל מצד זקנתו מרת חיקה בתו של רבנו ז"ל) שראה חבורו בכתב יד על הלקוטי מוהר"ן פרושים יפים ונאים שאפלו נערים ואנשים פשוטים היו יכולים להבין הלקוטי מוהר"ן על פי פרושיו ובאוריו, וכתוב שם הרבה דברים ופרושים שרבנו ז"ל גלה לו בחלום הלילה. ואמרו עליו שתאר פניו היה כדמות דיוקנו של רבנו ז"ל. (וסיפר ר' לוי יצחק שמסרו כתב-יד החבור הזה לידי מורנו רבי אברהם שטרנהארץ שנסע אז לארץ ישראל, כדי להדפיסו שם, אבל מורנו בהתפוזר [כידוע שחפשו אתריו] השאירו שם, וחבל על דאבדין).

וְעוֹד סֵפֶר מְרַבֵּי אֲפָרִים בְּ"ר נִפְתָּלִי ז"ל שֶׁפַּעַם אָמַר לוֹ
 מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל "דִּי פְרוּיָקַע! (פְּךָ פְנוּהוּ) אִיךָ זָאל זִיךָ
 רַעֲכֻטָן אַז דִּיא מִיט דִּיין קַעפּאַלע זָאל נַחְמָן הָאָבֶן אַ
 גְּרַעסְעֶרן גַּעפִּיל פִּין דִּיר אִין רַעבִינְס סֵפֶר (פְּרוּיָקַע! מִי יִפְלֵל,
 שְׂאָתָה עִם הָרֹאשׁ שְׁלֵךְ, יִהְיֶה לְנַחְמָן [הוּא רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינְעֶר] הַרְגָּשָׁה
 גְּדוּלָה בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ ז"ל [הַלְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן] יוֹתֵר מִמֶּךָ). כִּי רַבִּי אֲפָרִים
 הָיָה לְמַדָּן גְּדוֹל וּבַעַל הַבְּנָה בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן (וּקְצַת רוּאִים
 בְּסִפְרוֹ "לְקוּטֵי אָבֶן") וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הָיָה חֲפִץ מְאֹד שְׂיַעֲסֵק
 הַרְבֵּה בְּלִמּוּד הַלְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וַיִּשִׂים מַחוּ וְלִבּוֹ לְהַגּוֹת בּוֹ
 וּלְחַדֵּשׁ חֲדוּשִׁים נְאִים כְּגֹדֶל הַבְּנָתוֹ, כִּי רַבְּנּוּ ז"ל אָמַר מִי
 שֶׁהוּא לְמַדָּן הוּא מְסַגֵּל בְּיוֹתֵר לְלִמּוּד וּלְהַבִּין הָעִמּוּקוֹת
 שֶׁבְּסִפְרוֹ, וּרְצוֹנוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הָיָה שֶׁרַבִּי אֲפָרִים יַעֲזֹב
 אֶת מְסַחְרוֹ בְּתַכְשִׁיטִים וְזָהָב וְאַבְנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת,
 וַיִּקְדִּישׁ עֲצָמוֹ יוֹתֵר לְתוֹרָה וּתְפִלָּה וְעַבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ,
 וַיִּסַּע אֵלָיו לְעֵתִים קְרוֹבוֹת כְּדִי לְשַׁמְשׂוֹ וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כָּל
 מָה שֶׁקַּבֵּל מִרַבְּנּוּ ז"ל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְסַגֵּל לְזֶה מַחְמַת
 לְמַדְּנוֹתוֹ וְחִסְדוֹתָיו. [גַּם הָיָה מְבַגֵּר מְרַבֵּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינְעֶר
 בְּ 12-13 שָׁנִים]. אָבֵל לֹא אֶסְתַּיְעָא מְלִתָּא, כִּי מוֹהֲרַנְ"ת
 ז"ל לֹא רָצָה לְקַחַת מִמֶּנּוּ הַבְּחִירָה וּלְהַכְרִיחַ אוֹתוֹ עַל זֶה,
 וְעַל כֵּן נִשְׁאַר בְּעֵסֶק מְסַחְרוֹ בְּקַבִּיעַת עֵתִים וְשַׁעוּרִים
 לְתוֹרָה וּתְפִלָּה וְעַבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כְּדֶרֶךְ כָּל הַבְּעָלִי
 בָּתִּים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמְנוֹ וְעַבְדֵי אֶת ה' בְּכָל לְבָבוֹ, וְאַנְשֵׁי-
 שְׁלוֹמְנוֹ אָמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא צָדִיק וְלְמַדָּן (כְּמוֹכָא בְּהַתּוֹרָה ל"א),
 וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בָּחַר בְּרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינְעֶר לְהִיּוֹת
 מְשַׁמְשׂוֹ וְכוּ' (וּמַעֲנִין רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינְעֶר יִכְתֹּב בְּמָקוֹם אַחֵר
 בְּאַרְיִכוֹת).

⌘ רל ⌘

[ג' בשלח תשס"ג]

ביום שבת קדש העבר פרשת 'בא' התקיים בבית מדרשנו
 במאה שערים הכנסת ניני לבריתו של אברהם
 אבינו עליו השלום. ובו ביום נתחדש לי בחסדו יתברך
 (בעת טבילת הבקר במקנה תחת המים) טעם על המנהג שמיד
 כשמביאים את התינוק לברית, מוסרים אותו לאבי הבן
 ובעודו מחזיק התינוק בידו, אומר ומכריז אבי התינוק
 בקול רם "שמע ישראל" וכו', על פי השיחה הידועה
 ממוהרנ"ת ז"ל, שכל ענין שמחת החתונה ומטרתה היא
 שייבוא עוד נפש ישראל בעולם ויאמר כל יום פעמים
 באהבה "שמע ישראל" וכו' ויתגדל ויתקדש שמו הגדול
 יתברך, ולכן אבי הבן קורא ברבים "שמע ישראל"
 בנוכחות התינוק דייקא להראות בזה שהבן הזה נולד
 בשביל שיאמר שמע ישראל, ומחמת שעדין אינו יכול
 לומר זאת, אזי אומר אביו במקומו וכו', ואמרתי זאת
 לכמה מאנשי-שלומנו וקלסוהו.

⌘ רלא ⌘

העולם תמהים ושואלים: מה לכם חסידי ברסלב, שאתם
 עושים רקודים בכל יום אחרי התפלה שחרית
 וערבית, לא פורים היום ולא שמחת-תורה היום, לשמחה
 מה זו עושה?! אנו משיבים להם: כמה טעמים יש
 לרקודים אלו; א) רבנו ז"ל כותב בלקוטי מוהר"ן תורה

אוצר נחמני

י' וְאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים, שְׁעַל יְדֵי רִקּוּדִין וְהַמְחָאֵת כֶּף נִמְתְּקִים הַדִּינִים, עֵינ שָׁם בְּאַרְךְ. וּבְכַמָּה מְאָמְרִים בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן מוּבָא עֲנִין מְחִיאֵת כַּפִּים בְּתַפְלָה (מד, מה, מו) וּבְכֵן, עַל בְּסִיס דְּבַרֵי קִדְשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל אָנוּ מְקַיְמִים דְּבַרְיוֹ הַקְּדוּשִׁים, כִּי חַז"ל אָמְרוּ שְׁכָל יוֹם וְיוֹם מְרַבָּה קָלְלָתוֹ מִשָּׁל חֲבֵרוֹ רַחֲמָנָא לְצַלָן (סוֹטָה מ.ט.), וַיֵּשׁ הֶכְרַח גְּדוּל לְהַמְתִּיק הַדִּינִים הַקְּשִׁים שְׁבַעוּלָם, וְלִכֵּן בְּתַפְלָה אָנוּ מוֹחָאִים כַּפִּים, וּמֵיֵד אַחֲרֵי הַתַּפְלָה אָנוּ יוֹצְאִים בְּרִקּוּד, כְּדֵי שְׁעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַמְתַּקַּת הַדִּינִים בְּעוּלָם כְּמֵאֵמֶר רַבֵּנוּ ז"ל, וְלִכֵּן כָּל הַמְקַרְבִּים לְרַבֵּנוּ ז"ל מְקַיְמִים דְּבַרְיוֹ בְּתַמִּימוֹת וּבְפְשִׁיטוֹת מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ, כּוֹלֵל שַׁבַּת וְיוֹם-טוֹב, וְאַפְלוּ בֵּין-הַמְצָרִים מְלַבֵּד תַּשְׁעַת הַיָּמִים, וְאָנוּ מְאָמִינִים בְּכָל לֵב שְׁבַאֲמַת זֶה עוֹשֶׂה פְעֻלוֹת גְּדוּלוֹת וּבּוֹדָאֵי נִתְבַּטְּלִים בְּזֶה כַּמָּה גְּזֵרוֹת רָעוֹת וְקִשׁוֹת בְּעוּלָם, אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ נַחַת רוּחַ מְזֵה וְנִתְבַּטַּל חֲרוֹן אַף.

(ב) גַּם עֲנִין הַרְקוּד אַחֲרֵי הַתַּפְלָה בְּבִקּוּר, הוּא כְּדֵי לְהַתְחִיל אֶת הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה, כִּי רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר "מְצוּהָ גְּדוּלָה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד", וְהַרְקוּד מְלַהֵיב אֶת הָאָדָם לְשִׂמְחָה. (ג) כִּי בְּזֶה אָנוּ מְרִאִים לְקִדְוֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאָנוּ שְׂמִחִים שְׂזַכִּינוּ לְקוֹם בְּבִקּוּר וּלְהַתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, וְאָנוּ מְבִיעִים שְׂמִחָתָנוּ בְּרִקּוּד לְכַבּוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל הַחֻסָּד שְׁעֲשֶׂה עִמָּנוּ וְהַחֲזִיר לָנוּ נִשְׂמָתָנוּ אֲשֶׁר הִפְקַדְנוּ בְּיָדוֹ בְּשִׁנְתָנוּ.

לע"נ

קלמן נחמיה בן דב